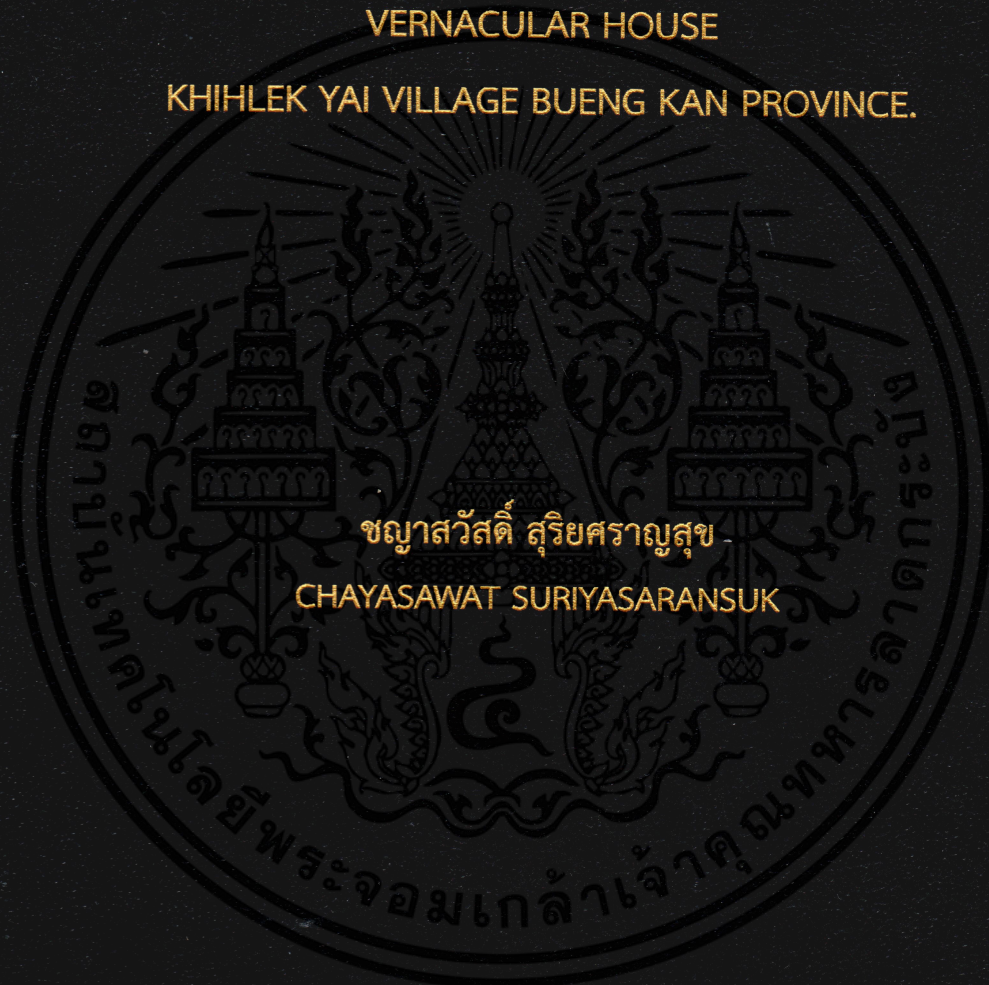

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในเรือนพื้นถิ่น
หมู่บ้านขี้เหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ

FACTORS AFFECTING INTERIOR ENVIRONMENTAL CHANGE OF
VERNACULAR HOUSE
KHIHLEK YAI VILLAGE BUENG KAN PROVINCE.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ.2562

KMITL-2019-AR-M-003-016

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในเรือนพื้นถิ่น
หมู่บ้านขี้เหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ

FACTORS AFFECTING INTERIOR ENVIRONMENTAL CHANGE OF
VERNACULAR HOUSE
KHIHLEK YAI VILLAGE BUENG KAN PROVINCE.

ชญาสวัสดิ์ สุริยสารานสุข

CHAYASAWAT SURIYASARANSUK

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ.2562

KMITL-2019-AR-M-003-016

FACTORS AFFECTING INTERIOR ENVIRONMENTAL CHANGE OF
VERNACULAR HOUSE
KHIHLEK YAI VILLAGE BUENG KAN PROVINCE.

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF ARCHITECTURE PROGRAMS IN INTERIOR ARCHITECTURE
FACULTY OF ARCHITECTURE

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang อนุญาตให้นำไปใช้
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และ 2019 ไปถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

KMITL-2019-AR-M-003-016

COPYRIGHT 2019

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
FACULTY OF ARCHITECTURE
ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุผลแบบลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในเรือนพื้นถิ่น หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ
นักศึกษา	ชญาสวัสดิ์ สุริยศราญสุข
รหัสนักศึกษา	57602065
ปริญญา	สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรมภายใน
พ.ศ.	2562
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์จันทน์ เพชรานนท์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในเรือนพื้นถิ่น ของหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ตำบลหนองพันทา อำเภอโซพิสัย จังหวัดบึงกาฬ โดยวิธีการสำรวจลักษณะสถาปัตยกรรมทั้งภายในและภายนอก ด้วยการรังวัดผังพื้นและรูปทรง ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยภายในเรือนพื้นถิ่นอีสานดั้งเดิม จำนวน 7 หลัง เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่น ผลการศึกษาพบว่าเรือนพื้นถิ่นทั้ง 7 หลัง เป็นเรือนพื้นถิ่นอีสาน 3 ประเภท คือ เรือนเกย เรือนแฝด และเรือนเหี่ยว โดยเรือนเกยและเรือนแฝดมีองค์ประกอบของพื้นที่ 5 ส่วน คือ ใต้ถุน ชานแดด เกย เรือนนอน และครัวไฟ เช่นเดียวกัน เรือนทั้งสองประเภทแตกต่างกันเพียงรูปทรงหลังคา เรือนแฝดนั้นมีหลังคาเป็นทรงจั่วแฝด เรือนเกยมีหลังคาทรงจั่วเดี่ยวและเพิงหมาแหงนยื่นออกมาคลุมส่วนชานแดดและเกย ส่วนเรือนเหี่ยว มีองค์ประกอบของพื้นที่ 2 ส่วน คือ ใต้ถุนและเรือนนอน พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่น มากที่สุดคือปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ปัจจัยจำนวนผู้อยู่อาศัยและความต้องการส่วนบุคคล และยังพบปัจจัยด้านอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สุขภาพ ปัจจัยที่นอกเหนือจากด้านบุคคล ได้แก่ ปัจจัยสภาพภูมิอากาศ อุปกรณ์สมัยใหม่และวัสดุ ทำให้แต่ละองค์ประกอบของเรือนมีลักษณะของผังพื้นภายในแตกต่างจากเดิมเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของ กิจกรรมและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย เช่น พื้นที่เกยถูกเปลี่ยนแปลงเป็นที่นอน พื้นที่ฮ้านแอ่งน้ำหายไป มีห้องน้ำเพิ่มขึ้นบนเรือน พื้นที่ใต้ถุนที่มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุผลเบื้องหน้าและเบื้องหลังของเจ้าของข้อมูลในครั้งต่อไป

การต่อเติมห้อง เป็นต้น อย่างไรก็ตามพบว่าปัจจัยที่ทำให้ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ คือ ความเชื่อและประเพณี ทำให้เรือนส่วนใหญ่ยังคงมีพื้นที่วางหิ้งพระและหิ้งผีตำแหน่งเดิม บางหลังยังคงมีประเพณีการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ เพราะเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างเรือนของคนชาวอีสานมานาน

งานวิจัยนี้นอกจากรวบรวมรูปแบบประเภทและองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในเรือนพื้นถิ่น สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลอ้างอิงเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อการวิจัยและพัฒนาตามนโยบายของชุมชนแล้ว ยังได้เสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเรือนพื้นถิ่นอีสาน เพื่อตอบสนองความเป็นอยู่ และอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่นอีสาน ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้อาศัยเรือนพื้นถิ่นในปัจจุบันและอนาคต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis Title	Factors Affecting Interior environmental change of vernacular house Khilek Yai Village Bueng Kan Province.
Student	Chayasawat Suriyasaransuk
Student ID.	57602065
Degree	Master of Architecture
Year	2019
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Jantanee Bejrananda

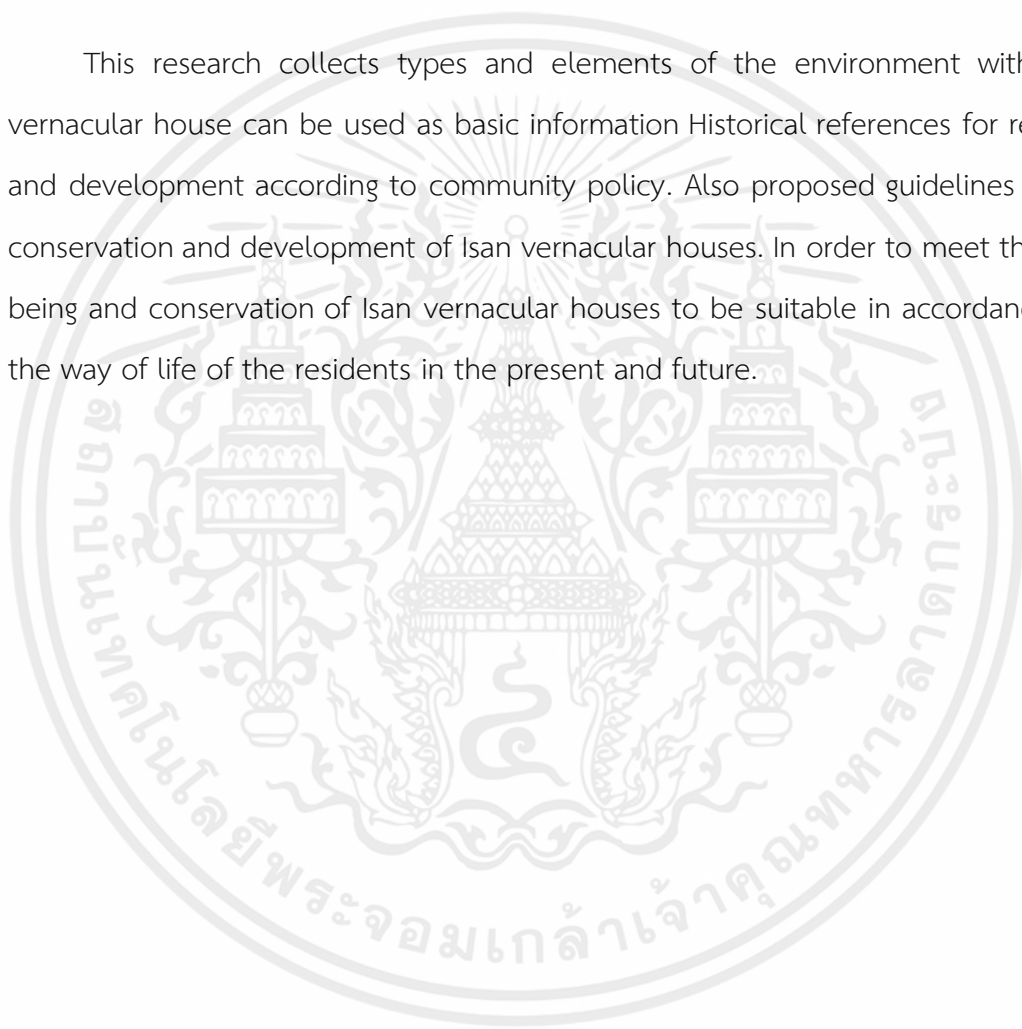
ABSTRACT

This research studied the physical environment in the vernacular house of Khi Lek Yai Village, Nong Phan Tha Sub-district, So Phisai District, Bueng Kan Province. Surveying with the site measurement, including interviewing residents of 7 vernacular houses in search the factors affecting the interior environment change of vernacular house. The study results found that look like original Isan vernacular houses in 3 styles. These are Rurn-guey (Split-level house.), Rurn-fad (Twin roof house), Rurn-hyao (Cottage house). Rurn-guey and Rurn-fad have 5 elements of area which are the terrace, the balcony, the bedroom, the basement and the kitchen. However, both have different roof, Rurn-fad has twin gable. While Rurn-guey has single gable and awning protrude to cover the terrace and the balcony. Rurn-hyao has 2 elements of the area: bedroom and basement. Found the factors about a person which the number of residents and Personal needs have most affected the interior environment change.

And found factors such as occupation, Economic of the family, health, too. The factors not about a person such as climate, Modern equipment and materials. These have influenced the resident's activities and behavior changed elements of the houses. That

affected some function different from the original function such as bed was set into a balcony, Water jar rack was disappeared, Water closet was built up in the house, Rooms were built up in the space under the basement. However, some factors affecting use same original function are the belief and the tradition causing most of the houses still have space for laying the Buddha shelf and ghost shelf. Some house still has a tradition of Baai Sri (Thai blessing ceremony) Because it involves the construction of the house of the people of Isan for a long time.

This research collects types and elements of the environment within the vernacular house can be used as basic information Historical references for research and development according to community policy. Also proposed guidelines for the conservation and development of Isan vernacular houses. In order to meet the well-being and conservation of Isan vernacular houses to be suitable in accordance with the way of life of the residents in the present and future.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ จันทนี เพชรานนท์ ที่ให้ความอนุเคราะห์รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำปรึกษา คำแนะนำ คอยให้กำลังใจข้าพเจ้าเสมอ และให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์.

ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำ และแนวทางในการปรับปรุง วิทยานิพนธ์ ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ขอขอบคุณคณะอาจารย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังทุกท่าน โดยเฉพาะ อาจารย์ ดร.นิจสิรี แวฆาญ ที่ สอนวิชาความรู้ถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ข้าพเจ้าได้ความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการทำวิจัยนี้.

ขอขอบคุณ ผู้ก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานมีชีวิต จังหวัดบึงกาฬ คุณสุทธิพงษ์ สุริยะ (อ.ขาบ) ผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน คุณสาย แวศรี สจ.นริศรา วงศ์ภูมิ (พี่ห้วง) คุณวิไลวรรณ ณ ตะกั่วทุ่ง (พี่หวาด) คุณพ่อ สำออง สุริยะ และทุกคนในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ที่ให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น ให้ความรักความเมตตา ข้าพเจ้าราวกับเป็นลูกหลานของหมู่บ้าน และให้ความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ เก็บข้อมูลในการวิจัย.

ขอขอบคุณภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ให้ความ อนุเคราะห์ข้อมูลและข่าวสารเป็นอย่างดี

สำหรับคุณประโยชน์และคุณงามความดีอันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอมอบให้ คุณพ่อณี สุริยศราญสุข คุณแม่บุญนรี สุริยศราญสุข และพี่ชายของข้าพเจ้า ผู้เป็นที่รักยิ่งของข้าพเจ้า และเคารพยิ่ง คุณจักรพล เขียวงาม (พี่อ้น) ที่คอยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนข้าพเจ้าเสมอมา ครู อาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ข้าพเจ้ามาตลอดจนถึงทุกวันนี้.

ชญาสวัสดิ์ สุริยศราญสุข

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ	VI
สารบัญตาราง	X
สารบัญรูป.....	XIII

บทที่ 1 บทนำ	1
--------------------	---

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2. คำถามการวิจัย.....	3
1.3. วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
1.4. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
1.5. ขอบเขตการวิจัย.....	5
1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.7. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
---	---

2.1. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ที่ทำการศึกษา	8
2.1.1. ประวัติจังหวัดบึงกาฬ.....	8
2.1.2. ประวัติหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่	9
2.1.3. ที่ตั้งและขนาด.....	10
2.1.4. อาณาเขต.....	11
2.1.5. ลักษณะภูมิประเทศ.....	12
2.1.6. สภาพภูมิอากาศ.....	12
2.1.7. การปกครอง.....	13
2.1.8. ประชากร.....	13

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุผลเบื้องหลังเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มาปรึกษา

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2. การศึกษาเรือนพื้นถิ่นอีสาน.....	15
2.2.1. ความหมายของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น.....	16
2.2.2. ความเป็นมาของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)...16	
2.2.3. งานสถาปัตยกรรมอีสานตามแบบประเพณีนิยม.....	21
2.2.4. อิทธิพลจากด้านการเมืองการปกครอง สู่ศิลปะสถาปัตยกรรม.....	22
2.2.5. ประเภทของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน.....	23
2.2.6. รูปแบบทั่วไปของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน.....	24
2.2.7. พื้นที่ใช้สอยในเรือนอีสาน.....	29
2.2.8. โครงสร้าง และวัสดุ.....	30
2.3. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม.....	30
2.3.1. ความหมายของพฤติกรรม.....	30
2.3.2. แนวคิดพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม.....	31
2.3.3. กระบวนการทางพฤติกรรม.....	32
2.3.4. ประเภทของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมกายภาพ.....	32
2.3.5. การออกแบบและวางแผนกับกระบวนการทางพฤติกรรม.....	33
2.4. แนวคิดการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่น	34
2.5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.6. สรุป.....	47
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
3.1. การศึกษาเบื้องต้น.....	51
3.2. กลุ่มตัวอย่าง.....	54
3.3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	56
3.4. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	56
3.4.1. การเก็บข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น.....	56
3.4.2. การเก็บข้อมูลจากผู้อยู่อาศัย.....	57

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุผลบางประการที่ต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารในทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.5. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
บทที่ 4 กรณีศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
4.1. เรือน 1	62
4.2. เรือน 2	81
4.3. เรือน 3	96
4.4. เรือน 4	106
4.5. เรือน 5	121
4.6. เรือน 6	136
4.7. เรือน 7	146
4.8. สรุปลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสาน ประเภท และโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม และวัสดุที่ใช้ในเรือนพื้นถิ่นอีสาน ของหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่.....	168
4.8.1. เรือนเกยและเรือนแฝด	169
4.8.2. เรือนเหี่ยว	176
4.9. สรุปความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมในการใช้สอยพื้นที่ ของผู้อยู่อาศัยเรือนพื้นถิ่นในหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่	179
4.9.1. เรือนเกยและเรือนแฝด	179
4.9.2. เรือนเหี่ยว	185
4.10. สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสาน ในหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่	189
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	196
5.1. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	196
5.1.1. ส่วนที่ควรอนุรักษ์ไว้	202
5.1.2. ส่วนที่สามารถพัฒนา	206

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2. ข้อเสนอแนะ	211
บรรณานุกรม	212
ภาคผนวก	218
ประวัติผู้เขียน	244

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1. แสดงการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดบึงกาฬ ปี พ.ศ.2554	13
2.2. แสดงจำนวนประชากร แยกเป็นรายอำเภอ ปี พ.ศ.2554.....	14
2.3. แสดงจำนวนประชากร ตำบลหนองพันทา อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2560	14
2.4. แสดงจำนวนประชากรหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ตำบลหนองพันทา อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ	14
2.5. การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37
2.6. การศึกษาตัวแปรของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	48
2.7. การศึกษาเครื่องมือการวิจัย และการคัดเลือกกรณีศึกษา.....	49
4.1. เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสาน จากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 1	64
4.2. แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ ในรูปแบบผังพื้นเรือน 1 อดีตและปัจจุบัน	67
4.3. แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 1	68
4.4. เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสาน จากการทบทวนวรรณกรรมประเภทเรือนแฝดและเรือน 2	83
4.5. แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 2 ส่วนใต้ถุน	86
4.6. แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 2 ส่วนบนเรือน.....	87
4.7. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง การใช้พื้นที่เรือน 2	88
4.8. เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสาน จากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 3	97
4.9. แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ ในรูปแบบผังพื้นเรือน 3 อดีตและปัจจุบัน	100
4.10. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง การใช้พื้นที่เรือน 3	101

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีลิขสิทธิ์เป็นของตนเอง และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

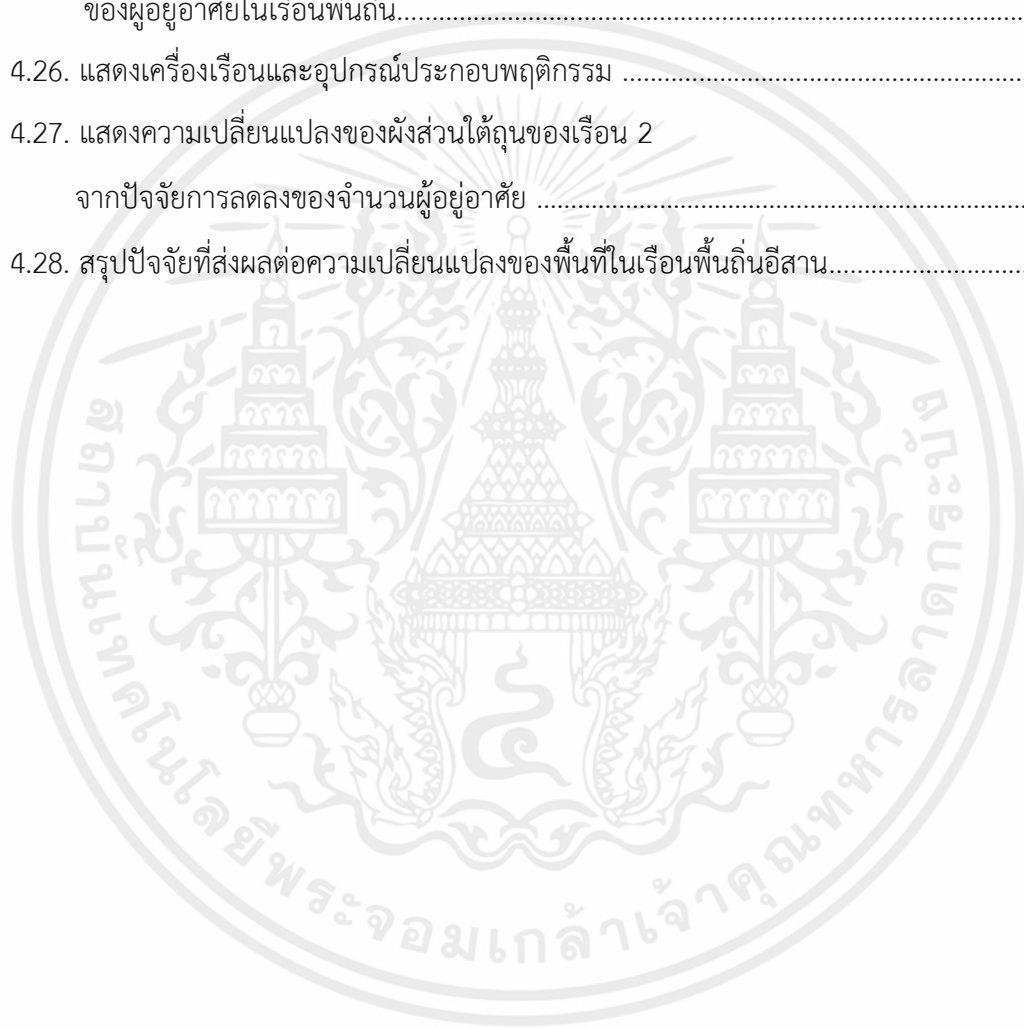
สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.11. เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสาน จากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 4	108
4.12. แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 4 อดีตและปัจจุบัน.....	111
4.13. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง การใช้พื้นที่เรือน 4	112
4.14 เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสาน จากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 5	123
4.15. แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ ในรูปแบบผังพื้นเรือน 5 อดีตและปัจจุบัน	126
4.16. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือน ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 5	127
4.17. เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสาน จากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 6	138
4.18. แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ ในรูปแบบผังพื้นเรือน 6 อดีตและปัจจุบัน	140
4.19. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือน ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 5	141
4.20 เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 7	148
4.21 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ ในรูปแบบผังพื้นเรือน 7 อดีตและปัจจุบัน	151
4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อ การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 7	153
4.23. แสดงเรือนเกย เรือนแฝดในหมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่ เปรียบเทียบกับรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสาน จากการทบทวนวรรณกรรม	173

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกสิ่งนี้ไป และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.24. แสดงเรือนห้อยในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ เปรียบเทียบกับรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสาน จากการทบทวนวรรณกรรม.....	178
4.25. แสดงความเปลี่ยนแปลงของการใช้สอยพื้นที่ กิจกรรม พฤติกรรม ของผู้อยู่อาศัยในเรือนพื้นถิ่น.....	187
4.26. แสดงเครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม	188
4.27. แสดงความเปลี่ยนแปลงของผังส่วนใต้ถุนของเรือน 2 จากปัจจัยการลดลงของจำนวนผู้อยู่อาศัย	192
4.28. สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสาน.....	195

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
1.1. ภาพถ่ายดาวเทียมแสดงอาณาเขต หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ.....	1
1.2. การประชุมหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2561.....	3
1.3. กรอบแนวคิดของการวิจัยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นที่ต้องการทดสอบ และวิธีการวิจัย.....	4
2.1. แสดงอาณาเขตและที่ตั้ง จ.บึงกาฬ.....	10
2.2. แสดงอาณาเขตและที่ตั้ง อ.โซ่พิสัย.....	11
2.3. ภาพถ่ายดาวเทียมแสดงอาณาเขต หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ.....	11
2.4. แสดงเนื้อหาสาระของการศึกษาเรือนพื้นถิ่นในพื้นที่แต่ละจังหวัดของภาคอีสาน.....	15
2.5. แสดงแผนที่ภาคอีสาน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ).....	17
2.6. เถียงนา เรือนพักอาศัยประเภทชั่วคราว.....	25
2.7. ตูบต่อเล่า.....	24
2.8. เรือนเกย หรือเรือนเทิบ.....	27
2.9. เรือนแฝด.....	28
2.10. เรือนโข่ง.....	29
3.1. ตำแหน่งเรือนพื้นถิ่นจากการสำรวจเบื้องต้นจำนวน 8 หลัง ในหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่.....	52
3.2. ตำแหน่งเรือนพื้นถิ่นจากการคัดเลือกครั้งที่ 2 จำนวน 7 หลัง ในหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่	55
3.3. แสดงกรอบและวิธีการวิจัย.....	59
4.1. เรือน 1	62
4.2. แสดงผังบริเวณของเรือน 1	62
4.3. แสดงองค์ประกอบของเรือน 1	63
4.4. แสดงรูปด้าน 1 ทิศใต้ (หน้าเรือน)	65
4.5. แสดงรูปด้าน 2 ทิศตะวันตก (ซ้ายเรือน)	65
4.6. แสดงรูปด้าน 3 ทิศเหนือ (หลังเรือน)	66
4.7. แสดงรูปด้าน 4 ทิศตะวันออก (ขวาเรือน)	66
4.8. เรือนครัวไฟแบบเรือนเครื่องผูก	66

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไมอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น หากท่านมีเหตุผลขอสงวนเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มาใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.9. แสดงการจัดวางเครื่องเรือน และการใช้สอยพื้นที่ปัจจุบันของเรือน 1	67
4.10. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 1 ในอดีต-ปัจจุบัน..	68
4.11. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่เนื่องจากเทคโนโลยีสมัยใหม่..	79
4.12. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่เนื่องจากปัญหาสุขภาพ.....	80
4.13. เรือน 2	81
4.14. ผังบริเวณเรือน 2	81
4.15. แสดงรูปด้าน 1 ทิศตะวันออก (ซ้ายเรือน)	84
4.16. แสดงรูปด้าน 2 ทิศใต้ (หลังเรือน)	84
4.17. แสดงรูปด้าน 3 ทิศตะวันตก (ขวาเรือน)	85
4.18. แสดงรูปด้าน 4 ทิศเหนือ (หน้าเรือน)	85
4.19. แสดงการจัดวางเครื่องเรือน และการใช้สอยพื้นที่ปัจจุบันของเรือน 2	86
4.20. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 2	87
4.21. แสดงบริเวณห้องน้ำบนเรือน	94
4.22. แสดงบริเวณห้องนอนหลาน	95
4.23. เรือน 3	96
4.24. แสดงผังบริเวณของเรือน 3	96
4.25. แสดงรูปด้าน 1 ทิศตะวันออก (ข้างซ้ายเรือน)	99
4.26. แสดงรูปด้าน 2 ทิศใต้ (ด้านหลังเรือน)	99
4.27. แสดงรูปด้าน 3 ทิศตะวันตก (ด้านขวาของเรือน)	99
4.28. แสดงรูปด้าน 4 ทิศเหนือ (ด้านหน้าของเรือน)	99
4.29. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 3 ในอดีต-ปัจจุบัน.....	101
4.30. เรือน 4	106
4.31. แสดงผังบริเวณของเรือน 4	107
4.32. แสดงรูปด้าน 1 ทิศเหนือ (หน้าเรือน)	109
4.33. แสดงรูปด้าน 2 ทิศตะวันออก (ข้างซ้ายเรือน)	109

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไมอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุผลบางประการที่ต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.34. แสดงรูปด้าน 3 ทิศใต้ (หลังเรือน)	110
4.35. แสดงรูปด้าน 4 ทิศตะวันตก (ข้างขวาเรือน)	110
4.36. แสดงตำแหน่งการย้ายเรือน	110
4.37. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรม. การใช้สอยพื้นที่ของเรือน 4 ในอดีต-ปัจจุบัน.....	111
4.38. เรือน 5	121
4.39. ผังบริเวณเรือน 5	121
4.40. แสดงองค์ประกอบเรือน 5	122
4.41. แสดงรูปด้าน 1 ทิศเหนือ (หน้าเรือน)	124
4.42. แสดงรูปด้าน 2 ทิศตะวันออก (ข้างซ้ายเรือน)	124
4.43. แสดงรูปด้าน 3 ทิศใต้ (หลังเรือน)	125
4.44. แสดงรูปด้าน 4 ทิศตะวันตก (ข้างขวาเรือน)	125
4.45 แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 5 ในอดีต-ปัจจุบัน	126
4.46. เรือน 6.....	136
4.47. ผังบริเวณเรือน 6	136
4.48. แสดงรูปด้าน 1 ทิศเหนือ (หน้าเรือน)	139
4.49. แสดงรูปด้าน 2 ทิศตะวันออก (ข้างซ้ายเรือน)	139
4.50. แสดงรูปด้าน 3 ทิศใต้ (หลังเรือน)	139
4.51. แสดงรูปด้าน 4 ทิศตะวันตก (ข้างขวาเรือน)	139
4.52. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 6 ในอดีต-ปัจจุบัน.....	140
4.53. เรือน 7	146
4.54. ผังบริเวณเรือน 7	146
4.55. แสดงองค์ประกอบเรือน 7.....	147
4.56 แสดงรูปด้าน 1 ทิศตะวันตก (หน้าเรือน).....	150

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไมออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุผลเบื้องหน้า และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.57 แสดงรูปด้าน 2 ทิศเหนือ (ซ้ายเรือน).....	150
4.58 แสดงรูปด้าน 3 ทิศตะวันออก (หลังเรือน).....	150
4.59 แสดงรูปด้าน 4 ทิศใต้ (ขวาเรือน).....	150
4.60 แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรม การใช้สอยพื้นที่ของเรือน 7 ในอดีต-ปัจจุบัน.....	152
4.61. แสดงตำแหน่ง เรือนแฝดจำนวน 1 หลัง เรือนเกยจำนวน 4 หลัง และเรือนเห้ายจำนวน 2 หลัง ในหมู่บ้านชี้เหล็กใหญ่	168
4.62. แสดงแผนภูมิการวิเคราะห์ การสัมภาษณ์เจ้าของเรือน ประเด็นของการเปลี่ยนแปลงของเรือนพื้นถิ่น	190
4.63. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่บนเรือนของเรือน 1 จากปัจจัยปัญหาสุขภาพ.....	191
4.64. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่ เปลี่ยนจากบนเรือนมาใช้พื้นที่ส่วนใต้ถุน ของเรือน 5 จากปัจจัยปัญหาสุขภาพ.....	191
4.65. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่ของเรือน 2 จากปัจจัยการเพิ่มจำนวนผู้อยู่อาศัย.....	192
4.66. แสดงความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของเรือน 6 จากปัจจัยอาชีพ	193
4.67. แสดงความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายในของเรือนพื้นถิ่นในหมู่บ้านชี้เหล็กใหญ่ จากปัจจัยอุปกรณ์สมัยใหม่.....	193
4.68. แสดงความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายในของเรือนพื้นถิ่นในหมู่บ้านชี้เหล็กใหญ่ จากปัจจัยเรื่องวัสดุ.....	194
5.1. รูปแบบทรงหลังคา	203
5.2. ผนังเรือนนอน	203
5.3. คานพื้นคู้ คานช่อคู้ ออกไก่คู้	203
5.4. ชานพักบันได และราวบันได	203
5.5. ช่องลม	204
5.6. รายละเอียดการตกแต่งอื่น ๆ	204

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุผลบางเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
5.7. องค์ประกอบของเรื่อน และการเล่นระดับขององค์ประกอบ	205
5.8. สภาพแวดล้อมภายในอันเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อ ประเพณี	206
5.9. การขยายรูปแบบเรื่อนจากเรื่อนเหี้ย สู่เรื่อนเกย	207
5.10. การขยายรูปแบบเรื่อนจากเรื่อนเหี้ย สู่เรื่อนแฝด	207
5.11. การขยายรูปแบบเรื่อนจากเรื่อนเหี้ย สู่เรื่อนโข่ง	207
5.12. เรื่อนใหม่ซึ่งสร้างจากการรื้อไม้เรื่อนพ่อแม่มาใช้ก่อสร้าง	208
5.13. ฮ้านแอ่งน้ำ	209
5.14. การกั้นห้องจากบริเวณเรื่อนนอน	210
5.15. การกั้นห้องจากบริเวณเกย	210
5.16. การกั้นห้องจากบริเวณชานแดด	210

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดบึงกาฬ เป็นจังหวัดที่ 77 ของประเทศไทยตั้งอยู่ตอนบนสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 765 กิโลเมตร ในอดีตอำเภอเมืองบึงกาฬ มีชื่อเดิมว่า บ้านบึงกาฬจัน มีฐานะเป็นตำบลขึ้นกับอำเภอไชยบุรีจังหวัดนครพนม จนกระทั่งปี พ.ศ. 2460 ได้ถูกโอนย้ายให้ขึ้นต่อจังหวัดหนองคาย และถูกเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น บึงกาฬ ในปี พ.ศ. 2482 และมีการจัดตั้งจังหวัดบึงกาฬขึ้นตามพระราชบัญญัติตั้งจังหวัดบึงกาฬ พ.ศ. 2554 อันมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2554 แยกตัวออกจากการปกครองของจังหวัดหนองคาย อำเภอบึงกาฬจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอเมืองบึงกาฬ” โดยเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดบึงกาฬ (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองบึงกาฬ, 2560).

รูปที่ 1.1. ภาพถ่ายดาวเทียมแสดงอาณาเขต หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ

ที่มา : <https://www.google.co.th/maps>

เอกสารนี้เป็นเอกสารหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา จ.บึงกาฬ เป็นหมู่บ้านโดดเดี่ยวใจกลางท้องทุ่งนา เป็นถิ่นที่
ไม่ว่ากรณีใดๆ ชุมชนที่ยังคงมีขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตบางส่วนแบบลาวโซ่ง (สุทธิพงษ์ สุริยะ
, 2561) และมีการตั้งบ้านเรือนเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน ตามศิลปวัฒนธรรมภาคอีสาน ที่มี

เอกลักษณ์ของตนเองที่ต่างไปจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ โครงสร้างวัฒนธรรมส่วนใหญ่บริเวณอีสานตอนบนมีลักษณะคล้ายคลึงกับ

อาณาจักรล้านช้าง ได้รับการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมมาจากล้านช้างโดยตรง จากการอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในภูมิภาคอีสานตั้งแต่ พุทธศตวรรษ ที่ 23 มีความเจริญ สร้างสมศิลปวัฒนธรรมของตนเองเด่นชัด มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น มีเอกลักษณ์ความเป็นพื้นบ้านของตนเองอย่างชัดเจน เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน สร้างสรรค์สอดแทรกวัฒนธรรมการดำรงอยู่อย่างตรงไปตรงมา จนเกิดเป็นรูปแบบของเรือนพื้นถิ่น ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชน และสอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศ (สกลชัย บุญปัญญา, 2550)

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ศิลปะวัฒนธรรม เทคโนโลยี และการรับเอา รูปแบบและแนวคิดตามสถาปัตยกรรมตะวันตกเข้ามา ส่งผลให้การดำเนินวิถีชีวิตของคนและอาคาร บ้านเรือน เปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะทางกายภาพของรูปแบบสถาปัตยกรรมตามแนวสากล ที่ไม่สอดคล้องต่อความเป็นถิ่นที่ตั้งของภาคอีสาน ตามความไม่เข้าใจในคุณค่าพื้นถิ่นของตนเอง (สกลชัย บุญปัญญา, 2550; เจนยุทธ ล่อใจ, อรศิริ ปาณินท์, เกรียงไกร เกิดศิริ, 2558). แต่ยังคงหลงเหลือเรือนพื้นถิ่นอยู่ในหมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่ ประกอบกับคนในชุมชนเริ่มเห็นความสำคัญและอยากอนุรักษ์วิถีชีวิต และเรือนไว้ เพื่อใช้เป็นหนึ่งเครื่องมือของการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นโยบายจากการประชุมหมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่ เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2561 เวลา 19.00 น. ณ ลานอเนกประสงค์พิพิธภัณฑสถานชุมชนมีชีวิต จ.บึงกาฬ โดยมี ผู้ใหญ่บ้าน นายสมพงษ์ จิตนาม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายสาย แววศรี และนายสุทธิพงษ์ สุริยะ เจ้าของพิพิธภัณฑสถาน เป็นประธานในการประชุมเริ่มต้นจากที่ พิพิธภัณฑสถานชุมชนมีชีวิต จ.บึงกาฬ โดยเชื่อมโยงศิลปะเข้ากับวิถีชุมชนแบบเกื้อกูล เพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางที่ยั่งยืน เปิดให้เข้าชมฟรีทุกวันโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อให้ผู้มาเยือนได้เข้ามาเรียนรู้วิถีดั้งเดิมของครอบครัวอีสานในอดีต ผ่านวิถีการใช้ชีวิตของชุมชนหมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่ (ศิริวรรณ สิทธิกา, 2561) การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทางด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน ในพื้นที่นี้ที่ยังไม่มีการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอย่างชัดเจน (ธนิศร์ เสถียรนาม และนพดล ตั้งสกุล, 2559). เพื่อเก็บเป็นข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 1.2 การประชุมหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2561

1.2. คำถามการวิจัย

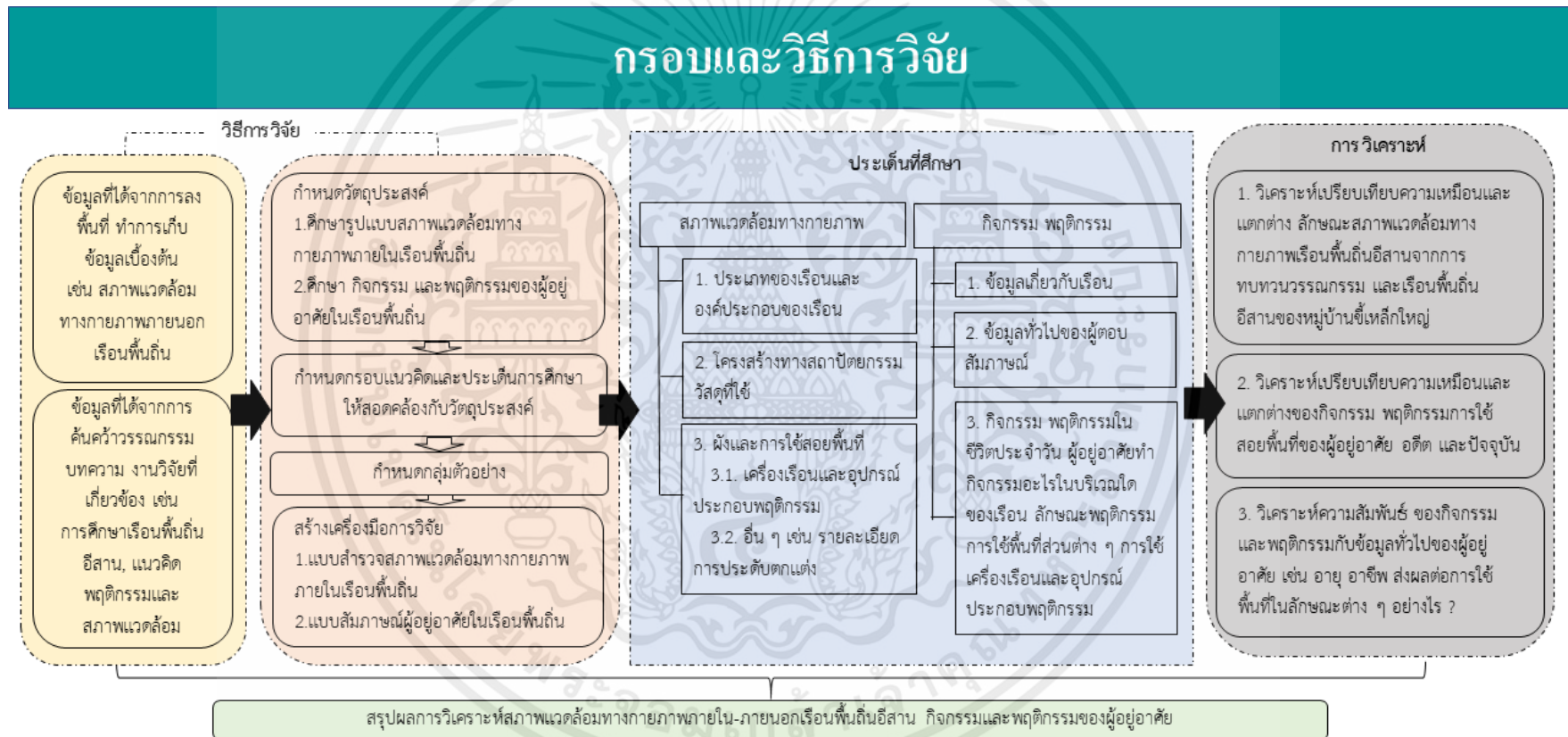
กิจกรรมและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ภายในและภายนอกเรือนพื้นถิ่น ในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ อย่างไร ?

1.3. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.3.1. เพื่อศึกษารูปแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกเรือนพื้นถิ่น ของหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ
- 1.3.2. เพื่อศึกษา กิจกรรม และพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยในเรือนพื้นถิ่น
- 1.3.3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกเรือนพื้นถิ่น ในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.4. กรอบแนวคิดและวิธีการวิจัย

รูปที่ 1.3. กรอบแนวคิดของการวิจัยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นที่ต้องการทดสอบและวิธีการวิจัย

1.5. ขอบเขตการวิจัย

1.5.1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) ศึกษาความต้องการ กิจกรรม และพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยเรือนพื้นถิ่น หมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ
- 2) ศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในเรือนพื้นถิ่น หมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ

1.5.2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตของพื้นที่เฉพาะเรือนพื้นถิ่นในบริเวณหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ

1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุง พัฒนา รวมถึงการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่นอีสานของผู้อยู่อาศัยและคนในชุมชน หมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา
- 1.6.2. เป็นแนวทางในการศึกษาแก่ผู้วิจัยและผู้สนใจ ด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานและ กิจกรรม พฤติกรรมผู้อยู่อาศัย

1.7. นิยามศัพท์เฉพาะ

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น หมายถึง อาคารที่ชาวบ้านก่อสร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในการพักอาศัย รูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นนั้นเกิดจากความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ จึงไม่มีความสลับซับซ้อน และไม่ได้ให้ความสำคัญกับการตกแต่งด้วยช่างฝีมือมากนัก และความแตกต่างของแต่ละภูมิภาค ภูมิภาค สภาพแวดล้อม วัสดุในแต่ละพื้นที่จนถึงการดำเนินชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรม เหล่านี้จึงทำให้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมีความแตกต่างกันออกไป

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำ ปฏิบัติหรือกิจกรรม ซึ่งแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ตามความต้องการของจิตใจ ซึ่งอาจจะสังเกตได้ หรือสังเกตไม่ได้ เป็นพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก โดยมีท่าทางที่แตกต่างกันตามแต่สถานการณ์ สถานที่และกาลเทศะ พฤติกรรมของแต่ละ

คน แต่ละครั้งจะเปลี่ยนไปตามเรื่องราวที่เกี่ยวข้องเสมอ การสังเกตพฤติกรรมต้องใช้เครื่องมือช่วยในการเก็บข้อมูล

เรือน หมายถึง เรือนที่อยู่อาศัยของชาวอีสาน โดยทั่วไปเป็นเรือนในลักษณะครอบครัวเดี่ยว เมื่อมีการแต่งงานก็จะออกเรือน หรือออกไปสร้างเรือนใหม่ในบริเวณใกล้กับเรือนพ่อแม่ ด้วยระบบวงจรครอบครัวดังกล่าวจึงทำให้การตั้งบ้านเรือนในหมู่บ้าน เกิดเป็นกลุ่มหนาแน่นวางตัวเรือนด้านยาวตามตะวัน ที่ว่างรอบตัวเรือนแต่ละหลังจะกำหนดให้เป็นลานบ้าน ใช้เป็นทางสัญจร (วิจิต คลังบุญครองและไพโรจน์ เพชรสังหาร, 2530).

เรือนเกย หรือเรือนเทิบ เป็นเรือนพักอาศัยประเภทถาวร ลักษณะใต้ถุนสูงใช้เสากลมหรือเสาเหลี่ยมประกอบด้วย เรือนใหญ่ เกยหรือชาน ชานแดด เรือนไฟหรือเรือนครัว ฮ้านแอ่งน้ำ

เรือนใหญ่มักมี 3 เสาเรียกเรือน 3 ห้องอาจแบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้ ส่วนห้องไม้กั้นฝา เป็นห้องนอนของลูกชายฝาทำหิ้งตั้งของเคารพบูชาเช่น พระพุทธรูป ส่วนห้องนอนลูกสาวมีฝา กั้นใส่ประตูอีสานเรียก ห้องส้วม หากมีลูกเขยจะให้นอนในห้องนี้ส่วนใหญ่มักทำจั่วมุงแป้นไม้ อาจมีชานจั่วหรือไม่มีก็ได้ ส่วนฝาไม้กระดานมีทั้งลายแนวนอนและแนวตั้ง

เกยหรือชาน พื้นเกยจะมีระดับต่ำกว่าพื้นเรือนใหญ่อาจมีไม้รองเหยียบก้าวไปสู่ห้องนอนประโยชน์ใช้สอยใช้เป็นที่นั่งนอนของแขก ที่รับแขก นั่งเล่น รับประทานอาหาร พื้นเกยเป็นไม้กระดานถ้ามีหลังคาทอดออกมาคลุมชานเป็นทอดเดียวจากหลังคาเดิม เรียกว่าเรือนเทิบ ลักษณะหลังคาแบบนี้ จะไม่สามารถคลุมชานขนาดกว้างได้ จึงนิยมตั้งความลาดเอียงของหลังคาเกยใหม่อย่างที่พบเห็นได้ทั่วไปเป็นลักษณะของเรือนเกย

ชานแดดระดับพื้นจะลดต่ำกว่าเกยลงมา ขนาดนั่งวางขาได้พอดีใช้ปูเสื่อนั่งพักผ่อนหรือรับประทานอาหารเย็น อาจมีชานแดดด้านหน้าและด้านหลังเรือนใหญ่เพื่อจะได้อาศัยร่มเงาจากเรือนใหญ่ชานแดดอาจไม่มีระเบียบกันตก

เรือนไฟหรือเรือนครัว ส่วนมากจะเป็นเรือน 2 ช่วงเสาโล่งถึงกัน หลังคามุงจั่ว มุมแป้นเกล็ด จั่วตีไม้เว้นช่องให้ควันลอดออก ฝานิยมใช้เป็นแป้นไม้หรือขัดแตะ เพื่อโปร่งระบายควันและลมได้สะดวก เรือนไฟจะมีชานมนอยู่ใกล้ใช้ประโยชน์วางโถ่งน้ำ บางครั้งอาจจะมีการกั้นบางส่วนของชานเป็นเรือนไฟก็มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น ไม่สามารถนำออกจำหน่ายหรือทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต

ฮ้านแอ่งน้ำ หรือร้านหม้อน้ำ เป็นเพิงมีกะบังหน้ามุงแป้นไม้ ยกระดับหม้อน้ำให้ตักน้ำดื่มได้พอดี

เรือนแฝด เป็นเรือนพักอาศัยประเภทถาวร ลักษณะใต้ถุนสูงใช้เสากลมหรือเหลี่ยม มีจั่วแฝดอยู่
ชิดติดกันอาจมีเกยหรือไม่ก็ได้ เรือนแฝดประกอบด้วย เรือนใหญ่ เรือนแฝด เกย ชานแดด เรือนไฟ
ฮ้านแอ่งน้ำ

เรือนโง่ง เป็นเรือนพักอาศัยประเภทถาวร ลักษณะใต้ถุนสูงใช้เสากลมหรือเหลี่ยม มีจั่วแฝดแต่
ขนาดย่อมกว่าเรือนใหญ่ เรือนชนิดนี้จะประกอบด้วย เรือนใหญ่ เรือนโง่ง เกย ชานแดด ชานมน
เรือนไฟ ฮ้านแอ่งน้ำ

ห้องส้วม ทางอีสานใต้เรียกห้องนอนลูกสาว เป็นพื้นที่ส่วนห้องสุดท้ายของตัวเรือนพื้นที่ส่วนนี้
จะมีการกั้นผนังเป็นสัดส่วนต่างหากเมื่อมีลูกเขยมาสู่เรือนก็อยู่ในห้องนี้การวางตัวเรือนของชาวไท-
อีสานมักนิยมวางด้านสกัดไปตามตะวัน ด้านยาวหันหน้าเรือนไปทางทิศเหนือหรือใต้ ห้องพ่อแม่อยู่
กลาง ห้องลูกสาวจะอยู่ชิดทางหนึ่งของเรือน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของงานวิจัยนี้ แบ่งเป็นประเด็นการศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการวิจัย การสร้างเครื่องมือวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและออกแบบ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนี้

- 2.1. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ที่ทำการศึกษา
- 2.2. การศึกษาเรือนพื้นถิ่นอีสาน
- 2.3. แนวคิดพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม
- 2.4. แนวคิดการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่น
- 2.5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6. สรุป

2.1. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ที่ทำการศึกษา

2.1.1. ประวัติจังหวัดบึงกาฬ

อ.บึงกาฬ เคยเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดหนองคาย เป็นอำเภอที่มีเขตพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขง และอีกฝั่งตรงข้ามแม่น้ำโขงจะเป็นประเทศเพื่อนบ้าน คือ ประเทศลาว แต่เดิมนั้นอำเภอบึงกาฬมีชื่อว่า ไชยบุรี ซึ่งขึ้นกับจังหวัดนครพนม เมืองไชยบุรี อยู่ในตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เดิมชื่อ "เมืองไชยสุทธีอุตมบุรี" อยู่ในเขตการปกครองของเมืองเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของไทยในสมัยนั้น ประวัติของเมืองไชยบุรี มีอยู่ว่าท้าวหม้อและนางสุนันทา เป็นหัวหน้าไทยใหญ่ ได้พาบุตรและบ่าวไพร่ อพยพลงมาตามแม่น้ำโขง จึงได้สร้างเมืองขึ้น และตั้งชื่อว่า "เมืองไชยสุทธีอุตมบุรี" ขึ้นตรงต่อเมืองเวียงจันทน์ ซึ่งขณะนั้นเวียงจันทน์ขึ้นตรงต่อประเทศไทย (Mukdahan Travelguide, 2556) ตามหนังสือฝั่งขวาแม่น้ำโขงกล่าวว่า ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ยกบ้านปากน้ำสงครามขึ้นเป็นเมืองไชยบุรี เมื่อ พ.ศ. 2373 ในสมัยรัชกาลที่ 3 สมัยเมื่อมีการปราบกบฏเจ้าอนุเวียงจันทน์ (พ.ศ.2369-2371) เมื่อปราบปรามกบฏจบลงแล้ว ได้กวาดต้อนผู้คนทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงตามแนวบริเวณใกล้กับแดนญวน เข้ามาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อ พ.ศ. 2384 โดยมีพระมหาสงครามเป็นแม่ทัพ ได้เกณฑ์กองทัพจากเมืองท่าอุเทน เมืองไชยบุรี เมืองสกลนคร เมืองแสน รวมกำลังพล 3,300 คน ตามพงศาวดาร รัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2505 เล่ม 2 หน้า 60 ซึ่งพอจะสันนิษฐานได้ว่าเมืองไชยบุรีได้ตั้งเป็นเมืองอย่างมั่นคงแล้ว พ.ศ. 2457 มีประกาศพระบรม

ราชโองการ ลงวันที่ 6 เมษายน 2457 ปรับปรุงเขตอำเภอสำหรับการปกครองในมณฑลอุดรได้กล่าวถึง อำเภอไชยบุรี(เมือง) ท้องที่อำเภอโพนพิสัยนั้น ตามลำน้ำของ(โขง) ไปทางใต้ราว 4,000 เส้น กรมการอำเภอโพนพิสัย คุมงานไม่ทั่วถึงและอำเภอ(เมือง) ไชยบุรี ก็ตั้งอยู่บัดนี้ก็ใกล้อำเภอท่าอุเทนเกินไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตัดท้องที่อำเภอโพนพิสัยตอนใต้ ไปรวมกับท้องที่อำเภอ(เมือง)ไชยบุรี และให้ย้ายที่ว่าการอำเภอ(เมือง) ไชยบุรีมาตั้งที่บ้านบึงกาฬจรดริมแม่น้ำโขง เพราะเป็นศูนย์กลางเหมาะแก่การปกครองท้องที่อำเภอ(เมือง) และอำเภอ(เมือง) ไชยบุรีก็ยังคงขึ้นกับเมืองนครพนมตามเดิม ตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม 31 หน้า 48 ลงวันที่ 12 เมษายน 2457 ต่อมา 22 มีนาคม 2459 มีประกาศพระบรมราชโองการเรื่อง โอนอำเภอ(เมือง)ไชยบุรีไปขึ้นจังหวัดหนองคายและถูกเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น บึงกาฬ ในปี พ.ศ. 2482 (องค์การบริหารส่วนตำบลไชยบุรี, 2552).

เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2553 ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร นายเทวฤทธิ์ นิกรเทศ ส.ส. สัดสวน พรรคกิจสังคมได้ตั้งกระทู้ถามสดต่อนายกรัฐมนตรี เรื่องการจัดตั้งจังหวัดบึงกาฬ และทางกระทรวงมหาดไทยเห็นด้วย กำลังอยู่ในกระบวนการนำเสนอต่อที่ประชุม ครม. เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ ก่อนส่งเรื่องเข้ามาสู่สภาผู้แทนราษฎร เพื่อเสนอเป็นกฎหมายพ.ร.บ.จัดตั้งจังหวัดบึงกาฬ ต่อไป ซึ่งล่าสุด ในวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2553 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการจัดตั้งจังหวัดบึงกาฬ ส่วนอำเภอที่จะอยู่ใน จ.บึงกาฬ มี 8 อำเภอ ประชากร 399,233 คน ได้แก่ อ.บึงกาฬ, เซกา, โช้พิสัย, พรเจริญ, ปากคาด, บึงโขงหลง, ศรีวิไล และบุงคล้า ซึ่งในส่วนของอ.บึงกาฬ ได้มีสถานที่ราชการสำคัญหลายแห่งตั้งอยู่ เพื่อรองรับการเป็นจังหวัดอยู่ก่อนแล้ว เช่น ศาลจังหวัดบึงกาฬ, อัยการจังหวัด, เรือนจำจังหวัดบึงกาฬ เป็นต้น (Mthai, 2552)

พระราชบัญญัติ ตั้งจังหวัดบึงกาฬ พ.ศ.2554 ตราพระราชบัญญัติขึ้น เนื่องจากจังหวัดหนองคาย เป็นจังหวัดที่มีท้องที่ติดชายแดน และมีลักษณะภูมิประเทศเป็นแนวยาว ทำให้การติดต่อระหว่างอำเภอที่ห่างไกลและจังหวัดเป็นไปด้วยความยากลำบาก และใช้ระยะเวลาในการเดินทางมากเกินไป ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการจัดระเบียบการปกครอง การรักษาความมั่นคง และการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในท้องที่ สมควรแยกอำเภอบึงกาฬ อำเภอเซกา อำเภอโช้พิสัย อำเภอบุงคล้า อำเภอบึงโขงหลง อำเภอปากคาด อำเภอพรเจริญ และอำเภอศรีวิไล จังหวัดหนองคาย ออกจากการปกครองของจังหวัดหนองคาย รวมตั้งขึ้นเป็นจังหวัดบึงกาฬ มีผลตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม 2554 (สำนักงานจังหวัดบึงกาฬ, 2557)

2.1.2. ประวัติหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่

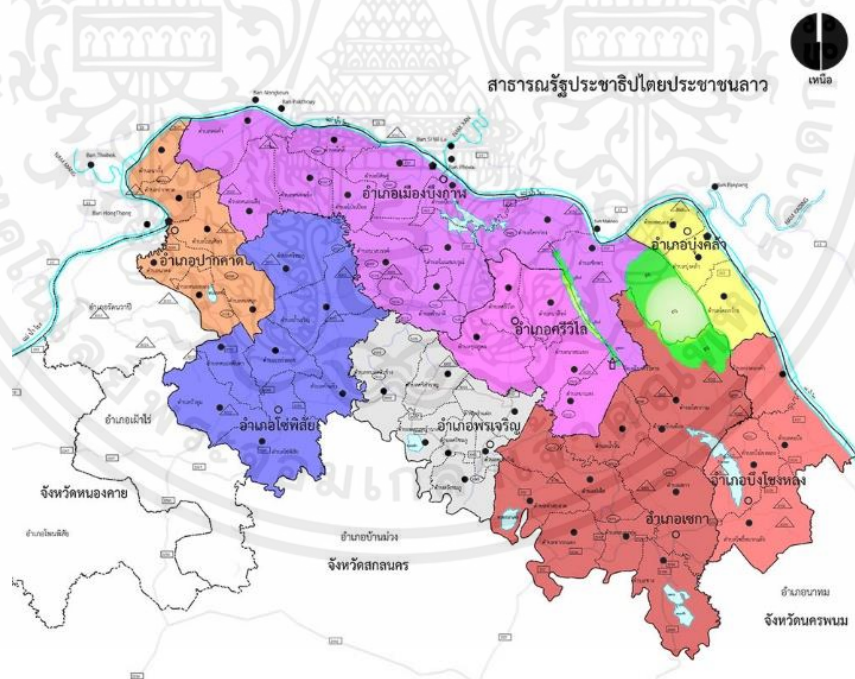
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานี้เท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า จากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ของหมู่บ้าน นายเชียม จิตนาม ผู้เฒ่าอายุ 86 ปี เล่าว่าชาวหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ เกิดจากการย้ายถิ่นฐานของคนชาวอีสาน โดยมีส่วนหนึ่งย้ายมาจากบ้านโคกหัวหาด จังหวัดนครพนม ส่วนหนึ่งย้ายมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงหรือประเทศลาว โดย พ่อพิม โครทรัน

เป็นผู้เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ. 2432 ชื่อหมู่บ้านนั้น มีที่มาจากที่ช่างตีเหล็กชื่อดัง จากบ้านหนองแสง เรียกว่า เฒ่าคำคำ เข้ามาประกอบอาชีพตีเหล็กในหมู่บ้าน ทำให้มีกองชีเหล็กกองใหญ่จำนวนมาก จึงเป็นที่มาของชื่อ หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ต่อมาเมื่อลงหลักปักฐานมีหลายครัวเรือนในพื้นที่ หลวงได้จัดแต่งตั้ง นายทอง ชัยโยง เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือนายสมพงษ์ จิตนาม มีนายสาย แววศรี อดีตผู้ใหญ่บ้านเกษียณ มาเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านชีเหล็กใหญ่ในปัจจุบัน (สาย แววศรี, 2562).

2.1.3. ที่ตั้งและขนาด

จังหวัดบึงกาฬมีที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 751 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งจังหวัด 4,305 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,690,625 ไร่

หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ตั้งอยู่ที่ ละติจูด 18.099680 ลองจิจูด 103.404923 พื้นที่โดยรอบล้อมรอบด้วยทุ่งนา ห่างจาก ที่ว่าการอำเภอโซ่พิสัย ประมาณ 7.7 กม. มีพื้นที่ประมาณ 20 ไร่ 51 หลังคาเรือน

รูปที่ 2.1 แสดงอาณาเขตและที่ตั้ง จ.บึงกาฬ

ที่มา : สำนักงานจังหวัดบึงกาฬ. (2557).

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม
- ทิศใต้ ติดกับอำเภอคำตาก้า อำเภอบ้านม่วง และอำเภออากาศอำนวย

จังหวัดสกลนคร

- ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอรัตนวาปี และอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

หมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ หมู่บ้านโดดเดี่ยวใน ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ ด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก เป็นทุ่งนากว้าง ไม่มีถนนติดต่อ

- ทิศเหนือ ติดกับ หมู่บ้านหนองพันทา
- ทิศใต้ ติดกับ หมู่บ้านป่าไร่และหมู่บ้านโนนม่วง

2.1.5. ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดบึงกาฬ โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง แยกได้เป็น 3 บริเวณคือ

1. พื้นที่เป็นคลื่นลอนลาด กระจายอยู่ทุกอำเภอเป็นหย่อมๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ทำนาส่วนใหญ่ และปลูกพืชไร่ พืชสวน และป่าธรรมชาติ
 2. พื้นที่เป็นคลื่นลอนชันและเป็นเขาเป็นป่าธรรมชาติ เช่น ป่าไม้เต็งรัง เบญจพรรณ พบในเขต อำเภอบึงกาฬ อำเภอเซกา อำเภอบึงโขงหลง อำเภอศรีวิไล อำเภอบุ่งคล้า และอำเภอพรเจริญ
 3. สภาพพื้นที่เป็นภูเขาที่มีความสูงชัน จากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 200 เมตร เป็นบริเวณเทือกเขาต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอบุ่งคล้า อำเภอเซกา และอำเภอบึงโขงหลง
- หมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา ก็อยู่ในลักษณะภูมิประเทศบริเวณพื้นที่เป็นคลื่นลอนลาด เป็นพื้นที่ทำนาส่วนใหญ่ และปลูกพืชไร่ พืชสวน

2.1.6. สภาพภูมิอากาศ

มีลักษณะอากาศจัดอยู่ในจำพวกฝนแล้งร้อนและแห้งแล้ง (ธันวาคม – มกราคม) ในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อุณหภูมิจะเริ่มลดในเดือนพฤศจิกายนและต่ำสุดในเดือนช่วงธันวาคมถึงเดือนมกราคม ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคมเป็นฤดูเปลี่ยนมรสุมเหนือ อุณหภูมิจะสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในเดือนมีนาคมและร้อนจัดในเดือนเมษายน ในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (มิถุนายน – กรกฎาคม) อุณหภูมิโดยทั่วไปจะลดลงในเดือนตุลาคมเป็นฤดูเปลี่ยนมรสุมใต้ อุณหภูมิจะเริ่มลดลงจนอากาศหนาวเย็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.7. การปกครอง

จังหวัดบึงกาฬแบ่งการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 53 ตำบล 615 หมู่บ้าน 17 เทศบาลตำบล 42 องค์การบริหารส่วนตำบล และ 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด (สำนักงานจังหวัดบึงกาฬ, 2557)

ตำบลหนองพันทาอยู่ในเขตการปกครองของ อำเภอโซ่พิสัยมีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 10 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่1 บ้านห้วยเล็ก หมู่2 บ้านห้วยลึกเหนือ หมู่3 บ้านโนนทอง หมู่4 บ้านโนนแก้ว หมู่5 บ้านหนองนาคำ หมู่6 บ้านหนองพันทา หมู่7 บ้านขี้เหล็กใหญ่ หมู่8 บ้านป่าไร่ หมู่9 บ้านโนนม่วง หมู่10 บ้านโนนโพธิ์ศรี

ตารางที่ 2.1. แสดงการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดบึงกาฬ ปี พ.ศ.2554

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดบึงกาฬ

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	อบต.
๑. อำเภอเมืองบึงกาฬ	๑๒	๑๓๑	๖	๗
๒. อำเภอเซกา	๙	๑๓๔	๓	๘
๓. อำเภอโซ่พิสัย	๗	๙๔	๑	๕
๔. อำเภอพรเจริญ	๗	๔๔	๓	๔
๕. อำเภอปากคาด	๖	๖๔	๑	๖
๖. อำเภอเมืองหนองหาน	๔	๔๖	๒	๖
๗. อำเภอศรีไร่	๔	๔๑	๑	๔
๘. อำเภอเมืองค้อ	๓	๒๔	-	๓
รวม	๕๓	๖๑๕	๑๗	๔๒

2.1.8. ประชากร

จังหวัดบึงกาฬ มีประชากรจำนวน 407,634 คน แบ่งเป็นชายจำนวน 205,647 คน เป็นหญิงจำนวน 201,987 คน

หมู่บ้านขี้เหล็กใหญ่ มีประชากรจำนวน 215 คน แบ่งเป็นชายจำนวน 104 คน เป็นหญิงจำนวน 111 คน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.2. แสดงจำนวนประชากร แยกเป็นรายอำเภอ ปี พ.ศ.2554

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดบึงกาฬ ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2554

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร				ความหนาแน่นของ ประชากรต่อพื้นที่ ๑ ตร.กม.
		รวม	ชาย	หญิง	ครัวเรือน	
๑. อำเภอเมืองบึงกาฬ	๖๗๓.๓๘๔	๘๘,๘๖๑	๔๔,๔๖๘	๔๓,๓๙๓	๒๔,๘๓๙	๑๓๑.๓๗
๒. อำเภอเซกา	๙๗๘.๘๒๙	๘๓,๘๒๙	๔๒,๓๓๖	๔๑,๔๙๓	๒๒,๘๒๔	๘๕.๙๐
๓. อำเภอโซ่พิสัย	๙๘๔.๒๖๒	๖๙,๙๗๖	๓๔,๔๘๔	๓๕,๔๙๒	๑๘,๑๔๖	๗๑.๐๒
๔. อำเภอพรเจริญ	๓๖๒.๔๑๘	๔๒,๔๑๖	๒๑,๓๔๑	๒๑,๐๗๕	๑๐,๙๐๓	๑๑๗.๑๘
๕. อำเภอปากคาด	๒๑๘.๑๐๐	๓๔,๒๗๓	๑๗,๒๙๒	๑๖,๙๘๑	๙,๒๘๑	๑๕๖.๓๑
๖. อำเภอมิ่งโขงหลวง	๓๙๘.๑๘๒	๓๖,๑๙๗	๑๘,๓๒๒	๑๗,๘๗๕	๑๐,๐๕๓	๙๑.๕๑
๗. อำเภอสรีวิไล	๔๕๐.๐๐๐	๓๙,๑๘๑	๑๙,๗๕๘	๑๙,๔๒๓	๑๐,๘๗๗	๘๗.๑๓
๘. อำเภอหนองวัว	๒๕๐.๐๐๐	๑๓,๒๓๑	๖,๖๗๖	๖,๕๕๕	๓,๔๕๕	๕๒.๘๕
รวม	๔,๓๐๘.๗๘๖	๔๐๗,๖๓๔	๒๐๔,๖๔๗	๒๐๒,๙๘๗	๑๑๐,๙๘๗	๙๔.๖๗

ตารางที่ 2.3. แสดงจำนวนประชากร ตำบลหนองพันทา อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ เดือน

ธันวาคม พ.ศ. 2560 ที่มา : ระบบสถิติทางการทะเบียน. (2560)

ลักษณะข้อมูล	ชาย	หญิง	รวม
แยกตามเพศ	4,504	4,445	8,949
แยกตามลักษณะสถานะของบุคคล			
- ผู้ที่มีสัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน	4,495	4,442	8,937
- ผู้ที่ไม่ได้สัญชาติไทย และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน	3	1	4
- ผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านกลาง (ทะเบียนซึ่งผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดให้จัดทำขึ้นสำหรับ ลงรายการบุคคลที่ไม่อาจมีชื่อในทะเบียนบ้าน)	0	0	0
- ผู้ที่อยู่ระหว่างการย้าย (ผู้ที่ย้ายออกแต่ยังไม่ได้อายเข้า)	6	2	8

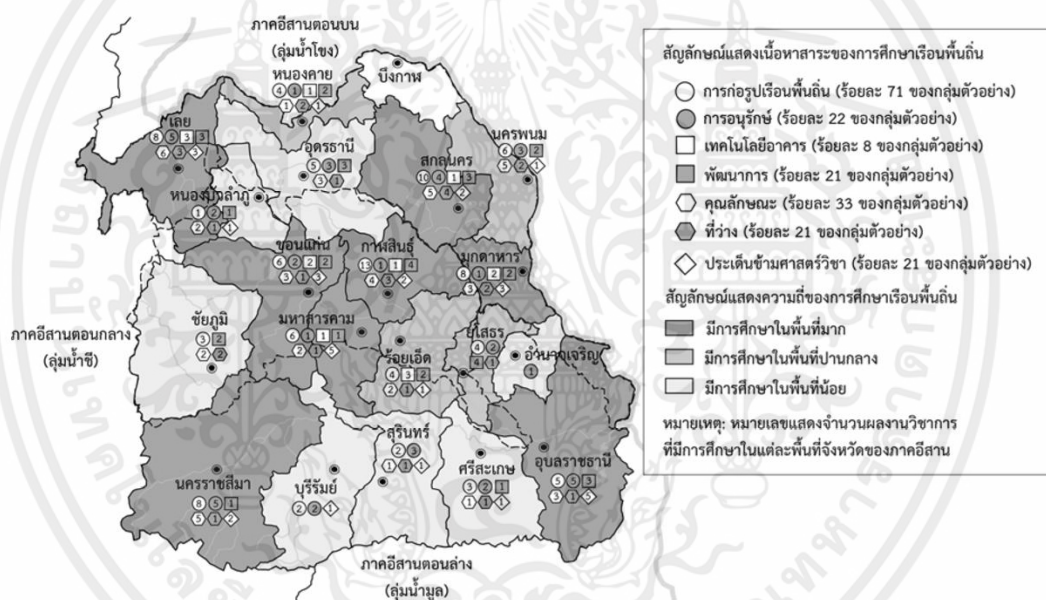
ตารางที่ 2.4. แสดงจำนวนประชากรหมู่บ้านซึ่เหล็กใหญ่ ตำบลหนองพันทา อำเภอโซ่พิสัย

จังหวัดบึงกาฬ ที่มา : สาย แววดศรี. (2562).

เพศ	ผู้ชาย	ผู้หญิง	รวม
ช่วงอายุ (ปี)			
0 - 20	30	29	59
21 - 40	31	44	75
41 - 60	29	25	54
60 ปีขึ้นไป	14	13	27
รวม	104	111	215

2.2. การศึกษาเรือนพื้นถิ่นอีสาน

ธนิศร์ เสถียรนาม และนพดล ตั้งสกุล. (2560). ได้รวบรวมกลุ่มตัวอย่างผลงานวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาเรือนพื้นถิ่นในภาคอีสานตั้งแต่ พ.ศ. 2527 - พ.ศ. 2558 จำนวน 112 รายการ พบว่าข้อมูลด้านพื้นที่ศึกษามีการศึกษาเรือนพื้นถิ่นในพื้นที่ต่าง ๆ กระจายทั่วภาคอีสานมีการกระจุกตัวของพื้นที่ศึกษาหนาแน่นในภาคอีสานตอนกลาง จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่นมหาสารคาม และร้อยเอ็ด ส่วนมากเป็นการศึกษาเรือนไทยลาวและผู้ไทยซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หลักของภูมิภาคและมีการศึกษาลดหลั่นลงมาในภาคอีสานตอนบนและตอนล่าง โดยพบการศึกษาเกี่ยวกับเรือนไทยเลยในจังหวัดเลย เรือนผู้ไทยในจังหวัดสกลนคร และนครพนมเรือนไทยโคราชในจังหวัดนครราชสีมา และเรือนไทยลาวในจังหวัดอุบลราชธานี

รูปที่ 2.4. แสดงเนื้อหาสาระของการศึกษาเรือนพื้นถิ่นในพื้นที่แต่ละจังหวัดของภาคอีสาน

ที่มา : ธนิศร์ เสถียรนาม และนพดล ตั้งสกุล. (2560).

จากรูปที่ 2 แสดงเนื้อหาสาระของการศึกษาเรือนพื้นถิ่นในพื้นที่แต่ละจังหวัดของภาคอีสาน ในพื้นที่อีสานตอนบน ผลการศึกษาของ ธนิศร์ เสถียรนาม และนพดล ตั้งสกุล. (2560). แสดงให้เห็นว่า จ.บึงกาฬ ซึ่งเป็นพื้นที่กรณีศึกษาในงานวิจัยนี้ และมีการตั้งบ้านเรือนเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานของชาวไทย-ลาว ยังไม่มีผู้สนใจศึกษาอย่างจริงจัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.1. ความหมายของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น หมายถึง รูปแบบของอาคารที่ชาวบ้านสร้างขึ้นในแต่ละท้องถิ่น เฉพาะอาคารประเภทพักอาศัย ซึ่งรูปแบบย่อมมีลักษณะแปลกแยกแตกต่างกันไป ตามลักษณะของวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และสภาพดินฟ้าอากาศที่แตกต่างกัน (วิวัฒน์ เตมีพันธ์, 2525.)

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น หมายถึง งานสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยเบื้องต้น ยังไม่มีการเพิ่มองค์ประกอบทางศิลปะตกแต่งเข้าไป รูปแบบงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เกิดขึ้นจึงเกิดจากความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอย ขนาดสัดส่วนอาคาร การใช้วัสดุก่อสร้าง การดำรงชีวิต คตินิยมความเชื่อ และรสนิยมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ลักษณะของงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น จึงเรียบง่ายยังไม่มี ความสลับซับซ้อน (ประสงค์ เอี่ยมอนันต์, 2540)

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นคือ ภาษา และความหมายของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น แต่ละแห่งบ่งบอกถึงสภาพความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม ผู้คน วัฒนธรรมการก่อสร้างบ้านเรือน รากฐานอารยธรรมของคนพื้นถิ่นเป็นจุดเริ่มต้นของวิวัฒนาการจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (สามารถ สิริเวชพันธุ์, 2540).

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น โดยสรุปหมายถึง อาคารที่ชาวบ้านก่อสร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในการพักอาศัย รูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นนั้นเกิดจากความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ จึงไม่มีความสลับซับซ้อน และไม่ได้ให้ความสำคัญกับการตกแต่งด้วยช่างฝีมือมากนัก และความแตกต่างของแต่ละภูมิภาค ภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม วัสดุในแต่ละพื้นที่จนถึงการดำเนินชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรม เหล่านี้จึงทำให้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมีความแตกต่างกันออกไป

2.2.2. ความเป็นมาของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ดินแดนภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขนาดใหญ่กว่าภาคอื่น ๆ ประมาณ 1 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมด ภาคอีสานแบ่งตามลักษณะภูมิประเทศได้ 2 แอ่ง

1. แอ่งโคราช ครอบคลุมอาณาบริเวณตอนกลางและตอนล่างของภาค
2. แอ่งสกลนคร ครอบคลุมอาณาบริเวณตอนบน ตอนล่างทางตะวันออกเฉียงเหนือของภาค

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.5. แสดงแผนที่ภาคอีสาน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ที่มา: แผนที่ประเทศไทย by ครูแจ๊ก

1) อาชีพ และการทำมาหากิน ชาวอีสานทำเกษตรกรรมมาตั้งแต่อดีต ทำไร่นา แบบโบราณที่ต้องอาศัยแต่น้ำฝน เป็นลักษณะการเพาะปลูกแบบยังชีพ และประกอบอาชีพเสริมในช่วงว่างจากฤดูทำนา เช่น ทอผ้า เลี้ยงสัตว์ ทำหัตถกรรม เครื่องจักรสาน และเก็บของป่า แต่ก็ทำเพื่อใช้สอยในครัวเรือน หรืออาจมีการแลกเปลี่ยนกันในท้องถิ่นบ้างเล็กน้อย เป็นลักษณะเศรษฐกิจ แบบยังชีพ

2) ภูมิหลังของชาวอีสาน จากการศึกษาหลักฐานต่าง ๆ ภาคอีสานในอดีตเป็นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตั้งแต่ 150 ล้านปมาแล้ว เนื่องจากพบร่องรอย และหลักฐานที่เป็นโครงกระดูกไดโนเสาร์ ที่อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น และพบรอยเท้าไดโนเสาร์ที่ อำเภอกุ หลวง จังหวัดเลย ก่อนการพัฒนาเขาสุ่ยยุคประวัติศาสตร์ภูมิภาคนี้ได้มีการกระจายตัวของชุมชนอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่ 2,500 ปมาแล้ว เกิดการขยายตัวของชุมชน การตั้งถิ่นฐาน เกิดการติดต่อแลกเปลี่ยนทาง วัฒนธรรม และพัฒนาไปเป็นเมืองในระยะต่อมา โดยมีอิทธิพลและแนวความเชื่อจากพื้นที่ ไทล่เคียง และได้เคลื่อนเข้าสู่ดินแดนแถบนี้

3) ประเพณี วัฒนธรรม โดยปกติลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของไทยไม่ว่าจะเป็นภาคใด ๆ ก็มักจะคล้ายคลึงกัน เนื่องจากพื้นฐานดั้งเดิมมาจากสังคมเกษตรกรรมเช่นเดียวกัน จะต่างกันในส่วนปลีกย่อยตามสภาวะแวดล้อมเท่านั้น แต่สำหรับชาวอีสานนั้น ได้ชื่อว่าเป็นภาคที่ร่ำรวยไปด้วยศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับวัดมากกว่าภาคใด ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในงานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีลิขสิทธิ์สงวนเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงชื่อของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรพบุรุษอีสานได้สืบทอดประเพณี วัฒนธรรมจากลานช้าง มีแนวปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมอย่างเคร่งครัด ประเพณีท้องถิ่นอีสานมีอยู่หลายอย่าง เช่น ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต การเกิด การบวช การแต่ง และประเพณีเกี่ยวกับความตาย

วัฒนธรรมอันดีงามของชาวอีสาน ที่สืบทอดกันมา เรียกว่า ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ฮีตยี่คองเกียง ฮีตบ้านคองเมือง ฮีตพ่อคองแม่ ฮีตแม่คองเขย เป็นภูมิปัญญาแม่บทและบำเพ็ญพิธีชีวิตอีสาน นำมาจากคำกล่าวบรรยายของ พ่อจารย์บัวศรี ศรีสูง ปราชญ์ชาวบ้านแห่งบ้านดงเค็ม มหาสารคาม กล่าวไว้ในหัวข้อ “ทิศทางหมู่บ้านอีสาน” (ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์, 2548)

ฮีตสิบสอง ฮีต จากคำว่า จาริต เป็นประเพณีการทำบุญประจำทุกเดือนในรอบปีในพิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านั้น จะมีการทำบุญเลี้ยงพระรวมอยู่ด้วยเสมอ และผลที่ได้รับคือ ทำให้คนใกล้ชิดกับวัดมากขึ้น ใกล้ชิดกับหลักธรรมในพุทธศาสนา ในระดับหมู่บ้าน ประเพณีต่าง ๆ จะจัดขึ้นที่วัดซึ่งวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ประเพณีดังกล่าวของชาวอีสานมี 12 เดือนกล่าวโดยสังเขป ดังนี้ (วิโรฒ ศรีสุโร, 2534).

เดือนอ้าย (เดือนธันวาคม หรือเดือนเจียง) เป็นงานบุญเข้ากรรมพิธีทำบุญให้ภิกษุที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส พระสงฆ์จะต้องอยู่เข้ากรรม ปฏิบัติธรรมปริวาสกรรม และจะจัดทำบุญครั้งใหญ่ เมื่อภิกษุสงฆ์ได้ออกจากกรรมแล้ว ชาวบ้านเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว จะนวดข้าวเพื่อเก็บไว้ในเล้าข้าว นอกจากนั้นก็จะถนอมอาหารไว้รับประทานในหน้าแล้ง เช่น ทำปลาร้า ส่วนการละเล่นจะเป็นการเล่นว่าว

“เดือนยี่ (เดือนมกราคม) ให้เอาคันทลาวขนเข็นข้าว โหมลานรวมใหญ่ ม้างแล้วตีฟาดฟุ้งเป็นกุ่ม แล้วก่อบุญเหลือจากนั้น ให้ขนขึ้นใส่เอียง” การทำบุญคุณลาน เป็นการทำบุญข้าวที่นวดเสร็จจะนำข้าวมาเก็บไว้ในเล้าข้าว และในการนี้ จะทำพิธีขอขมาพระแม่โพสพ โดยนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ สื่อสารบอกถึงความเคารพในผู้มีพระคุณในการทำนาข้าว มีข้าวไว้บริโภคอย่างอุดมสมบูรณ์ในทุก ๆ ปี

“เดือนสาม (เดือนกุมภาพันธ์) ให้เอาบุญเฮือน ให้เอาบุญสู่ขวัญข้าว บุญประกายข้าวเปลือกเพ็งมาชะก่ข้าวธูราณฮีตคอง” ทำบุญข้าวจี๋ ตรงกับวันมาฆบูชา ชาวบ้านจะช่วยกันทำข้าวจี๋ถวายพระสงฆ์ นอกจากนี้จะทำบุญเลี้ยงผีตาแฮก เพื่อขอขมา และแสดงความเคารพนับถือ

“เดือนสี่ (เดือนมีนาคม) ให้เอาบุญผะเหวด ตั้งศาลอุปัชฌ์เพ็งตา ทำบุญหา คนตาย ย่ายายให้ถึงท่าน” บุญผะเหวด เป็นงานบุญใหญ่ของชาวอีสาน งานบุญที่มีการเทศน์มหาชาติหรือเวสสันดรชาดก ใช้พื้นที่ถนนเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านกับวัด ลานวัด และโบสถ์ในการฟังเทศน์

“เดือนห้า (เดือนเมษายน) ยามสงกรานต์เดือนห้า ให้หตส่งพ่อพ่อแม่ แหนางสงกรานต์ สร้างน้ำพระประธาน บายศรีพระผู้เฒ่า โบราณว่าฮีตคอง” บุญสงกรานต์ จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 5 ซึ่ง

เป็นวันขึ้นปีใหม่ ชาวบ้านจะทำพิธีสงฆ์น้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ สามเณร เพื่อแสดงความเคารพ และขอพร ก่อเจดีย์ทรายในบริเวณวัด ยังมีพิธีรดน้ำดำหัว เพื่อเคารพผู้เฒ่าผู้แก่

“เดือนหก (เดือนพฤษภาคม) วิสาขบอแก้ว บั้งไฟใหญ่ถวญถน แห่บวชแห่พระหม่อมขนัน สำเร็จเจ้าชายชยาคุเฒ่า ไต้เหนือยาคุใหญ่ ยาคุพระลูกแก้วพระหลักคำ” บุญบั้งไฟเป็นงานประเพณีขอฝน เป็นความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับประเพณีบูชาไฟต่อหน้าเทพเทวดา ตรงกับวันวิสาขบูชา ใช้พื้นที่รอบโบสถ์ หรือเจดีย์เพื่อเวียนเทียน และเข้าโบสถ์เพื่อฟังเทศน์

“เดือนเจ็ด (เดือนมิถุนายน) ให้เอาบุญเบิกบ้าน ปิดเป่าภัยพิบัติ ดอกหลักปีหลักเดือน บวงสรวมหมะคักดี หลักเมืองทั่วแดนตาต้อม เตรียมตกล้ำไถหุดนา เฮ็ดไฮ้” บุญซำฮะ เป็นประเพณีการสรรวมหลักเมือง หลักบ้าน ศาลปู่ตา ศาลตาแสง ทำบุญลานบ้านเพื่อสิริมงคลแก่คนในหมู่บ้าน เข้าโบสถ์ฟังเทศน์

“เดือนแปด (เดือนกรกฎาคม) เตรียมเอาผ้ากาสาเทียนธูปไปฟังธรรมทุกค้ำเข้า เอาผ้าอาบน้ำฝนไปถวายเพราะ” บุญเข้าพรรษา ชาวบ้านจะช่วยกันหล่อเทียนเพื่อเป็นพุทธบูชา นำต้นเทียนและผ้าอาบน้ำฝนไปถวายวัด และทำพิธีทางศาสนา พื้นที่หล่อเทียนไว้ตลอดช่วงเข้าพรรษา ใช้พื้นที่บริเวณวัด และโบสถ์เพื่อทำพิธีสงฆ์

“เดือนเก้า (เดือนสิงหาคม) อันว่าปฐพีพื้นมีคุณอันอเนก ประดับดินบอแก้วบุญ ให้ส่งถึงบุญข้าวประดับดิน แผ่นดินมีคุณอนันต์ต่อเนก ถึงเดือนเก้าปลูกข้าวก็ได้กิน ปลูกหญ้าก็ได้กิน เลยทำบุญข้าวประดับดิน ทำแล้วเอาข้าวไปฝังให้อาหารแก่ดิน พุดทุกวันนี้คือ เอาปุ๋ยใส่ดิน” บุญข้าวประดับดิน เป็นงานบุญที่ทำขึ้นเพื่ออุทิศแก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ใช้พื้นที่ลานวัดและโบสถ์ในการทำพิธี ชาวบ้านทำห่อข้าวทั้งเครื่องคาวหวาน ใส่ถาดใบตองไปวางไว้ในบริเวณวัด หรือทางเข้าออกหมู่บ้าน เพื่อให้ผีทั่วไปได้รับประทาน

“เดือนสิบ (เดือนกันยายน) ถึงเดือนสิบมาฮอดแล้ว ให้เอาบุญข้าวสาก ฟังเทศน์ลำพรั้าพร้อมถวายผ้าหม่มสงฆ์ ลำกาดำ ลำสินชัย ลำสังข์ทอง ลำหอมฮู ลำการเกษ เทศน์ลำเดือนสิบ บุญข้าวสาก” ทำบุญข้าวสากจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 10 ชาวบ้านจะทำห่อข้าวดำข้าวแดงเพื่อเลี้ยงผี และปล่อยผี จัดเตรียมอาหารคาวหวานหมากพลูถวายพระ ใช้พื้นที่ลานวัด และโบสถ์ในการทำพิธี

“เดือนสิบเอ็ด (เดือนตุลาคม) ให้สานกระเปียด กรอกน้ำมัน ผั้นฝ้าย ช่วยตืนกาบุงาพระยากาเผือก ตักบาตรเทโว กวนข้าวทิพย์ พรั้าพร้อมถวายผ้าหม่มหนาว” บุญออกพรรษา ชาวบ้านจะจัดถวายอาหารแด่ภิกษุสงฆ์ ใช้พื้นที่ทุกส่วนในวัดในการจัดงาน ใช้พื้นที่ลานวัด และโบสถ์ในการทำพิธี ชาวบ้านสานกระเปียด และผั้นฝ้ายในเดือนนี้

“เดือนสิบสอง (เดือนพฤศจิกายน) เอาบุญข้าวเม่านำกฐินไปทานทอด ฮีตสิบสองคองโบราณ กล่าววา ตัวเจ้าให้ลำน้า” บุญกฐิน เป็นการทำบุญเลี้ยงพระ และจัดถวายผ้ากฐินในวัดที่ตนปรารถนา

ใช้พื้นที่ในวัดลานวัด และโบสถ์ในการทำพิธี นอกจากนี้ยังมีบุญลอยกระทงเพื่อขอขมาพระแม่คงคา และงานประเพณีรีนเริงตลอดจนถึงเดือน 4 ในปีถัดไป

ประเพณี 12 เดือนที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่น ของประเพณี และวัด ซึ่งมีอยู่ตลอดปี และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับวัด นอกจาก ฮีตสิบสองแล้ว ยังมีจารีตที่ชาวอีสานยึดถือปฏิบัติเช่นกันคือ

คองสิบสี่

“หนึ่ง ผลผลิตที่ได้เอาไปทานก่อน เอาไปวัดก่อน

สอง ล้อมรั้วบ้าน หมายถึงหมู่บ้านไม่ใช่เรือน ล้อมรั้วบ้านหมายถึง ความสามัคคีกลมเกลียว เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่ให้ต่างคนต่างอยู่

สาม ล้างดินแล้วจึงขึ้นเฮือน

สี่ ตาสั่งเจ้าอย่าได้โลกโลภ ให้อยู่ในปัจจัยสี่ให้พอดี อย่าได้โลภ

ห้า สมมาผัวเมียถึงวันศีลห้า เหมือนที่พระผู้น้อยไปขอขมาพระผู้ใหญ่ คือการขอขมากัน ระหว่าง ผัวเมียลูก

หก สมมาก่อนเส้าผิงไฟให้ขอโทษ ไฟเปรียบเสมือนสิ่งที่บริสุทธิ์

เจ็ด ทำสะอาดเรียบร้อยแล้วจึงเข้าบ่อนนอน ทำความสะอาดต่างถ้วยชาม ทาแป้ง แต่งตัว หวีผม แล้วจึงเข้านอน

แปด ลูกแต่เข้าเตรียมตักบาตรจังหัน

เก้า ยามพระสงฆ์เดินมาอย่าเหยียบเงา ให้หนีเว้น

สิบ ขอทานนั้นอย่าเป็นเดนหรือเศษ เจียนกินให้หลีกเว้น

สิบเอ็ด ให้เจ้าเก็บดอกไม้มาลา และเทียนธูปไปฟังธรรมทุกค่ำเช้า ยามพระเจ้าเข้ากรรม

สิบสอง อย่ำร่วมเพศเมื่อวันศีล

สิบสาม ฮอดเดือนทำให้สมมาพ่อแม่ ทั้งเฒ่าแก่เพื่อนบ้าน มารฮ้ายสิทธิไกล

สิบสี่ ให้เจ้าได้สมมาหมู่เทวดา ในครัวเรือนให้สูงเฮื่องเหลือองเรื่องไผ่ผู้ทำตนได้ตาม ฮีตสิบสอง

คองสิบสี่ บุญหากมีมากล้น เพราะคนฮู้ฮีตคอง”

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นว่าชาวอีสานมีจารีต ประเพณีวัฒนธรรม ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่เข้าจรดเย็น ตั้งแต่ต้นปีถึงปลายปี วัฒนธรรมส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับวัด ศาสนา และครอบครัว ทำให้ชาวอีสานมีความสามัคคีรักใคร่กัน ซึ่งมีผลต่อการสร้างสถาปัตยกรรมของชาวอีสาน เรือนพื้นถิ่นอีสาน จะไม่ทำรั้วบ้านมีทางสัญจรง่ายต่อการติดต่อกัน บนเรือนก็มีเกย (ชานบ้าน) เพื่อใช้ต้อนรับแขกและทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.3. งานสถาปัตยกรรมอีสานตามแบบประเพณีนิยม

สกลชัย บุญปัญญา. (2550) ได้แบ่งสถาปัตยกรรมอีสานตามแบบแผนประเพณีนิยม 2 แบบใหญ่ ๆ คือ 1 แบบประเพณีนิยมต้นรากวัฒนธรรมอินเดีย 2 ประเพณีพื้นเมืองดั้งเดิม (อนุวิทย์ เจริญศุภกุล, 2530.)

1) ประเพณีนิยมต้นรากวัฒนธรรมอินเดีย เป็นงานสถาปัตยกรรมในวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นได้รับการถ่ายทอดมาจากแหล่งอารยธรรมในอินโดจีน และที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ที่มีความประณีตทางด้านความคิด สติปัญญา และฝีมือ ซึ่งมีอิทธิพลมาจากสามสายสกุลช่างที่สำคัญ ในช่วงประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ 11-12 ถึงราวพุทธศตวรรษที่ 25 คือ 1. สายสกุลช่างแบบอารยธรรมทวารวดี 2. สายสกุลช่างแบบอารยธรรมเขมร 3. สายสกุลช่างแบบไท-อีสาน

- สายสกุลช่างแบบอารยธรรมทวารวดี วัฒนธรรมของทวารวดี แพร่เข้ามาในภูมิภาคนี้ราวพุทธศตวรรษที่ 12-16 พร้อมกับอิทธิพลของพระพุทธรูปศาสนาสถาปัตยกรรมสายสกุลช่างทวารวดี เป็นรูปแบบชีวิตของชุมชนในคติพุทธศาสนาแบบหินยาน ในแถบลุ่มแม่น้ำชี และพบกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในอีสานงานสถาปัตยกรรมในสกุลช่าง จะเป็นใบเสมา และโบสถ์ที่เป็นอาคาร ใบเสมาหินทรายมีขนาดต่าง ๆ กันเหล่านี้มีหน้าที่ใช้สอยในลักษณะใหญ่ ๆ คือ ถ้าเป็นใบเสมาขนาดใหญ่มาก ตั้งแต่ 2 เมตรขึ้นไปตัวใบเสมาเองจะทำหน้าที่เป็นเจดีย์ มีการสลักขาคต่าง ๆ ตลอดจนพุทธประวัติ ซึ่งอาจเป็นใบเสมาที่มีรูปทรงเป็นกลีบบัว ตั้งอยู่บนฐานบัวทรงตามธรรมชาติ หน้าที่อีกอย่างหนึ่งของใบเสมาคือ จะใช้ล้อมที่วางศักดิ์สิทธิ์ เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และใบเสมาประเภทที่เป็นเสาหลัก ใช้เป็นหลักเสมา เพื่อสร้างมณฑลของโบสถ์ในพระพุทธศาสนา คติใบเสมาเชื่อกันว่าสืบทอดมาจากคติหินตั้ง ของชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ ส่วนงานสถาปัตยกรรมที่เป็นรูปอาคารพบที่ เมืองฟ้าแดดสงยางจังหวัดกาฬสินธุ์ และเมืองกันทรวิชัยจังหวัดมหาสารคาม

- สายสกุลช่างแบบอารยธรรมเขมร วัฒนธรรมเขมรโบราณได้แพร่เข้ามาตั้งแต่สมัยพุทธศตวรรษที่ 11-12 วัฒนธรรมขอมรุ่งเรืองในภูมิภาคนี้ราวพุทธศตวรรษที่ 16 ในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ในราวพุทธศตวรรษที่ 17 และพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 กษัตริย์ทั้ง 3 พระองค์ได้ส่งอิทธิพลทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดศาสนสถานขอม ตามลัทธิพราหมณ์ และพุทธศาสนาเถรวาทอย่างมากมาย

- สายสกุลช่างแบบไท-อีสาน สถาปัตยกรรมแบบสกุลช่างไท-อีสาน ได้พัฒนาขึ้นหลังพุทธศตวรรษที่ 18 และพัฒนาต่อมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ 24 ในรูปแบบหัวเมืองของศูนย์กลางอำนาจส่วนกลางจากลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และสัมพันธ์กับศูนย์กลางอำนาจทางล้านช้าง ทั้งในแง่ศิลปวัฒนธรรม และการเมืองอย่างใกล้ชิด หลังจากการสลายตัวของวัฒนธรรมเขมร ก็ยังมีการพัฒนาอยู่ในชุมชนบางส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดชัยภูมิ เมื่อล่วงเข้ามา

ในสมัยอยุธยาตอนกลางแล้ว จึงมีงานที่เป็นถาวรวัตถุขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง งานสถาปัตยกรรมช่วงนี้จะได้รับอิทธิพลมาจากศูนย์กลางอำนาจอยุธยา กับล้านช้าง

2) ประเพณีพื้นเมืองดั้งเดิม สถาปัตยกรรมแบบพื้นเมืองอีสานเป็นรูปแบบชีวิตในวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งในส่วนที่เป็นชุมชนเมือง และชนบท สถาปัตยกรรมพื้นเมืองอีสานจึงมีทั้งส่วนที่เป็นส่วนร่วมกันตามโครงสร้างใหญ่ของภูมิภาค ตามสภาพการณ์ทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม และตามความเชื่อของการตั้งถิ่นฐาน (อนุวิทย์ เจริญศุภกุล, 2530.)

2.2.4. อิทธิพลจากด้านการเมืองการปกครอง สุนทรียภาพสถาปัตยกรรม

รูปแบบวิถีชีวิตของคนในภูมิภาคนี้ ได้สร้างสรรค์ผลงานและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเข้ารูปแบบศิลปกรรมท้องถิ่นของตน โดย กลุ่มหนึ่งเป็นวัฒนธรรมเขมรโบราณ อีกกลุ่มหนึ่งเป็นวัฒนธรรมแบบทวารวดี เรื่อยมาจนถึง วัฒนธรรมเขมรแบบพระนคร และวัฒนธรรมล้านช้าง (สกลชัย บุญปัญญา, 2550).

1) ศิลปะสถาปัตยกรรมแบบเจนละในอีสาน วัฒนธรรมเจนละ อยู่ในช่วงพุทธ ศตวรรษที่ 11 - 14 มีศูนย์กลางที่ศรีนครปฐม ต่อมาช่วงพุทธศตวรรษที่ 13 - 14 อาณาจักรแบ่ง ออกเป็น 2 ส่วนคือเจนละบก มีศูนย์กลางอยู่ที่ตอนเหนือของลาวเชื่อกันว่าเป็นเมืองเวียงจันทน์ และ เขตลุ่มแม่น้ำมูลในภาคอีสาน ส่วนเจนละน้ำอยู่ทางตอนใต้ มีอาณาเขตติดทะเลซึ่งติดแดนอีสานก็เป็นส่วนหนึ่งของเจนละ อันมีเมืองอีสานประเป็นเมืองหลวง เมื่อพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 ทรงรวมเจนละบก และเจนละน้ำเข้าด้วยกัน ได้นำสู่ความเป็นปึกแผ่นของอาณาจักรขอมเมืองพระนครในสมัย ต่อมา

2) ศิลปะสถาปัตยกรรมทวารวดีในอีสาน วัฒนธรรมทวารวดี รับอิทธิพลศิลปะ จากอินเดีย เชื่อกันว่ามีศูนย์กลางอยู่ที่ภาคกลางของประเทศไทย มีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 11-16 และแพร่เข้าสู่อีสานเป็นศิลปกรรมเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา ผสมกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาว อีสาน ทำให้เกิดการ สร้างเสมาหินเพื่อเป็นพุทธบูชา และกำหนดเขตพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

3) ศิลปะสถาปัตยกรรมเขมรพระนครในอีสาน วัฒนธรรมเขมรพระนคร คือวัฒนธรรมเขมรในยุคโบราณรุ่งเรืองมากในภาคอีสานระหว่างพุทธศตวรรษที่ 15-18 ทำให้เกิดศาสนาสถานในลัทธิพราหมณ์ และพุทธศาสนานิกายมหายาน มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง

4) สถาปัตยกรรมแบบล้านช้างในอีสาน วัฒนธรรมล้านช้าง หรือวัฒนธรรมกลุ่มไทลาวได้แพร่เข้าสู่อีสานจากอิทธิพลทางการเมือง และวัฒนธรรมแบบเขมรได้เสื่อมลงในราวพุทธศตวรรษที่ 19 นับถือพุทธศาสนาแบบเถรวาท จึงเกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมใหม่ แทนที่ของเก่าส่วนใหญ่ ได้แก่ ศิลปะทางสถาปัตยกรรมทางศาสนาวัฒนธรรมล้านช้าง ส่งผลเป็นอย่างมากในการสื่อสาร และพัฒนารูปแบบศิลปกรรมต่าง ๆ ในอีสานระหว่างสองฝั่งแม่น้ำโขง

การตั้งถิ่นฐานวัฒนธรรมไทย-ลาว เนื่องจากชาวอีสานได้อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาราวพุทธศตวรรษที่ 21-22 ส่วนใหญ่เป็นการเคลื่อนย้ายมาจากเวียงจันทน์ เข้ามาในภูมิภาคนี้ ต่อมาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22-23 มีการเคลื่อนย้ายจากแหล่งเมืองหนึ่งไปอีกแหล่งหนึ่งหลายครั้ง เมื่อประสบปัญหาทางธรรมชาติ ความแห้งแล้ง น้ำท่วม เกิดโรคระบาด ตลอดจนเห็นว่าแหล่งอื่นมีความสมบูรณ์กว่า แหล่งเดิม ก็ย้ายออกไปตั้งชุมชนใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงมีเมืองร้างทั่วไปในอีสาน บางแห่งปรากฏศาสนสถานอยู่ เมื่อเข้ามามีการตัดแปลงโบราณสถานเดิม หรือไม่ก็มีการตกแต่งใหม่ให้สอดคล้องกับคตินิยมตามความเชื่อของตน

การตั้งชุมชนเกิดจากการรวมตัวกันในบริเวณที่สภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์เหมาะสมโดยเฉพาะแหล่งน้ำการตั้งถิ่นฐานจะรวมกลุ่มกันอยู่เป็นหย่อม ๆ ทำให้เกิดชุมชน 2 ลักษณะได้แก่

1) ชุมชนระดับเมือง เป็นชุมชนที่เกิดจากการอพยพเป็นกลุ่มใหญ่ มีผู้นำพาครอบครัวมาตั้งบ้านเมืองเป็นเวลาหลายชั่วคน และต่อเนื่องมาตลอด ชุมชนเหล่านี้ในอดีตมีฐานะเป็นเมืองมีเจ้าเมืองปกครองตนเอง

2) ชุมชนในชนบท เป็นชุมชนขนาดเล็กที่เกิดขึ้นใหม่หรือเกิดมาช่วงระยะหนึ่งแต่เป็นชุมชนที่อยู่ห่างไกลกับชุมชนระดับเมืองมีสภาพที่โดดเดี่ยว และพึ่งพาตนเอง

จากข้อมูลดังกล่าว อีสานจึงได้รับการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมแบบล้านช้างด้านต่าง ๆ เช่น ภาษา ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม.

2.2.5. ประเภทของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน

แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) สถาปัตยกรรมเรือนพักอาศัย 2) สถาปัตยกรรมอาคารทางศาสนา (สกลชัย บุญปัญญา, 2550).

1) สถาปัตยกรรมเรือนพักอาศัย เรือนพักอาศัย หมายถึง สิ่งปลูกสร้างอาคารที่พักอาศัยของชาวบ้านในท้องถิ่นอีสาน ที่เกิดจากแนวความคิด และรูปแบบของเรือนพื้นถิ่นอีสาน ที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตชุมชน ในกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว และสอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศ ส่วนใหญ่เป็นสถาปัตยกรรมพื้นเมือง หมู่บ้านในชนบท มีทั้งแบบเรือนเครื่องผูก และเรือนไม้จริง เรือนอีสานแบบดั้งเดิมนั้นนิยมก่อสร้างเรือนยกพื้นสูงด้วยเสาไม้ มีใต้ถุน ตัวเรือนมีลักษณะเป็นเรือนหลังเดี่ยว หรือหลายหลัง โดยเชื่อมต่อกันด้วยชาน ตามพื้นที่ใช้สอยที่เพิ่มขึ้น

2) สถาปัตยกรรมอาคารทางศาสนา ชาวอีสานในวัฒนธรรมไทย-ลาว มีความยึดมั่นต่อพระพุทธศาสนา และความเชื่อที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของวัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชน และอาคารทางศาสนาที่เป็นงานสถาปัตยกรรมพื้นเมือง หรือพื้นบ้านจะมีรูปแบบ

หลากหลาย เป็นศูนย์กลางที่ชาวบ้านทำบุญ และประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ลักษณะพื้นฐานของชุมชนร่วม แบ่งอาคารทางศาสนาออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1) วัดที่เกิดในชุมชนระดับเมืองเป็นวัดที่ตั้งขึ้นมาพร้อมกับเมืองที่มีความสำคัญในอดีต มีการติดต่อกับเมืองหลวง และเมืองอื่น ๆ ทำให้สถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น มีแนวโน้มพัฒนารูปแบบตามความเจริญของเมืองค่อนข้างเร็วกว่าวัดที่เกิดในชุมชนระดับเมืองในอดีต

2) วัดที่เกิดในชุมชนชนบท ชุมชนในลักษณะนี้ มีทั้งที่เกิดใหม่ และเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เป็นชุมชนที่ห่างไกลชุมชนระดับเมือง ลักษณะสถาปัตยกรรมที่ปรากฏมีรูปแบบที่เรียบง่าย ตรงไปตรงมา ก่อสร้างด้วยการแก้ปัญหาเรื่องวัสดุที่ใช้ในท้องถิ่นอย่างชัดเจน อาคารทางศาสนาทางภาคอีสานบางหลังมีการเน้นระนาบภายนอก ด้วยการเขียนภาพจิตรกรรม หรือการตกแต่งแบบช่างฝีมือพื้นบ้าน

อาคารทางศรัทธาที่มีความเชื่อที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมของชาวอีสานคือ ศาลปู่ตา ตามหมู่บ้านต่าง ๆ เป็นอาคารศรัทธาความเชื่อแบบพื้นบ้านแท้ ส่วนใหญ่จะสร้างเป็นศาลขนาดเล็ก ใกล้หรือใต้ต้นไม้ใหญ่ อยู่บริเวณรอบหมู่บ้าน

เนื่องจากวัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชน ลักษณะวัดจะตั้งอยู่บริเวณด้านใดด้านหนึ่งของหมู่บ้านห่างไกลชุมชนหนาแน่น เนื่องจากต้องการบริเวณที่ต้องการความสงบ ตั้งใกล้กับแหล่งน้ำหรือทำน้ำ และพื้นที่ทางพิธีกรรมซึ่ง อยู่รอบเขตที่พักอาศัย และมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ

2.2.6. รูปแบบทั่วไปของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน

วิโรฒ ศรีสุโร. (2534). ได้แบ่งประเภทของเรือนพักอาศัยตามอายุการใช้งานโดยได้เพิ่มเติมและเรียบเรียงจากการจัดประเภทเรือนพักอาศัยจากสถาปัตยกรรมกลุ่มชนสายวัฒนธรรมไทยเราไว้ 3 ประเภทดังนี้

1. เรือนพักอาศัยประเภทชั่วคราว เรือนพักอาศัยประเภทนี้จะใช้เฉพาะบางฤดูกาลเช่น เถียงนาหรือเถียงไธ่ ยกพื้นสูง เสาไม้จริง โครงไม้ไผ่ หลังคามุงหญ้า พื้นไม้ไผ่สับ ฝาโล่ง หรือทำฝาเขยตอง (สานไม้ไผ่ขนานใบตองมาทำเป็นฝา)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.6. เถียงนา เรือนพักอาศัยประเภทชั่วคราว

ที่มา: www.lib.ru.ac.th/journal/isan/witee/tiengna.html

2. เรือนพักอาศัยประเภทกิ่งถาวร เรียกว่าเรือนเหย้า หรือเฮือนเหย้า หมายถึง กระท้อบหรือเรือนเล็ก ๆ ที่ไม่มั่นคงแข็งแรงการเลือกวัสดุมาใช้สร้างมักไม่พิถีพิถัน อาจเป็นแบบเรือนเครื่องผูกหรือแบบเรือนเครื่องสับก็ได้ จึงไม่คำนึงเกี่ยวกับพิธีกรรมในการสร้างและการเข้าอยู่อาศัย ส่วนใหญ่เป็นบ้านที่เริ่มแยกตัวออกไปจากเรือนใหญ่ เรือนเหย้าสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1) ตูบต่อเล้า เป็นการก่อสร้างที่อิงกับตัวเล้าข้าวหรือยุ้งข้าว ส่วนก่อสร้างที่เพิ่มมานี้เรียกว่า ตูบ ต่อกออกมาจากหลังคาเล้าข้าว โดยเอียงองศาเท่าเมหรือลาดชันน้อยกว่าก็ได้ ใช้เป็นที่อาศัยระยะหนึ่งก่อน หากตั้งตัวได้ก็ปลูกเรือนใหญ่ถาวรอยู่

รูปที่ 2.7. ตูบต่อเล้า

ที่มา: พิพิธภัณฑน์ มมส. MSU Museum

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้สงวนไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้นสงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาหรือข้อมูลใดๆของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2) เรือนเหย้าชนิดดั้งเดิม หรือเรือนเหย้าต่อดิน เป็นคำเรียกของชาวไทย-อีสาน ที่หมายถึงตัวเสาตั้งจะฝังถึงดินและใช้ไม้ท่อนเดียวสูงขึ้นไปรับอกไก่ เป็นเรือนพักอาศัยที่แยกตัวออกจากเรือนใหญ่เป็นเอกเทศขนาดของพื้นที่น้อย ประมาณ 3.50x3.50 ม. โครงสร้างเหมือนเรือนเครื่องผูก ตัวเสาและเครื่องบนนิยมใช้ไม้จริงกะเทาะเปลือก หลังคามุงหญ้าคา ฝาเรือนมักใช้ฝาขัดแตะ หรือฝาขัดแตะ นิยมใช้พื้นฟากสับ กระดานหรือไม้ไผ่

3) เรือนเหย้าชนิดตั้งคาน หรือตั้งตั้งชื่อ มีระบบโครงสร้างเหมือนบ้านถาวรแต่ใช้วัสดุชั่วคราวเป็นส่วนมาก เช่น มุงหลังคาด้วยหญ้าคา ผนังเป็นไม้ไผ่สาน ไม้ตั้งจะตั้งบนคาน หรือชื่อ ส่วนวัสดุหลังคา ฝา พื้นใช้เช่นเดียวกับเรือนประเภท ตั้งต่อดิน

3. เรือนพักอาศัยประเภทถาวร จะมีความต่างจากเรือนพักอาศัยชั่วคราวจากการเลือกใช้วัสดุ รูปแบบของการก่อสร้าง ประโยชน์ของการใช้สอย และความประณีตของช่าง เรือนถาวรแบ่งออกได้ 3 ชนิด คือ เรือนเกย เรือนแฝดและเรือนโข่ง ดังนี้

1) เรือนเกย หรือเรือนเทิบ ลักษณะใต้ถุนสูงใช้เสากลมหรือเสาเหลี่ยมประกอบด้วย

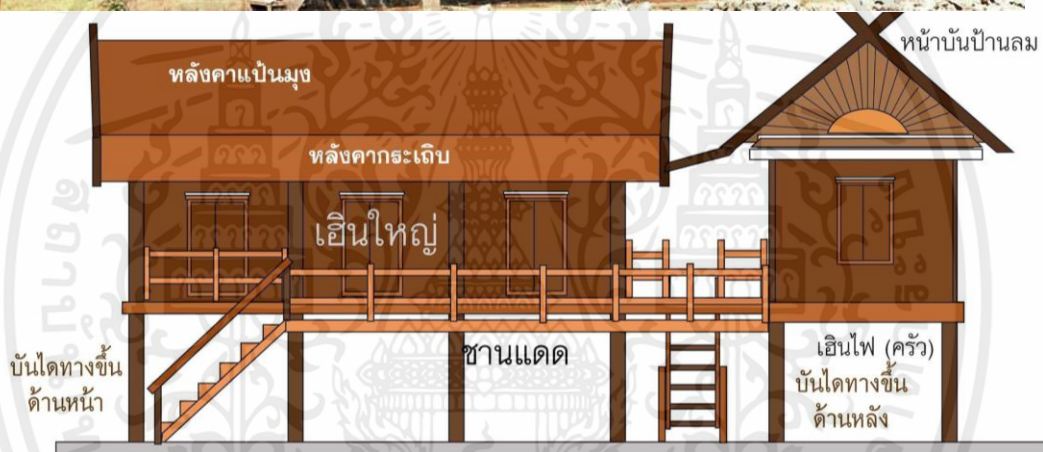
- เรือนใหญ่มักมี 3 เสาเรียกเรือน 3 ห้องอาจแบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้ ส่วนห้องไม้กั้นฝา เป็นห้องนอนของลูกชายฝาทำหิ้งตั้งของเคาะพบูชาเช่น พระพุทธรูป ส่วนห้องนอนลูกสาวมีฝา กั้นใส่ประตูอีสานเรียก ห้องส้วม หากมีลูกเขยจะให้นอนในห้องนี้ส่วนใหญ่มักทำจั่วมุงแป้นไม้ อาจมีขานจั่วหรือไม่มีก็ได้ ส่วนฝาไม้กระดานมีทั้งลายแนวอนและแนวตั้ง

- เกยหรือขาน พื้นเกยจะมีระดับต่ำกว่าพื้นเรือนใหญ่อาจมีไม้รองเหยียบก้าวไปสู่ห้องนอน ประโยชน์ใช้สอยใช้เป็นที่นั่งนอนของแขก ที่รับแขก นั่งเล่น รับประทานอาหาร พื้นเกยเป็นไม้กระดานถ้ามีหลังคาทอดออกมาคลุมขานเป็นทอดเดียวจากหลังคาเดิม เรียกว่าเรือนเทิบ ลักษณะหลังคาแบบนี้จะไม่สามารถคลุมขานขนาดกว้างได้ จึงนิยมตั้งความลาดเอียงของหลังคาเกยใหม่อย่างที่พบเห็นได้ทั่วไปเป็นลักษณะของเรือนเกย

- ขานแดดระดับพื้นจะลดต่ำกว่าเกยลงมา ขนาดนี้วางขาได้พอดีใช้ปูเสื่อนั่งพักผ่อนหรือรับประทานอาหารเย็น อาจมีขานแดดด้านหน้าและด้านหลังเรือนใหญ่เพื่อจะได้อาศัยร่มเงาจากเรือนใหญ่ขานแดดอาจไม่มีระเบียงกันตัก

- เรือนไฟหรือเรือนครัว ส่วนมากจะเป็นเรือน 2 ช่วงเสาโล่งถึงกัน หลังคามุงจั่ว มุมแป้นเกล็ด จั่วตีไม้เว้นช่องให้ควันลอดออก ฝานิยมใช้เป็นแป้นไม้หรือขัดแตะ เพื่อโปร้งระบายควันและลมได้สะดวก เรือนไฟจะมีขานมนอยู่ใกล้ใช้ประโยชน์วางโถงน้ำ บางครั้งอาจจะมีการกั้นบางส่วนของขานเป็นเรือนไฟก็มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นสำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้าม อ้านแอ่งน้ำ หรือร้านหม้อน้ำ เป็นเพียงมีกะบังหน้ามุงแป้นไม้ ยกกระตักหม้อน้ำให้ ตักน้ำดื่มได้พอดี

ใต้ถุนด้านล่างใช้เป็นที่เก็บเครื่องมือเครื่องใช้ และการสาธิตเครื่องมือเครื่องใช้ในอดีต ประเภทต่าง ๆ

รูปที่ 2.8. เรือนเกย หรือเรือนเทิบ

ที่มา : สมาคมผู้เฒ่าไทยโลก. (2558).

2) เรือนแฝด ลักษณะใต้ถุนสูงใช้เสากลมหรือเหลี่ยม มีจั่วแฝดอยู่ชิดติดกันอาจมีเกยหรือไม่มีก็ได้ เรือนแฝดประกอบด้วย

- เรือนใหญ่มักมี 3 ช่วงเสา
- เรือนแฝด โครงสร้างของเรือนแฝดฝากไว้กับเรือนใหญ่ ระดับพื้นมักจะเท่ากัน

ดังนั้นเสาจะเพิ่มเพียงแถวเดียวเท่านั้น ส่วนฝาอาจทำเลียนแบบเรือนใหญ่หรืออาจทำลาลองกว่าเปิด

เอกสารนี้เป็นด้านที่ไปเชื่อมกับเกยหรือชั้นแดดที่จะออกไปสู่เรือนใหญ่ นั่น ไม่นานญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้าม เกย เป็นเช่นเดียวกับข้อ 1 ของอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ชานแดด หากมีการเชื่อมต่อระหว่างเรือนใหญ่กับเรือนแฝด ชานแดดส่วนนี้จะเรียกว่าชานมน
- เรือนไฟ เป็นเช่นเดียวกับข้อ 1
- ฮ้านแอ่งน้ำ เป็นเช่นเดียวกับข้อ 1

รูปที่ 2.9. เรือนแฝด

ที่มา : จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2559).

- 3) เรือนโง่ง ลักษณะใต้ถุนสูงใช้เสากลมหรือเหลี่ยม มีจั่วแฝดแต่ขนาดย่อมกว่าเรือนใหญ่ เรือนชนิดนี้จะประกอบด้วย
- เรือนใหญ่ เป็นเช่นเดียวกับข้อ 1
 - เรือนโง่ง โครงสร้างของเรือนจะแยกออกต่างหากทั้งโครงหลังคาและโครงพื้น พื้นจะลดระดับหรือไม่ลดก็ได้ ผนังอาจกั้นทั้งหมดหรือบางส่วน ที่สำคัญก็คือจะมีเสารับโดยเอกเทศสามารถรื้อถอนไปปลูกในที่ใหม่ได้ทันที
 - ชานแดดอาจจะมีชานเดี่ยวหรือมีชานมนด้วยก็ได้
 - เกย เป็นเช่นเดียวกับข้อ 1
 - เรือนไฟ เป็นเช่นเดียวกับข้อ 1
 - ฮ้านแอ่งน้ำ เป็นเช่นเดียวกับข้อ 1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.10. เรือนโพง

ที่มา : http://www.isangate.com/isan/paothai_phutai.html

อรศิริ ปาณินท์. (2543). ได้กล่าวไว้ว่ารูปแบบของเรือนพื้นถิ่นอีสานมีหลากหลาย แต่ที่เป็นตัวแทนของเรือนอีสาน โดยสรุปมี 3 รูปแบบ คือ

1) เรือนเดี่ยวยกพื้นใต้ถุนโล่งบันไดเรือนขึ้นตรงไปยังชานที่มีชายคาปีกนกต่อมาจากหลังคาจั่วของเรือน มีเรือนใหญ่และเรือนเกย ไม่มีชานแดด

2) ประกอบไปด้วยเรือนใหญ่ เกย ชานแดด เรือนครัว (เฮือนไฟ)

3) เป็นรูปแบบเรือนแฝด ประกอบไปด้วย เรือนใหญ่ เรือนโพง (เฮือนโพง) ตัวเรือนโพงมีผนัง 3 ด้าน มีระเปียงตรงกลางระหว่างเรือน มีหลังคาทั้ง 2 เรือน มีชานแดดหน้าหลัง เรือนครัวและชานอ่างน้ำ

2.2.7. พื้นที่ใช้สอยในเรือนอีสาน

พื้นที่ใช้สอยในเรือนอีสานอาจแบ่งได้เป็น 2 ส่วน (ปกรณ พัฒนานุโรจน์, 2548).

1) ส่วนพื้นที่บนเรือน อันประกอบด้วยเรือนนอนเรือนไฟชานแดดและร้านอ่างน้ำเป็นต้น ดังกล่าวมาแล้ว การแบ่งห้องภายในเรือนนอน มีแผนผังในเรือนนอนใหญ่แบบดั้งเดิมนิยมก่อสร้างกันแบบ 3 ช่วงเสา เรียกว่าเรือนสามห้องนั้นนิยมแบ่งสัดส่วนของการใช้พื้นที่ภายในเรือนเป็น 3 ส่วนแต่ไม่ได้ปิดกันทึบทั้งหมด เป็นการแบ่งห้องตามช่วงเสาของเรือนดังนี้

- ห้องเปิงเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดด้านหนึ่งของตัวเรือนเป็นส่วนไว้หึ่งสักการะบรรพบุรุษหรือเป็น

เอกสารนี้เป็นส่วนนอนของลูกชายด้วย ห้องเปิงอาจเรียกว่าเป็นห้องพระหรือห้องผีของเรือนได้ ใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้องนอนพ่อแม่จะใช้พื้นที่ห้องกลางตัวเรือนเป็นเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ห้องนอนลูกสาวหรือที่ทางอีสานเรียกว่าห้องส้วมเป็นพื้นที่ส่วนห้องสุดท้ายของตัวเรือน พื้นที่ส่วนนี้จะมีการกั้นผนังเป็นสัดส่วนต่างหากเมื่อมีลูกเขยมาสู่เรือนก็อยู่กันในห้องนี้การวางตัวเรือนของชาวไท-อีสานมักนิยมวางด้านสกัดไปตามตะวัน ด้านยาวหันหน้าเรือนไปทางทิศเหนือหรือใต้ ห้องพ่อแม่อยู่กลาง ห้องลูกสาวจะอยู่ชิดทางหนึ่งของเรือน

2) พื้นที่ใต้ถุนเรือน นอกเหนือจากพื้นที่ที่เป็นเรือนพักอาศัยแล้ว ส่วนของพื้นที่ใช้สอยที่ไม่ได้เป็นห้องแต่เป็นส่วนของพื้นที่สำคัญต่อการประกอบกิจการดำรงชีวิตและพักอาศัย คือใต้ถุน ใต้ถุนเป็นพื้นที่ใต้เรือนที่ยกพื้นสูงเนื่องจากอยู่ใต้ร่มเงาของตัวเรือนจึงใช้เป็นที่พักผ่อนกิจกรรมนอกประสงค์ในเวลากลางวัน ไม่ว่าจะเป็นการนั่งเล่น พักผ่อน รับประทานอาหาร เลี้ยงเด็กทารก ประกอบหัตถกรรม เช่น ทอผ้า สานเครื่องจักสาน ดินหม้อ และเก็บของ บ่อยครั้งพบว่าใช้เป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์ เล้าวัวควาย เล้าเป็ดไก่ หรือใช้เป็นเล้าข้าว

2.2.8. โครงสร้าง และวัสดุ

เรือนถาวรแบบดั้งเดิมโครงสร้างหลักของอาคารจะใช้ระบบเสาและคาน จะใช้ไม้เนื้อแข็งในการก่อสร้างไม้ที่ทำได้ในท้องถิ่น ได้แก่ ไม้จิก ไม้รัง ไม้ตะแบก เป็นต้น จากเทคนิคการก่อสร้างแบบดั้งเดิม อุปกรณ์ที่ใช้การตัดเลื่อยไม้คือขวานและเลื่อยมือ มักใช้ต้นไม้ขนาดใหญ่ในการทำเสาเรือนนอนส่วนเสากลมมักใช้เป็นเสาขนาดเล็กอาจเป็นเสาเกยหรือขาน นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้ไม้งามมารับคานและพื้นโดยเฉพาะส่วนขานเปียกซึ่งเกิดจากการล้างจานหรือประกอบอาหาร พื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นพื้นไม้จริง มีที่ใช้พื้นไม้ไผ่ประมาณร้อยละ 6 ฝาเรือนส่วนใหญ่ก็เป็นไม้จริงเช่นเดียวกัน มีการใช้ฝาไม้ไผ่ขัดแตะประมาณร้อยละ 25 หลังคาเกือบทั้งหมดมุงสังกะสี เนื่องจากเป็นวัสดุที่ราคาถูกและคงทนมากกว่าหญ้าแฝกหญ้าคา สำหรับการประกอบโครงสร้างทั้งหมดเป็นไม้จริงแบบเรือนเครื่องสับ โครงสร้างหลักเสาและคานใช้วิธียึดด้วยการสอดไม้เข้าเดือย และอาจใช้หมุดไม้ยึด เช่นบริเวณส่วนโครงหลังคา มีการใช้ตะปูขนาดเล็กกับส่วนไม้กระดาน (ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์, 2548; อรศิริ ปาณินท์, 2543).

2.3. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม

2.3.1. ความหมายของพฤติกรรม

พฤติกรรม หมายถึง การแสดงและกิริยาท่าทางซึ่งสิ่งมีชีวิต ระบบหรืออัตลักษณ์ประติษฐ์ ที่เกิดร่วมกันกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมระบบอื่น ๆ ของสิ่งมีชีวิต ร่วมกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ พฤติกรรมเป็นการตอบสนองของระบบของสิ่งมีชีวิต ต่อสิ่งเร้าหรือการรับรู้ทั้งหลาย ไม่ว่าจะ

ภายในหรือภายนอก มีสติหรือไม่มีสติระลึกรู้ ชัดเจนหรือแอบแฝง และโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ (Forsythe, P., Sudo, N., Dinan, T., Taylor, V. H., & Bienenstock, J., 2010).

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความต้องการของจิตใจ ที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าซึ่งอาจสังเกตเห็นได้โดยตรงหรือทางอ้อม บางครั้งอาจสังเกตได้โดยไม่ใช้เครื่องมือช่วยหรือต้องใช้เครื่องมือช่วย (ลักขณา ศรีวัฒน์, 2544).

พฤติกรรม หมายถึง ปฏิกริยาหรือกิจกรรมทุกชนิดของสิ่งมีชีวิตทั้งสังเกตเห็นได้และสังเกตไม่ได้เกิดจากการกระตุ้นหรือถูกจูงใจจากสิ่งเร้าต่าง ๆ (สุตา เทพกำเนิด, 2552).

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำอันเกิดจากการกระตุ้นหรือถูกจูงใจจากสิ่งเร้าต่าง ๆ การกระทำหรือพฤติกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นจากที่บุคคลได้ใช้กระบวนการกลั่นกรอง ตั้งใจที่จะทำให้ผู้อื่นได้สัมผัสและรับรู้ จะเห็นได้ว่ามีพฤติกรรมจำนวนมาก ที่ทำด้วยสาเหตุหรือจุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่มีท่าทางลักษณะที่แตกต่างกัน ตามแต่สถานการณ์ สถานที่ และกาลเทศะ ความแตกต่างนี้เกิดจากการกระทำของคนที่มีสภาพร่างกายปกติโดยผ่านกระบวนการคิดและการตัดสินใจ ประกอบกับอารมณ์และความรู้สึกของผู้กระทำพฤติกรรมนั้น ๆ พฤติกรรมของแต่ละคนแต่ละครั้งจะเปลี่ยนแปลงไปตามเรื่องราวที่เกี่ยวข้องเสมอ (สุรพล พะยอมแย้ม, 2545).

พฤติกรรม โดยสรุปหมายถึง การกระทำ ปฏิกริยาหรือกิจกรรม ซึ่งแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ตามความต้องการของจิตใจ ซึ่งอาจจะสังเกตเห็นได้ หรือสังเกตไม่ได้ เป็นพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก โดยมีท่าทางที่แตกต่างกันตามแต่สถานการณ์ สถานที่และกาลเทศะ พฤติกรรมของแต่ละคน แต่ละครั้งจะเปลี่ยนแปลงไปตามเรื่องราวที่เกี่ยวข้องเสมอ การสังเกตพฤติกรรมต้องใช้เครื่องมือช่วยในการเก็บข้อมูล

2.3.2. แนวคิดพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม

วิลลิสทรี ทรียงกูร. (2549). กล่าวว่า มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม คือ สภาพแวดล้อมกายภาพซึ่งเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มนุษย์จึงมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกันอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ มนุษย์มีความสัมพันธ์กับบุคคลหรือสังคมตามบทบาทหน้าที่และโครงสร้างทางสังคม นอกจากนี้ยังต้องสัมพันธ์กับสิ่งที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ระบบคุณค่าที่ยึดถือเป็นสำคัญของวัฒนธรรมของกลุ่มสังคม ความรู้ ความคิด ตลอดจนความรู้สึกและทัศนคติต่าง ๆ ไม่ว่าจะป็นของตัวเองหรือของคนอื่นก็ตาม สิ่งที่เป็นนามธรรมนี้ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมกายภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละ

วันย่อมมีมิติด้านเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันกิจกรรมต่าง ๆ มักเกิดขึ้นตามเวลา พฤติกรรมของมนุษย์จึงผูกพันกับเวลาด้วยเช่นกัน

2.3.3. กระบวนการทางพฤติกรรม

กระบวนการในการเกิดพฤติกรรมในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมกายภาพนั้นสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กระบวนดังนี้

1) กระบวนการรับรู้ (Perception) คือ กระบวนการที่รับข่าวสารจากสภาพแวดล้อมโดยผ่านทางระบบประสาทสัมผัส กระบวนการนี้จึงรวมกันรู้สึกรู้สีก (Sensation) ด้วย

2) กระบวนการรู้ (Cognition) คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางจิต การเรียนรู้ การคิด การจำ การมีปัญญา

3) กระบวนการเกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อมคือกระบวนการที่บุคคลมีพฤติกรรมเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมผ่านการกระทำสังเกตได้จากภายนอกเป็นพฤติกรรมภายนอก

กระบวนการของการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมกายภาพมีขั้นตอนหลัก ๆ คล้ายกับขั้นตอนในกระบวนการวางแผนเริ่มด้วยการกำหนดจุดมุ่งหมายของการกระทำ ค้นหาข่าวสารหรือโอกาส ความพร้อมของสภาพแวดล้อมมีการวางแผนและกระทำตามแผน สุดท้ายมีการประเมิน และชี้แนะการกระทำในขั้นต่อไป

2.3.4. ประเภทของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมกายภาพ

สภาพแวดล้อมมีคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับมนุษย์ในประการต่าง ๆ แบ่งเป็นความสัมพันธ์ 7 ประการ ได้แก่

1) ความสัมพันธ์ทางสภาวะแวดล้อมสภาพแวดล้อมกายภาพ มีคุณสมบัติกายภาพทางสภาวะแวดล้อม เช่น ระดับเสียง ความสว่าง ระดับอุณหภูมิ ความชื้น ความบริสุทธิ์ของอากาศ ฯลฯ

2) ความสัมพันธ์ทางการรู้สึกรู้สีกสภาพแวดล้อมกายภาพมีคุณสมบัติที่มีความสัมพันธ์กับอวัยวะและระบบประสาทสัมผัสต่าง ๆ ของมนุษย์ ๆ รับรู้คุณสมบัติต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมผ่านทางตา หู จมูก ผิวหนังตามลำดับ

3) ความสัมพันธ์ทางมิติ มนุษย์สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมกายภาพในด้านขนาดและระยะห่าง

เอกสารนี้เป็นจากสิ่งต่าง ๆ เช่น ความสูงและขนาดของโต๊ะ เก้าอี้ ต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสัดส่วนของร่างกายไม่ว่ากรณีใด ร่างกายมนุษย์ยังห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4) ความสัมพันธ์ด้านทิศทาง นอกจากขนาดและระยะห่าง มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมกายภาพในด้านทิศทางของสิ่งต่าง ๆ เช่น พฤติกรรมการเลือกที่ตั้งเรือน การวางทิศทางอาคารแก่เหนือใต้ตะวันออกตะวันตกตามความเชื่อ ฯลฯ

5) ความสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์สภาพแวดล้อม จะต้องสื่อความหมายต่าง ๆ ผ่านทางสัญลักษณ์ อาจเป็นการใช้สัญลักษณ์โดยตรงที่เป็นภาษา เช่น มีป้ายบอกว่าเป็นสถานที่ใด ห้องเรียน ห้องวิจัย เป็นต้น

6) ความสัมพันธ์ทางการกระทำระหว่างกันทางสังคม สภาพแวดล้อมกายภาพมีคุณสมบัติในการส่งเสริมให้มนุษย์มีความสัมพันธ์หรือการกระทำระหว่างกันมากขึ้น เช่น การสร้างห้องอเนกประสงค์พื้นที่ส่วนรวม การกันห้องในสำนักงาน เป็นต้น

7) ความสัมพันธ์ทางการผสมรวมกันทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมกายภาพมีคุณสมบัติที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างระบบวัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อมอย่างลึกซึ้ง เช่น ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านอีสานที่ไม่มีรั้วกัน กับความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านจัดสรรที่มีกำแพงกันระหว่างกัน

2.3.5. การออกแบบและวางแผนกับกระบวนการทางพฤติกรรม

สภาพแวดล้อมกายภาพมีส่วนในการส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้น จึงมีการวางแผนเป้าหมายของงานออกแบบและวางแผนกระบวนการหลักทางพฤติกรรม 3 ข้อ คือ

1) การก่อให้เกิดสุนทรียภาพของรูปทรง สภาพแวดล้อมกายภาพที่เกิดจากการออกแบบต้องทำให้เกิดการรับรู้สุนทรียภาพของรูปทรง

2) การก่อให้เกิดการสื่อความหมายทางสัญลักษณ์ งานออกแบบต้องสื่อความหมายให้สอดคล้องกับความเข้าใจของผู้ใช้หรือผู้พบเห็น ให้สภาพแวดล้อมกายภาพที่จัดขึ้นสามารถสื่อความหมายถึงหน้าที่ใช้สอยของสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้

3) การก่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการทางหน้าที่ใช้สอย เป็นสิ่งสำคัญที่สุดของงานออกแบบและวางแผน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.4. แนวคิดการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่น

ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์, (2548). ได้เสนอแนวทางการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่นไว้ 2 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนที่ควรอนุรักษ์ไว้

1) รูปแบบหลังคาเรือนไทอีสาน 3 รูปแบบด้วยกัน คือ หลังคาทรงปั้นหยา ทรงจั่วมะนิลา และหลังคาทรงจั่ว

2) องค์ประกอบของเรือน ๆ อีสานมีองค์ประกอบทั้งสิ้น 21 อย่างด้วยกัน ทั้งหมดประกอบรวมเข้ากัน ประกอบด้วย ฐานเสา เสาเรือน บันได ชานโล่ง ชุ่มประตู เฉลียง พื้นเรือน ฝาผนัง หน้าต่าง ประตู ฝ้าเพดาน หลังคาและโครงหลังคา หน้าจั่ว ยอดจั่ว บันลม สันหลังคา เชิงชาย ฝ้าข้าว บ่อน้ำ ที่อาบน้ำบริเวณบ่อและห้องส้วม

3) ลวดลายฉลุและช่องลม เป็นจุดเด่นของเรือนที่แสดงถึงความประณีตในฝีมือช่าง ช่องลมละลายฉลุที่พบในเรือนอีสานจังหวัดสกลนครมี 4 รูปแบบ คือลายอักษรประดิษฐ์ ลายจากพันธุ์ไม้ ลายเรขาคณิตและลายเลียนแบบธรรมชาติ

2. ส่วนที่ต้องพัฒนา

1) พัฒนาและซ่อมแซมวัสดุซึ่งชำรุดเสียหาย

2) พัฒนาพื้นที่ใช้สอยภายในเรือนเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของวิถีการดำเนินชีวิตเช่น การกันห้อง

3) เปลี่ยนแปลงในส่วนที่ไม่สามารถซ่อมแซมได้ เป็นทางเลือกสุดท้ายที่จะทำเพื่อให้งานสถาปัตยกรรมนั้นทรงคุณค่าเดิมไว้มากที่สุด เช่น เปลี่ยนวัสดุทดแทนวัสดุที่หาได้ยาก

เสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์อาคารพื้นถิ่นไว้ ดังนี้

1. เน้นการปรับปรุงซ่อมแซมในส่วนด้านหน้าอาคารเป็นหลักก่อน เช่น ปรับปรุงผนังไม้ โดยใช้วัสดุไม้สังเคราะห์ทาสี การเปลี่ยนหลังคาไม้เป็นกระเบื้องหรือแผ่นสังกะสี แต่ข้อเสียคืออาคารจะเสียความแท้ (Authenticity) ในด้านวัสดุ ทำให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ลดลง

2. ปรับปรุงอาคารโดยอาศัยรูปทรงอาคาร ให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของอาคารพื้นถิ่น เป็นต้นแบบจากการเรียงลำดับอายุของอาคาร และดูสัดส่วนองค์ประกอบรูปทรงของอาคาร แล้วทำการจัดหมวดหมู่ประเภทของอาคาร

ธีรรุจ กล่อมแก้ว. (2552). ได้เสนอแนวทางในการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่น ตามหลักการของกรมศิลปากร ว่าด้วยระเบียบการอนุรักษ์โบราณสถานปี พ.ศ.2528 และรูปแบบตามกระบวนการอนุรักษ์ 4 แนวทางคือ

1. การปฏิสังขรณ์ การซ่อมแซมอาคารให้อยู่ในสภาพดั้งเดิม โดยการสร้างทดแทนของเดิมที่สูญหายหรือรื้อถอนส่วนที่เพิ่มเติมหรือต่อเติมใหม่ออก
2. การฟื้นฟูบูรณะและปรับปรุงใหม่ การซ่อมแซมอาคารเดิมให้อยู่ในสภาพดี และสามารถใช้ประโยชน์ได้อีก
3. การสงวนรักษา การสงวนรักษาทรัพยากรให้สามารถใช้ประโยชน์ได้นาน
4. การจำลองหรือสร้างขึ้นใหม่ให้เหมือนเดิม การสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ให้มีสภาพเหมือนอาคารเดิมที่ถูกทำลายไปทุกประการ การเคลื่อนย้ายไปตั้งในที่ใหม่การเคลื่อนย้ายไปสร้างในที่ตั้งใหม่ให้มีสภาพเหมือนเดิมมากที่สุด

ชนิดา สวัสดิรักษา. (2546). เสนอแนวทางในการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่นไว้ 2 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนที่ควรอนุรักษ์ไว้ ได้แก่ การใช้สอยพื้นที่ในบ้าน ที่เป็นผลมาจากการนับถือศาสนาและความเชื่อในการนับถือผีบรรพบุรุษ การแบ่งระดับพื้นที่การใช้งานในระดับผังพื้นของเรือน พื้นที่โถงโล่งขนาดใหญ่
2. ส่วนที่ต้องการพัฒนา
 - 1) พัฒนาและซ่อมแซมวัสดุที่ชำรุดเสียหาย
 - 2) พัฒนาพื้นที่ใช้สอยภายในเรือน เช่น พื้นที่ ๆ ต้องการความเป็นส่วนตัว
 - 3) พัฒนาพื้นที่ใช้สอยภายนอกเรือน เช่น เพิ่มพื้นที่จอดรถ แนวรั้วรอบพื้นที่
 - 4) เปลี่ยนแปลงในส่วนที่ไม่สามารถซ่อมได้ เช่น ส่วนเพนียดไม้

อรศิริ ปาณินท์. (2528). กล่าวถึงกระบวนการอนุรักษ์อาคารพื้นถิ่นไว้ในบทความเรื่อง การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อม ดังนี้

1. การสงวนรักษาด้วยวิธีการใช้เทคนิคช่วยให้ไม่เกิดการผุพังของสถาปัตยกรรมหรือชะลอการเสื่อมสลายของสถาปัตยกรรมให้ช้าลง (Preservation)
2. การบูรณปฏิสังขรณ์ เพื่อให้อาคารที่ชำรุดเสียหายได้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ทั้งรูปทรงและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม ซึ่งถูกต้องตามยุคสมัยของการสร้าง (Restoration) ในกรณีนี้อาจต้องซ่อมแซมเปลี่ยนส่วนที่มีการซ่อมแซมผิดไปจากเดิม หรือเพิ่มเติมส่วนที่ขาดหายไปด้วยการศึกษาจากเค้าโครงเดิมโดยละเอียด
3. การสร้างสิ่งก่อสร้างขึ้นใหม่ในรูปทรงและรายละเอียดตามแบบเดิม (Reconstruction) แต่ในกลุ่มนักอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและนักวิชาการด้วยกัน ยังมีผู้คัดค้านการสร้างขึ้นใหม่เหมือนเดิมด้วยการให้เหตุผลว่าอาคารที่เสื่อมสลายไปโดยสิ้นเชิงแล้ว ไม่ควรสร้างขึ้นใหม่เหมือนเดิม เพราะเป็นการก่อสร้างที่ผิดกาลเวลา เป็นเหตุผลที่น่ารับฟัง แต่การมีหลักฐานให้คนรุ่นหลังได้ค้นคว้าเป็น

ลักษณะทางกายภาพที่ถูกต้อง ก็นับว่ามีประโยชน์และประหยัดเวลาในการค้นคว้าจากภาพถ่าย หรือจดหมายเหตุ

4. การปรับสภาพการใช้งานอาคาร (Rehabilitation) สามารถกระทำได้โดยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้อาคารนั้นได้มีการบำรุงรักษาและได้ใช้ประโยชน์กับอาคาร แทนที่จะปล่อยให้ให้รกร้างหลังจากการบูรณะปฏิสังขรณ์แล้ว โดยพิจารณาการปรับประโยชน์ใช้สอยใหม่ตามคุณค่าของศิลปกรรมสถาปัตยกรรมให้เหมาะสมกับสังคมร่วมสมัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 2.5. การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ตัวแปรที่สนใจศึกษาและนำมาวิเคราะห์	วิธีการวิจัยและเครื่องมือ/กลุ่มตัวอย่าง	การสรุปผล
<p>ปกรณัม พัฒนานุโรจน์, (2548). การศึกษาแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานกรณีเรือนพักอาศัยแถบลุ่มน้ำชี จังหวัดมหาสารคาม.</p>	<p>1. ข้อมูลในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและความเชื่อที่ส่งผลมายังงานสถาปัตยกรรม</p> <p>2. ลักษณะทางกายภาพของเรือนพักอาศัยของอีสาน ความเหมือนและแตกต่าง</p> <p>3. เอกลักษณ์ของเรือนพักอาศัยของอีสานที่มีคุณค่าต่อการรักษาความเป็นงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น</p> <p>4. ความเป็นไปได้ในการอนุรักษ์และพัฒนาเรือนพักอาศัยพื้นถิ่น</p>	<p>1. สํารวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้น</p> <p>1) ประวัติ ความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐาน</p> <p>2) ศึกษาแนวความคิดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นโดยการสำรวจภาคสนามสัมภาษณ์ตรงและการสำรวจทางกายภาพ</p>	<p>ศาสนาเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของคนบ้านเรือนที่ปลูกสร้างนอกจากเหตุผลทางภูมิศาสตร์แล้วก็มีเหตุผลทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับรูปแบบอาคารด้วยเช่นกัน</p> <p>1. ส่วนที่ควรอนุรักษ์</p> <p>1)รูปแบบของหลังคาเรือนไทยอีสาน</p> <p>2)องค์ประกอบของเรือน</p> <p>3)ลวด</p> <p>4)ลายฉลุและช่องลม</p> <p>2. ส่วนที่ต้องพัฒนา</p>

ตารางที่ 2.5. การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ชื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ตัวแปรที่สนใจศึกษาและนำมาวิเคราะห์	วิธีการวิจัยและเครื่องมือ/กลุ่มตัวอย่าง	การสรุปผล
		2. ประชากรที่อาศัยในหมู่บ้านและกลุ่มตัวอย่างเรือนจำนวน 40 หลัง 1 หมู่บ้าน 3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสำรวจสภาพของเรือนพักอาศัยสภาพแวดล้อมทางกายภาพของอาคาร และลักษณะการเปลี่ยนแปลงของเรือนพักอาศัย 2) แบบสอบถามประชาชนที่อาศัยในเรือนพักอาศัย เก็บและวิเคราะห์ข้อมูล	1) พัฒนาและซ่อมแซมวัสดุที่ชำรุดเสียหาย 2) พัฒนาพื้นที่ใช้สอยในเรือน 3) เปลี่ยนแปลงในส่วนที่ไม่สามารถซ่อมแซมได้
สกลชัย บุญปัญญา. (2550). จิตวิญญาณเรือนพื้นถิ่นอีสานในการ	ลักษณะเฉพาะของศิลปะและสถาปัตยกรรมอีสานทั้งรูปธรรมและนามธรรมเพื่อเป็นพื้นฐานของการ	1. รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้จากเอกสารวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่อง	1. จากการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมของสายวัฒนธรรมไทย-ลาว ส่งผลให้ตัวสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่น

ตารางที่ 2.5. การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ชื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ตัวแปรที่สนใจศึกษาและนำมาวิเคราะห์	วิธีการวิจัยและเครื่องมือ/กลุ่มตัวอย่าง	การสรุปผล
<p>ออกแบบเรือนอีสานร่วมสมัยเพื่อการอยู่อาศัยยั่งยืน.</p>	<p>กำหนดกระบวนการ เสนอแนวความคิดหลักในการออกแบบสถาปัตยกรรมเรือนอีสานร่วมสมัย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพที่สื่อถึงลักษณะรูปธรรมนามธรรมของชุมชนอีสาน <ol style="list-style-type: none"> 1) สถาปัตย์ที่ตั้งและผังบริเวณ 2) ลักษณะตัวเรือน 3) ลักษณะโครงสร้าง 4) ส่วนประกอบการใช้พื้นที่ 5) ส่วนประกอบอื่นๆ 2. แนวคิดความเชื่อและหลักการที่แฝงด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนอีสาน 3. เนื้อหาและทฤษฎีเรือนพื้นถิ่นอีสานจิตวิทยาเรือนพื้นถิ่นอีสาน 	<p>ประวัติ ศาสตร์ ความเป็นมาสถาปัตยกรรมศิลปะอีสาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. การเลือกกรณีศึกษาเพื่อการศึกษาข้อมูลในการนำมาประยุกต์ในการออกแบบเท่านั้นจึงเลือกกรณีศึกษาจาก 4 จังหวัดทางภาคอีสานที่มีความเป็นอีสานสายวัฒนธรรมไทย-ลาว ที่เด่นชัดคือ จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดสกลนคร จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดมหาสารคาม โดยมีเรือนกรณีศึกษา 5 หลัง 3. การสำรวจภาคสนามเพื่อทราบถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมและเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 	<p>เรือนกรณีศึกษาทั้ง 5 หลังใน 4 จังหวัดมีความเหมือนและความคล้ายคลึงกันของเรือน</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. สถาปัตยกรรมยั่งยืนเป็นแนวคิดที่นำเทคโนโลยีมาเพิ่มความสามารถให้อาคารใช้พลังงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1) การออกแบบให้เกิดการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น 3) การใช้วัสดุก่อสร้างที่ไม่ทำลายหรือรบกวนสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด

ตารางที่ 2.5. การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ชื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ตัวแปรที่สนใจศึกษาและนำมาวิเคราะห์	วิธีการวิจัยและเครื่องมือ/กลุ่มตัวอย่าง	การสรุปผล
	4. เนื้อหาและทฤษฎีเรื่องการอยู่อย่างยั่งยืน 5. เนื้อหาและทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างสถาปัตยกรรมกับการอยู่อย่างยั่งยืน	4. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล 5. ขั้นตอนพัฒนาแนวความคิดและกระบวนการในการออกแบบสถาปัตยกรรม 6. ขั้นตอนการจัดทำเอกสาร	4) กระบวนการออกแบบและก่อสร้างที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น 3. การวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ 4. การออกแบบเรือนอีสานร่วมสมัยและการพัฒนาการออกแบบเรือนอีสานร่วมสมัย
ปิยะ ไส้เหล็กพาล. (2560). บทวิเคราะห์เรือนพื้นถิ่นด้านซ้ายจากการสำรวจภาคสนามเบื้องต้น .	1. การศึกษาภาพกว้าง รูปแบบของเรือนพื้นถิ่นอีสาน 1) ส่วนประกอบของผังเรือน 2) การจำแนกประเภทเรือนพื้นถิ่นอีสานด้วยวัตถุประสงค์ของการสร้าง 3) ลักษณะผัง	วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. การศึกษาข้อมูลภาคเอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานวัฒนธรรมประเพณีของพื้นที่อำเภอด่านซ้ายจังหวัดเลย 2. การเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสำรวจรังวัดเรือนตัวอย่าง ร่วมกับ	1. การจำแนกรูปแบบเรือนพื้นถิ่นด้านซ้าย ออกเป็น 1) เรือนเครื่องสับ 2) เรือนเสายองหิน 3) เรือนไม้ร่วมสมัย 2. พัฒนาการของรูปแบบเรือนพื้นถิ่นด้านซ้ายมีพัฒนาการอย่าง

ตารางที่ 2.5. การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ชื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ตัวแปรที่สนใจศึกษาและนำมาวิเคราะห์	วิธีการวิจัยและเครื่องมือ/กลุ่มตัวอย่าง	การสรุปผล
	<p>4) ลักษณะทางสถาปัตยกรรม</p> <p>2. ศึกษาพัฒนาการรูปแบบของเรือนพื้นถิ่นด้านซ้ายจากเรือนเครื่องสับมาสู่เรือนไม้ร่วมสมัย</p> <p>1) การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม</p> <p>2) เทคโนโลยีการก่อสร้าง</p> <p>3) วัสดุก่อสร้าง</p>	<p>การสัมภาษณ์เจ้าของเรือนผู้อยู่อาศัยในเรือน ช่างปลูกเรือน และผู้รู้ในชุมชน ในพื้นที่ 5 หมู่บ้านได้แก่บ้านนาดี บ้านนาหมุ่มน บ้านแก้วดาว ในตำบลนาดีและบ้านนาหอ และบ้านนาเบี้ยในตำบลนาหอ</p> <p>เกณฑ์ในการเลือกเรียนตัวอย่างที่จะศึกษาได้แก่</p> <p>1. ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างสะท้อนรูปแบบของเรือนพื้นถิ่นด้านซ้ายในแต่ละช่วงเวลา</p> <p>2. ยังมีผู้อยู่อาศัยที่ เป็นผู้สร้างเรือนหรือสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของการสร้างเรือนหลังนั้นได้</p>	<p>ต่อเนื่องจากเรือนเครื่องสับมาสู่เรือนไม้ร่วมสมัยซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปโดยเริ่มจากการเปลี่ยนเทคนิคการก่อสร้างและวัสดุทีละส่วนแต่ยังคงรูปแบบของระบบผังพื้นเดิมเอาไว้ดังนี้</p> <p>1) ผังพื้นและพื้นที่ใช้สอยภายในเรือน</p> <p>2) ระบบโครงสร้างเทคนิคการก่อสร้างและวัสดุก่อสร้าง</p> <p>3) รูปทรงและสัดส่วนของรูปด้านเรือน</p> <p>4) ระบบทางสังคมที่รองรับการปลูกเรือน</p>

ตารางที่ 2.5. การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ชื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ตัวแปรที่สนใจศึกษาและนำมาวิเคราะห์	วิธีการวิจัยและเครื่องมือ/กลุ่มตัวอย่าง	การสรุปผล
		<p>3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามร่วมกับการศึกษาภาคเอกสารเพื่อจำแนกรูปแบบและวิเคราะห์พัฒนาการของรูปแบบเรือนในประเด็นดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) รูปแบบของการใช้พื้นที่ภายในเรือน 2) เทคนิคของการก่อสร้างเรือน 3) วัสดุก่อสร้างเรือน 4) ระบบทางสังคมที่รองรับการปลูกเรือน 	<p>3. ลักษณะร่วมของเรือนพื้นถิ่นด้านซ้าย กับเรือนอีสานในท้องถิ่นอื่นคือรูปแบบของผังการใช้พื้นที่ภายในเรือน และรูปทรงเรือนหากแต่ท้องถิ่นด้านซ้ายมีความหลากหลายของรูปแบบน้อยกว่าท้องถิ่นอื่น คือเป็นเรือนยกเกือบทั้งหมด</p>
<p>กาญจนา, ตันสุวรรณรัตน์. (2548) สถาปัตยกรรมพื้นฐาน : กรณีศึกษาเรือนโคราช จังหวัดนครราชสีมา.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. รูปแบบของเรือนโคราช 1) พื้นที่ใช้สอยของเรือน 2) ความกว้าง ความยาว และ ความสูงของเรือน 	<p>เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสำรวจจริงวัดจากพื้นที่ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 26</p>	<p>รูปแบบของเรือนโคราชเรือนโคราชเป็นเรือนไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูง ใต้ถุนโล่ง หลังคาจั่วทรงสูง โครงสร้างระบบเสา คาน โดยใช้เสากลม</p>

ตารางที่ 2.5. การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ชื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ตัวแปรที่สนใจศึกษาและนำมาวิเคราะห์	วิธีการวิจัยและเครื่องมือ/กลุ่มตัวอย่าง	การสรุปผล
	<p>3) องค์ประกอบของเรือนโคราช</p> <p>4) วิธีการก่อสร้าง</p> <p>2. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบสถาปัตยกรรมกับความเป็นอยู่ของชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น</p> <p>1) การขยายเรือน</p> <p>2) การวางตัวเรือนล่องตะวัน</p> <p>3) ใต้ถุนเรือน</p> <p>4) รูปแบบผนังเรือน</p> <p>5) ยุงข้าว</p>	<p>อำเภอ 6 กิ่งอำเภอเลือกอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสังคมไทยโคราชจำนวน 8 อำเภอ ได้แก่อำเภอเมือง ขามทะเลสอ โนนไทย โนนสูงเฉลิมพระเกียรติ โชคชัย ปักธงชัย และสูงเนินโดยเลือกกลุ่มหมู่บ้านที่ใช้ภาษาโคราชในการสื่อสารเป็นกลุ่มตัวอย่าง</p> <p>เลือกกรณีศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะประมาณ 30 หลังเพื่อให้ได้รายละเอียดของผังพื้น รูปด้าน รูปตัดวัสดุก่อสร้าง และระบบโครงสร้าง เพื่อนำไปเขียนแบบสถาปัตยกรรมนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่โดยวิเคราะห์ลักษณะ</p>	<p>สร้างโดยใช้ระบบสำเร็จรูป ตัวเรือนแบ่งพื้นที่เป็น 4 ส่วนคือเรือนนอน พักบนนอกชานและครัว วางอาคารตามตะวัน</p> <p>ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนโคราชกับความเป็นอยู่ของชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นจากวิถีชีวิตจากของสังคมเกษตรกรรมที่มีการทำนา ทำสวน ใต้ถุนเรือนเป็นโรงอเนกประสงค์ และไม้ที่หาได้จากป่าเบญจพรรณใกล้หมู่บ้านเป็นโครงสร้างหลักของเรือน และฝาปรือกรุงเซ่งดำ จากต้นปรือที่มีอยู่ทั่วไปในบึงน้ำ</p>

ตารางที่ 2.5. การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ชื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ตัวแปรที่สนใจศึกษาและนำมาวิเคราะห์	วิธีการวิจัยและเครื่องมือ/กลุ่มตัวอย่าง	การสรุปผล
		ทางกายภาพความเหมือน และความต่างของเรือน	
<p>ฐิตยา ภักดีสุวรรณ. (2550). อัตลักษณ์แห่งเรือนพื้นถิ่นอีสานสู่แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัย.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของเรือนพื้นถิ่นอีสาน 2. พฤติกรรมการใช้สอยที่ว่างในเรือนพื้นถิ่นอีสาน 3. คติความเชื่อและประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการใช้สอยที่ว่างในเรือนพื้นถิ่นอีสาน 4. โครงสร้างของที่ว่างกับมิติทางสังคมและวัฒนธรรมในเรือนพื้นถิ่น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง <ol style="list-style-type: none"> 1) สภาพทั่วไปและภูมิหลังของชุมชนอีสาน 2) รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของเรือนพื้นถิ่นอีสาน 3) ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาเกี่ยวข้องกับแนวความคิดขั้นต้น 4) คติความเชื่อเกี่ยวกับการใช้สอยที่ว่างในเรือนพื้นถิ่นอีสาน 	<p>ความหมายเชิงพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เรือนแบ่งตามลักษณะของที่ว่าง <ol style="list-style-type: none"> 2 แบบคือ <ol style="list-style-type: none"> 1) ที่ว่างที่ใช้กินอยู่หลับนอนเป็นที่ว่างภายในเรือนแยกการใช้งานออกเป็นสัดส่วน 2) ที่ว่างเกี่ยวข้องกับการทำมาหาเลี้ยงชีพซึ่งเป็นพื้นที่ได้ถุนเรือนเหมาะกับกิจกรรมที่มีการร่วมกันกับชุมชน 2. คติความเชื่อเกี่ยวกับสร้างเรือนพื้นถิ่นอีสาน เพื่อให้การปลูกสร้างเรือน

ตารางที่ 2.5. การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ชื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ตัวแปรที่สนใจศึกษาและนำมาวิเคราะห์	วิธีการวิจัยและเครื่องมือ/กลุ่มตัวอย่าง	การสรุปผล
		<p>5) กรณีศึกษางานสถาปัตยกรรมที่มีแนวความคิดมาจากความหมายเชิงพื้นที่ของเรือนพื้นถิ่น</p> <p>2. การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม</p> <p>1) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้เกี่ยวกับสังคมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวอีสาน</p> <p>2) สัมภาษณ์ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลภาพถ่ายและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในห้องถิ่นเกี่ยวกับเรือนพื้นถิ่นอีสานและบริบททางสังคมประกอบด้วย ด้านกายภาพและด้านจินตภาพ</p> <p>3) สัมภาษณ์พื้นที่ที่จะทำโครงการเพื่อทำการออกแบบ</p> <p>3. วิเคราะห์ข้อมูล</p>	<p>เป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นสิ่งบำรุงขวัญกำลังใจ</p> <p>3. ตัวกำหนดขอบเขตทำให้เกิดพื้นที่ว่างเปลี่ยนผ่านจากภายในสู่ภายนอกพื้นที่แตกต่างกันไปตามลำดับของการเข้าถึงผู้ใช้พื้นที่ที่สามารถรับรู้ว่าควรใช้พื้นที่นั้นอย่างไรให้เหมาะสม</p> <p>4. ความสัมพันธ์ระหว่างคนอีสานกับธรรมชาติ</p> <p>1) มีความเรียบง่ายสนองประโยชน์ใช้สอยชัดเจนตรงไปตรงมา</p> <p>2) มีความแข็งแรงทั้งรูปทรงโครงสร้าง</p>

ตารางที่ 2.5. การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ชื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ตัวแปรที่สนใจศึกษาและนำมาวิเคราะห์	วิธีการวิจัยและเครื่องมือ/กลุ่มตัวอย่าง	การสรุปผล
		4. ขั้นตอนการพัฒนาแนวความคิด 5. ขั้นตอนการออกแบบสถาปัตยกรรม 6. ขั้นตอนการสรุปผลการศึกษา 7. ขั้นตอนการจัดทำเอกสาร 8. ขั้นตอนการเสนอแนะ	3) มีความพอดีสมณะในการใช้ที่ว่างภายในอาคาร รวมถึงการเลือกใช้วัสดุ

2.6. สรุป

จากข้อมูลทั่วไปของ จังหวัดบึงกาฬที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ผู้วิจัยให้ความสนใจในการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ จ.บึงกาฬ เป็นกรณีศึกษา เนื่องจาก จ.บึงกาฬ เป็นพื้นที่ ที่มีศิลปวัฒนธรรม ที่โดดเด่นไม่แพ้ จ.ใกล้เคียง มีรากวัฒนธรรมมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง หรือประเทศลาว (Mukdahan Travelguide, 2556) เช่นเดียวกับ จังหวัดใกล้เคียงอื่น ๆ วิธีการดำเนินชีวิตศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์ของภาคอีสานนี้ ก่อให้เกิดสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานที่มีรูปแบบตอบสนองต่อความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีความสลับซับซ้อน และปัจจัยเฉพาะอันเกิดจากที่ตั้ง และสภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม วัสดุ ทำให้เกิดการออกแบบ ที่ตอบสนองความเป็นสถาปัตยกรรมท้องถิ่นเฉพาะที่นั้น ๆ ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นนี้จึงเป็นหนึ่งในสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอย่างยิ่งในการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

แนวคิดพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม พฤติกรรมของมนุษย์นั้น มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมกายภาพอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ทั้งทางรูปธรรม นามธรรม และเวลา สภาพแวดล้อมกายภาพมีคุณสมบัติที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับมนุษย์ 7 ประการ คือ ความสัมพันธ์ทางสภาวะแวดล้อม ทางความรู้สึก ทางมิติ ทางทิศทาง ทางสัญลักษณ์ ทางการกระทำระหว่างกันทางสังคมและทางการผสมรวมกันทางวัฒนธรรม นักออกแบบจะต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของสภาพแวดล้อมกายภาพ โดยมีเป้าหมายของงานออกแบบ 3 ประการ คือ การก่อให้เกิดสุนทรียภาพของรูปทรง การก่อให้เกิดการสื่อความหมายทางสัญลักษณ์ และการก่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการทางหน้าที่ใช้สอย

จากการศึกษาแนวคิดการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่น พบว่านักวิจัยมีแนวคิดการอนุรักษ์แบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ ตามหลักการของกรมศิลปากร ว่าด้วยระเบียบการอนุรักษ์โบราณสถานปี พ.ศ.2528 และรูปแบบตามกระบวนการอนุรักษ์ 4 แนวทาง

- 1) การสงวนรักษา ด้วยวิธีการใช้เทคนิคช่วยให้ไม่เกิดการผุพังของสถาปัตยกรรมหรือชะลอการเสื่อมสลายของสถาปัตยกรรมให้ช้าลง (Preservation)
- 2) การบูรณปฏิสังขรณ์ (Restoration) การซ่อมแซมอาคารให้อยู่ในสภาพดั้งเดิม โดยการสร้างทดแทนของเดิมที่สูญหายหรือรื้อถอนส่วนที่เพิ่มเติมหรือต่อเติมใหม่ออก
- 3) การฟื้นฟูบูรณะและปรับปรุงใหม่ (Rehabilitation) การซ่อมแซมอาคารเดิมให้อยู่ในสภาพดี และสามารถใช้งานประโยชน์ได้อีก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4) การสร้างสิ่งก่อสร้างขึ้นใหม่ในรูปทรงและรายละเอียดตามแบบเดิม (Reconstruction) การสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ขึ้นใหม่ให้มีสภาพเหมือนเดิม รวมถึงการเคลื่อนย้ายไปตั้งในที่ใหม่การเคลื่อนย้ายไปสร้างในที่ตั้งใหม่ให้มีสภาพเหมือนเดิมมากที่สุด

โดยหากเป็นเรือนที่มีผู้อาศัยอยู่จะแบ่งการอนุรักษ์เป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่อนุรักษ์ไว้ ได้แก่ รูปแบบหลังคาเรือนไทยอีสาน, องค์กรประกอบของเรือน, ลวดลายฉลุ-ช่องลม และส่วนที่ต้องพัฒนาและซ่อมแซมวัสดุซึ่งชำรุดเสียหาย เนื่องจากต้องคำนึงถึงความต้องการและพฤติกรรมของผู้อาศัยร่วมด้วย หากอิงตามกระบวนการอนุรักษ์ 4 แนวทาง พบว่าเป็นรูปแบบเดียวกันกับวิธีที่ 3-4 ในกระบวนการอนุรักษ์ข้างต้น

ตารางที่ 2.6. การศึกษาตัวแปรของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชื่อ ตัวแปร	ชื่อ ปรกรณ์ พัฒนา โรจน์, (2548).	สกลชัย บุญปัญญา. (2550).	ปิยะ ไล่หลีก พาล. (2560).	กาญจนา, ต้นสุวรรณ รัตน์. (2548)	ฐิติยา ภัคดี สุวรรณ. (2550).
ประเภทเรือนพื้นถิ่น	✓	✓	✓	✓	✓
องค์ประกอบเรือน พื้นถิ่น	✓	✓	✓	✓	✓
โครงสร้าง	✓	✓	✓	✓	✓
เทคนิคการก่อสร้าง			✓	✓	
วัสดุ	✓	✓	✓	✓	✓
วัฒนธรรมและความ เชื่อ	✓	✓	✓	✓	✓
ผัง และประโยชน์ใช้ สอย		✓	✓	✓	✓
ลักษณะการ เปลี่ยนแปลง	✓		✓		
กิจกรรม	✓				✓
ความคิดเห็น	✓				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจากตารางที่ 2.6. พบว่างานวิจัยทั้งหมดเน้นให้ความสำคัญกับรูปแบบประเภทของเรือนพื้นถิ่นอีสาน ลักษณะทางกายภาพทางสถาปัตยกรรมอันได้แก่ ประเภทของเรือน องค์ประกอบของเรือนพื้นถิ่น โครงสร้าง วัสดุที่ใช้ ลักษณะผังและประโยชน์ใช้สอย ดังนั้นตัวแปรเหล่านี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน อีกทั้งวัฒนธรรมและความเชื่อของคนอีสาน ซึ่งมีอิทธิพลในการปลูกสร้างเรือนของคนอีสานอยู่มาก เป็นตัวแปรหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรศิริ ปาณินท์. (2539) ที่เน้นศึกษาตัวแปรดังกล่าวประกอบกับการทำความเข้าใจในประเพณีวัฒนธรรมของชนพื้นถิ่น ในขณะที่ตัวแปรประเภท กิจกรรม พฤติกรรม หรือความคิดเห็นของคน มีเพียงผู้วิจัยบางคนให้ความสนใจ นับเป็นช่องว่างของเนื้อหาสาระทางการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แต่เป็นประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาปรับใช้เป็นทางเลือกในการศึกษาเรือนพื้นถิ่นในภาคอีสานได้ (ธนิศร์ เสถียรนาม และนพดล ตั้งสกุล, 2560). ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้ความสนใจในการศึกษา รูปแบบลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน ร่วมกับความต้องการ กิจกรรม และพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย

ตารางที่ 2.7. การศึกษาเครื่องมือการวิจัย และการคัดเลือกกรณีศึกษา

ชื่อ เครื่องมือ	ชื่อ ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์ , (2548).	สกลชัย บุญปัญญา. (2550).	ปิยะ ไล่หลัก พาล. (2560).	กาญจนา, ตัน สุวรรณรัตน์. (2548)	ฐิติยา ภัคดี สุวรรณ. (2550).
แบบสำรวจ (ริงวัด)	✓	✓	✓	✓	✓
แบบสอบถาม	✓				
แบบสัมภาษณ์	✓		✓	✓	✓
แบบสังเกต				✓	

จากตารางที่ 2.3. พบว่างานวิจัยทั้งหมด ใช้แบบสำรวจ (ริงวัด) เพื่อศึกษารายละเอียดลักษณะทางกายภาพทางสถาปัตยกรรมอันได้แก่ องค์ประกอบของเรือนพื้นถิ่น โครงสร้าง วัสดุที่ใช้ ลักษณะผังและประโยชน์ใช้สอย เลือกกรณีศึกษาเรือนจากภาพรวมของเรือนที่สะท้อนรูปแบบของเรือนพื้นถิ่นเด่นชัดเป็นหลัก และองค์ประกอบอื่นตามแต่จุดประสงค์ของงานวิจัย และในส่วนแบบสัมภาษณ์เจ้าของเรือน ช่างปลูกเรือนหรือผู้รู้ในชุมชน ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ วิถีชีวิต การปลูกสร้างเรือน และวัฒนธรรมของชาวอีสาน โดยมีวิธีการคัดเลือกสัมภาษณ์แตกต่างกันไปตามแต่จุดประสงค์ของ

งานวิจัย เช่นงานวิจัยของ กาญจนา, ต้นสุวรรณรัตน์. (2548). เลือกผู้สัมภาษณ์ที่ใช้ภาษาโคราชในการสื่อสารเป็นหลัก เนื่องจากเน้นศึกษาข้อมูลเรือนโคราช เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในเรือนพื้นถิ่นอีสาน ร่วมกับการศึกษาความต้องการ กิจกรรมและพฤติกรรมผู้อยู่อาศัยเรือนพื้นถิ่น

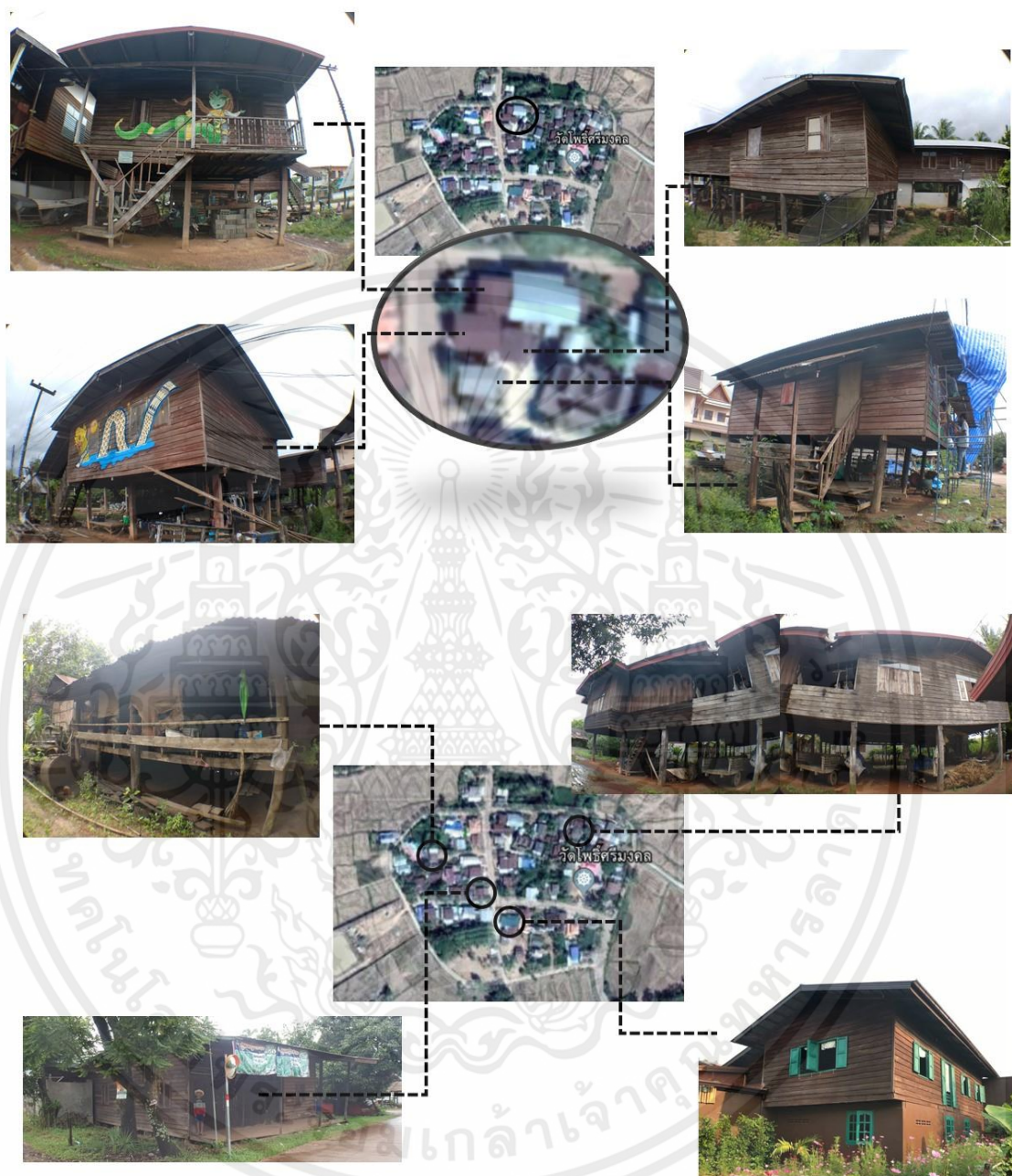
3.1 การศึกษาเบื้องต้น

ในการศึกษาเบื้องต้นแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ ทำการสำรวจเบื้องต้น (Pilot Interview). 2) ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวรรณกรรม บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) ข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ ทำการสำรวจเบื้องต้น (Pilot Interview) แบ่งเป็น

- สำรวจเรือนพื้นถิ่นอีสาน โดยการใช้แผนที่ดาวเทียมจากเว็บไซต์ Google Map ประกอบในการเดินเท้าสำรวจโดยรอบพื้นที่หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ เพื่อระบุตำแหน่ง เรือนสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานที่จะศึกษา อ้างอิงจากรูปแบบทั่วไปของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน (วิโรฒ ศรีสุโร, 2534; อรศิริ ปาณินท์, 2543; ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์, 2548). โดยเลือกเรือนที่ยังคงมีภาพรวมของรูปแบบลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเรือน ใกล้เคียงเรือนพื้นถิ่นอีสานมากที่สุด โครงสร้างวัสดุที่ใช้ก่อสร้างเรือนยังคงเป็นวัสดุประเภทไม้ เป็นเกณฑ์ในการเลือกกรณีศึกษา และใช้วิธีการสำรวจด้วยวิธีการรังวัดทางสถาปัตยกรรม เพื่อทราบถึงรูปแบบลักษณะของสถาปัตยกรรม โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมในเบื้องต้น ได้เรือนพื้นถิ่นจำนวน 8 หลังดังในรูปที่ 3.1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 3.1 ตำแหน่งเรือนพื้นถิ่นจากการสำรวจเบื้องต้นจำนวน 8 หลัง ในหมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่

- การเข้าร่วมการประชุมหมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่ เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2561 เวลา 19.00 น. ณ ลานอเนกประสงค์ พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต หมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ โดยมี ผู้ใหญ่บ้านนายสมพงษ์ จิตนาม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนายสาย แววศรี และนายสุทธิพงษ์ สุริยะ เจ้าของ

พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต เป็นประธานการประชุม สรุปรการประชุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ การปรับสภาพภูมิทัศน์บริเวณหมู่บ้าน, โครงการวาดบ้านแปลงเมือง, การปรับปรุงอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่นเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว, การอนุรักษ์ศิลปะ หัตถกรรม วัฒนธรรมพื้นถิ่นอีสาน, การเปิดบ้านพักของชาวบ้านในชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว(Home stay) และโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานในหมู่บ้าน ทั้งนี้ในประเด็นเรื่องการปรับปรุงอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ชาวบ้านให้การตอบรับเป็นอย่างดี

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวรรณกรรม บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกเป็นประเด็นการศึกษา ดังนี้

- ข้อมูลทั่วไปของ จังหวัดบึงกาฬและหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ประกอบด้วย ประวัติ ที่ตั้งและขนาด อาณาเขตลักษณะภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ และจำนวนประชากร เพื่อข้อพิจารณาแนวทางในการออกแบบสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมกับบริบทที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ

- การศึกษาเรือนพื้นถิ่นอีสาน ในหัวข้อต่าง ๆ คือ การศึกษาเรือนพื้นถิ่นอีสาน โดย ธนิศร์ เสถียรนาม และนพดล ตั้งสกุล. (2560). ความหมายของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (วิวัฒน์ เตมียพันธ์, 2525; ประสงค์ เอี่ยมอนันต์, 2540; สามารถ สิริเวชพันธุ์, 2540). ความเป็นมาของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) โดย ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548). งานสถาปัตยกรรมอีสานตามแบบประเพณีนิยม, อิทธิพลจากด้านการเมืองการปกครอง สุนทรศิลป์สถาปัตยกรรม, ประเภทของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน โดย สกลชัย บุญปัญญา. (2550). รูปแบบทั่วไปของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน โดย วิโรฒ ศรีสุโร. (2534). พื้นที่ใช้สอยในเรือนอีสาน, โครงสร้าง และวัสดุ โดย ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548) และ อรศิริ ปาณินท์. (2543) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางกายภาพสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน

- การศึกษาแนวคิดพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม ความหมายของพฤติกรรม องค์ประกอบของความสัมพันธ์พฤติกรรมของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ กระบวนการทางพฤติกรรมประเภทของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการออกแบบและวางแผนกับกระบวนการทางพฤติกรรมที่ระบุถึงเป้าหมายในการออกแบบตามแนวคิดพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม จากงานวิจัยของ วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2549). เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการ และเป้าหมายในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการ กิจกรรม และพฤติกรรม

เอกสารนี้ของผู้อยู่อาศัย งานไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย งานวิจัยของ ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์, (2548). การศึกษาแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานกรณีเรือนพักอาศัยแถบลุ่มน้ำชีจังหวัดมหาสารคาม, สกลชัย บุญปัญญา. (2550). จิตวิญญาณเรือนพื้นถิ่นอีสานในการออกแบบเรือนอีสานร่วมสมัยเพื่อการอยู่อาศัยยั่งยืน, ปิยะ ไส้เหล็กพาล. (2560). บทวิเคราะห์เรือนพื้นถิ่นด่านซ้ายจากการสำรวจภาคสนามเบื้องต้น, กาญจนา, ต้นสุวรรณรัตน์. (2548) สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น : กรณีศึกษาเรือนโคราชจังหวัดนครราชสีมา, ฐิตียา ภักดีสุวรรณ. (2550). อัตลักษณ์แห่งเรือนพื้นถิ่นอีสานสู่แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัย. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเลือกกรณีศึกษา ตัวแปร สร้างเครื่องมือและวิธีการวิจัย

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1) กลุ่มตัวอย่างเรือนสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานที่จะศึกษา อ้างอิงจากรูปแบบทั่วไปของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน (วิโรฒ ศรีสุโร, (2534), อรศิริ ปาณินท์, (2543), ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).) โดยเลือกเรือนที่ยังคงมีภาพรวมของรูปแบบลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเรือนใกล้เคียงเรือนพื้นถิ่นอีสานมากที่สุด โครงสร้างวัสดุที่ใช้ก่อสร้างเรือนยังคงเป็นวัสดุประเภทไม้ เป็นเกณฑ์ในการเลือก ในการลงเก็บข้อมูลเบื้องต้น ในวันที่ 22-23 มิถุนายน พ.ศ. 2561 เวลา 09.00-17.00 น. ผู้วิจัยคัดเลือกเรือนพื้นถิ่น ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 หลัง แต่ภายหลัง ในการลงเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 ในวันที่ 20-21 มีนาคม พ.ศ. 2562 เวลา 09.00-17.00 น. พบว่าเรือนพื้นถิ่นที่ได้คัดเลือกไว้ใน การลงเก็บข้อมูลเบื้องต้นจำนวน 3 หลังไม่มีผู้อยู่อาศัย จึงไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ จึงทำการคัดเลือกเรือนพื้นถิ่นอีกครั้ง จนได้กลุ่มตัวอย่างเรือนพื้นถิ่นจำนวน 7 หลัง

2) กลุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัยในเรือนที่ทำการสำรวจ จำนวน 7 หลัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 3.2. ตำแหน่งเรือนพื้นถิ่นจากการคัดเลือกครั้งที่ 2 จำนวน 7 หลัง ในหมู่บ้านขี้เหล็กใหญ่ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น

- 1) ใช้แบบสำรวจ ในการสำรวจและสังเกตเรือนพื้นถิ่นจำนวน 8 หลัง ด้วยวิธีการรังวัดทางสถาปัตยกรรม ถ่ายภาพ วาดภาพ สังเกต เพื่อทราบถึงรูปแบบลักษณะของสถาปัตยกรรม ได้แก่ โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม วัสดุที่ใช้ องค์ประกอบของเรือน ผังและการใช้สอยพื้นที่ เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม
- 2) ใช้แบบสัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์เจ้าของเรือนพื้นถิ่น 8 หลัง เพื่อทราบถึงความต้องการกิจกรรมและพฤติกรรม ในการใช้สอยพื้นที่เรือนของผู้อยู่อาศัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1. การเก็บข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

วิธีการเก็บข้อมูล

- 1) ผู้วิจัยได้ทำจดหมายขออนุญาตลงเก็บข้อมูล จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ส่งถึง ผู้ใหญ่บ้าน นายสมพงษ์ จิตนาม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายสาย แววศรี ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจาก ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนายสาย แววศรี อำนวยความสะดวกในการเข้าเก็บข้อมูล

- 2) เก็บข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพจากการถ่ายภาพ การลงเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 ผู้วิจัยใช้กล้องโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Phone) รุ่น ซัมซุงกาแลคซีโน้ต 5 (Samsung Galaxy Note 5) ตั้งค่าขนาดของภาพที่ 12 ล้านพิกเซล (M.Pixel) ร่วมกับการใช้เลนส์ 0.45 Wide angle lens whit macro การลงเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 ผู้วิจัยใช้กล้องโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Phone) รุ่น ซัมซุงกาแลคซีโน้ต 9 (Samsung Galaxy Note 9) ตั้งค่าขนาดของภาพที่ 9.1 ล้านพิกเซล (M.Pixel) ในการบันทึกภาพสภาพแวดล้อมทั่วไปทั้งภายในและภายนอกเรือนพื้นถิ่น และเน้นถ่ายภาพในบริเวณรายละเอียดที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) การสำรวจรังวัดข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่น การวาดผังและจัดบันทึก
รังวัดขนาดความกว้าง ความยาว ความสูงของเรือน

ข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ศึกษา ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ประเภทของเรือน เป็นเรือนชนิดใด เรือนเกย เรือนโง่ง หรือเรือนแฝด
- 2) องค์ประกอบของเรือน เช่น เกย ชานแดด เรือนนอน เรือนโง่ง ฮ้านแอ่งน้ำ ใต้ถุนเรือน
- 3) โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม และวัสดุที่ใช้
 - เช่น โครงสร้างหลักและหลังคา กันสาด ผัง ประตู หน้าต่าง พื้น เสา เป็นต้น
 - วัสดุ ได้แก่ ไม้ ไม้ไผ่ สังกะสี เป็นต้น
- 4) ผัง และการใช้สอยพื้นที่
 - ส่วนผัง คือ ผังบริเวณรวมถึงภูมิทัศน์ ผังพื้นเรือน และผังพื้นที่ชั้นล่าง
 - ส่วนพื้นที่ใช้สอย เช่น รับแขก นั่งเล่น ครั้ว ซักล้าง ห้องนอนพ่อแม่ ห้องนอนลูกชาย ลูกสาว ทำงาน เป็นต้น
- 5) เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม
- 6) อื่น ๆ เช่นรายละเอียดการประดับตกแต่ง

3.4.2. การเก็บข้อมูลจากผู้อยู่อาศัย

เก็บข้อมูลผู้อยู่อาศัยเรือนพื้นถิ่น จำนวน 8 หลัง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ตามข้อมูล ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับเรือน เช่น ปีที่สร้าง ประวัติการต่อเติม ซ่อมแซม เป็นต้น
- 2) ความต้องการของผู้อยู่อาศัย เช่น ความต้องการเพิ่มห้อง ความต้องการซ่อมแซม ต่อเติม

ปรับปรุงเรือน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น 3) กิจกรรมในชีวิตประจำวัน ผู้อยู่อาศัยทำกิจกรรมอะไรในบริเวณใดของเรือน

- 4) ลักษณะพฤติกรรมการใช้พื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของเรือนในปัจจุบัน และการใช้เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม
- 5) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์
- 6) ความต้องการเพิ่มเติม การเปลี่ยนแปลง และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม สามารถจำแนกข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

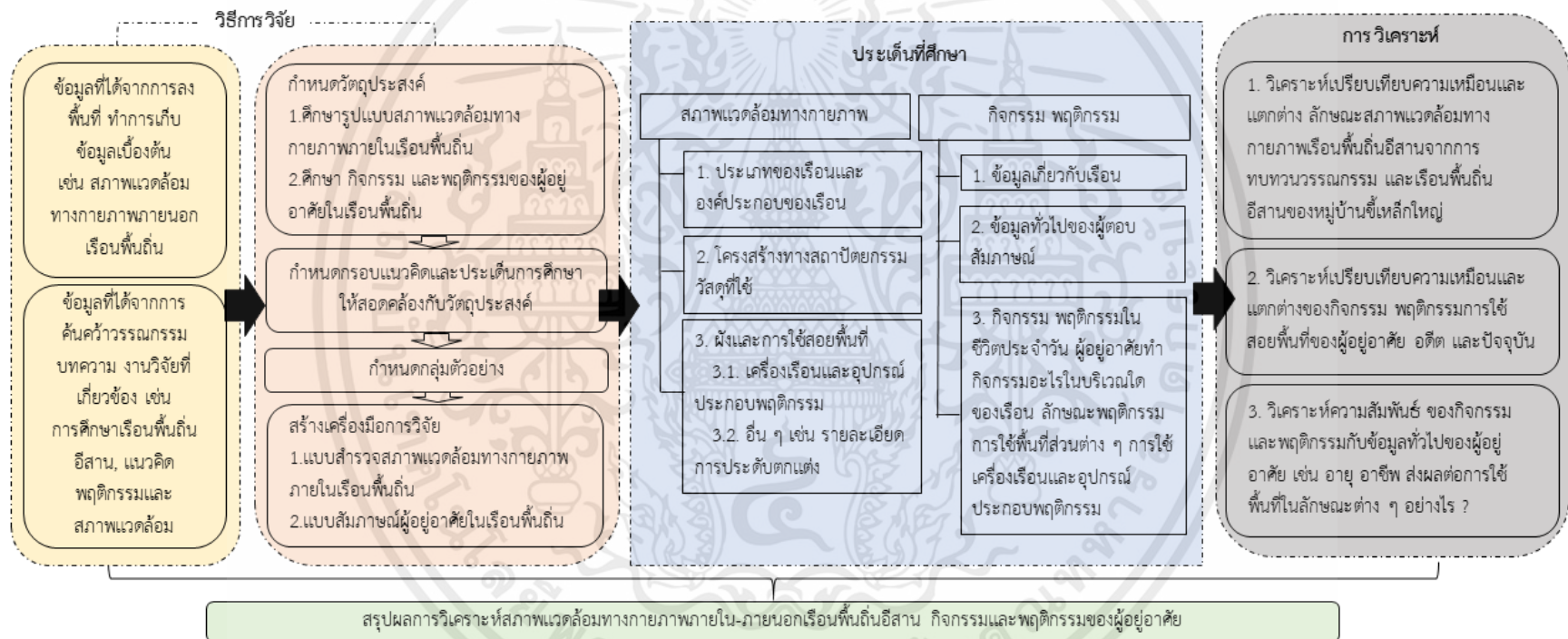
1. ข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเรือนพื้นถิ่น
2. กิจกรรมและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย

โดยมีประเด็นในการวิเคราะห์ ดังนี้

- 1) วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือนพื้นถิ่นอีสานของหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่
- 2) วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของผู้อยู่อาศัย ในอดีตจากการทบทวนวรรณกรรม และปัจจุบันของผู้อยู่อาศัยเรือนในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ เพื่อทราบถึงเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมในการใช้พื้นที่
- 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ข้อมูลพฤติกรรมกับข้อมูลทั่วไปของผู้อยู่อาศัย เช่น อายุ อาชีพและพฤติกรรม มีความสัมพันธ์กันในลักษณะพฤติกรรมการใช้พื้นที่หรือไม่ อย่างไร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กรอบและวิธีการวิจัย

รูปที่ 3.3 แสดงกรอบและวิธีการวิจัย

บทที่ 4

กรณีศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื้อหาในบทนี้กล่าวถึงข้อมูลของพื้นที่กรณีศึกษาเรือนอีสานในหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซพิสัย จ.บึงกาฬ จากการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม พบเรือนอีสานที่คงมีลักษณะใกล้เคียงกับเรือนอีสานแบบดั้งเดิม อยู่ราว 10 หลัง แต่จะต้องใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยประกอบ จึงต้องคัดกลุ่มตัวอย่างเรือนอีสานที่คงมีลักษณะใกล้เคียงกับเรือนอีสานแบบดั้งเดิม คือยังคงมีโครงสร้างหรือวัสดุที่ใช้ก่อสร้างเรือนส่วนใหญ่เป็นวัสดุประเภทไม้ หลังคาทรงจั่ว มีใต้ถุน อาจมีก่ออิฐหรือต่อเติมบ้างแต่ไม่เปลี่ยนแปลงสภาพไปทั้งหมด และยังคงมีผู้อยู่อาศัย จำนวน 7 หลัง เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในของเรือนพื้นถิ่นอีสาน ในอดีตและปัจจุบัน ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการวิเคราะห์เรือนพื้นถิ่นทั้ง 7 หลัง ดังนี้

ข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ศึกษา

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือนพื้นถิ่นอีสานของหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ เพื่อหาเอกลักษณ์ของเรือนพื้นถิ่นอีสาน
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของผู้อยู่อาศัย ในอดีตจากการทบทวนวรรณกรรม และปัจจุบันของผู้อยู่อาศัยเรือนในหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ เพื่อทราบถึงปัจจัย สาเหตุของความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมในการใช้พื้นที่
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ของกิจกรรมและพฤติกรรมกับข้อมูลทั่วไปของผู้อยู่อาศัย เช่น อายุ อาชีพ ส่งผลต่อการใช้พื้นที่ในลักษณะต่าง ๆ อย่างไร ?

โดยมีเนื้อหา ดังนี้

4.1. เรือน 1

4.2. เรือน 2

4.3. เรือน 3

4.4. เรือน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.5. เรือน 5

4.6. เรือน 6

4.7. เรือน 7

4.8. สรุปลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสาน ประเภท และโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม และวัสดุที่ใช้ในเรือนพื้นถิ่นอีสานของหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่

4.9. สรุปความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมในการใช้สอยพื้นที่ ของผู้อยู่อาศัยเรือนพื้นถิ่นในหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่

4.10. สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสานในหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่

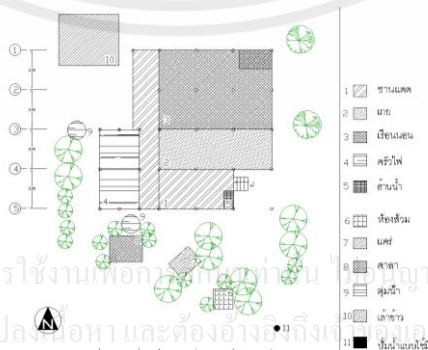
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1 เรือน 1

รูปที่ 4.1 เรือน 1

- ที่ตั้ง : บ้านเลขที่ 6 หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ
- วันที่ทำการสำรวจ : 20 มีนาคม 2562
- อายุเรือน : 80 ปีกว่า ปีที่ก่อสร้างเรือน ประมาณ พ.ศ. 2480 - พ.ศ. 2482
- เจ้าของเรือนอายุ : 65 ปี
- อาชีพ : อดีตเป็นช่างทำเฟอร์นิเจอร์ ปัจจุบันว่างงาน เป็นผู้พิการที่ขา
- สมาชิกที่อาศัย : ในอดีตอาศัย 3 คน ปัจจุบัน 1 คน
- ชาติพันธุ์ : เชื้อสายไทย - ลาวพวน
- ผังบริเวณ : ผังบริเวณเรือนประกอบด้วย ห้องน้ำ ศาลาขนาดเล็ก แครนึ่ง ตุ่มน้ำ บริเวณทิศใต้ของเรือน (ด้านหน้าเรือน) และเล้าข้าว ตุ่มน้ำสำหรับอาบน้ำเมื่อในอดีต ทางทิศตะวันตก (ข้างซ้ายเรือน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรนำเอกสารไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกหรือทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

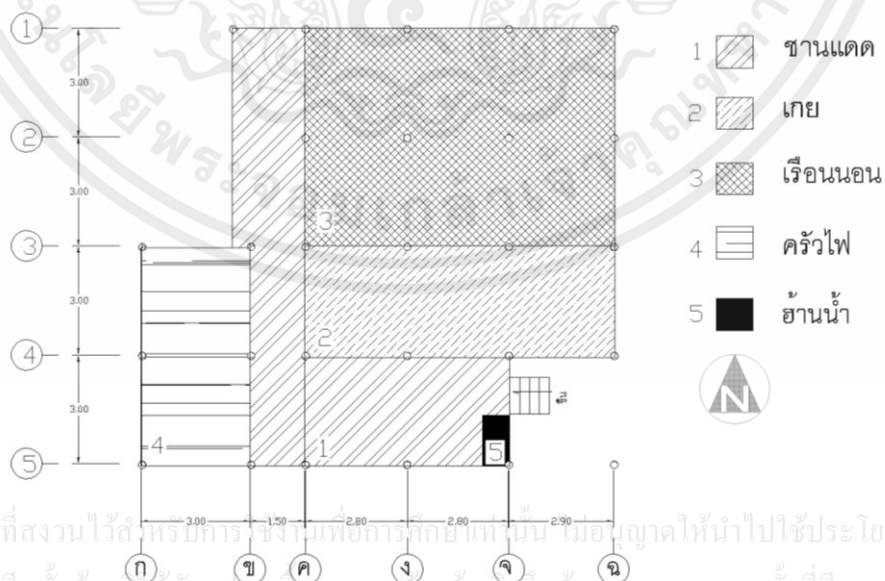
รูปที่ 4.2. แสดงผังบริเวณของเรือน 1

จากตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 1 ดังนี้ ลักษณะทั่วไปของเรือน 1 เป็นเรือน โครงสร้างเสาไม้กลม หลังคาทรงจั่ว โครงสร้างพื้นและโครงสร้างหลังคาเป็นไม้ ผนังเรือนเป็นวัสดุไม้ มี องค์ประกอบของเรือน 1 ที่ประกอบไปด้วย ใต้ถุน เกย ชานแดด ชานมน เรือนนอน ครัวไฟ พบว่า ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนใกล้เคียงกับ กับประเภทของเรือนพักอาศัยประเภทถาวร ชนิด “เรือนเกย” (วิโรฒ ศรีสุโร, 2534). โดยองค์ประกอบของเรือนเกยดังกล่าวประกอบไปด้วย เกย ชานแดด ชานมน เรือนนอน ครัวไฟ ฮ้านแอ่งน้ำเหมือนกัน แต่ด้วยพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เนื่องจากการใช้น้ำขวดพลาสติก ถูกลอนามัย ง่ายต่อการทำให้ และเจ้าของเรือน ปัจจุบันเป็นผู้พิการ ไม่อาจหาน้ำ มาใส่ อีกทั้งยังอาศัยอยู่เพียงลำพัง ทำให้ไม่ได้ใช้ ฮ้านแอ่งน้ำในลักษณะเดิมอีก

แต่เรือน 1 มีการวางทิศทางเหมือนกับเรือนจากการทบทวนวรรณกรรม 1 และ 2 วาง เรือนตามตะวัน คือแนวทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก ซึ่งพบได้ทั่วไปในเรือนพื้นถิ่นอีสาน จุดที่เหมือนกัน ที่พบคือเรือนจากการทบทวนวรรณกรรม 3 มีเรือนครัวไฟเป็นองค์ประกอบ ซึ่งอยู่ทางทิศ ตะวันตกของเรือนเช่นเดียวกับเรือน 1 เรือนครัวไฟและชานมนนี้จะช่วยลดความร้อนของเรือน นอนได้ในช่วงเย็น

ประเภทของเรือน : เรือนเกย

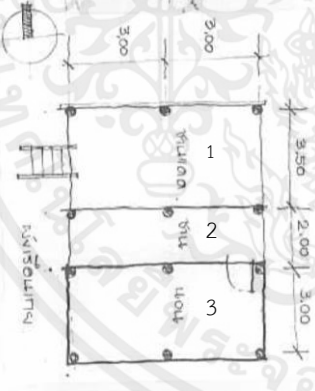
องค์ประกอบของเรือน : ใต้ถุน เกย ชานแดด ชานมน เรือนนอน ครัวไฟ

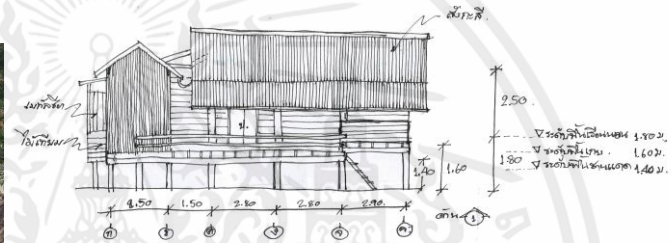
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ภายในเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.3. แสดงองค์ประกอบของเรือน 1

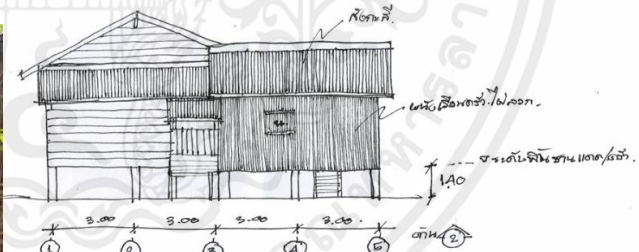
ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 1

รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 1	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 2	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 3	เรือน 1
 <p>ภาพที่ 2.17 แสดงรายละเอียด 2.10 บางครั้งจะมีการต่อเติมออกไปจากเรือนแยก ชาวอีสานใช้ศาลาคล้ายทางเดียวกับหรือเป็นเชิงคานาแห่งหนึ่ง ส่วนภายในอาจทำไม้ไผ่สาน และแบ่งบางส่วนของพื้นที่ยกเป็นคาน</p>		 <p>ภาพที่ 2.19 แสดงรายละเอียด 2.12 ชั้นไม้ (คาน) ตามแบบชนบทต่างภาคการเรือนภาค โดยชาวภาคอีสานนิยมใช้ไม้กระดานหรือไม้ซุงมาทำคาน ซึ่งจะมีลักษณะเป็นคานไม้ไผ่สาน ไม้กระดาน ไม้ซุงหรือไม้สักที่ผ่าเป็นชิ้นยาวใช้คาน</p>	 <p>0.20 0.20 1.40</p> <p>3.00 3.00 3.00 3.00</p>
 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <ul style="list-style-type: none"> 1: ฅานคอก 2: เกย 3: เขื่อนนอน 4: ครัวไฟ ■ ๓๓น้ำ

โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม วัสดุที่ใช้ : ใต้ถุนสูง เสากลม โครงสร้างพื้นเรือนและโครงสร้างหลังคาเป็นไม้ ผนังเรือนเป็นวัสดุไม้ตีเกร็ดซ้อนแนวนอน บันไดเรือนเป็นบันไดลิงกว้างประมาณ 1.00 ม. หลังคาทรงจั่ว มุงสังกะสี มีกันสาดยื่นออกมาคลุมทั้งส่วนเกยและชานแดดเช่นเดียวกับเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 1 ในตารางที่ 4.1 ต่างกันเพียงที่รูปทรงหลังคาซึ่งเป็นไปตามฝีมือช่าง เรือนครัวไฟเป็นลักษณะเรือนเครื่องผูก เสामักกลมเครื่องสับ เป็นเรือนโครงสร้างผนังเป็นไม้ไผ่ผูกยึดโครงสร้างด้วยตอกไม้ไผ่ (สมใจ นิ้มเล็ก, 2526). ไม้ผนังเป็นไม้ไผ่ลวกผ่าซีก วางตามแนวตั้งผูกกับโครงไม้ไผ่ข้างในและเสริมด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกวางแนวนอนภายนอกเรือนอีกชั้น ประตูเรือนครัวใช้กรอบประตูและวงกบไม้จริง บานประตูใช้ไม้ไผ่สานลายขัดตะตะ ดังรูปที่ 4.8 เรือนครัวไฟแบบเรือนเครื่องผูก

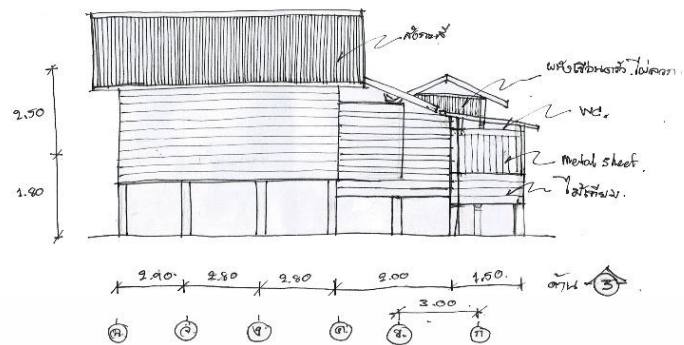

รูปที่ 4.4 แสดงรูปด้าน 1 ทิศใต้ (หน้าเรือน)

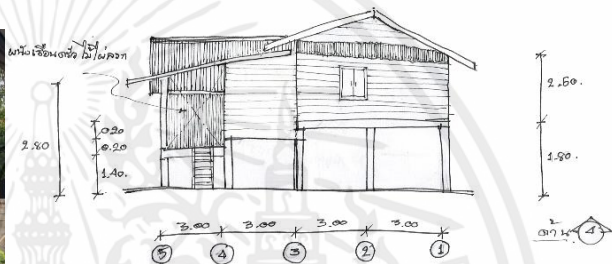

รูปที่ 4.5 แสดงรูปด้าน 2 ทิศตะวันตก (ซ้ายเรือน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.6 แสดงรูปด้าน 3 ทิศเหนือ (หลังเรือน)

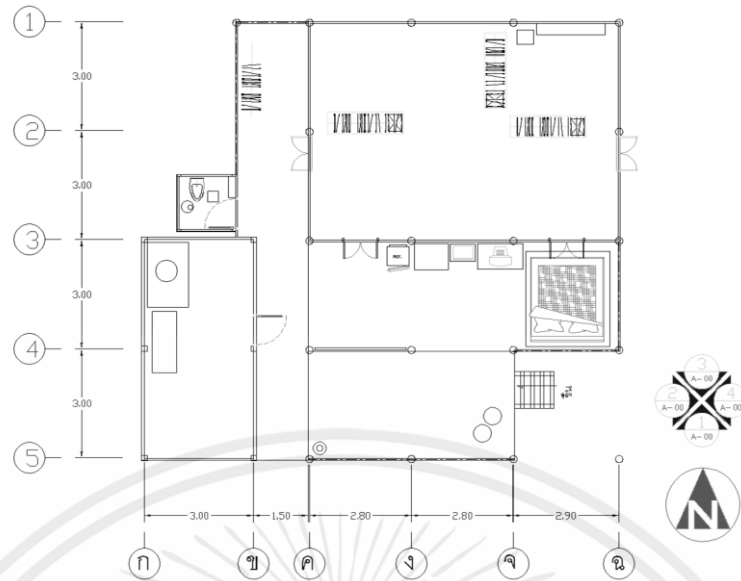

รูปที่ 4.7 แสดงรูปด้าน 4 ทิศตะวันออก (ขวาเรือน)

รูปที่ 4.8 เรือนครัวไฟแบบเรือนเครื่องผูก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

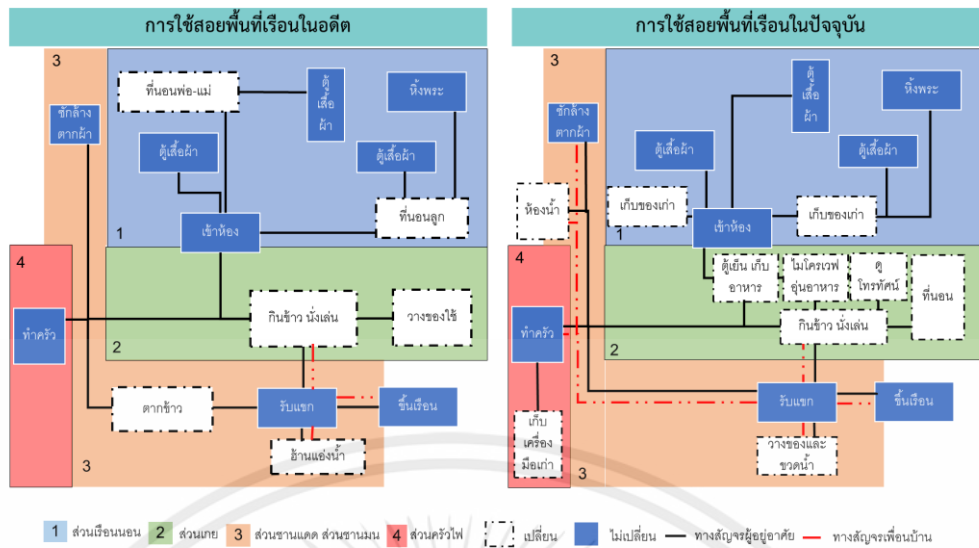

รูปที่ 4.9 แสดงการจัดวางเครื่องเรือน และการใช้สอยพื้นที่ปัจจุบันของเรือน 1

ตารางที่ 4.2 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 1 อดีต และปัจจุบัน

ผังพื้นเรือนเดิมในอดีต	ผังพื้นเรือนในปัจจุบัน	พื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.10 แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรม

การใช้สอยพื้นที่ของเรือน 1 ในอดีต-ปัจจุบัน

จากตารางที่ 4.2 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 1 และรูปที่ 4.10 แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 1 พบว่าลักษณะการใช้งานพื้นที่ส่วนใหญ่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเฉพาะส่วนเรือนนอน และ เกย การใช้สอยพื้นที่เปลี่ยนไปเกือบทั้งหมด เรือนนอนปิดไม่ได้ใช้งาน เจ้าของเรือนมาใช้งานพื้นที่ส่วน เกยเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีการใช้ฮ้านอ่างน้ำอีกต่อไป มีเพียงส่วนครัวและส่วนชักร้างที่ยังคงใช้สอยเช่นในอดีต และมีการต่อเติมส่วนห้องน้ำที่บริเวณชานมน โดยสามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในแต่ละพื้นที่ได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 1

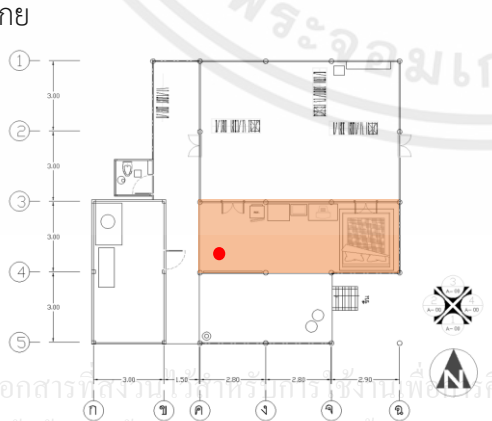
พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
ใต้ถุนเรือน	บริเวณใต้ถุนเรือน พื้นที่ด้านทิศตะวันออกของ เรือน ก่อนหน้านี้เจ้าของเรือนประกอบอาชีพทำ เครื่องเรือน (Furniture) จึงใช้เป็นพื้นที่ตั้งกล่าว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษา ไม่ว่าจะในรูปแบบใดก็ตาม หากมีการนำเอกสารนี้ไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 1 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>ขวดพลาสติกเพราะ ถูกลาม้าย สะดวกในการซื้อหามากกว่า และเจ้าของเรือน ปัจจุบันเป็นผู้พิการ ไม่อาจหอบน้ำมาใส่ อีกทั้งยังอาศัยอยู่เพียงลำพัง ทำให้ไม่ได้ใช้บริเวณฮ้านอ่างน้ำในรูปแบบเดิมอีก ปัจจุบันไม่มีแขกหรือญาติมาเยี่ยมมานานแล้ว และไม่ได้ทำนาอีก พื้นที่นี้จึงใช้วางของเท่านั้น ในบริเวณนี้ยังพบเก้าอี้ชายหาด เจ้าของเรือนใช้นั่งเล่นในบางครั้ง</p> <p>รูปพฤติกรรมการต้มน้ำที่เปลี่ยนไป</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : หม้อดินสำหรับใส่น้ำ, ขวดน้ำพลาสติก, เก้าอี้ชายหาด, โต๊ะตัวเล็กสำหรับวางหม้อดินสำหรับใส่น้ำ</p> <p>อื่นๆ : ราวกันตกทำจากไม้ไผ่ผ่าครึ่ง, เจ้าของเรือนใช้แหแขวนกันพื้นที่ระหว่างชานแดดและเกย</p>
ชานมน	<p>บริเวณชานมนอยู่ด้านทิศตะวันตกของเรือน ช่วยลดความร้อนในตอนเย็น พื้นที่ชานมนเชื่อมต่อระหว่างเรือนและเรือนไฟ ยังคงใช้เป็นพื้นที่วางตุ่มน้ำ วางข้าวของเครื่องใช้ ใช้เป็นพื้นที่</p>

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 1 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
 <p>The floor plan shows a rectangular house with a central hallway and several rooms. A vertical orange-shaded area is located in the middle of the house, representing the laundry area. Below the floor plan is a photograph showing a cluttered laundry area with clothes hanging on lines, a washing tub, and various household items on the floor.</p>	 <p>The illustration shows a person sitting on a stool, washing clothes in a tub. Another person is standing nearby, hanging clothes on a line. There are also some boxes and a basin on the floor.</p> <p>รูปพฤติกรรมซักผ้า-ตากผ้าเจ้าของเรือน</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : โถงน้ำขนาดกลาง, โต้ไม้ขนาดประมาณ 40x80x75 ซม. อุปกรณ์ซักผ้าเช่น กาละมัง พลาสติก ม้านั่งเตี้ย แปรง ชัน, ราวตากผ้าไม้ไผ่ แขนงบนจันทัน</p>
<p>เกย</p> <p>The floor plan shows a rectangular house with a central hallway and several rooms. A horizontal orange-shaded area is located in the middle of the house, representing the cluttered area. Below the floor plan is a photograph showing a cluttered area with various items on the floor, including a washing tub and some household items.</p>	<p>บริเวณเกยบ้าน เดิมใช้เป็นพื้นที่นั่งเล่น และรับประทานอาหารเช้าของครอบครัวเท่านั้น แต่ปัจจุบันใช้พื้นที่วางตู้เย็น ไมโครเวฟ โทรทัศน์ ตู้เก็บยา แขนงอุปกรณ์เก่าและที่นอน จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “ผมไม่มีญาติพี่น้อง ไม่มีใครมาหาอีกแล้ว มีเพียงเพื่อนบ้านฝั่งตรงข้าม ที่ทำกับข้าวมาให้กิน เหลือใส่ตู้เย็นไว้ หิวก็อุ่นกับไมโครเวฟ น้ำถึงก็มีรถมาส่ง” “ในห้องมันร้อนเข้าออกก็ลำบาก นอนตรงนี้สบายดี”</p>

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 1 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>เนื่องจากเจ้าของเรือนอายุมากแล้วและขาพิการ จึงใช้พื้นที่ภายในในการทำกิจกรรม ตลอดทั้งวัน เช่น นั่งดูโทรทัศน์บนเสื่อ เอาอาหารซึ่งเพื่อนบ้านทำมาให้เก็บไว้ในตู้เย็น หยิบอาหารหรือน้ำจากตู้เย็น ออกมาอุ่นด้วยไมโครเวฟ (Microwave) ที่วางอยู่บนชั้นวางที่ความสูงไม่เกิน 60 ซม. สะดวกในใช้งานสำหรับผู้พิการขาหม้อหุงข้าวหรือกระทัดน้ำร้อนก็วางอยู่ในบริเวณเดียวกัน ง่ายต่อการหยิบจับใช้งาน บริเวณที่นอน จากที่เคยนอนในเรือนนอน ปัจจุบันย้ายออกมาใช้พื้นที่ภายในแทน เจ้าของเรือนให้สัมภาษณ์ว่า “นอนตรงนี้สะดวกกว่า อากาศไม่ร้อนเหมือนในห้อง ใช้พัดลม มีมุ้งกันยุงกัด นอนดูโทรทัศน์บนที่นอนก็ได้” บริเวณที่นอนใช้ไม้ตีปิดด้านหน้าฝั่งติดกับบันได และด้านข้างเรือนเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มความเป็นส่วนตัวและกันฝนสาดจากทางข้างเรือน แต่ไม่ได้ปิดไปถึงหลังคา ยังคงเว้นช่องลมไว้บ้างพอให้ลมผ่าน ส่วนฝั่งในบ้านเพียงชิงช้าที่ปักกันเท่านั้น</p> <p>จากผังจุดสีแดงในผัง คือตำแหน่งหลอดไฟ (fluorescent) ที่แขวนห้อยลงมาเป็นตำแหน่งวางไฟ 1 ดวงที่ให้แสงสว่างทั่วถึงทุกบริเวณทั้งภายใน และชานนอน</p> <div style="display: flex; justify-content: center; gap: 20px;"> </div>

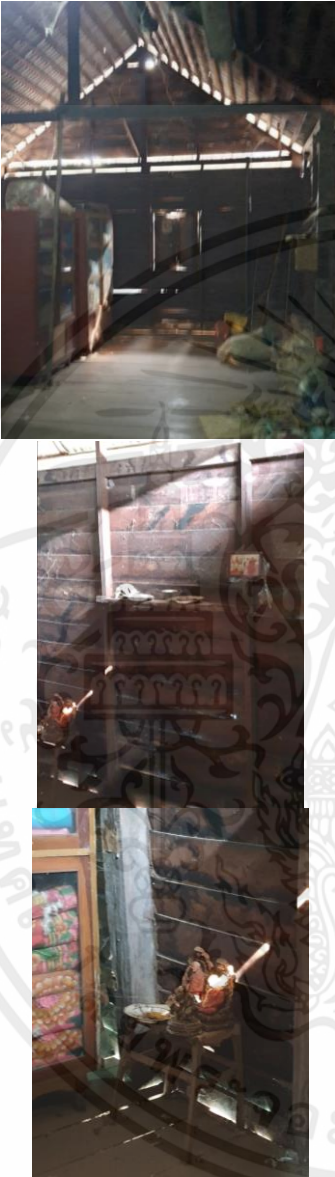
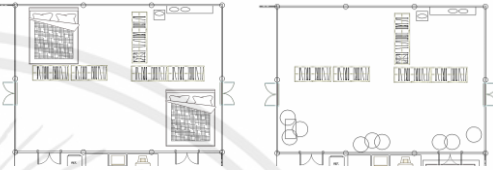

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 1 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	 <p>รูปพฤติกรรมการใช้เสื่อนั่งดูโทรทัศน์ การใช้ ตู้เย็น และไมโครเวฟ</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ตู้เย็น, หม้อหุงข้าว, กระจกน้ำร้อน, ตู้วางและ ไมโครเวฟ, ชั้นวางและโทรทัศน์, พูกวางบนเสื่อ น้ำมัน, ผ้าม่าน, เสื่อกก, อื่น ๆ : ผนังติดภาพในหลวง ร.10, ภาพเจ้าของ เรือนและบรรพบุรุษ, ประตูเรือนนอนกรอบบาน ไม้ย้อมสี บานประตูไม้สักเซาะร่อง 10 ซม. ติด รูปวาดและรูปการ์ตูน</p>
<p>เรือนนอน</p> 	<p>จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “ตั้งแต่พ่อแม่เสียไป ก็ไม่ได้ใช้ห้องแล้ว ปิดไว้อย่างนี้ละ”</p> <p>เรือนนอน เดิมเคยใช้เป็นห้องนอน แบ่งห้อง ออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งของพ่อ แม่ ซึ่งเสียชีวิต ไปแล้ว อีกส่วนหนึ่งเป็นที่นอนเจ้าของบ้าน นอกจากใช้นอนยังเป็นที่นั่งเล่นในตอนกลางคืน ใช้ตู้เสื้อผ้าในการแบ่งกันพื้นที่ทั้งหมด แต่ ปัจจุบันใช้เป็นห้องเก็บของเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็น เสื้อผ้าเก่า เพราะเจ้าของบ้านอยู่คนเดียวอีกทั้ง เจ็บป่วยขาพิการไม่สะดวกเข้าออกห้อง และ</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ได้ออกให้ทั่วไปและจะเผยแพร่โดยไม่
ถือว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 1 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>ไม่ได้ทำงานอยู่เรือนทั้งวัน ในห้องอากาศร้อน จึงใช้พื้นที่เกยบ้านทำกิจกรรมทั้งหมดแทน</p> <p>รูปแสดงความเปลี่ยนแปลงของผังเรือนนอน</p> <p>ภายในเรือนนอน มีส่วนวางหิ้งพระ ยังคงใช้วางพระ เพียงแต่ไม่ได้ทำพิธีบูชามานาน ชั้นวางมี 2 ส่วน คือส่วนที่ติดกับผนัง และโต๊ะเตี้ย พฤติกรรมการใช้พื้นที่ มีทั้งแบบนั่งคุกเข่าและยืน</p> <p>รูปพฤติกรรมไหว้พระ 2 ลักษณะ</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ตู้เสื้อผ้าขนาดประมาณ 1.20 ม. จำนวน 5 หลััง, หิ้งพระบนผนัง ยาวประมาณ 1.50 ม, หิ้งพระวางที่พื้นขนาดประมาณ 15x 30x30 ซม.</p>
เรือนครัวไฟ	<p>มาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านกายภาพ จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “ครอบครัวเป็นคนไทย-ลาวพวน สร้างมานานละ ที่นี่ก็อยู่</p>

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 1 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>มาตั้งแต่เกิด” เรือนครัวไฟเป็นเรือนเครื่องผูกผนังไม้ไผ่ มีช่องลมและหน้าต่าง ใช้ก่อเตาไฟหุงหาอาหาร ลักษณะการใช้งานแบบนั่งทำครัว วางเครื่องใช้บนพื้น แขนงไว้ และมีไม้พาดบนคานหลังคาใช้วางของแบบครัวไทยพวน (อรศิริ ปาณินท์, 2546) ปัจจุบันเรือนครัวยังคงใช้งานอยู่ โดยมีเพื่อนบ้านคอยช่วยเหลือหุงหาอาหารให้เนื่องจากเจ้าของเรือนไม่อาจทำได้ จึงวานเพื่อนบ้านให้ช่วยทำอาหารในบางครั้ง เช่น หุงข้าวเหนียว เพราะเป็นอาหารที่นิยมใช้เตาถ่านหุงและเก็บได้นาน หรืออาหารที่ทำง่าย อย่างลาภ หรือส้มตำ แต่ส่วนใหญ่กับข้าวอาศัยที่เพื่อนบ้านทำมาให้เป็นประจำ พื้นที่ครัวไม่ได้ใช้งานอย่างในอดีต จึงมีพื้นที่บางส่วนใช้เก็บของแต่ไม่ได้ใช้งานจริง ผนังด้านขวาของครัวที่เคยเป็นไม้ไผ่ เมื่อชำรุดจึงซ่อมแซมโดยใช้สังกะสีตีปิดผนังแทนไม้ไผ่ เนื่องจากความสะดวกรวดเร็วในการซ่อม ราคาถูกและการจัดหาวัสดุที่ง่ายกว่าไม่ต้องคำนึงถึงความสวยงามหรือเข้ากันของวัสดุ</p> <p>รูปแสดงพฤติกรรมการใช้ครัวแบบนั่งยอง</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงที่มาของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 1 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ถังข้าวเหนียว, ไทปลาร้า, กระจิบข้าวและ กระจาดแขวนไว้, ชั้นวางจานชามขนาด ประมาณ 0.50x1.50x0.75 ม., ฐานเตาไฟขนาด ประมาณ 0.80x1.6 ม., อื่น ๆ : เรือนครัวเป็นเรือนเครื่องผูก เส้าไม้กลม</p>
<p>เส้าข้าว</p> 	<p>เส้าข้าวอยู่บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของ เรือน (หลังเรือน) ฝั่งชานมน เดิมใช้เก็บข้าว ปัจจุบันเจ้าของเรือนไม่ได้ทำมาแล้ว จึงใช้เก็บ เครื่องมือทำนาและปล่อยร้าง</p>
<p>ศาลาเล็กและแคร่หนัง</p>	<p>ศาลาเล็กและแคร่หนังบริเวณหน้าเรือน อดีต เจ้าของเรือนใช้ในการทำงานช่างเครื่องเรือน แต่ เพราะอายุมากและเจ็บป่วย จึงปล่อยชำรุด ไม่ได้ ใช้งานเพียงวางกองไม้ไว้</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ
 ไม่ว่าจะในรูปแบบใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 1 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ศาลาเล็ก, โถงน้ำขนาดใหญ่, แคร่ไม้, ตู้ไม้ที่ยัง สร้างไม่เสร็จ</p>
<p>ห้องน้ำ</p> 	<p>จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “เมื่อก่อนใช้ ส้วมด้านหน้าโนน แต่พอเจ็บขา เขาก็มาสร้าง ห้องน้ำนี้ให้” เดิมห้องส้วมอยู่ห่างออกไปทางทิศ ใต้ (หน้าบ้าน) ราว ๆ 6 เมตร การอาบน้ำยืน อาบจากตุ่มน้ำหน้าบ้านหรือข้างบ้าน ปัจจุบัน ห้องส้วมเก่าปิดตายไม่ได้ใช้งานมานานแล้ว และ มีการต่อเติมห้องน้ำบนเรือน เพื่อให้สะดวกแก่ การใช้งานแก่เจ้าของเรือนที่เป็นผู้พิการ โดย ห้องน้ำใหม่ที่ต่อเติมออกป็นนี้ เป็นโครงสร้างเหล็ก ทำสี ผนังไม้เทียม ผนังและหลังคาเมทัลชีท (Metal Sheet) ดังรูป การใช้งานคือเจ้าของ เรือนโดยนั่งเก้าอี้ง่ายต่อการลุกยืนกว่านั่งพื้น ชั้น เป็นแบบมีด้ามเพื่อให้ง่ายต่อการใช้งาน ข้างๆ ประตูมีชั้นวางของเล็ก ๆ ห้องน้ำไม่กว้าง</p>

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 1 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>จนเกินไปทำให้สามารถหยิบจับ ทำกิจกรรม หลายอย่างได้ง่าย</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : โถส้วมชนิดนั่งราบ, กาละมัง, ถังน้ำ, เก้าอี้ไม้, ชั้นวางอุปกรณ์ยาสีฟัน ติดกับผนังฝั่งประตู</p> <p>รูปแสดงพฤติกรรมการใช้พื้นที่ห้องน้ำ</p>

จากรูปที่ 4.10 แสดงความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 1 และตาราง
ที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
เรือน 1 มีความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรม ในพื้นที่ต่าง ๆ ของเรือน โดยปัจจัยที่พบจากการ
วิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงเรือน 1 ได้ดังนี้

1. เครื่องเรือนและอุปกรณ์สมัยใหม่ ปัจจุบันมีอุปกรณ์เครื่องใช้จากเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นช่วย
อำนวยความสะดวก ทำให้กิจกรรม พฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยเรือนมีความเปลี่ยนแปลง เกิดความ
สะดวกสบายมากขึ้น เช่น ฮ้านอ่างน้ำ ในอดีตใช้หม้อน้ำ หม้อดินใส่น้ำที่มาจาก น้ำฝน น้ำบ่อและ
กระบวยใช้ตักน้ำดื่ม ปัจจุบันมีน้ำขวดที่ถูกอนามัยง่ายต่อการซื้อหาและใช้งาน ทำให้ขนาดของเครื่อง
เรือนที่ใช้วางเปลี่ยนไป จากความต้องการพื้นที่วางของ 40 ซม. ต้องการพื้นที่เพิ่มเป็น 60 ซม. เพื่อให้
กว้างพอวางกระติกหรือขวดน้ำพลาสติก การใช้งานพื้นที่ครัวนอกจากการทำอาหารแล้ว อาหารที่

เหลือก็ใช้วิธีการอุ่นอาหารด้วยไมโครเวฟแทนการอุ่นอาหารด้วยเตา ทำให้เกิดความต้องการพื้นที่ใช้สอยเพิ่มเพื่อวางอุปกรณ์ ไมโครเวฟ (Microwave)

รูปที่ 4.11. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่

เนื่องจากเทคโนโลยีสมัยใหม่

2. จำนวนสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวของเรือน 1 นี้ ในอดีตเคยอาศัยกันอยู่ พ่อ-แม่ ลูก แต่เมื่อพ่อและแม่เสียชีวิตไป ลูกซึ่งเป็นเจ้าของเรือนปัจจุบัน อาศัยอยู่คนเดียวจึงส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในการใช้พื้นที่ ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือส่วนที่นอน ในอดีตเจ้าของเรือนใช้ส่วนเรือนนอนในการนอน โดยใช้ตู้เสื้อผ้าแบ่งสัดส่วนห้อง แต่หลังจากพ่อ-แม่เสียชีวิตไป เจ้าของเรือนได้ย้ายที่นอนออกมาวางบริเวณเกย

3. สภาพภูมิอากาศ สภาพอากาศใน จ.บึงกาฬ มีอากาศร้อนมากเป็นอีกเหตุผลที่เจ้าของเรือนได้ให้สัมภาษณ์ไว้ เพราะในเรือนนอนมีความร้อนมาก เพราะเป็นห้องปิดทึบมีหน้าต่างเพียง 2 บาน ตอนกลางวันร้อนตอนกลางคืนก็ยังคงร้อนอยู่ จึงส่งผลให้เจ้าของเรือนย้ายที่นอนจากเรือนนอน มาใช้พื้นที่เกยด้านนอกเป็นที่นอนแทน เพียงใช้พัดลม มีมุ้งกันยุงกัดและนอนดูโทรทัศน์บนที่นอนก็ได้ บริเวณที่นอนใช้ไม้ตีปิดด้านหน้าฝั่งติดกับบันไดและด้านข้างเรือนเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มความเป็นส่วนตัวและกันฝนสาดจากทางข้างเรือน แต่ไม่ได้ปิดไปถึงหลังคา ยังคงเว้นช่องลมไว้บ้างพอให้ลมผ่าน ส่วนฝั่งในบ้านเพียงชิงช้าทับกันเพียงกึ่งหนึ่งเท่านั้น ส่วนเรือนนอนลงกลอนปิดเป็นห้องเก็บของ

4. ปัญหาสุขภาพ เจ้าของเรือน 1 มีปัญหาด้านสุขภาพคือเป็นผู้พิการที่ขา แม้ไม่ถึงกับเดินไม่ได้ แต่การลุกนั่งเคลื่อนไหวก็ลำบากกว่าคนปกติมาก ทำให้การใช้สอยพื้นที่เปลี่ยนไป เช่น การอาบน้ำ ในอดีตใช้วิธียื่นอาบน้ำจากตุ่มน้ำหน้าบ้านหรือข้างบ้าน แต่ปัจจุบันจำเป็นที่จะต้องต่อเติม

เอกสารนี้เป็นห้องน้ำบนเรือนเพื่อความสะดวกในการทำกิจกรรม อาบน้ำ แปร่งฟันหรือเข้าส้วม พฤติกรรมก็มีการปรับเปลี่ยนไป ห้องน้ำมีขนาดไม่กว้างเกินไปเพื่อให้สามารถหยิบจับอุปกรณ์รอบ ๆ ได้โดยง่าย และใช้เก้าอี้นั่งขณะอาบน้ำ เพราะไม่สามารถยืนอาบน้ำได้ การนั่งพื้นก็ลำบากในการลุกนั่ง ชันน้ำใช้แบบมี

ด้ามจับเพื่อให้่ายต่อการหยิบจับเพิ่มระยะเวลาการใช้งานจากบนเก้าอี้กลางห้องน้ำ โดยห้องน้ำใหม่ที่ต่อเติมออกไปนี้เป็นโครงสร้างเหล็กทำสี ผนังไม้เทียม ผนังและหลังคาเมทัลชีท (Metal Sheet) เป็นวัสดุสมัยใหม่ที่ซื้อหาได้ง่ายและราคาถูกกว่าไม้จริง

รูปที่ 4.12. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ เนื่องจากปัญหาสุขภาพ

สรุปปัจจัยที่ทำให้การใช้สอยพื้นที่ยังคงเหมือนเดิม เรือน 1

1. วิถีชีวิต การดำเนินวิถีชีวิตของชาวอีสานนิยมกินข้าวเหนียว เนื่องจากการนั่งข้าวเหนียวใช้เวลาในการนั่งค่อนข้างนาน เรือนพื้นถิ่นอีสานบางหลังจึงยังคงใช้ครุฑที่มีฐานเตาและเตาถ่านอยู่ และยังคงพบการวางไม้พาดบนคานหลังคาทั้งในบริเวณเรือนครัวและในเรือนนอน เพื่อใช้สำหรับวางของใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรศิริ ปาณินท์, (2546). เรือนลาวพวนส่วนใหญ่ จะทำไม้พาดบนคานหลังคาใช้วางของ

2. ความเชื่อ เช่น การวางหิ้งพระโดยทั่วไปจะต้องมีการเลือกทิศทางวางหิ้งพระและมีความเชื่อที่ว่า จะเกิดสิ่งไม่ดีหากย้ายหิ้งพระ เรือน 1 แม้ปิดตายห้องแล้วแต่ก็ไม่มีความคิดที่จะย้ายหิ้งพระออกมาข้างนอก

3. สภาพภูมิอากาศ แม้ภูมิอากาศจะเป็นปัจจัยให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในบางพื้นที่ แต่บางพื้นที่ก็คงเดิมเนื่องจากสภาพภูมิอากาศ เช่น บริเวณชานม่น ยังคงใช้เป็นลานซักผ้า-ตากผ้า เนื่องจากเป็นบริเวณที่โดนแดดในตอนบ่ายถึงเย็น เมื่อซักผ้าในตอนเช้า ตากผ้าไว้ช่วงบ่ายถึงเย็น ผ้าก็แห้งเร็ว การใช้พื้นที่ซักผ้าตากผ้าจึงยังคงไม่เปลี่ยนแปลง

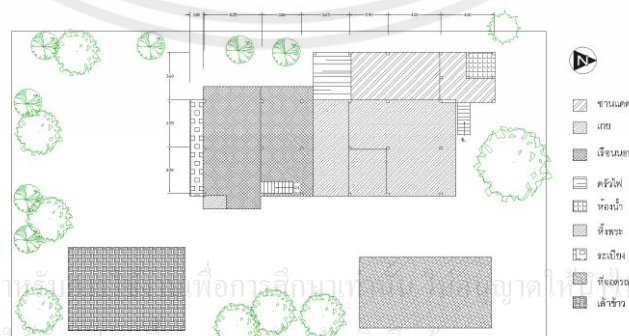
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2. เรือน 2

รูปที่ 4.13. เรือน 2

- ที่ตั้ง : บ้านเลขที่ 29 หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ
- วันที่ทำการสำรวจ : 20 มีนาคม 2562
- อายุเรือน : ประมาณ 70 ปีกว่า ปีที่ก่อสร้างเรือน ประมาณ พ.ศ. 2490 - พ.ศ. 2495
- เจ้าของเรือนอายุ : 85 ปี
- อาชีพ : ทำนา
- สมาชิกที่อาศัย : 3 คน
- ชาติพันธุ์ : เชื้อสายไทย-อีสาน
- ประเภทของเรือน : เรือนแฝด
- ผังบริเวณ : ตัวเรือนแฝด มีเล้าข้าวแยก ที่จอดรถและปลูกต้นไม้โดยรอบบริเวณ

รูปที่ 4.14. ผังบริเวณเรือน 2

จากตารางที่ 4.4 พบว่าลักษณะภายนอกของเรือนแฝดที่พบในรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรมประเภทเรือนแฝดและเรือน 2 ทั้ง 4 หลังมีลักษณะภายนอกที่คล้ายคลึงกันคือตัวเรือนและหลังคาแฝดชิดติดกัน แต่เรือน 2 ไม่มีผนังในบริเวณที่จั่วชนกัน การวางตัวเรือนส่วนใหญ่วางขวางตะวัน คือวางเรือนตามแนวทิศเหนือ-ใต้ เรือนส่วนใหญ่มีองค์ประกอบที่เหมือนกันคือมี ใต้ถุนเรือนนอน เกย ชานแดด และครัวไฟตามลำดับ ยกเว้นเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 6 ที่ไม่มีครัวไฟบนเรือน แต่ละองค์ประกอบของเรือนมีการเล่นระดับพื้นประมาณ 20 ซม. เรือนทุกหลังมีตำแหน่งทิศทางขององค์ประกอบเรือนที่แตกต่างกันไปทั้ง 4 หลัง มีเพียงเรือนจากการทบทวนวรรณกรรม 5 ที่พบว่ามีครัวไฟบนเรือนทางด้านทิศตะวันตกเหมือนเรือน 2

ประเภทของเรือน : เรือนแฝด

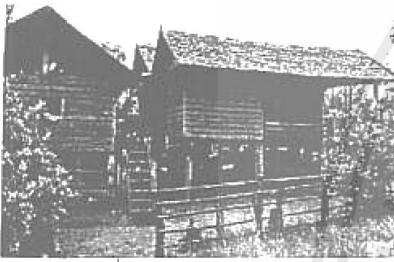

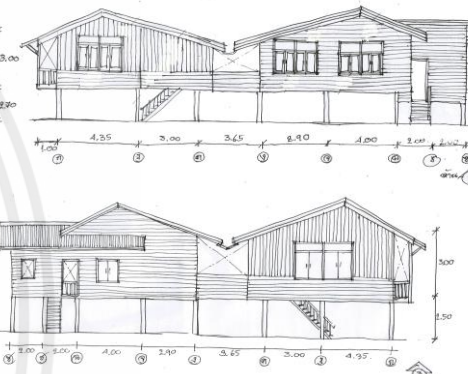
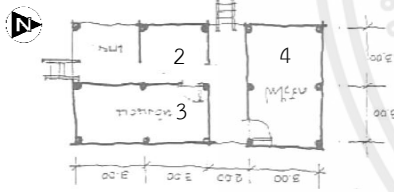
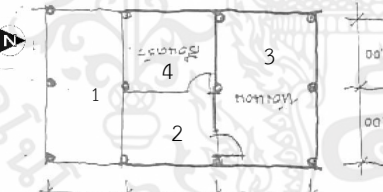
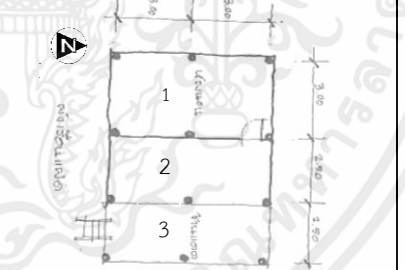
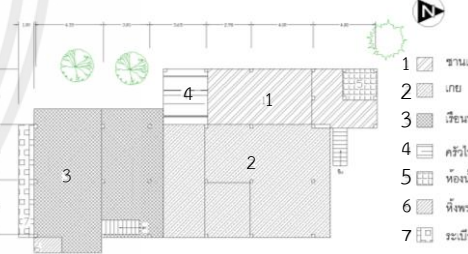
องค์ประกอบของเรือน : ใต้ถุน เกย ชานแดด เรือนนอน ครัวไฟ ห้องน้ำ

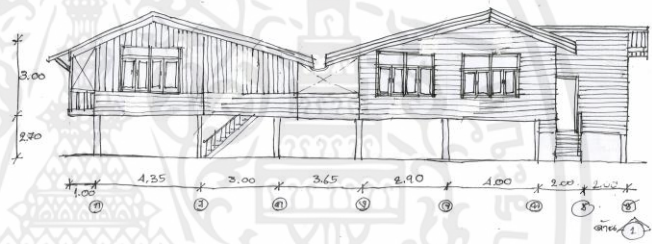
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.4 เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม

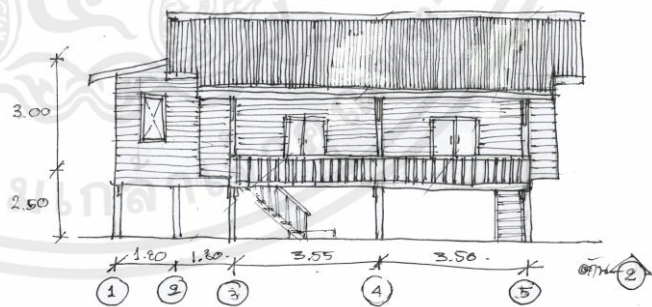
ประเภทเรือนแฝดและเรือน 2

รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 4	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 5	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 6	เรือน 2
			
 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>Legend: 1 ฐาน 2 ฝา 3 ฝ้า 4 ครัวไฟ 5 ห้องน้ำ 6 ที่จอดรถ 7 ระเบียง</p>

โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม วัสดุที่ใช้ : โครงสร้างและวัสดุเรือนแฝดมีลักษณะใต้ถุนสูง เสาเหลี่ยมและเสากลมเครื่องสับ(จากการสับด้วยขวาน) ขนาดประมาณ 8”x8” โครงสร้างพื้นและโครงหลังคาเป็นไม้ ปูพื้นไม้กระดานขนาดหน้ากว้างประมาณ 8” ผนังบริเวณเรือนนอนเป็นวัสดุไม้ตีเกร็ดแนวอนสูงประมาณ 80 ซม. ส่วนบนฝาผนังตีเกร็ดแนวตั้ง บริเวณเกยของเรือนฝาผนังตีเกร็ดแนวอนทั้งหมด บริเวณที่ต่อเติมห้องน้ำบนเรือนหรือฝาผนังเดิมออกส่วนหนึ่ง แทนด้วยวัสดุผนังอิฐบล็อกก่อสูงจากพื้นประมาณ 1.50 ม. แล้วฉาบปูนภายใน ภายนอกปล่อยเปลือย พื้นห้องน้ำเทพูนปูกระเบื้อง 20x20 ซม. ส่วนต่อเติมภายในบ้านเป็นห้องนอนหลานใช้โครงคร่าวไม้กรุด้วยไม้อัดสักทำผนังเพียง 2 ด้าน อีกด้านหนึ่งใช้ตู้เสื้อผ้ากั้นแทนผนัง เหนือหน้าต่างบานคู่เจาะช่องแสงติดกระจกใส โครงสร้างหลังคาใช้วิธีต่อตั้งขึ้นจากไม้คานเพื่อรับอกไก่ โครงหลังคาเป็นทรงจั่วแฝดเชื่อมติดกันด้วยรางน้ำสังกะสี มุงหลังคาสังกะสี ทำชายคายยื่นออกไปในทิศเหนือและทิศตะวันตก

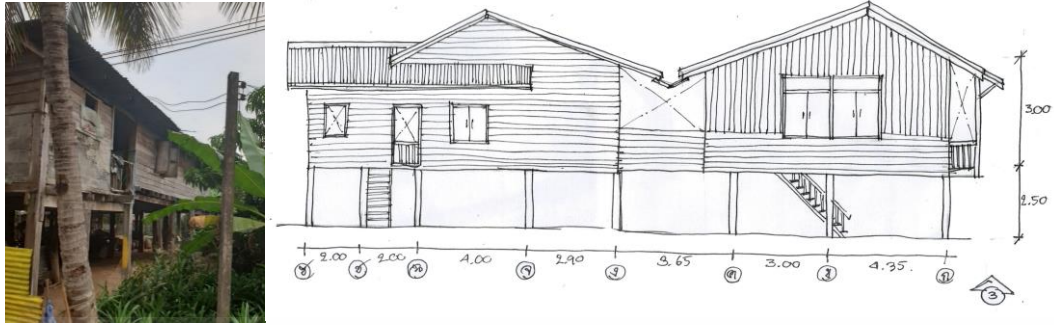

รูปที่ 4.15. แสดงรูปด้าน 1 ทิศตะวันออก (ซ้ายเรือน)

รูปที่ 4.16. แสดงรูปด้าน 2 ทิศใต้ (หลังเรือน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.17. แสดงรูปด้าน 3 ทิศตะวันตก (ขวาเรือน)

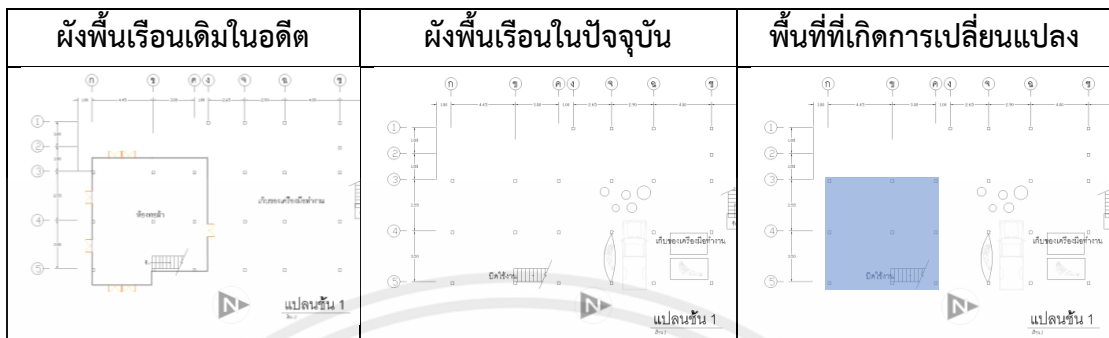
รูปที่ 4.18. แสดงรูปด้าน 4 ทิศเหนือ (หน้าเรือน)

จากตารางที่ 4.5 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 2 ส่วนใต้ถุน พบว่าลักษณะการใช้งานพื้นที่บางส่วนมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พื้นที่ใต้ถุนแนวเสา ก - ง ทางทิศใต้ของเรือน เดิมมีผนังกันใช้เป็นที่นั่งเล่นในช่วงกลางวันและเป็นพื้นที่ย้ายใช้ทำงานทอผ้า แต่ปัจจุบันย้ายเสียชีวิตไปแล้วและลูกสาวต้องการปลูกเรือนใหม่ จึงรื้อผนังเรือนในส่วนนี้ไปเพื่อก่อสร้างเรือนใหม่ ซึ่งอยู่ห่างจากเรือนเดิมไปทางทิศใต้หรือด้านหลังของเรือน ห่างไปราว 10 ม. ทำให้บันไดทางขึ้นเรือนในส่วนนี้ถูกปิดตาย พื้นที่ใต้ถุนเปิดโล่งใช้เป็นที่จอดรถและเก็บเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร

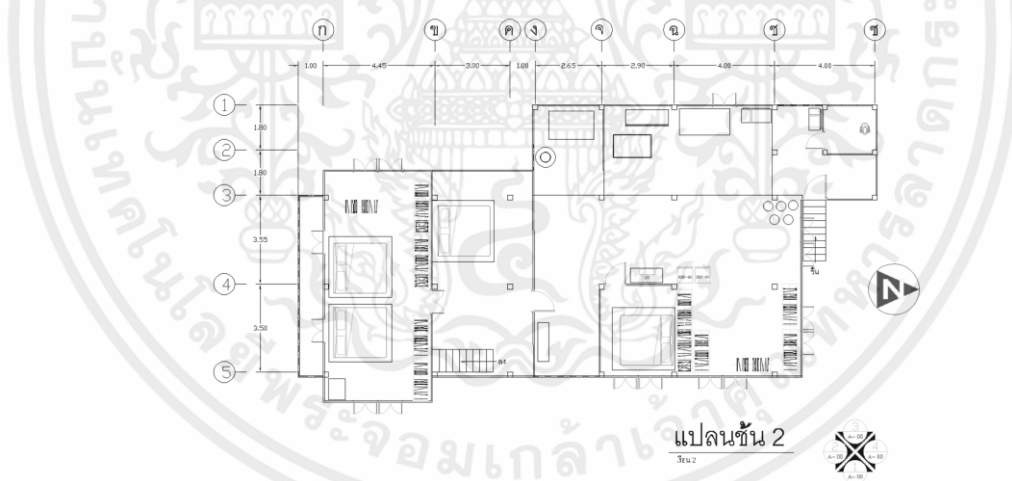
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.5 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้น

เรือน 2 ส่วนใต้ถุน

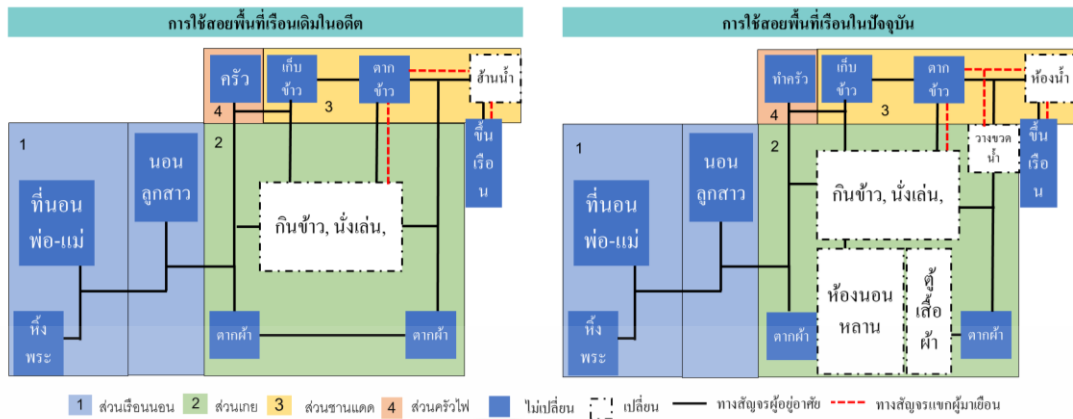

ลักษณะการใช้งานพื้นที่บนเรือนบางส่วนมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ได้แก่ บริเวณฮ้านแอ่งน้ำเดิมที่ใช้สำหรับวางหม้อน้ำต้ม ปัจจุบันพื้นที่นี้เปลี่ยนเป็นห้องน้ำหลังจากสร้างเรือนได้ประมาณ 5 ปี และมีเครื่องซักผ้าชนิดฝาบนในบริเวณหน้าห้องน้ำ เพราะสะดวกในการต่อท่อน้ำใช้เข้าเครื่องซักผ้า และส่วนที่ต่อเติมขึ้นมาเป็นห้องนอนหลายโดยสร้างผนังขึ้น 2 ด้านและอีกด้านเพียงใช้ตู้เสื้อผ้ากั้นไว้

รูปที่ 4.19. แสดงการจัดวางเครื่องเรือน และการใช้สอยพื้นที่ปัจจุบันของเรือน 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.20. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 2

ตารางที่ 4.6 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้น เรือน 2 ส่วนบนเรือน

ผังพื้นเรือนเดิมในอดีต	ผังพื้นเรือนในปัจจุบัน	พื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง

จากตารางที่ 4.6 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 2 ชั้น 2 พบว่าลักษณะการใช้งานพื้นที่บางส่วนมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ได้แก่ บริเวณห้องน้ำ และส่วนที่ต่อเติมขึ้นมาเป็นห้องนอนหลาน โดยสามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในแต่ละพื้นที่ได้ ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.7 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 2

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>ใต้ถุนเรือน</p> 	<p>จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “เมื่อก่อน ยายอยู่ห้องข้างล่าง ยายนั่งทอผ้าตรงนั้น ยายเสียไปแล้ว นี้อจะสร้างเรือนใหม่ เลย รื้อเอาไม้ไปสร้างไว้ด้านหลัง” พื้นที่เดิมมี ผนังกัน ใช้เป็นห้องสำหรับนั่งเล่นในช่วง กลางวัน บันไดใช้สำหรับเดินขึ้นเรือน และเป็นพื้นที่ห้องนี้เดิมคุณยายใช้ทำงานทอผ้า มีกงปั่นไหม ก็ทอผ้าและแคร่ แต่ปัจจุบัน คุณยายเสียชีวิตไปแล้วและลูกสาวต้องการ ปลุกเรือนใหม่ จึงรื้อผนังเรือนในส่วนนี้ไป เพื่อก่อสร้างเรือนใหม่ นำเอาอุปกรณ์และ เครื่องเรือนเหล่านี้ไปด้วย ซึ่งอยู่ห่างจาก เรือนเดิมไปทางทิศใต้หรือด้านหลังของ เรือน ห่างไปราว 10 ม. ทำให้บันไดทางขึ้น เรือนในส่วนนี้ถูกปิดตายโดยการใช้น้ำตีปิด และวางสังกะสีพาดไว้ ส่วนพื้นที่ฝั่งทิศเหนือ ใช้วางเก็บอุปกรณ์เครื่องมือทำเกษตรโดย วางบนแคร่ 1 ตัว อีก 1 ตัวไว้นั่งเล่นหรือ รับแขก ใกล้เคียงกันผูกเปลญวนไว้นอนเล่น จอคอมพิวเตอร์ไซด์และรถอีแต่น ยังพบ หม้อใส่น้ำต้มและไหปลาร้าเก่าวางอยู่ใน บริเวณใต้ถุนอีกด้วย</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ ประกอบ พฤติกรรม : แคร่ไม้ 2 ตัว, เปลญวน, รถ มอเตอร์ไซด์และรถอีแต่น, หม้อน้ำเก่า, ไห ปลาร้าเก่า</p>

ตารางที่ 4.7 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 2 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>ฮ้านแอ่งน้ำ</p> 	<p>จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “เรือนสร้างมาตั้งแต่พ่อใหญ่ยังหนุ่ม ๆ ห้องน้ำบนเรือนสร้างหลังจากสร้างเรือน 5 ปี” บริเวณฮ้านแอ่งน้ำเดิม ถูกเปลี่ยนให้เป็นห้องน้ำ ภายหลังจากก่อสร้างเรือนประมาณ 5 ปี ด้านข้างห้องน้ำใช้เป็นพื้นที่เก็บของ ที่ใช้สำหรับวางหม้อน้ำต้ม ปัจจุบันพื้นที่นี้เปลี่ยนเป็นห้องน้ำหลังจากสร้างเรือนได้ประมาณ 5 ปี ภายในห้องน้ำเป็นส้วมแบบนั่งยองและถังน้ำพลาสติกสีดำขนาดประมาณ 50 ลิตรไว้ใส่น้ำอาบแทนโอ่งน้ำ</p> <p>พื้นที่ฮ้านน้ำ ปัจจุบันใช้น้ำต้มแบบขวดพลาสติกวางไว้บนพื้นเรือนบริเวณด้านข้างประตูในส่วนเกย ด้านข้างห้องน้ำมุมข้างประตูใช้เป็นพื้นที่เก็บอุปกรณ์การเกษตร บริเวณหน้าห้องน้ำด้านทิศตะวันตกมีช่องเปิดใส่ราวกันตก ปัจจุบันใช้วางเครื่องซักผ้าชนิดฝาบนในบริเวณหน้าห้องน้ำ เพราะสะดวกในการต่อท่อน้ำเข้าเครื่องซักผ้า</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ ประกอบพฤติกรรม : ขวดน้ำพลาสติก, เครื่องซักผ้า, อุปกรณ์การเกษตร, ส้วมแบบนั่งยอง, ถังน้ำพลาสติก.</p>
<p>เก็บของ/เก็บข้าว</p>	<p>พื้นที่วางของ ตู้อกับข้าว เก็บข้าวสาร ข้าวเปลือกไว้สำหรับกิน (ข้าวเปลือกสำหรับขายจะเก็บไว้ในเล้าข้าว) ยังคงใช้พื้นที่ในลักษณะเดิมไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากเป็น</p>

ตารางที่ 4.7 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 2 (ต่อ)

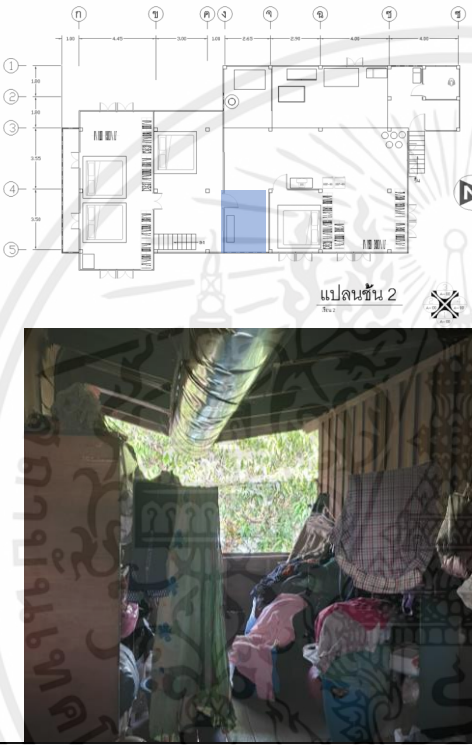

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p style="text-align: center;">พื้นที่</p> <p style="text-align: center;">แปลนชั้น 2</p> 	<p>พื้นที่ใกล้ส่วนครัว สะดวกในการหยิบจับบนแคร่บริเวณใกล้หน้าต่างนอกจากวางเก็บของอุปกรณ์ครัวแล้วยังใช้ตากข้าวและเส้นก๋วยเตี๋ยว เนื่องจากบริเวณนี้เป็นทิศตะวันตกซึ่งมีอากาศร้อนจัดในช่วงบ่ายถึงเย็น</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : แคร่ไม้, ตู้กับข้าว, โต๊ะวางกับข้าว, เตาแก๊สเก่าที่ไม่ได้ใช้งาน, เตาถ่านเก่า</p>
<p>ครัวไฟ</p> <p style="text-align: center;">แปลนชั้น 2</p> 	<p>จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “บ่อยากเปลี่ยนอะไร อยู่ไปอย่างนี้แหละ อยู่อย่างนี้มานานแล้ว เก็บไว้แบบนี้ละ” พื้นที่ครัวไฟบนเรือนยังคงเหมือนเดิมตั้งแต่สร้างเรือนพื้นในบริเวณนี้ต่ำกว่าชานแดดประมาณ 20 ซม. ยังคงใช้เตาแบบก่อ 2 เตา เตาหนึ่งใช้สำหรับนึ่งข้าวเหนียว อีกเตาหนึ่งใช้ทำกับข้าวได้ในเวลาเดียวกัน วางบนฐานหินลักษณะการใช้งานนั่งบนม้านั่งเตี้ยหรือยืนในการประกอบอาหาร อุปกรณ์ เครื่องครัว ทั้งแขวนผนังและวางบนพื้น ผนังเหนือเตาด้านทิศตะวันตกของเรือนมีช่องลมด้านบนผนังด้านข้างของครัวเป็นทิศใต้ของเรือนมีช่องเปิด ใส่ราวกันตก วางตุ่มน้ำและอุปกรณ์สำหรับล้างจานชาม</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : เตาถ่าน 2 เตา, เก้าอี้</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิง

ตารางที่ 4.7 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 2 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	 <p>รูปแสดงพฤติกรรมการนั่งใช้เตาถ่าน</p>
<p>ห้องนอนหลาน</p> <p>แปลนชั้น 2</p> 	<p>ห้องนอนบริเวณนี้เดิมเป็นส่วนนั่งเล่น และรับประทานอาหารของคนในบ้าน เมื่อมีหลานจึงต่อเติมบริเวณที่มีหน้าต่างเรือนเพื่อใช้เป็นห้องนอนหลานโดยทำผนังไม้ 2 ด้านและใช้ตู้เสื้อผ้าในการกั้นห้องอีกด้านหนึ่งโดย 2 ตู้หันบานตู้ออกนอกห้อง และ 1 ตู้สำหรับหลานใช้ในห้อง บริเวณหน้าห้องหลาน ใช้เป็นพื้นที่ นั่งเล่นและรับประทานอาหาร ของครอบครัว</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ ประกอบพฤติกรรม :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่วนเกยบริเวณหน้าห้องนอนหลานพบ ตู้เย็น 2 ตู้สำหรับเก็บของควาและน้ำดื่ม, โทรทัศน์และชั้นวาง, เสื้อน้ำมัน, พัดลม - ส่วนเกยบริเวณข้างซ้ายห้องนอนหลานทิศเหนือของเรือนพบ ตู้เสื้อผ้าไม้ 2 ตู้, ตู้เสื้อผ้าผ้าฝ้าย 1 ตู้, กองผ้าเก่า, ราวตากผ้า, คล้าสำหรับสานกระติบ.

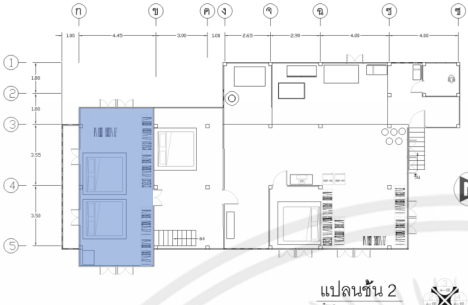

ตารางที่ 4.7 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 2 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	<p>- ส่วนห้องนอนหลานพบ ตู้เสื้อผ้าไม้ 1 ตู้, พูกที่นอนวางบนพื้นหันหัวนอนทิศเหนือ, มุ้ง.</p>
<p>ชานมน</p> 	<p>เดิมพื้นที่นี้เรียกว่าพื้นที่เกยแต่เพราะได้มีการทำผนังเพื่อสร้างเป็นห้องนอนหลานตามรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานพื้นที่ที่อยู่ระหว่างเรือนนอน 2 เรือน จะเรียกว่าชานมน ส่วนชานมนเดิมเพียงใช้เป็นพื้นที่ตากผ้าเท่านั้น ปัจจุบันเพิ่มตู้เสื้อผ้าและเก็บของพวกเสื้อผ้าเก่า</p>
<p>ห้องนอนลูกสาว</p> 	<p>ห้องนอนลูกสาว ปัจจุบันลูกสาวยังคงใช้ห้องนอนนี้ แต่กำลังก่อสร้างเรือนใหม่จากไม้ของไต้ถุนเรือน ในอนาคตจึงจะใช้เป็นห้องเก็บของใช้เก่า</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสาร
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น

ศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการศึกษา
อย่างไร้ซึ่งถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.7 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 2 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>ห้องนอนตา</p> <p>แปลนชั้น 2</p> 	<p>ห้องนอนคุณตาอยู่ทางทิศใต้ของเรือนในส่วนของเรือนนอนปัจจุบันคุณตายังคงใช้นอนอยู่เช่นเดิม ฟูกนอน 2 หลัง 5 ฟุต และ 3 ฟุต หันหัวนอนทางทิศใต้ ฟูกวางบนพื้นเสื่อน้ำมันอยู่ข้างกันในอดีตคุณตากับคุณยายใช้นอน ปัจจุบันยายเสียชีวิตไปแล้วจึงใช้เพียงเตียงเดียว เตียง 3 ฟุตใช้วางกองผ้าเนื่องจากอากาศร้อนจึงวางพัดลมไว้ในมุมหลังใหญ่ เพื่อใช้งานในช่วงกลางคืน ตู้เสื้อผ้าและบริเวณแขวนผ้า ยังคงวางอยู่ตำแหน่งเดิมไม่เปลี่ยนแปลง</p>
<p>หิ้งพระ</p> <p>แปลนชั้น 2</p>	<p>หิ้งพระในห้องนอนวางในมุมด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเรือนยังคงวางอยู่ตำแหน่งเดิมและบูชาเป็นประจำ องค์พระวางบนโต๊ะหมู่ในลักษณะการใช้งานแบบนั่งไหว้กราบกับพื้น บริเวณหน้าหิ้งพระวางตะกร้ารูปเทียนและดอกไม้</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่จะนำไปใช้

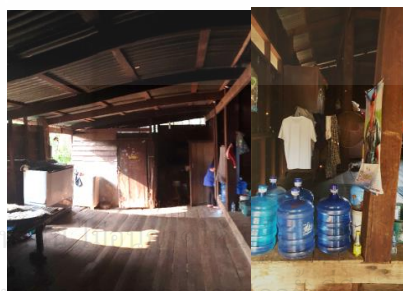
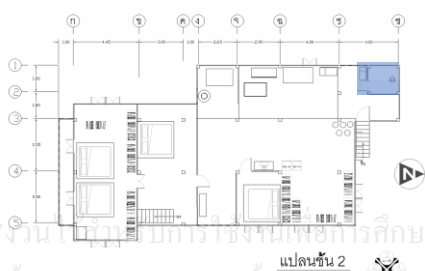
ตารางที่ 4.7 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 2 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	<p>รูปแสดงพฤติกรรมการนั่งบูชาพระ</p>

จากรูปที่ 4.20 แสดงความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 2 และตารางที่ 4.6 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 2 มีความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรม ในพื้นที่ต่าง ๆ ของเรือน โดยปัจจัยที่พบจากการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงเรือน 2 ได้ดังนี้

1. ความต้องการส่วนบุคคล เรือน 2 ในแรกก่อสร้างไม่ได้สร้างห้องน้ำบนเรือน หลังจากอาศัยได้ราว 5 ปี จึงสร้างห้องน้ำบนเรือนเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายในการใช้งานแก่ผู้อยู่อาศัย ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขอพื้นที่ในบริเวณนี้ จากเดิมเคยเป็นฮ้านน้ำปัจจุบันถูกแบ่งการใช้งานเป็นห้องน้ำ ส่วนเก็บเครื่องมือเกษตรและซักผ้า

และความเคยชินของเจ้าของเรือน เป็นความต้องการส่วนตัว ที่ทำให้อีกหลาย ๆ พื้นที่ของเรือนยังคงเป็นเหมือนเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง เช่นพื้นที่ครัว ห้องในเรือนนอน เป็นต้น

รูปที่ 4.21. แสดงบริเวณห้องน้ำบนเรือน

2. จำนวนผู้อยู่อาศัย เดิมอาศัย 3 คน คุณตา คุณยายและลูกสาว เมื่อลูกสาวแต่งงานมีหลาน 1 คน เมื่อหลานโตขึ้นจึงต่อเติมในบริเวณที่มีหน้าต่างเรือนเพื่อใช้เป็นห้องนอนหลานโดยทำผนังไม้ 2 ด้านและใช้ตู้เสื้อผ้าในการกั้นห้องอีกด้านหนึ่งโดย 2 ตู้หันออกนอกห้อง และ 1 ตู้สำหรับหลานสาวใช้ในห้อง

รูปที่ 4.22. แสดงบริเวณห้องนอนหลาน

3. อาชีพ เดิมพื้นที่ใต้ถุนมีห้องกันผนังในทิศใต้ของเรือน คุณยายใช้พื้นที่ดังกล่าวในการประกอบอาชีพทอผ้า ย้อมผ้า แต่เมื่อคุณยายเสียชีวิตไม่มีใครสานต่ออาชีพทอผ้า ย้อมผ้าอีกต่อไปห้องใต้ถุนที่เคยใช้ประกอบอาชีพและนั่งเล่นในช่วงกลางวันจึงถูกปิดร้างไม่ได้ใช้งาน ปัจจุบันเมื่อลูกสาวแต่งงานใหม่มีความต้องการสร้างเรือนใหม่ จึงรื้อไม้ผนังของห้องใต้ถุนเรือนไปก่อสร้างเรือนใหม่ในบริเวณใกล้เคียงกับเรือน 2

4. อุปกรณ์สมัยใหม่ ระบบสาธารณูปโภคและอุปกรณ์สมัยใหม่ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้อยู่อาศัยเรือนมากขึ้น พบพื้นที่วางเครื่องซักผ้าบนเรือน พฤติกรรมการใช้งานพื้นที่การซักผ้าเดิมซักผ้าที่บริเวณใต้ถุนเรือน ปัจจุบันมีความสะดวกในการซักผ้ามากขึ้นเพราะใช้พื้นที่น้อย ซักบนเรือน และตากผ้าบนเรือนได้เลย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3. เรือน 3

รูปที่ 4.23. เรือน 3

ที่ตั้ง : บ้านเลขที่ 33 หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ

วันที่ทำการสำรวจ : 20 มีนาคม 2562

อายุเรือน : ประมาณ 34 ปี ปีที่ก่อสร้างเรือน ประมาณ พ.ศ. 2527 - พ.ศ. 2532

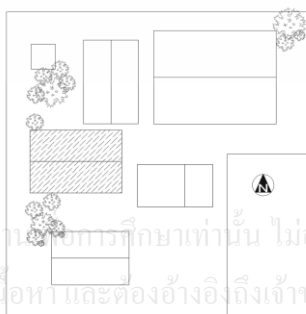
เจ้าของเรือนอายุ : 35 ปี

อาชีพ : เกษตรกร

สมาชิกที่อาศัย : ในอดีตอาศัย 2 คน ปัจจุบัน 3 คน

ชาติพันธุ์ : เชื้อสายไทย - อีสาน

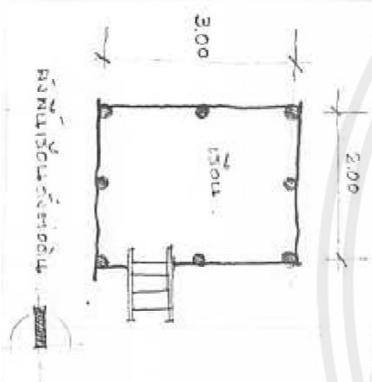

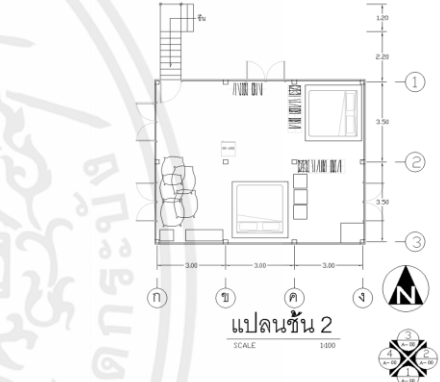

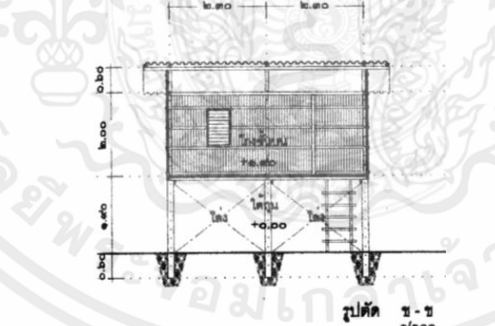
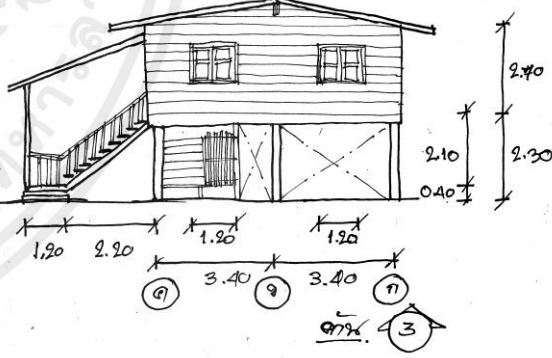
ผังบริเวณ : เรือน 3 เป็นหนึ่งในกลุ่มเรือนที่ย้ายถิ่นฐานย้ายเรือนมาจาก จ. อุตรธานี เมื่อ พ.ศ. 2533 เรือน 3 เกิดจากเมื่อลูกแต่งงาน ต้องการสร้างครอบครัวใหม่จึงปลูกสร้างเรือนในบริเวณที่ดินของพ่อ แม่ เรือน 3 อยู่ทางทิศตะวันตกของที่ดิน เป็นลักษณะของกลุ่มเรือนประกอบด้วย เรือนใหญ่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ สลуп(เจดีย์)เล็ก ๆ ทางทิศเหนือ และเรือนของญาติพี่น้องกัน อีกจำนวน 3 หลัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้ทางวิชาการเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.24. แสดงผังบริเวณของเรือน 3

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 3

รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 7	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 8	เรือน 3
		
 <p>ภาพที่ 2.11 แสดงลายเส้นที่ 2.4 เรือนดั้งเดิม มุงหญ้าแฝดแปดอง บ.หัวขวาง อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม</p> <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานาโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : กาญจนา ตันสุวรรณรัตน์. (2544).</p>	

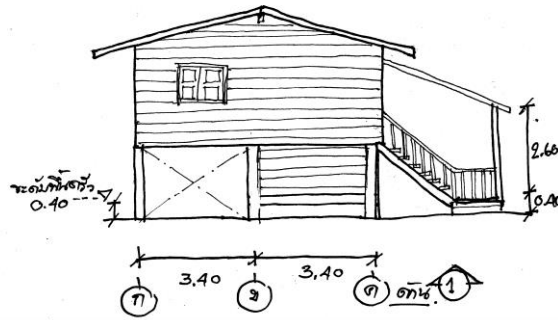
ประเภทของเรือน : เรือนเหย้า

องค์ประกอบของเรือน : ใต้ถุน เรือนนอน

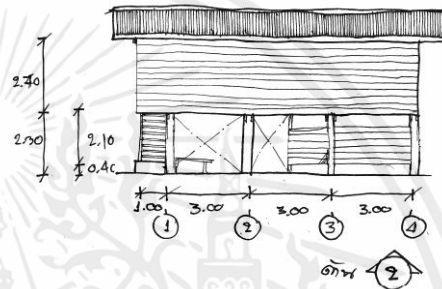
ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 3 มีความคล้ายคลึงกับรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 8 คือมีหลังคาทรงจั่วมุงสังกะสี มี 2-3 ช่วงเสา เสาจากพื้นดินสูงถึงอกไก่แบบตั้งต่อดิน ผนังของเรือน 3 เป็นผนังไม้ตีเกร็ดแนวนอนเหมือนเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 8 บันไดเรือนไม่มีชานพัก ไม่มีองค์ประกอบเกยและชานแดด มีเพียงส่วนใต้ถุนสูงและเรือนนอน พื้นเรือนนอนเรียบเสมอกันไม่มีการเล่นระดับพื้น ส่วนเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 7 นั้นมีความคล้ายคลึงกันในรูปแบบลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพและองค์ประกอบเรือนที่มีส่วนใต้ถุนสูงและเรือนนอนเช่นเดียวกัน แต่แตกต่างในเรื่องการใช้วัสดุและเทคนิคการก่อสร้าง เพราะเป็นลักษณะของเรือนเครื่องผูกที่ใช้ไม้ไผ่ และการประกอบเรือนด้วยการผูกด้วยตอกไม้ไผ่ จึงพอสรุปได้ว่าเรือน 3 มีลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คล้ายคลึงกับรูปแบบ “เรือนเหย้า ชนิดตั้งต่อดิน” (วิโรฒ ศรีสุโร, 2534)

โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม วัสดุที่ใช้ : โครงสร้างและวัสดุเรือนเหย้า เสาเรือนเดิมเป็นเสาไม้สูงจากพื้นดินถึงอกไก่ตามแบบเรือนชนิดตั้งต่อดิน แต่ปัจจุบันบริเวณใต้ถุนเรือนเสาถูกแทนที่ด้วย เสา ค.ส.ล.สำเร็จรูป ตัดเสาไม้เดิมตั้งแต่คานพื้นลงมา เนื่องจากความชำรุดเพราะเกิดอุทกภัยบ่อยครั้งในหมู่บ้าน ทำพื้นไม้สูงจากพื้นดินเดิมประมาณ 40 ซม. ใช้ไม้ผนังตีเกร็ดแนวนอนแบบชั่วคราววางไม้เว้นช่องเล็กน้อยตีกันพื้นที่จนถึงกึ่งกลางเรือน ใช้เป็นห้องครัว ห้องนั่งเล่น ห้องรับประทานอาหาร วางเครื่องซักผ้า โครงคร่าวพื้นเรือนนอนเป็นไม้ คานคู่รับตงพื้น พื้นเรือนเป็นไม้กระดาน ผนังเรือนเป็นไม้ตีเกร็ดซ้อนแนวนอน หน้าต่างบานคู่ บันไดมีชานบันไดด้านล่างขนาดกว้าง 1.20x1.00 ม. ไม่มีชานพักบันไดหน้าประตู ราวบันไดมีเพียงด้านขวา ด้านเดียว ตามความเชื่อการก่อสร้างเรือนพื้นถิ่นอีสานเรียกราวบันไดด้านขวาว่า ฟอกะไต (ปกรณ พัฒนานุโรจน์, 2548). โครงคร่าวหลังคาเป็นไม้ หลังคาทรงจั่วมุงสังกะสี ความลาดเอียงน้อยกว่า 15 องศา

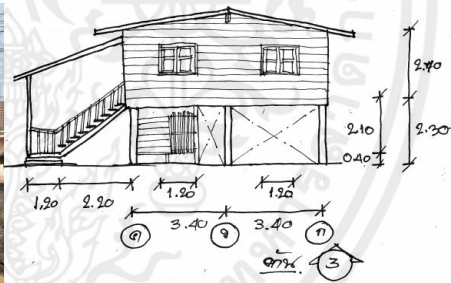
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

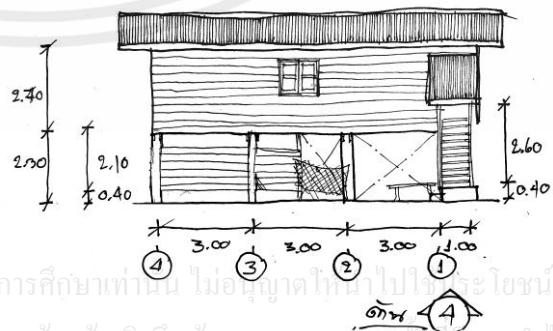
รูปที่ 4.25. แสดงรูปด้าน 1 ทิศตะวันออก (ข้างซ้ายเรือน)

รูปที่ 4.26. แสดงรูปด้าน 2 ทิศใต้ (ด้านหลังเรือน)

รูปที่ 4.27. แสดงรูปด้าน 3 ทิศตะวันตก (ด้านขวาของเรือน)

รูปที่ 4.28. แสดงรูปด้าน 4 ทิศเหนือ (ด้านหน้าของเรือน)

เอกสารนี้เป็นเอกสาร
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น

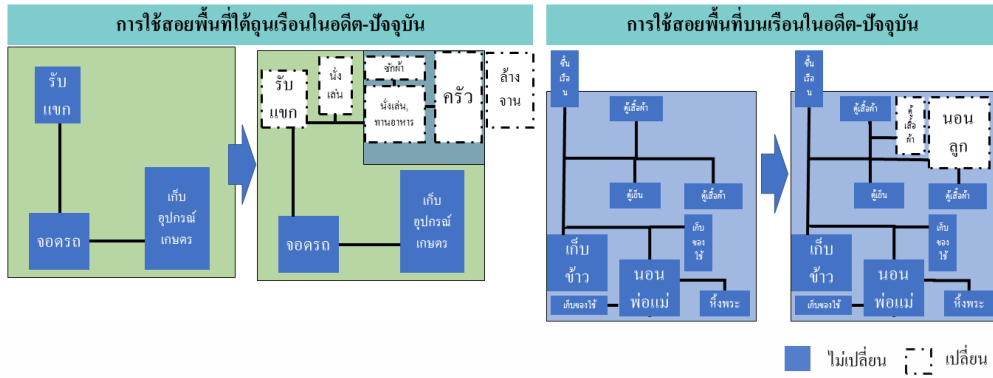
การศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.9 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 3 อดีตและปัจจุบัน พื้นที่ที่เกิดความเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือบริเวณใต้ถุนเรือน จากเดิมที่เคยเป็นพื้นที่เปิดโล่ง ปัจจุบันมีการตีผนังล้อมรอบ ยกพื้นสูงราว ๆ 40 ซม. เพื่อใช้เป็นพื้นที่วางอุปกรณ์เครื่องครัวและเครื่องซักผ้า ปูเสื่อบริเวณลานโล่งตรงกลาง ใช้นั่งเล่น นอนเล่นและรับประทานอาหาร ในเวลากลางวัน เดิมพื้นที่ครัวและซักล้างเจ้าของเรือนไปใช้พื้นที่ครัวและห้องน้ำของเรือนเกยซึ่งเป็นเรือนของคุณพ่อคุณแม่ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน(เรือน 5) และส่วนพื้นที่บนเรือนนั้นส่วนที่เปลี่ยนแปลงมีการวางตู้เสื้อผ้าเพื่อกันเป็นห้องนอน วางฟูกที่นอนบนพื้นสำหรับลูกสาว พื้นที่บนเรือนที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งใช้เป็นพื้นที่วางข้าวเปลือกเนื่องจากครอบครัวไม่มีเล้าข้าวจึงจำเป็นต้องเก็บข้าวบนเรือน พื้นที่หิ้งพระบนเรือนมีทั้งแบบหิ้งติดผนังและชั้นวางพื้นซึ่งเพิ่มมาภายหลังที่เริ่มมีพระเอยะขึ้น

ตารางที่ 4.9 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 3 อดีตและปัจจุบัน

ผังพื้นเรือนเดิมในอดีต	ผังพื้นเรือนในปัจจุบัน	พื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง
<p>แปลนชั้น 1 SCALE 1:100</p>	<p>แปลนชั้น 1 SCALE 1:100</p>	<p>แปลนชั้น 1 SCALE 1:100</p>
<p>แปลนชั้น 2 SCALE 1:100</p>	<p>แปลนชั้น 2 SCALE 1:100</p>	<p>แปลนชั้น 2 SCALE 1:100</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.29. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรม

การใช้สอยพื้นที่ของเรือน 3 ในอดีต-ปัจจุบัน

จากตารางที่ 4.9 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 3 อดีตและปัจจุบัน พื้นที่ที่เกิดความเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งบนเรือนและใต้ถุนเรือน สามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในแต่ละพื้นที่ได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.10 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 3

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>ใต้ถุนเรือน</p> 	<p>จากคำสัมภาษณ์ ผู้อยู่อาศัยเรือน “เรือนนี้ย้ายมาจากอุดรธานีเมื่อประมาณปี 2530 รื้อแล้วย้ายมาตั้งหลังเลย มาทำนาที่นี่” “4-5 หลังนี้ญาติกันทั้งนั้น หลังพี่ไม่มีห้องน้ำ ใช้ห้องน้ำที่บ้านแม่ เมื่อก่อนก็ใช้ครัวแม่ ตอนนี้มีครัวเองแล้ว” “เสาเรือนนี้เมื่อก่อนเป็นเสาไม้เหมือนบนเรือน แต่ตรงนี้น้ำท่วมบ่อยเสาเลยพัง เลยเสริมเสาปูนเข้าไป แล้วตัดเอาเสาที่พังออก เสาล่างกับบนเลยไม่ตรงกันแบบนี้” บริเวณใต้ถุนเรือน</p>

ตารางที่ 4.10 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 3 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	<p>จากเดิมที่เคยเป็นพื้นที่เปิดโล่ง ปัจจุบันมีการตีผนังล้อมรอบในมุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเรือน ยกพื้นสูงราว ๆ 40 ซม. เพื่อใช้เป็นพื้นที่ครัว วางและแขวนอุปกรณ์เครื่องครัว พบเตาแก๊สแบบตั้งโต๊ะแต่ลักษณะการใช้งานเตาเป็นแบบนั่งพื้น ยังคงมีการใช้เตาถ่านฐานเตาถ่านทำกรอบด้วยไม้ยางตรงกลางปูอิฐรองรับเตา เครื่องซักผ้าแบบฝาบนวางไว้ในบริเวณใกล้เคียงกัน เมื่อซักเสร็จก็เอาผ้าไปตากที่ราวผ้ามุมทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเรือน ปูเสื่อบริเวณลานโล่งตรงกลางพื้น ใช้นั่งเล่น นอนเล่นและรับประทานอาหาร ในเวลากลางวัน</p> <p>ด้านหน้าห้องพบโซฟาเก้าอี้ที่นั่งเล่นในบางครั้ง แคร่ไม้อยู่บริเวณใกล้กับบันไดเรือนใช้สำหรับรับแขก นั่งรับประทานอาหาร บนแคร่วางกระติกน้ำดื่มและขวดน้ำพลาสติก 20 ลิตร สำหรับดื่มนั่งพักหลังจากกลับจากทำงาน</p> <p>ฝั่งทิศใต้ของเรือนใช้จอตลอดีตั้นและเก็บอุปกรณ์การเกษตร ด้านหลังครัวทางทิศตะวันออกทำพื้นไม้สูง 20 ซม. กว้างประมาณ 2.00x3.00 ม. วางตุ่มน้ำเล็ก ๆ ใช้เป็นลานล้างจานชาม</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : แคร่ไม้, กระติกน้ำ, ขวดน้ำพลาสติก 20 ลิตร, เตาแก๊ส, เตาถ่าน, เครื่องซักผ้า, โซฟา, ธรณีเต้าน, ราวตากผ้า, ตุ่มน้ำ.</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ ได้
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างถึงที่มาของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.10 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 3 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>เรือนนอน</p> <p>แปลนชั้น 2 SCALE 1:1000</p> 	<p>บนเรือนนอนพื้นที่เปลี่ยนไปจากเดิม บริเวณที่ใช้เป็นพื้นที่ตากผ้าและส่วนแต่งตัวของพ่อ-แม่ เปลี่ยนมาเป็นที่นอนของลูกสาว มีการจัดวางฟูกที่นอนขนาด 3 ฟุตครึ่งบนพื้นเรือน ตู้นี้นอนของใบเล็ก ๆ 2 ตู้และตู้เสื้อผ้าใหม่จำนวน 1 ตู้เพื่อใช้กันเป็นห้องนอนหั้นบานตู้ออกข้างนอกสำหรับเสื้อผ้าพ่อแม่มีราวแขวนผ้าทอเหล็กผูกเชือกแขวนกับจันทัน ส่วนตู้เดิมให้ลูกสาวใช้</p> <p>ที่นอนพ่อแม่ยังคงอยู่บริเวณกลางเรือนหันหัวทางทิศใต้ เป็นฟูกที่นอน 6 ฟุตวางบนพื้นเรือน มีหิ้งพระตั้งอยู่ทางด้านขวาของหัวนอนบริเวณมุมห้อง หิ้งพระแบบแขวนผนังสูงจากพื้นประมาณ 1.80 ม. และเพิ่มตู้วางพระขนาดประมาณ 60x90x80 ซม. วางที่พื้นเรือนใต้หิ้งพระเดิม</p> <p>บริเวณเสาเรือนตรงกลางวางตู้เย็นขนาด 0.60x0.70x1.80 ม. ใส่น้ำดื่มและกับข้าว</p> <p>จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “พอทำนาเสร็จเก็บเกี่ยว ก็เก็บข้าวเปลือกไว้บนนี้ล่ะ เพราะไม่มีเล้าข้าว” พื้นที่เรือนนอนส่วนหนึ่งทางทิศตะวันตกแบ่งเป็นพื้นที่วางข้าวเปลือกเนื่องจากเรือนนี้ไม่มีพื้นที่เล้าข้าว ในบริเวณเรือน ทิศตะวันตกเป็นด้านที่มีอากาศร้อนในช่วงบ่ายถึงเย็น ช่วยให้ข้าวที่เก็บแห้งอยู่เสมอ</p>

ตารางที่ 4.10 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 3 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	<p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : พุกที่นอนขนาด 3.5 ฟุต, พุกที่นอนขนาด 6 ฟุต, ตู้เสื้อผ้าจำนวน 2 ตู้, ราวแขวนผ้า, หิ้งพระ, ตู้เก็บของ, พัดลมเล็ก, ตู้เย็น.</p> <p>รูปแสดงพฤติกรรมการนั่งและยืนไหว้บูชาพระ</p>

จากตารางที่ 4.9 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 3 อดีตและปัจจุบัน, ตารางที่ 4.10 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 3 และรูปที่ 4.29 แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรม การใช้สอยพื้นที่ของเรือน 3 ในอดีต-ปัจจุบัน โดยปัจจัยที่พบจากการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงเรือน 3 ได้ดังนี้

1. สถาปนามีอากาศ เจ้าของเรือนจัดพื้นที่นั่งเล่นในตอนกลางวันไว้ในบริเวณใต้ถุนเรือนไว้ถึง 3 จุด เพราะพื้นที่บนเรือนนอนในช่วงกลางวันมีอากาศร้อน การจัดวางพื้นที่เก็บข้าวเปลือกบนเรือนตั้งไว้ทางทิศตะวันตกของเรือนเนื่องจากความร้อนทำให้ข้าวแห้งเสมอ

2. วัสดุ เสาเรือนเดิมเป็นเสาไม้สูงจากพื้นดินถึงอกไก่ตามแบบเรือนชนิดดั้งต่อดิน แต่ปัจจุบันบริเวณใต้ถุนเรือนเสาถูกแทนที่ด้วย เสา ค.ส.ล.สำเร็จรูป ตัดเสาไม้เดิมตั้งแต่คานพื้นลงมา เนื่องจากความชำรุดเพราะเกิดอุทกภัยบ่อยครั้งในหมู่บ้าน

3. จำนวนผู้อยู่อาศัย พื้นที่บนเรือนนั้นเดิมอาศัยเพียง 2 คน แต่เมื่อมีลูกสาว ส่วนที่เปลี่ยนแปลงมีการวางตู้เสื้อผ้าเพื่อกันเป็นห้องนอน วางพุกที่นอนบนพื้นสำหรับลูกสาว

4. อุปกรณ์สมัยใหม่ มีการใช้ตู้เย็นแทนฮ้านแอ่งน้ำ ใช้เครื่องซักผ้าแทนการซักผ้าด้วยมือ ใช้เตาแก๊สแทนการก่อเตาถ่านเพื่อความสะดวกในการทำอาหารง่าย ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น มิใช่เพื่อเผยแพร่หรือใช้เป็นการค้า
 ไม่ว่าจะวิธีใด การนำเอกสารนี้ไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตถือว่าผิดกฎหมาย

5. ความต้องการส่วนบุคคล ความต้องการความปลอดภัยในทรัพย์สินและความต้องการ
ความเป็นส่วนตัวในการใช้พื้นที่ได้ถูกรื้อถอนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปิดล้อมพื้นที่ใหม่เพื่อใช้เป็น
พื้นที่ ครั้ว วางเครื่องซักผ้า และใช้นั่งเล่นหรือรับประทานอาหารด้วยกันในครอบครัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4. เรือน 4

รูปที่ 4.30. เรือน 4

ที่ตั้ง : บ้านเลขที่ 14 หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ

วันที่ทำการสำรวจ : 21 มีนาคม 2562

อายุเรือน : ประมาณ 66 ปี ปีที่ก่อสร้างเรือน ประมาณ พ.ศ. 2495 - พ.ศ. 2500

เจ้าของเรือนอายุ : 40 ปี

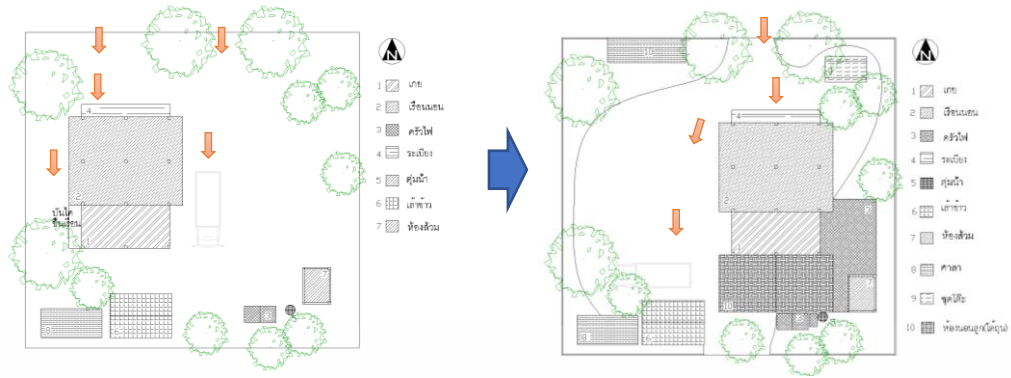
อาชีพ : ชาวนา, เกษตรกร, สานกระติบ

สมาชิกที่อาศัย : ในอดีตอาศัย 3 คน ปัจจุบัน 6 คน

ชาติพันธุ์ : เชื้อสายไทย - อีสาน

ผังบริเวณ : เดิมเรือน 4 ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของที่ดิน แต่วัสดุเกิดการชำรุดเนื่องจาก

อุทกภัย ตามความต้องการของเจ้าของเรือนเพราะที่ดินของเรือนค่อนข้างต่ำจึงอยากทำเรือนให้สูงมากกว่าเดิม ไม่อาจใช้เสา ค.ส.ล.สำเร็จรูปมาวางได้ จึงย้ายตำแหน่งเรือนโดยรื้อไม้เรือนที่เดิมตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ดิน มาก่อสร้างใหม่ในทางทิศตะวันออกของที่ดินเดียวกัน เพราะต้องการลงฐานรากใหม่ให้แข็งแรง เทพื้นคอนกรีตทั้งหมดและตั้งเสาใหม่ ผังบริเวณเดิม ทางเข้าหลักอยู่ทางทิศเหนือของที่ดิน ไม่มีการล้อมรั้ว เล้าข้าวอยู่บริเวณหลังเรือน ห้องน้ำอยู่ห่างจากเรือนออกไปทางทิศตะวันออกของเรือน ผังบริเวณปัจจุบันล้อมรั้วไม้ไผ่โดยรอบ ช่องทางเข้าหลักอยู่ทางทิศเหนือ ผังบริเวณประกอบด้วย เรือน เล้าข้าว, ศาลาชั่วคราวใช้เก็บอุปกรณ์เกษตรและครีวทำเป็นเพิงเล็ก ๆ อยู่ทางทิศใต้ของเรือน ศาลาชั่วคราวจากไม้ไผ่ใช้นั่งเล่นและชุดโต๊ะนั่งเล่นทางทิศเหนือ (หน้าบ้าน) ห้องน้ำ-ส้วมและครีวขนาดใหญ่ต่อเติมขึ้นมาทางทิศตะวันออก

รูปที่ 4.31. แสดงผังบริเวณของเรือน 4

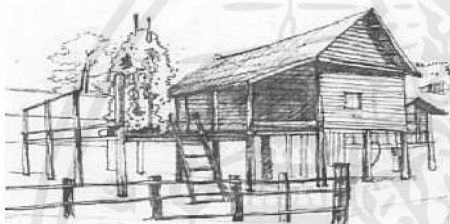

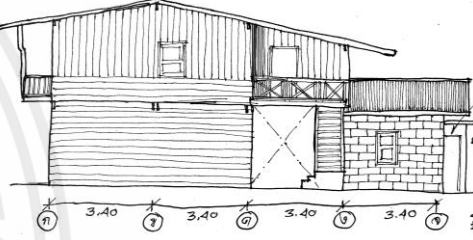
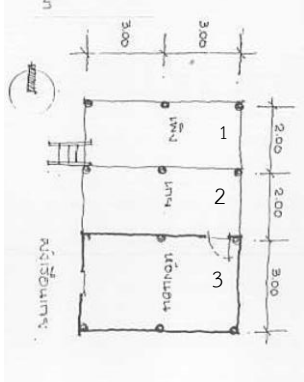
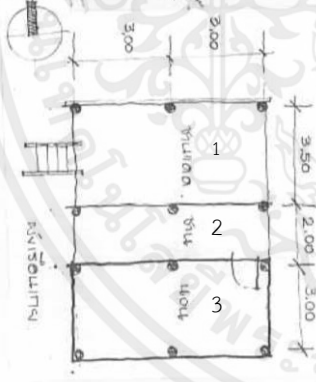

จากตารางที่ ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 4 ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเรือน 4 มีทิศทางการวางเรือนตามตะวันคล้ายคลึงกับรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 1 และ 2 คือ เรือนเสาไม้สี่เหลี่ยม วัสดุก่อสร้างเรือนเป็นไม้ มีหลังคาทรงจั่วเดี่ยวหันด้านหน้าจั่วตามตะวัน คือหันไปทางแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก ชายหลังคาต่อออกจากหลังคาหลักยื่นยาวไปคลุมส่วนเกย เรือน 4 มีองค์ประกอบได้แก่ ใต้ถุนเรือน เรือนนอนและเกย ไม่มีการเล่นระดับของพื้นเรือน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับองค์ประกอบของเรือนพื้นถิ่นอีสานประเภทอาคารชนิด “เรือนเกย” (วิโรฒ ศรีสุโร, 2534). มีส่วนที่แตกต่าง คือ ไม่มีชานแดด ไม่มีครัวไฟบนเรือน ไม่มีฮ้านอ่างน้ำ

ประเภทของเรือน : เรือนเกย

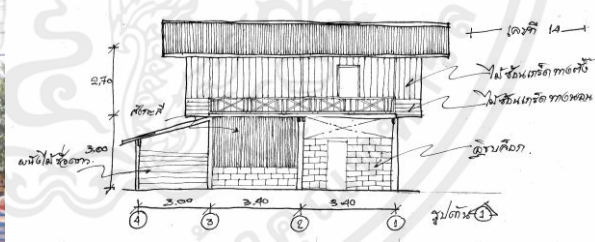
องค์ประกอบของเรือน : ใต้ถุน เรือนนอน เกย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

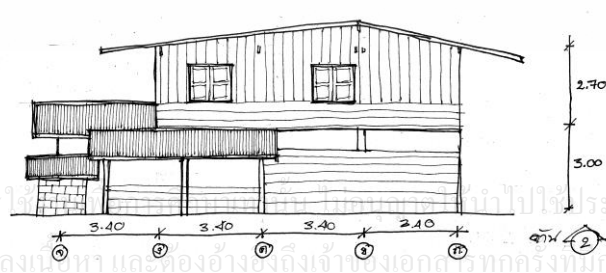
ตารางที่ 4.11. เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 4

รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 1	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 2	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 3	เรือน 4
 <p>ภาพที่ 2.17 แสดงรายละเอียด 2.10 บางครั้งจะมีการต่อเติมออกไปจากเรือนเก่า อาจใช้หลังคาลาดไปทางเดียวหรือเป็นเพิงหมาแหงนก็มี ส่วนยกอาจทำผนังด้วยไม้ไผ่สาน และปลงนางสาวของพื้นที่ยกเป็นคัว</p>		 <p>ภาพที่ 2.19 แสดงรายละเอียด 2.12 เือนโต (คัว) ตามลักษณะทางสถาปัตยกรรมคัว โดยจะวางคัวและเอียงไปขนานกับอ่าวจากบริเวณคัวคี่ รวมคัวมีข้างละสี่คัว (ข้างคัวน้อยไม่คี่คัว) บริเวณฐานคัวคัวไปหกคัวขึ้นไปโดยคัว</p>	
 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>หลังคาส่วนต่อเติม</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 ขานแตก 2 ภาย 3 เื่อนนอน 4 คัวไฟ

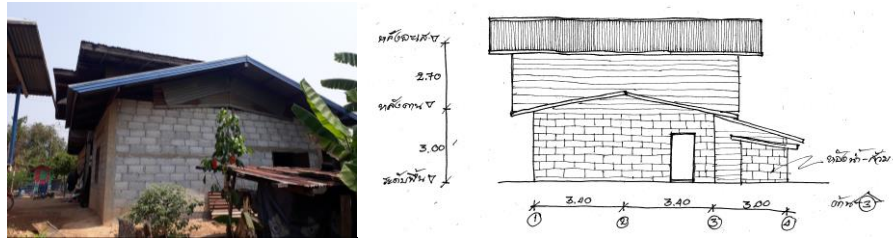
โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม วัสดุที่ใช้ : เรือน 4 มีใต้ถุน เสาเดิมเป็นเสาไม้สี่เหลี่ยม แต่วัสดุเกิดการชำรุดเนื่องจากอุทกภัย ตามความต้องการของเจ้าของเรือนเพราะที่ดินของเรือนค่อนข้างต่ำจึงอยากทำเรือนให้สูงมากกว่าเดิม ไม่อาจใช้เสา ค.ส.ล.สำเร็จรูปมาวางได้ จึงย้ายตำแหน่งเรือนโดยรื้อไม้เรือนที่เดิมตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ดิน มาก่อสร้างใหม่ในทางทิศตะวันออกของที่ดินเดียวกัน เพราะต้องการฐานรากใหม่ให้แข็งแรง เพื่่นคอนกรีตทั้งหมดและตั้งเสาใหม่ซึ่งเป็นเสาคอนกรีตเสริมเหล็กที่มีความสูงมากกว่าเรือนเดิมวัดความสูงจากพื้นดินถึงใต้คานพื้นที่ 3.00 ม. โดยใช้เสาไม้เก่าตัดส่วนที่ชำรุดออกแล้วต่อขึ้นไปเพื่อใช้เป็นเสาเรือนชั้นบน บันไดทางขึ้นเดิมอยู่ด้านข้างเรือนทางทิศตะวันตก บันไดปัจจุบันถูกย้ายมาวางใต้ถุนเรือนชนิดผนังอิฐบล็อกไม่ฉาบปูน ของห้องนอนลูกชายคนที่ 2 ฝั่งทิศใต้ของเรือนเจาะพื้นเรือนเพิ่ม เพราะจะได้บังแดดบังฝนด้วย โครงหลังคาทั้งหมดเป็นไม้ โดยมีโครงสร้างอะเสอรองรับจันทัน มีชื่อยึดที่ปลายทั้งสองด้านตรงกลางมีตั้งต่อขึ้นไปรับส่วนต่อของจันทัน ทั้งสองข้างตีด้วยแป้ไม้ 1"1/2x3" มุงด้วยสังกะสี เป็นสาเหตุให้อุณหภูมิชั้นบนในเวลากลางวัน ร้อนอบอ้าว และพบว่าผนังชั้นบนเป็นโครงคร่าวส่วนล่างของผนังตีฝ้าไม้เกร็ดทางนอนสูงถึงวงกบล่างหน้าต่าง ส่วนบนของผนังเป็นผนังไม้ตีเกร็ดทางตั้ง ชั้นใต้ถุนเรือนส่วนที่ต่อเติมส่วนใหญ่ใช้การก่ออิฐบล็อกเป็นผนังสูงขึ้นมาประมาณ 2.00 ม. เว้นด้านบนไว้เพื่อให้ลมและแสงเข้า อีกทั้งประหยัดงบในการก่อสร้าง ผนังบางส่วนใช้ไม้ตีปิดแนวนอนเว้นช่องเล็กน้อยพอให้ลมเข้าหรือใช้สังกะสีตีปิดกันผนังแบบชั่วคราว

รูปที่ 4.32. แสดงรูปด้าน 1 ทิศเหนือ (หน้าเรือน)

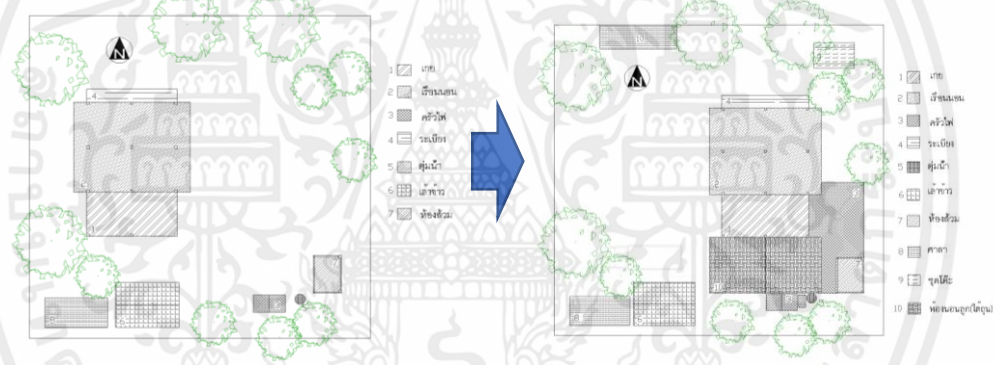
รูปที่ 4.33. แสดงรูปด้าน 2 ทิศตะวันออก (ข้างซ้ายเรือน)

รูปที่ 4.34. แสดงรูปด้าน 3 ทิศใต้ (หลังเรือน)

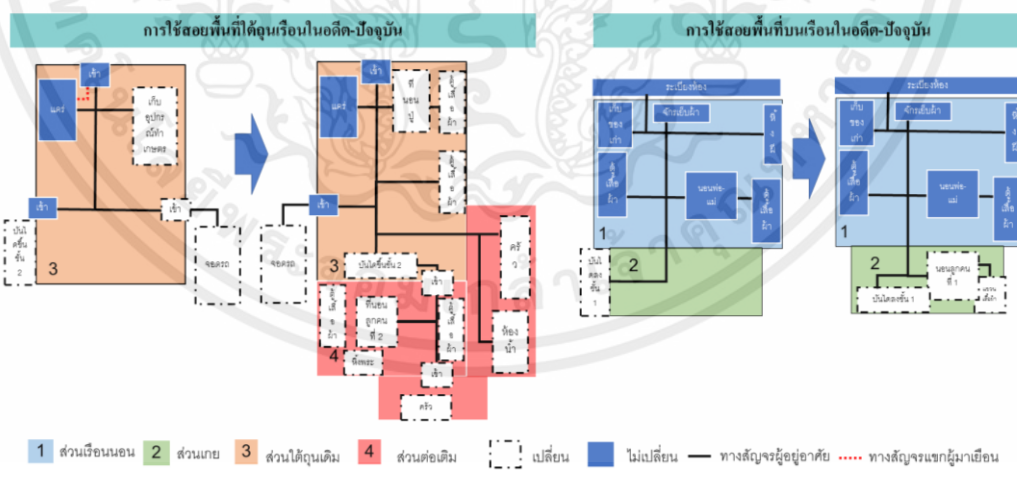
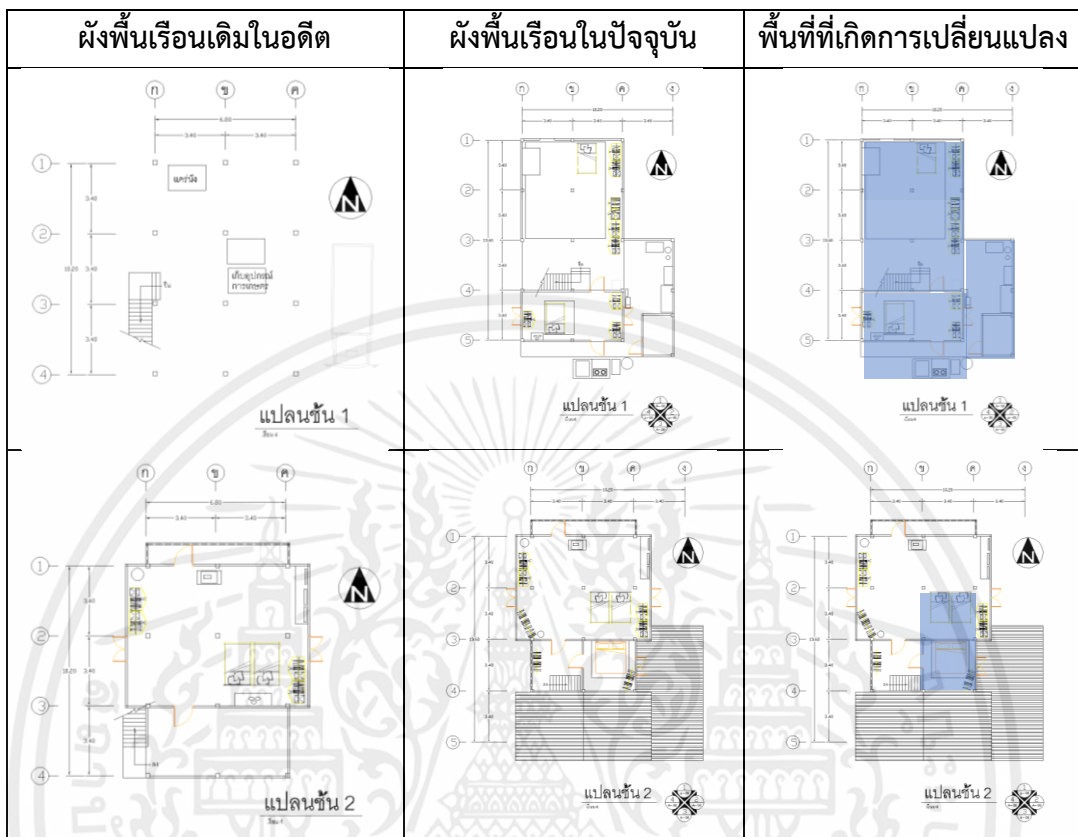
รูปที่ 4.35. แสดงรูปด้าน 4 ทิศตะวันตก (ข้างขวาเรือน)

รูปที่ 4.36. แสดงตำแหน่งการย้ายเรือน

จากตารางที่ 4.12 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 4 อดีตและปัจจุบัน และรูปที่ 4.37 แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 4 ในอดีต-ปัจจุบัน พบว่าการใช้งานพื้นที่ส่วนใหญ่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเฉพาะส่วนใต้ถุนและเกย เนื่องจากจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น ทำให้เกิดการต่อเติมห้องขยายพื้นที่ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น กั้นผนังห้องนอนในส่วนเกยให้กับลูกชายคนโตเมื่อแต่งงานมีครอบครัว การต่อเติมพื้นที่ใต้ถุนก่อผนังอิฐบล็อกเพื่อใช้เป็นห้องนอนลูกชายคนเล็ก ต่อเติมครัวเพราะต้องการใช้พื้นที่มากขึ้น พื้นที่ใต้ถุนจำเป็นต้องก่อผนังเพิ่มความเป็นส่วนตัว กันลมกันฝน พื้นเทคอนกรีตปูด้วยเสื่อน้ำมัน เพื่อใช้ในการนั่งพื้นทำงานสานกระติบของแม่ และวางแคร่เป็นที่นอนของคุณปู่ที่เป็นผู้พิการอัมพาต ทิศทางของบันไดขึ้นเรือนก็เปลี่ยนไปด้วย

ตารางที่ 4.12. แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 4 อดีต และปัจจุบัน

รูปที่ 4.37 แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษารายงานเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 การใช้สอยพื้นที่ของเรือน 4 ในอดีต-ปัจจุบัน
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในแต่ละพื้นที่ได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.13. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 4

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>ใต้ถุนเรือน ส่วนพื้นที่ในเรือนเดิม</p>	<p>จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “ใต้ถุนนี้ แคร่ก็วางตรงนี้ล่ะ ตำแหน่งเดิมทั้งหมด แต่ย้ายเรือนมาจากตรงโน้น เพราะที่ดินตรงนี้น้ำท่วมบ่อย เสาะเลยผุ มาสร้างใหม่ตรงนี้เทพื้น ตั้งเสาปูน รื้อเรือนเก่ามาสร้างใหม่ตรงนี้ ใต้ถุนเมื่อก่อนไม่สูงแบบนี้ละ ทำสูงกว่าเดิมมากเพราะน้ำท่วม บันไดเมื่อก่อนอยู่ข้าง ๆ พอย้ายก็ย้ายมาไว้ใต้เรือน จะได้ไม่โดนฝนตอนเดินขึ้นบันได” พื้นที่ใต้ถุนเรือนผู้วิจัยจะขอกกล่าวถึงเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนพื้นที่ในเรือนเดิม กับส่วนที่มีการต่อเติม พื้นที่ใต้ถุนเรือนส่วนพื้นที่ในเรือนเดิม อดีตใช้เป็นพื้นที่รับแขกและวางอุปกรณ์ประกอบอาชีพ เช่น จอบ เสียม ปู๋ พื้นเดิมเป็นพื้นดิน พื้นที่ว่างเปิดโล่งตามปกติของเรือนพื้นถิ่นทั่วไป แต่เมื่อสร้างเรือนใหม่ พื้นที่ใต้ถุนส่วนใหญ่ถูกเปลี่ยนแปลงไป ผนังส่วนนี้ตีปิดด้วยไม้ตีปิดแนวนอนเว้นช่องเล็กน้อยเพื่อให้ลมเข้า บางส่วนก่อด้วยอิฐบล็อกสูงเท่าวงกบ ประตูด้านบนเปิดโล่งให้ลมเข้าหรือตีโครงไม้ไผ่ปิดด้วยแผ่นสังกะสี วางวงกบประตูเป็นช่องเปิดไว้สำหรับเป็นทางเข้าออกหลัก แต่ไม่ได้ติดตั้งประตู พื้นเรือนเปลี่ยนเป็นพื้นคอนกรีตทั้งหมด ปูเสื่อน้ำมันเว้นส่วนทาง</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานี้เท่านั้น ไม่อนุญาตให้ผู้อื่นนำข้อมูลไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.13. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 4 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	<p>สัญจรในบริเวณรอบบันไดเชื่อมไปครัว ห้องนอนลูกชายและลานจอดรถ จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “พ่อสามีป่วยเป็นอัมพาต เลยย้ายที่นอนจากบนห้องลงมานอนตรงนี้ ดูแลง่ายกว่า” บริเวณที่ปูเสื่อน้ำมัน พื้นที่ฝั่งทิศตะวันออกวางแคร่ไม้ไผ่ใช้เป็นเตียงนอนของคุณปู่ที่ป่วยเป็นอัมพาตไม่อาจช่วยเหลือตัวเองได้ ใกล้เคียงมีตู้เสื้อผ้าของใช้ของคุณปู่ และตู้เก็บของใช้อื่น ๆ มีพัดลมตัวเล็กวางบนเก้าอี้เล็กและมุ้งแบบยกครอบใช้กางครอบให้คุณปู่ในเวลากลางคืน ฝั่งซ้ายเป็นทิศตะวันตกมีแคร่ไม้ไผ่ไว้สำหรับรับแขก เจ้าของเรือนบอกว่าอดีตก็วางอยู่ตำแหน่งเดียวกันนี้ไม่ได้เปลี่ยนแปลง บริเวณใกล้เคียงมีอุปกรณ์สานกระติบข้าวเหนียวที่คุณแม่ใช้พื้นที่ประกอบอาชีพสานกระติบในเวลากลางวันและอยู่ดูแลคุณปู่ที่ป่วยอยู่ด้วย</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : พูกที่นอนขนาด 3.5 ฟุต ปูบนแคร่ไม้ไผ่ใช้แทนเตียงนอน, ตู้เสื้อผ้าจำนวน 2 ตู้, ตู้เก็บของใช้อื่น ๆ จำนวน 2 ตู้, มุ้งแบบยกครอบ, พัดลมตัวเล็กวางบนเก้าอี้เล็ก, แคร่ไม้ไผ่ไว้สำหรับรับแขก, อุปกรณ์ประกอบอาชีพสานกระติบ, มอเตอร์ไซด์เก่า</p>
ใต้ถุนเรือน ส่วนพื้นที่ต่อเติม	ใต้ถุนเรือน ส่วนพื้นที่ต่อเติมแบ่งเป็นพื้นที่ครัว ห้องน้ำและห้องนอนลูกชาย 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.13. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 4 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>ครัวเดิม-ครัวส่วนต่อเติม และห้องน้ำ</p> 	<p>พื้นที่ครัวเดิม พื้นเป็นปูนซีเมนต์ก่อสูงประมาณ 10 ซม. วางเตาถ่าน 2 เตา เตาหนึ่งไว้หนึ่งข้างเหนียวอีกเตาไว้ทำกับข้าวประเภทที่ต้องใช้เวลาเช่นต้มต่าง ๆ เฝิงมีโครงสร้างและเสาเป็นไม้ไผ่ หลังคาแบบเพิงหมาแหงนสูงประมาณ 1.80 ม. มุงสังกะสี ด้านหลังเพิงตีปิดด้วยสังกะสี เฝิงแบ่งครึ่งด้วยเสาไม้ไผ่ อีกด้านของเพิงไว้วางไม้พิน ด้านซ้ายของเพิงมีโต๊ะไม้ ตุ่มน้ำ ถังน้ำและกาละมัง บริเวณนี้ใช้สำหรับล้างจานชาม</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : เตาถ่านจำนวน 2 เตา, ไม้พิน, โต๊ะไม้, ตุ่มน้ำ, ถังน้ำ, กาละมัง, ถังข้าวเหนียว</p> <p>พื้นที่ครัวใหม่ส่วนที่ต่อเติมขนาดประมาณ 3.40x5.00 ม. เป็นพื้นซีเมนต์ เสาไม้ซุงกลม กระเพาะเปลือกและโครงสร้างหลังคาเป็นไม้จริง หลังคาทรงหมาแหงนต่อออกมาจากโครงสร้างกับเสาเรือน มุงสังกะสี การใช้งานครัวแบบยื่นประกอบอาหารมีโต๊ะสูงประมาณ 80 ซม. วางอุปกรณ์เครื่องครัว อุปกรณ์บางส่วนแขวนไว้ ถัดมาเป็นตู้กับข้าวและเตาแก๊สไว้ใช้ทำกับข้าวง่าย ๆ อย่างลาบหรือน้ำตัก ด้านซ้ายมือเป็นโต๊ะวางอุปกรณ์เครื่องครัวเช่นกระบี่ข้าวเหนียว หม้อหุงข้าวไว้สำหรับหุงข้าวสวย พบถึงน้ำดื่มขวด</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษา
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้าง

ตารางที่ 4.13. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 4 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	<p>พลาสติก 20 ลิตรและกระตักน้ำวางอยู่บนพื้น ใกล้กับห้องน้ำมีเครื่องซักผ้าฝาบน และ ชั้นวางรองเท้าประดิษฐ์เอง</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : โต๊ะวางของ สูงประมาณ 80 ซม. จำนวน 2 ตัว, อุปกรณ์เครื่องครัว, ถังน้ำขวดพลาสติก, กระตักน้ำ, กระตักข้าวเหนียว, หม้อหุงข้าว, เต้าแก๊ส, ตู้กับข้าว, เครื่องซักผ้าฝาบน, ชั้นวางรองเท้า</p>
<p>ส่วนต่อเติมห้องนอนลูกชายคนที่ 2</p> 	<p>จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “ห้องนอนลูกชายคนเล็ก เขาวัยรุ่นน อยากส่วนตัวเลยเอาเต็นท์มากางนอนแทนมุ้ง” ส่วนต่อเติมนี้เป็นผนังก่ออิฐบล็อกไม่ฉาบปูน มีประตูหน้า-หลัง ด้านข้างทั้ง 2 ด้านมีหน้าต่างบานคู่ หลังคาทรงจั่วหันด้านหน้าจั่วทางทิศใต้หันหน้าจั่วปิดด้วยไม้ผนังตีเกร็ดทางนอน โครงสร้างหลังคาเป็นไม้ มีคานอเส จันทัน แป้ ตั้งและออกไก่อู่ มุงด้วยสังกะสี ห้องนี้เป็นห้องนอนของลูกชายคนเล็ก ก่อนเข้าห้อจะถอดรองเท้าไว้ที่ชั้นวางด้านข้างห้อง ภายในห้องมีตู้เสื้อผ้า 1 ตู้ ราวตากผ้าและตู้กับของ 1 ตู้ ชั้นวางโทรทัศน์เอาไว้ใช้วางหนังสือและของใช้ของลูกชาย ที่นอนลูกชายกางเต็นท์และเอาพูกปูข้างในเพราะอยากได้ความเป็นส่วนตัว เพราะในห้องนี้มีตู้เย็นแช่วัตถุดิบในการประกอบอาหารและน้ำดื่ม แม่จะเข้ามาในห้องพักบ่อยๆ ในห้องมีหิ้งพระแบบติดผนัง</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาและการประกอบอาชีพเท่านั้น ไม่สามารถนำไปทำซ้ำหรือเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

ตารางที่ 4.13. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 4 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	<p>ใช้บูชาโดยการยื่นไหว้ หน้าพระหันออกหน้า เรือนทิศเหนือ</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ตู้เสื้อผ้า 1 ตู้, ตู้เก็บของ, ชั้นวางของ, ชั้นวางโทรทัศน์, ราวตากผ้า, ตู้เย็น, หิ้งพระ, พูกที่นอนในเต็นท์.</p> <p>รูปแสดงพฤติกรรมการยื่นไหว้บูชาพระ</p>

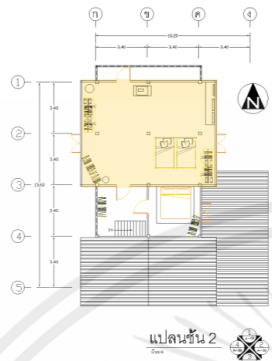

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.13. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 4 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>พื้นที่เกย</p> 	<p>จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “ห้องนี้เป็นห้องนอนลูกชายคนโต ก่อนนี้เขาอยู่กับเมียเขา ตอนนี้อย่างงานต่างจังหวัดทั้ง 2 คน เลยล็อกห้องไว้ไม่ได้ใช้” พื้นที่บนเรือนส่วนเกย เดิมเป็นพื้นที่โล่งแบบเรือนพื้นดินดั้งเดิม เมื่อพ่อแม่แต่งงานจึงกันพื้นที่เกยครึ่งหนึ่งเป็นห้องและนอนห้องนี้ ปัจจุบันเป็นห้องนอนของลูกชายคนโตเมื่อแต่งงานมีภรรยา พ่อแม่จึงย้ายไปนอนห้องในเรือนนอนภายในห้องลูกชายปูเสื่อดอกหญ้าจนเกือบเต็มพื้นที่ห้องและวางฟูกที่นอนหันหัวทางทิศเหนือ กางมุ้งไว้ตลอดไม่เก็บมุ้ง ราวแขวนเสื้อผ้าใช้วิธีชิงเชือกบริเวณมุมห้อง ช่วงที่ผู้วิจัยทำการสำรวจพื้นที่ ลูกชายคนโตและภรรยาย้ายไปทำงานต่างจังหวัด และจะกลับมาเยี่ยมบ้านนาน ๆ ครั้ง</p> <p>บันไดขึ้นเรือน เดิมเคยอยู่ด้านข้างซ้ายของเกย แต่เมื่อย้ายตำแหน่งเรือนจึงปรับย้ายบันไดทางขึ้นเรือนมาวางทางทิศใต้ของเรือน เจาะพื้นไม้กว้างประมาณ 1 ม. ดินบันไดเสริมชานพักเพิ่มขึ้นด้วยพื้นอิฐปูนอีก 3 ชั้น ผึงราวกันตกชิงเชือกใช้เป็นราวตากผ้า</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ฟูกที่นอน, มุ้ง, เสื่อ, ราวแขวนผ้า,</p>

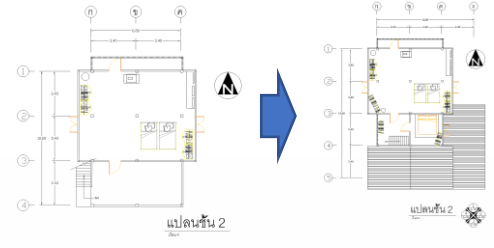
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.13. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 4 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>ส่วนเรือนนอน</p> 	<p>ส่วนเรือนนอน ตำแหน่งการจัดวางไม่ได้เปลี่ยนไปมากนักเป็นพื้นที่โล่งทั้งหมดไม่ได้กั้นห้องเป็นสัดส่วน ตำแหน่งนอนเดิมเป็นของปู่ย่าใช้ฟูกปูบนพื้นเรือน ปัจจุบันเพียงเปลี่ยนเป็นห้องพอกับแม่ ตำแหน่งที่นอนเดิมมีตู้เสื้อผ้าใก้ ๆ บริเวณที่นอน ด้านทิศตะวันตกของเรือนนอนเป็นราวแขวนผ้าทำด้วยไม้ไผ่ มีตู้เสื้อผ้า และใช้พื้นที่บางส่วนวางของเก่า เช่น โทรทัศน์เก่า ถังแก๊ส เครื่องมือช่าง ด้านทิศเหนือข้างประตูทางออกกระเบื้องมีจักรเย็บผ้าและชั้นวางของเล็ก ๆ ที่ผนัง เพราะบริเวณนี้มีลมพัดและดูหน้าเรือนได้ ด้านทิศใต้ของเรือนนอนติดกับเกยเป็นบริเวณเก็บของเก่าที่ไม่ใช้ เช่น เครื่องเสียง ลำโพงและโทรทัศน์ ผนังเรือนนอนด้านทิศตะวันออก ติดตั้งหิ้งผี ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพิเศษที่ชาวอีสานส่วนใหญ่ถือและไม่ทำกัน มีเพียงกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “หิ้งวางรูปบรรพบุรุษนี้มีมานานแล้ว แต่พี่ไม่รู้ว่าทำไมถึงมี” จากการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยไม่ทราบว่าครอบครัวมีเชื้อสายชาติพันธุ์หรือไม่ ส่วนคุณปู่เป็นอัมพาตจึงไม่อาจบอกได้</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : หิ้งผี, ฟูกที่นอน, ตู้เสื้อผ้า, ราวแขวนผ้า, จักรเย็บผ้า และของเก่าเช่น โทรทัศน์ ถังแก๊ส ลำโพง เครื่องมือช่าง</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษา
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้าง

ตารางที่ 4.13. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 4 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	

จากตารางที่ 4.12 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 4 อดีตและปัจจุบัน, ตารางที่ 4.13 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 4 และรูปที่ 4.37 แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 4 ในอดีต-ปัจจุบัน โดยปัจจัยที่พบจากการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงเรือน 4 ได้ดังนี้

1. วัสดุ เรือน 4 ประสบปัญหาเรื่องวัสดุเสาเรือนชำรุดเนื่องจากอุทกภัยเช่นเดียวกับเรือน 3 แต่เพราะเจ้าของเรือน 4 มีความต้องการเพิ่มความสูงของเรือนเพื่อไม่ให้หน้าต่างมถึงเรือนอีกเพราะที่ดินของตนอยู่ในที่ต่ำ จึงเลือกวิธีลงฐานราก ลงพื้นซีเมนต์และหล่อเสา ค.ส.ล. ใหม่ขนาด 20x20 ซม. สูง 3.00 ม. ในบริเวณทิศตะวันออกของที่ดินเดียวกัน แล้วรื้อถอนเรือนเก่าไปประกอบใหม่บนเสา ค.ส.ล. ตัดเสาไม้เดิมส่วนที่ชำรุดทิ้งไปเหลือไว้เพียงส่วนของบนเรือนนอน

2. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ครอบครัวเรือน 4 พอมีสถานะอยู่บ้างจึงปรับปรุงและต่อเติมพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของบ้านได้ในหลาย ๆ ส่วน เช่นการย้ายตำแหน่งเรือน ลงฐานราก พื้นซีเมนต์และเสา ค.ส.ล. ใหม่ ทำผนังส่วนใต้ถุนเรือน ต่อเติมห้องนอนให้ลูกชาย ต่อเติมส่วนห้องครัว ทำศาลาพักผ่อนชั่วคราว

3. อาชีพ แม่ซึ่งเป็นสะใภ้ของบ้านนอกจากช่วยสามีทำงานเกษตร ทำนาแล้วยังมีงานอาชีพเสริม คือ สานกระติบข้าวเหนียว จึงจัดพื้นที่ส่วนใต้ถุนเรือน มีผนังล้อมรอบมีการปูเสื่อน้ำมันและจัดวางแคร่ไม้ไผ่เพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำงาน

4. ปัญหาสุขภาพ คุณปู่เจ้าของเรือนที่เคยมีสุขภาพแข็งแรง เคยใช้พื้นที่ห้องเรือนนอนบนเรือนในการนอนพักผ่อน ปัจจุบันเป็นอัมพาตเป็นผู้ป่วยติดเตียงที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงต้องใช้พื้นที่ส่วนใต้ถุนเรือน เป็นที่นอน โดยนอนบนเตียงลมที่วางบนแคร่ไม้ ตูเก็บเสื้อผ้าของคุณปู่ก็ย้ายลง

มาวางในบริเวณใกล้เคียงกัน โดยมีลูกสะไภ้ ซึ่งทำงานสานกระติบข้าวเหนียวคอยดูแลอยู่ในบริเวณใกล้เคียง

5. สภาพภูมิอากาศ สภาพอากาศบนเรือนนอนในช่วงกลางวันมีอากาศร้อน ช่วงกลางวันแม่จึงทำงานอาชีพในบริเวณใต้ถุนเรือนแทน ตกกลางคืนแล้วจึงขึ้นไปนอนบนเรือนนอน บริเวณใต้ถุนเรือนเองนั้นแม้ว่าจะต่อเติม เปลี่ยนแปลงพื้นที่โดยการก่ออิฐบล็อกและตีปิดผนังด้วยไม้แต่ก็ไม่ตีปิดจนหมดไม่ทำประตู เว้นช่องเปิดเพื่อให้ลมพัดผ่านเข้ามาได้ในหลาย ๆ จุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.5. เรือน 5

รูปที่ 4.38. เรือน 5

ที่ตั้ง : บ้านเลขที่ 13 หมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ

วันที่ทำการสำรวจ : 20 มีนาคม 2562

อายุเรือน : ประมาณ 35 ปี ปีที่ก่อสร้างเรือน ประมาณ พ.ศ. 2425 - พ.ศ. 2530

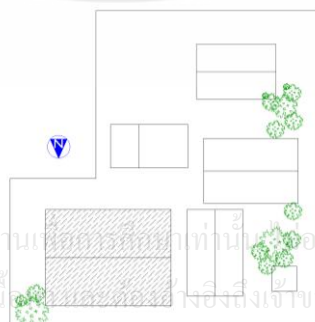
เจ้าของเรือนอายุ : 76 ปี

อาชีพ : ชาวนา

สมาชิกที่อาศัย : 3 คน

ชาติพันธุ์ : เชื้อสายไทย - อีสาน

ผังบริเวณ : เรือน 5 อยู่ในกลุ่มเรือนที่ย้ายมาจากอุดรธานี เมื่อ พ.ศ. 2533 เรือน 5 เป็นเรือนที่ใหญ่ที่สุดในกลุ่มเรือนและมีอายุเรือนมากที่สุดสร้างขึ้นก่อนเรือนอื่น ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของกลุ่มเรือน เดิมอาศัยกันในเรือน 5 นี้ เมื่อลูกแต่งงาน จึงก่อสร้างเรือนในบริเวณที่ดินเดียวกันทางทิศตะวันตกและทิศใต้ อีก 4 เรือน

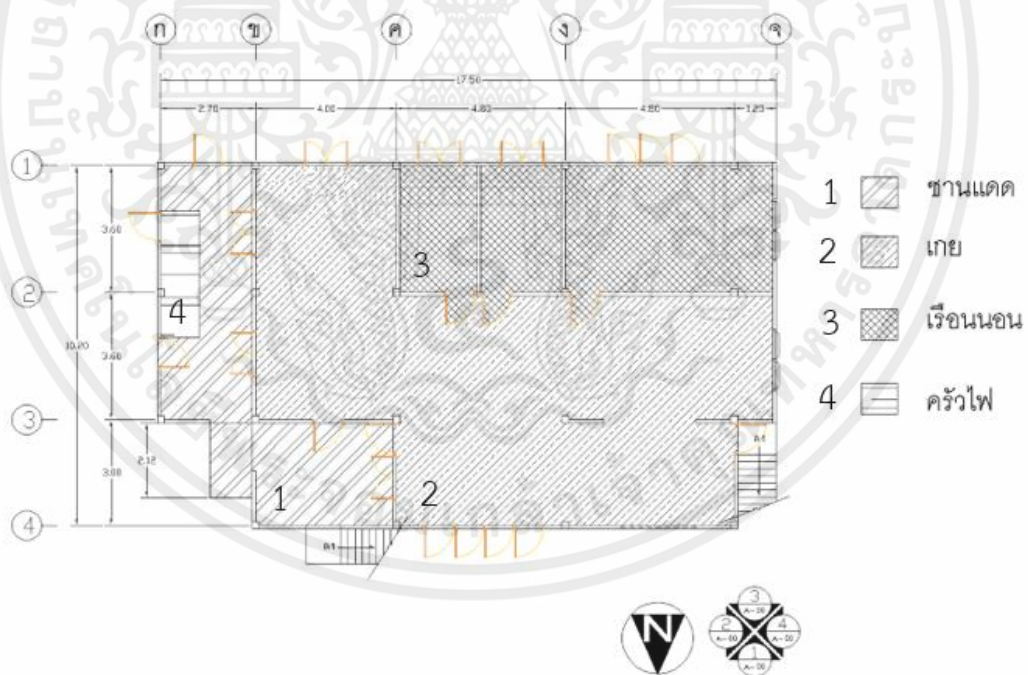
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหานี้ และต้องแจ้งชื่อเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.39. ผังบริเวณเรือน 5

จากตารางที่ 4.14. เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เรือนพื้นดินอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 5 ลักษณะทั่วไปของเรือน 5 เป็นเรือน โครงสร้างเสาไม้สี่เหลี่ยมขนาดประมาณ 8"×8" โครงสร้างพื้นและโครงสร้างหลังคาเป็นไม้ หลังคา ทรงจั่วเดี่ยวมุงสังกะสี ผนังเรือนเป็นวัสดุไม้ โดยองค์ประกอบของเรือนแยกดังกล่าวประกอบไปด้วย เกย ชานแดด ชานมน เรือนนอน ครัวไฟ แต่เรือน 5 จะมีตำแหน่งชานแดดอยู่ด้านทิศตะวันออกของ เรือน มีการวางครัวไฟอยู่บนบริเวณชานแดดนี้ เรือน 5 มีการวางอาคารตามตะวัน คือวางแนวจั่วตาม ทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก เหมือนกับรูปแบบเรือนพื้นดินอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 1 และ 2 เพียงแต่รูปทรงหลังคาของเรือน 5 นั้นมีกลางจั่วอยู่ตรงกลางเรือนพอดี หลังคาจั่วคลุมทั้งเรือนนอน และเกยทั้งหมด พบว่าลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนใกล้เคียงกับ กับประเภทของเรือนพัก อาศัยประเภทถาวรชนิด “เรือนเกย” (วิโรฒ ศรีสุโร, 2534).

ประเภทของเรือน : เรือนเกย

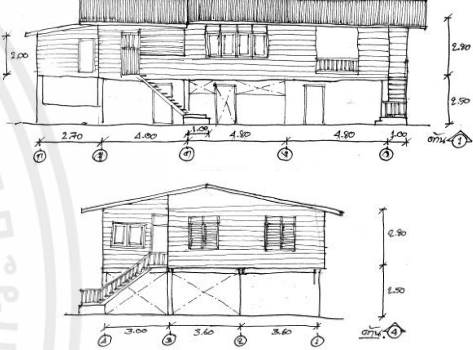
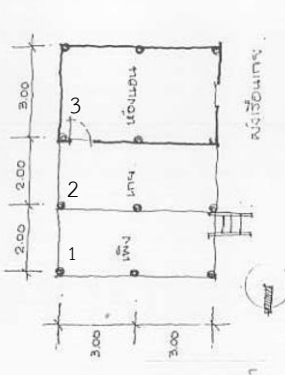
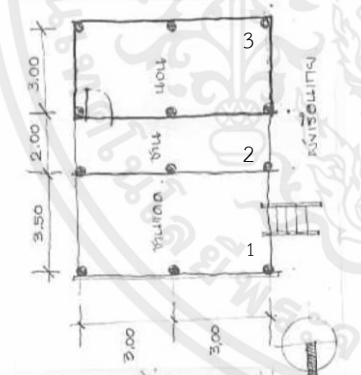
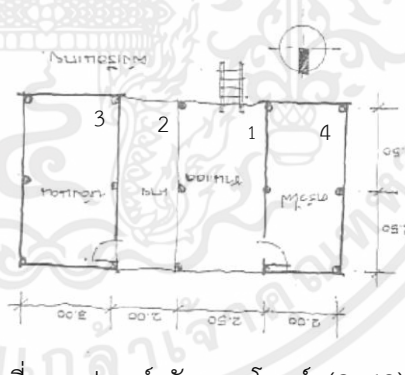
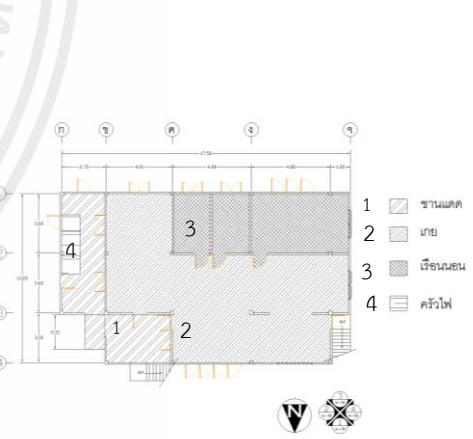
องค์ประกอบของเรือน : ใต้ถุน ชานแดด เกย เรือนนอน ครัวไฟ

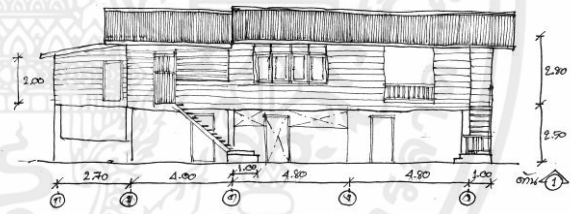
รูปที่ 4.40. แสดงองค์ประกอบเรือน 5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

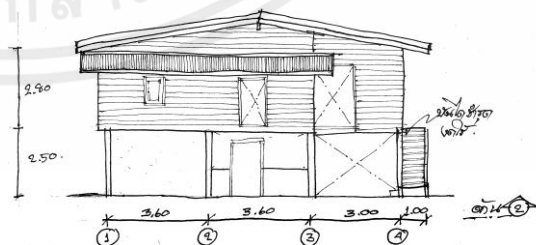
ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 5

รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 1	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 2	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 3	เรือน 5
 <p>ภาพที่ 2.17 แสดงลายเส้นที่ 2.10 บางครั้งจะมีการต่อเติมออกไปจากเรือนชาย อาจใช้หลังคาลาดไปทางเดียวหรือเป็นเพดานแหงนก็มี ส่วนนอกอาจทำกันผนังด้วยไม้ไผ่สาน และแบ่งบางส่วนของพื้นที่โดยเป็นคิ้ว</p>		 <p>ภาพที่ 2.19 แสดงลายเส้นที่ 2.12 เปรียบได้ (ครัว) ชายแฉก ยกมาตั้งสูงจากพื้นเรือน ชายจากด้านผนัง เป็นไม้ท่อนยาวหรืออาจทำเป็นโครงไม้ ฐานมีลักษณะเป็น (ฐาน) ผนังไม้ไผ่สาน ผักกาดให้ลักษณะเป็นไม้ไผ่สาน</p>	
 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>Legend: 1 ชานแดด 2 ภาย 3 เรือนนอน 4 ครัวไฟ</p>

โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม วัสดุที่ใช้ : จากรูปที่ 4.41 ถึง รูปที่ 4.44 โครงสร้างของเรือน 5 เป็นเรือนใต้ถุนสูงประมาณ 2.50 ม. เสาไม้สี่เหลี่ยมขนาดประมาณ 8”x8” โครงสร้างพื้นเป็นไม้เสริมคานพื้นคู้ ปูพื้นไม้กระดานขนาดหน้ากว้างประมาณ 8” พื้นยกและเรือนนอนเรียบเสมอกัน พื้นส่วนชานแตกต่างระดับเล็กน้อย ผนังบริเวณเรือนนอนเป็นวัสดุไม้ตีเกร็ดแนวนอน หน้าต่างมีทั้งแบบเปิดเดี่ยว บานเปิดคู่ และบานเกร็ด เหนือหน้าต่างมีช่องแสงใส่กระจกลายดอกพิกุล โครงสร้างหลังคาเป็นไม้ ออกไก่ คานช่อ คานอะเสใช้เป็นไม้คู้ หลังคาทรงจั่วเดี่ยวมุงสังกะสี หลังคาใหญ่คลุมทั้งส่วนยกและเรือนนอน กลางจั่วตรงกับกลางเรือน มีหลังคาทรงหมาแหงนต่อจากผนังออกไปคลุมส่วนชานแดดทิศตะวันออกที่ใช้เป็นพื้นที่ครัวไฟ บริเวณชานแดดทิศตะวันตกนี้มีผนังล้อมโดยรอบ ใส่หน้าต่างบานเดี่ยว แรกเริ่มก่อสร้างเรือนห้องน้ำห้องส้วมตั้งอยู่ห่างกับเรือนไปทางทิศใต้ (ด้านหลังเรือน) ประมาณ 10 กว่าเมตร หลังสร้างเรือนไม่นานจึงสร้างห้องน้ำห้องส้วมในบริเวณนี้โดยเทพูนซีเมนต์ปิดกระเบื้องพื้นกันผนัง แต่หลังจากย้ายที่นอนไปใต้ถุนเรือนจึงรื้อถอนห้องน้ำห้องส้วมนี้ออกเอาสุขภัณฑ์ไปใช้ที่ห้องน้ำใหม่บริเวณหลังเรือน บริเวณใต้ถุนเรือนทำห้องนอน 2 ห้องก่ออิฐบล็อกฉาบปูน ผนังส่วนอื่น ๆ ก่อผนังเดี่ยวประมาณ 1.00 ม. พื้นใต้ถุนเป็นพื้นปูนซีเมนต์

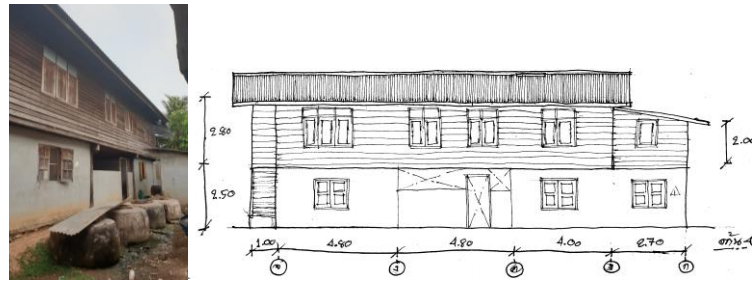

รูปที่ 4.41. แสดงรูปด้าน 1 ทิศเหนือ (หน้าเรือน)

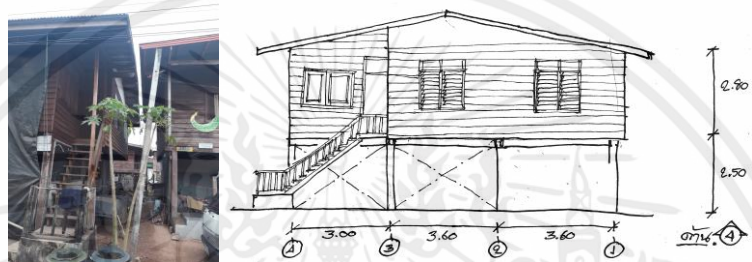

รูปที่ 4.42. แสดงรูปด้าน 2 ทิศตะวันออก (ข้างซ้ายเรือน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นับมูลค่าเงินไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.43. แสดงรูปด้าน 3 ทิศใต้ (หลังเรือน)

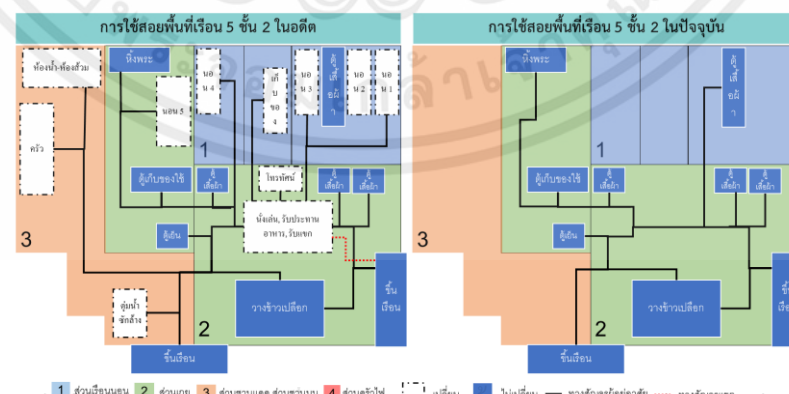
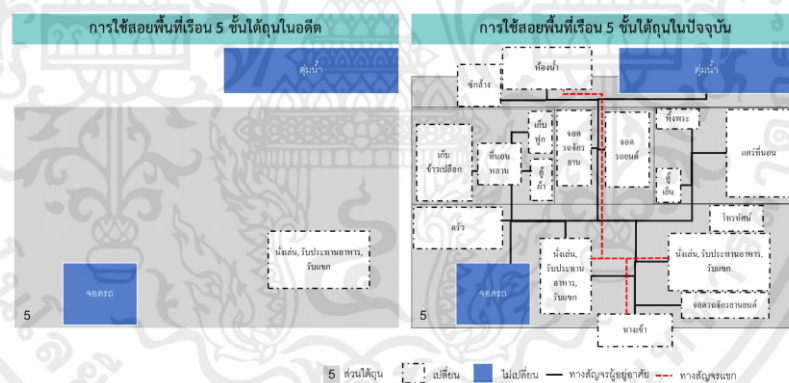
รูปที่ 4.44. แสดงรูปด้าน 4 ทิศตะวันตก (ข้างขวาเรือน)

จากตารางที่ 4.15. แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 5 อดีตและปัจจุบัน และรูปที่ 4.45 แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 5 ในอดีต-ปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ของเรือน 5 เกือบทั้งหมดมีการใช้สอยพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่น ชานแดดทิศตะวันตกของอาคารซึ่งใช้เป็นครัวปัจจุบันมีโครงสร้างพื้นและผนังชำรุด ไม่ได้ใช้งานมานานเนื่องจากความไม่สะดวกในการขึ้นลงเนื่องจากปัญหาสุขภาพของคุณยาย อีกทั้งสมาชิกในเรือนมีจำนวนลดลงจากอดีตมีพ่อแม่และลูกชาย หญิงรวม 5 คน ปัจจุบันไปทำงานกรุงเทพฯ 1 คนต่างจังหวัดอีก 2 คน เหลือลูกชาย ลูกสาวซึ่งต่างก็ออกเรือนไปปลูกเรือนใหม่ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากเรือน 5 นี้ ประกอบกับฐานะของครอบครัวดีมากจึงปรับปรุงต่อเติมพื้นที่ใต้ถุนและย้ายลงมาอาศัยที่พื้นที่ใต้ถุนแทน พื้นที่นอนทุกห้องในปัจจุบันไม่มีการใช้งานพื้นที่นอนบนเรือนนอนอีก เพื่อความสะดวกครัวไฟจึงย้ายลงมาใช้พื้นที่ใต้ถุนเรือนด้านทิศตะวันตก ส่วนชานแดดทิศตะวันออกเฉียงเหนืออดีตเคยมีบันไดขึ้นลงเรือนด้านหน้า ปัจจุบันชำรุดจึงงดใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.15. แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 5 อดีต และปัจจุบัน

ผังพื้นเรือนเดิมในอดีต	ผังพื้นเรือนในปัจจุบัน	พื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น มิอนุญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้าม **รูปที่ 4.45** แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรม ซึ่งมีการนำไปใช้

การใช้สอยพื้นที่ของเรือน 5 ในอดีต-ปัจจุบัน

โดยสามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในแต่ละพื้นที่ได้ในตารางที่ 4.16. แสดงการวิเคราะห์
 พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 5

ตารางที่ 4.16. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการ
 ใช้สอยพื้นที่เรือน 5

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>ใต้ถุนเรือน ส่วนห้องนอน</p> <p>แปลนชั้น 1</p>	<p>บริเวณใต้ถุนเรือนเป็นพื้นคอนกรีตทั้งหมด ก่อผนังด้วยอิฐบล็อกฉาบปูนสูงประมาณ 1.20 ม. ล้อมรอบพื้นที่ใต้ถุน เว้นทางเข้า-ออกตรงกลางด้านทิศเหนือ ด้านทิศใต้ด้านซ้ายและขวาถูกกั้นห้องเป็นห้องนอน 1 ห้องนอน 2 ผนังห้องทั้งหมดก่ออิฐบล็อกฉาบปูนห้องนอนหนึ่งมีขนาด 6.0 x 3.60 ม. แบ่งพื้นที่เก็บข้าวเปลือกและของเบ็ดเตล็ดเช่น ภาชนะ ตะกร้า กะละมัง ถังใส่ข้าวสาร หม้อหุงข้าวไฟฟ้า กระจิบ แผ่นสังกะสี คันเบ็ด เก้าอี้และราวแขวนเสื้อผ้า พื้นที่อีกด้านหนึ่งใช้เก็บที่ฟูกนอนมุ้งและมีตู้เสื้อผ้าพลาสติกแบบ 4 ล้นซึกและชั้นวางของเล็กๆ ห้องนี้ใช้เป็นห้องนอนของหลานสาวเมื่อเวลานอนจึงคอยนำมุ้งและฟูกที่นอนออกมาใช้ ห้องนอนที่ 2 อยู่ทางด้านขวาเป็นห้องนอนของคุณยายประกอบด้วยแคร่ไม้ที่ใช้เป็นเตียงที่มีขนาดกว้างพอที่จะใช้วางตะกร้าเสื้อผ้า กระจิบ น้ำดื่ม มีตู้เสื้อผ้าอยู่ด้านข้างเตียงวางติดกับฝาผนังทิศตะวันออก มีหิ้งพระอยู่ฝั่งด้านทิศใต้ของห้องนอนหันหน้าไปทางทิศเหนือ ประตูและหน้าต่างมีมุ้งลวดกันยุง พื้นคอนกรีตปูเสื่อน้ำมัน มีตู้เย็นวางข้างประตู</p>

เอกสารนี้เป็นทรัพย์สินของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 อย่างไรก็ดี หากมีข้อสงสัยหรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.16. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่เรือน 5 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	<p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : แคร่ที่นอน พูกที่นอน มุ้ง ตะกร้าเสื้อผ้า กระติกน้ำดื่ม ตู้เสื้อผ้า ตู้เย็น หิ้งพระ ภาชนะ ตะกร้า กะละมัง ถังใส่ข้าวสาร หม้อหุงข้าวไฟฟ้า กระจับปี่ แผ่นสังกะสี คันเบ็ด เก้าอี้และราวแขวนเสื้อ กระจับปี่ข้าวเปลือก</p>
<p>ใต้ถุนเรือน ทิศใต้ ด้านหลังเรือน</p> 	<p>ส่วนพื้นที่ว่างระหว่างห้องนอนทั้ง 2 ห้องใช้เป็นบริเวณจอดรถกระบะและรถจักรยาน มีประตูทางออกไปสู่ห้องน้ำ-ห้องส้วม ด้านหลังเรือนซึ่งอยู่ทางทิศใต้ ฝั่งขวามือหลังห้องนอนยายมีตุ่มน้ำขนาดใหญ่วางเรียงอยู่จำนวน 4 ใบ ใช้เก็บน้ำหากน้ำไม่ไหลจึงเอาน้ำในตุ่มมาใช้</p> <p>บนเรือนบริเวณชานแดดส่วนต่อระหว่างชานแดดทางทิศตะวันออกกับชานแดดมุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เดิมใช้เป็นพื้นที่ซักรีดล้างตุ่มน้ำในบริเวณนี้ ปัจจุบันมีความชำรุดมาก จึงไม่ได้ใช้งานอีก ลานซักรีดจึงย้ายมาอยู่ส่วนใต้ถุนเรือน ทางด้านซ้ายถัดจากห้องน้ำไปมีตุ่มน้ำขนาดกลางลักษณะการล้างจานแบบใช้แก้อีชนิดนั่งยอง</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ตุ่มน้ำขนาดใหญ่ 4 ใบ ตุ่มน้ำขนาดกลาง 1 ใบ สุขภัณฑ์ กาละมัง รถกระบะ รถจักรยาน</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น ต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.16. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่เรือน 5 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>ใต้ถุนเรือน ส่วนห้องครัว</p> <p>แปลนชั้น 1</p>	<p>พื้นที่ ครัวไฟเดิมใช้พื้นที่ ชานแดดฝั่งทิศ ตะวันออกบนเรือน ใช้เตาถ่าน 2 เตาวางบนฐานปูนซีเมนต์ ปัจจุบันพื้นที่ครัวย้ายมาใช้พื้นที่ ใต้ถุนเรือนทางทิศตะวันออกประกอบด้วย เตา แก๊สสำหรับทำกับข้าววางอยู่บนชั้นไม้สูง ประมาณ 80 ซม.ใช้ยื่นประกอบอาหาร เช่น ลาก น้ำตก บริเวณใกล้กันมีเตาถ่าน 2 เตา สำหรับนั่งข้าวเหนียวและทำอาหาร เช่น ต้ม ปลาร้า เตาถ่านทั้ง 2 วางอยู่บนฐานอิฐบล็อก ถัดมามีชั้นไม้ใช้วางภาชนะ เช่น ถังเก็บปลาร้า ข้าวสาร หวดนึ่งข้าวเหนียว ยังมีหม้อหุงต้มและ กระจตบแวนอยู่ที่ผนังด้านเดียวกันส่วนกลาง ห้องครัวยังมีแคร่ไม้ใช้สำหรับนั่งประกอบอาหาร</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ชั้นวางของ ถังเก็บปลาร้า ข้าวสาร หวดนึ่งข้าวเหนียว หม้อหุงต้ม กระจตบ เตาถ่าน 2 เตา เตาแก๊ส</p>
<p>ใต้ถุนเรือน พื้นที่นั่งเล่น รับประทานอาหาร ประกอบอาชีพสานกระจตบ และรับแขก</p> <p>แปลนชั้น 1</p>	<p>ทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ จอดรถบรรทุกเพื่อการเกษตรและเก็บอุปกรณ์ การเกษตรไว้รวมกัน พื้นที่ติดกันวางแคร่ไม้ นั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร ทำกิจกรรมอาชีพ สานกระจตบ และรับแขกผู้มาเยี่ยม กระจตบ น้ำ ต้มวางบนแคร่ไม้ ส่วนขวดน้ำดื่มพลาสติกขนาด 20 ลิตร วางอยู่บนชานทางขึ้นบันไดทิศเหนือที่ ก่ออิฐฉาบปูนสูงประมาณ 55 ซม. เดิมบันไดนี้ ใช้สำหรับขึ้นสู่ชานแดดของเรือนแต่เพราะวัสดุ ชำรุดจึงปิดไม่ได้ใช้งานมานาน</p>

ตารางที่ 4.16. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่เรือน 5 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	<p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : เก้าอี้พลาสติก การเกษตร รถบรรทุก แคร่ไม้ กระจาดน้ำดื่ม ขวดน้ำดื่มพลาสติกขนาด 20 ลิตร</p>
<p>ใต้ถุนเรือน</p> 	<p>บริเวณหน้าห้องนอนของยายมีโต๊ะวางโทรทัศน์และพัดลม พื้นที่ส่วนนี้เดิมใช้สำหรับนั่งเล่นดูโทรทัศน์ในช่วงตอนเย็นและรับประทานอาหารร่วมกันในครอบครัวก่อนที่ลูก ๆ ของยายจะย้ายไปทำงานต่างจังหวัด ปัจจุบันมีผู้อาศัยในเรือนเพียง 3 คนคือยาย ลูกสะใภ้และหลานสาว เมื่อจำนวนคนน้อยลงความต้องการพื้นที่ก็น้อยลง เมื่อรับประทานอาหารจึงใช้เพียงพื้นที่บนแคร่ไม้ นั่งรับประทานอาหารร่วมกัน บริเวณเดียวกันฝั่งทางทิศเหนือใช้เป็นที่จอดรถจักรยานยนต์ที่ต่อเสริมตะกร้าใส่ผลผลิตทางการเกษตรจำนวน 2 คัน และด้านมุมทิศตะวันตกเฉียงเหนือเป็นบันไดทางขึ้นหลังของเรือน</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : โทรทัศน์วางบนโต๊ะ พัดลม รถจักรยานยนต์ที่ต่อเสริมตะกร้าใส่ผลผลิตทางการเกษตรจำนวน 2 คัน รถจักรยาน</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ทุกครั้งหากมีการไปใช้

ตารางที่ 4.16. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่เรือน 5 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>เกย</p> <p>แปลนชั้น 2</p>	<p>ส่วนเกยเป็นส่วนที่ต่อเนื่องจากบันไดทางขึ้นฝั่งทิศตะวันตกเฉียงเหนือ พบว่าเป็นบริเวณกว้างประกอบด้วยพื้นที่เกยฝั่งด้านทิศตะวันออกและด้านทิศเหนือด้านหน้าเรือน มีส่วนที่เป็นระเบียงมีลูกกรงกันตก ปัจจุบันมีฝ้ายางปิดคลุมกันฝนสาด ถัดจากส่วนจะเกยที่เป็นระเบียงมีผนังกันเป็นซุ้มประตู ใช้เป็นพื้นที่เก็บกระสอบข้าวมีตาข่ายคลุมป้องกันหนู</p> <p>เกยส่วนกลางเรือนเป็นโถงกว้างมาก เดิมใช้เป็นพื้นที่ ประกอบอาชีพสานกระติบ นึ่งเล่น รับประทานอาหารร่วมกับครอบครัวและใช้พื้นที่นี้รับแขก ทำพิธีบายศรีหรือพิธีทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ปัจจุบันมีเพียงตู้เสื้อผ้าวางอยู่ซิดผนังเรือนนอนและผนังด้านทิศตะวันออกอยู่จำนวน 4 ตู้ ส่วนพื้นที่เกยด้านทิศตะวันออกของเรือน มีตู้เย็นเก่า 1 ตู้ ใช้ตู้เก็บของและตู้เสื้อผ้าแบ่งกันพื้นที่เกยออกจากพื้นที่เรือนนอน</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ฝ้ายางปิดคลุมกันฝนสาด กระสอบข้าวมีตาข่ายคลุมป้องกันหนู ตู้เสื้อผ้าจำนวน 5 ตู้ มีตู้เย็นเก่า 1 ตู้ ตู้เก็บของเครื่องใช้เก่า หิ้งพระที่ติดกับผนัง หิ้งพระที่ทำด้วยโต๊ะไม้เล็กลงอยู่กับพื้นที่ห้องเสื้อปูพื้น</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.16. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่เรือน 5 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>ชานแดด</p> <p>แปลนชั้น 2</p>	<p>จากการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “ตรงนี้เป็นครัว ตรงที่เป็นปูนนั้ก่อนนี้เป็นห้องน้ำ เตาก็วางอยู่นี่ละ ทำครัวบนนี้ ช่าง ๆ นี้ (บริเวณช่องเปิดที่พื้นชำรุด) วางโองน้ำใช้ ชักผ้าตรงนี้ละ พื้นมันพังไปแล้วไม่ได้ใช้ ตรงที่วางโหว (ทางหน้าเรือนทิศเหนือ) วางโหวปลาร้าไว้เยอะ ตอนนี้ย้ายไปไว้ข้างล่างหมดแล้ว”</p> <p>ระดับพื้นของบริเวณชานแดดลดต่ำกว่าส่วนเกยประมาณ 5 ซม. ชานแดดประกอบด้วย 2 ส่วนคือส่วนที่อยู่ทิศตะวันออกเดิมเป็นครัวโหวมีเตาถ่านวางอยู่บนแท่นคอนกรีต ดูทรุดโทรมเพราะไม่ได้ใช้งานมานาน ในบริเวณเดียวกันถัดไปทางทิศใต้มีพื้นคอนกรีตที่ถูกหุบทิ้งเป็นซากกองอิฐและเศษปูนเดิมเป็นพื้นที่ห้องน้ำ ห้องส้วมที่ถูกต่อเติมขึ้นเพื่อใช้งานบนเรือน แต่ปัจจุบันเมื่อย้ายไปอาศัยที่ได้ถุนเรือน ห้องน้ำบริเวณนี้จึงถูกหุบทิ้ง เอาสุขภัณฑ์ไปใช้ที่ห้องน้ำใหม่ได้ถุนเรือน</p> <p>บริเวณชานแดดส่วนต่อระหว่างชานแดดทางทิศตะวันออกกับชานแดดมุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือเดิมใช้เป็นที่ซักล้างวางตุ่มน้ำในบริเวณนี้ ปัจจุบันมีความชำรุดมากจึงไม่ได้ใช้งานอีก ลานซักล้างจึงย้ายไปอยู่ส่วนได้ถุนเรือน</p> <p>ชานแดดส่วนที่ 2 อยู่ มุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่โล่ง มีประตูกั้นระหว่างชานแดดและเกยถึง 2 ด้าน และมีประตูทางเข้าเรือนของบันไดทิศเหนือด้านหน้าเรือน</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถเผยแพร่ไปโดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องขออนุญาตก่อนนำข้อมูลไปใช้

ตารางที่ 4.16. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่เรือน 5 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	<p>แต่เนื่องจากฝั่งนี้มีวัสดุชำรุดจึงปิดตายประตูทางขึ้น พื้นที่ชานแดดนี้เดิมวางตู้เก็บของเครื่องใช้ และเครื่องครัวต่าง ๆ</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : เตาถ่าน เก้าอี้รับแขก ชั้นวางของ ชั่งใส่ปลา ไท 2 ใบ</p>
<p>เรือนนอน</p> 	<p>จากการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “ห้องนอนก็นอนกันหลายคน เอาตู้เสื้อผ้ากันห้อง ห้องเล็กตรงกลางห้องหนึ่งใช้เป็นห้องเก็บของ ริมสุดเป็นห้องพระ” พื้นที่เรือนนอนใช้ระดับพื้นเดียวกันกับพื้นที่เกย แบ่งผนังออกเป็น 3 ห้อง มีห้องนอนเล็ก 2 ห้องและห้องนอนใหญ่ 1 ห้อง ห้องนอนเล็กห้องหนึ่งใช้เป็นห้องนอนยังพบพูกและหมอนขวานวางอยู่กลางห้อง ห้องเล็กถัดมาเป็นห้องเก็บของใช้เก็บเครื่องมือเก่าที่ไม่ได้ใช้งานแล้ว ห้องนอนใหญ่มีตู้เสื้อผ้า 2 ตู้กันพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน ภายในตู้หนึ่งเก็บเครื่องนอน เช่นที่นอนที่พับได้ หมอนขวานและหมอนขิด ส่วนตู้อีกใบเก็บอุปกรณ์เครื่องใช้และเสื้อผ้า พื้นที่ห้องนอนทั้งหมดบนเรือนนอนปัจจุบันไม่ได้ใช้พื้นที่ เพราะย้ายลงไปใช้พื้นที่ใต้ถุนแล้ว พื้นที่เรือนนอนของเรือน 3 ห้อง จะแบ่งห้องหนึ่งที่ไม่มืผนังกัน เป็นห้องพระและเป็นที่นอนลูกชาย ในพื้นที่ประกอบด้วยหิ้งพระที่ติดกับผนังสูงประมาณ 1 เมตร 70 เมตรและหิ้งพระที่ทำด้วยโต๊ะไม้เล็กวางอยู่กับพื้นห้อง มีเสื่อปูพื้นเคยใช้เป็นพื้นที่นอน แต่ปัจจุบันคงเหลือเพียงหิ้งพระเท่านั้น</p>

ตารางที่ 4.16. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่เรือน 5 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	<p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ตุ้เสื้อผ้า 2 ตุ้ พูกและหมอนขวาน กล่องไม้สำหรับเก็บของ</p>

จากตารางที่ 4.16 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 5 อดีตและปัจจุบัน, ตารางที่ 4.16 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 5 และรูปที่ 4.44 แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 3 ในอดีต-ปัจจุบัน โดยปัจจัยที่พบจากการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงเรือน 5 ได้ดังนี้

1. จำนวนผู้อยู่อาศัย จากการที่จำนวนผู้อยู่อาศัยในเรือนมีน้อยลงส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้พื้นที่อย่างมาก ในอดีตครอบครัวมีผู้อยู่อาศัยหลายคนจึงมีความต้องการใช้พื้นที่มากแต่เมื่อมีจำนวนลดลงความต้องการใช้สอยพื้นที่ เช่น การนั่งกินข้าวร่วมกัน นั่งพักผ่อนร่วมกัน จึงน้อยลง

2. ปัญหาสุขภาพ เมื่อผู้อยู่อาศัยเกิดความเจ็บป่วย มีปัญหาสุขภาพ ทำให้การใช้สอยพื้นที่น้อยลงต้องการความสะอาดมากขึ้น เช่น ไม่สะดวกในการขึ้นลงบันได จึงจำเป็นต้องย้ายมาพักอาศัยส่วนใต้ถุนเรือนแทน

3. วัสดุ บริเวณที่วัสดุเกิดการชำรุดทำให้กิจกรรมในบริเวณนั้นเปลี่ยนแปลงไป เช่น บันไดทางทิศเหนือหน้าเรือนนั้นเกิดการชำรุด พื้นที่ที่เคยใช้สำหรับขึ้นลงบันได ปัจจุบันถูกปิดไม่ได้ใช้งานและกลายเป็นเพียงพื้นที่วางขวดน้ำดื่มพลาสติก

4. ความต้องการส่วนบุคคล พื้นที่ห้องน้ำบนเรือนเกิดขึ้นเพราะความต้องการความสะดวกสบายในการใช้สอยบนเรือน แต่เมื่อผู้อาศัยย้ายลงมาใช้ชีวิตประจำวันในบริเวณใต้ถุนเรือน ห้องน้ำบนเรือนก็ถูกรื้อถอน

5. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานะภาพทางการเงินของครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการใช้พื้นที่ ที่เปลี่ยนไป เช่น การก่อสร้างห้องนอน ห้องน้ำ การเทพื้นใต้ถุนเป็นพื้นที่ซีเมนต์ทั้งหมดเพื่อใช้ในการกิจกรรมและพฤติกรรมอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.6. เรือน 6

รูปที่ 4.46. เรือน 6

ที่ตั้ง : บ้านเลขที่ 58 หมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ

วันที่ทำการสำรวจ : 20 มีนาคม 2562

อายุเรือน : ประมาณ 35 ปี ปีที่ก่อสร้างเรือน ประมาณ พ.ศ. 2425 - พ.ศ. 2530

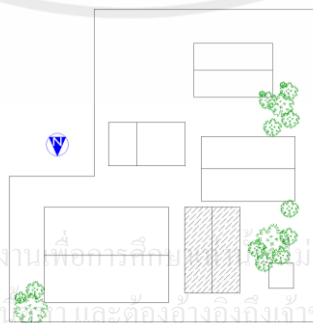
เจ้าของเรือนอายุ : 52 ปี

อาชีพ : ชาวนา

สมาชิกที่อาศัย : 2 คน

ชาติพันธุ์ : เชื้อสายไทย - อีสาน

ผังบริเวณ : เรือน 6 เป็นหนึ่งในกลุ่มเรือนที่ย้ายถิ่นฐานย้ายเรือนมาจาก จ. อุตรธานี เมื่อ พ.ศ. 2533 เรือน 6 เกิดจากเมื่อลูกชายแต่งงานมีภรรยา ต้องการสร้างครอบครัวใหม่จึงปลูกสร้างเรือนในบริเวณที่ดินของพ่อแม่ เรือน 6 ตั้งอยู่บริเวณทิศเหนือของที่ดิน คู่กับเรือน 5 ซึ่งเป็นเรือนของพ่อแม่ ด้านข้างของเรือน 6 ทางทิศตะวันตก มีสถูปบรรพบุรุษตั้งอยู่ในกุฏิเล็ก ๆ (ศาลา)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.47. ผังบริเวณเรือน 6

ประเภทของเรือน : เรือนเหย้า

องค์ประกอบของเรือน : ใต้ถุน เรือนนอน

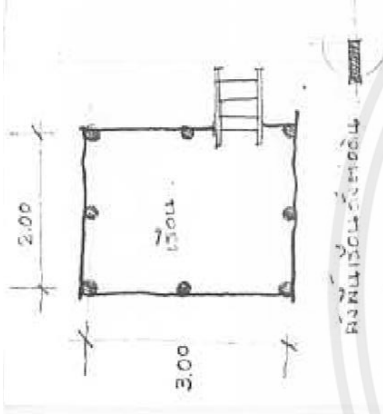
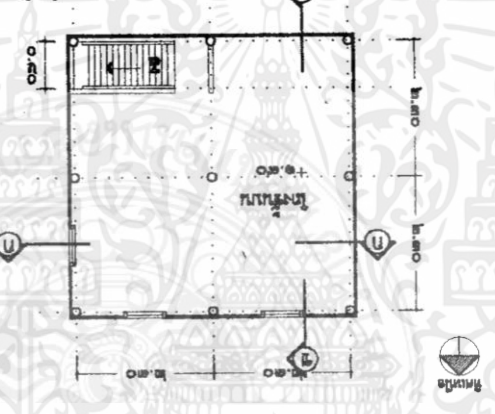
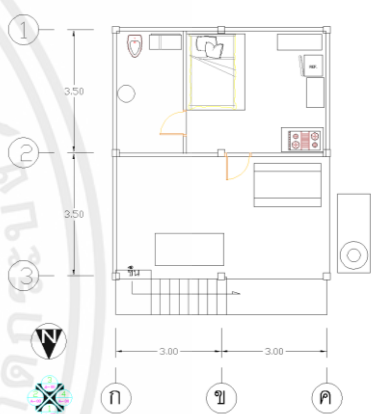

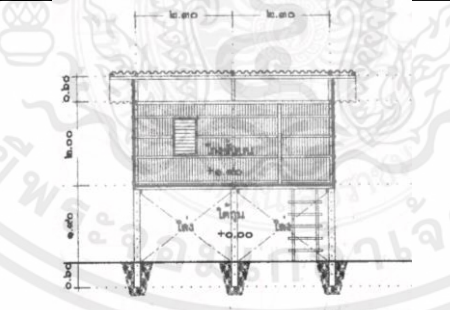
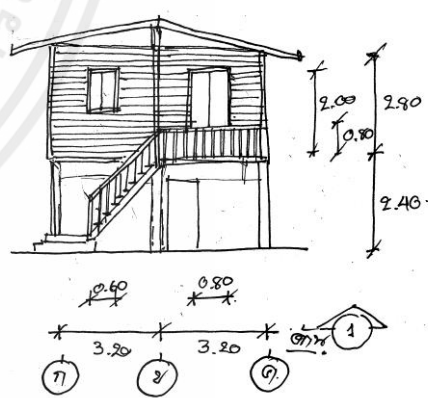
ตารางที่ 4.17 เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 5 มีความคล้ายคลึงกับรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 8 คือมีหลังคาทรงจั่วมุงสังกะสี มี 2-3 ช่วงเสา เสาจากพื้นดินสูงถึงอกไก่แบบตั้งต่อดิน ผนังของเรือน 3 เป็นผนังไม้ตีเกร็ดแนวนอนเหมือนเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 8 บันไดเรือนมีชันทั้งบนและล่าง ไม่มีองค์ประกอบเกยและชานแดด มีเพียงส่วนใต้ถุนสูงและเรือนนอน พื้นเรือนนอนเรียบเสมอกันไม่มีการเล่นระดับพื้น ส่วนเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 7 นั้นมีความคล้ายคลึงกันในรูปแบบลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพและองค์ประกอบเรือนที่มีส่วนใต้ถุนสูงและเรือนนอนเช่นเดียวกัน แต่แตกต่างในเรื่องการใช้วัสดุและเทคนิคการก่อสร้าง เพราะเป็นลักษณะของเรือนเครื่องผูกที่ใช้ไม้ไผ่ และการประกอบเรือนด้วยการผูกด้วยตอกไม้ไผ่ จึงพอสรุปได้ว่าเรือน 3 มีลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คล้ายคลึงกับรูปแบบ “เรือนเหย้า ชนิดตั้งต่อดิน” (วิโรฒ ศรีสุโร, 2534)

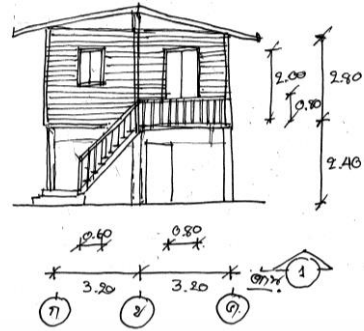
ลักษณะการวางตัวเรือนของเรือน 6 นี้วางตัวเรือนวางตะวันคือวางหน้าจั่วเรือนในทิศเหนือ-ทิศใต้ ผนังเรือนมีลักษณะเกือบเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส แนวชายคาป้องกันแสงแดดได้ทั้งในช่วงสายและบ่าย หน้าเรือนหันไปทางทิศเหนือทำให้ลานกิจกรรมที่อยู่หน้าเรือนไม่ค่อยถูกรบกวนเรื่องแสงแดด (ตะวัน อ้อมข้าว)

โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม วัสดุที่ใช้ : จากรูปที่ 4.47 – 4.50 โครงสร้างและวัสดุเรือน 6 เรือนเหย้าเสาเรือนเดิมเป็นเสาไม้สูงจากพื้นดินถึงอกไก่ตามแบบเรือนชนิดตั้งต่อดิน แต่ปัจจุบันบริเวณใต้ถุนเรือนเสาถูกแทนที่ด้วย เสา ค.ส.ล.สำเร็จรูป ตัดเสาไม้เดิมตั้งแต่คานพื้นลงมา เนื่องจากความชำรุด เพราะเกิดอุทกภัยบ่อยครั้งในหมู่บ้าน เสาไม้บนเรือนนอนเป็นเสาขนาด 6”x6” โครงคร่าวพื้นเรือนนอนเป็นไม้ คานค้ำรับตงพื้น พื้นเรือนเป็นไม้กระดาน ผนังเรือนเป็นไม้ตีเกร็ดซ้อนแนวนอน หน้าต่างบานคู่ บันไดมีชันบันไดด้านล่างขนาดกว้าง 1.20x1.00 ม. มีระเบียงต่อยื่นออกมาเพื่อรับบันไดขึ้นหน้าเรือน ราวบันไดมีเพียงด้านขวาด้านเดียว ตามความเชื่อการก่อสร้างเรือนพื้นถิ่นอีสานเรียกว่า บันไดด้านขวาว่า พอกะได (ปกรณ พัฒนานุโรจน์, 2548). โครงคร่าวหลังคาเป็นไม้ หลังคาทรงจั่ว มุงสังกะสี ความลาดชันประมาณ 10 องศา ส่วนใต้ถุนเรือนก่ออิฐบล็อกสูง 2 ม.เสมอวงกบประตู สูงขึ้นไปใช้แผ่นซีเมนต์บอร์ดตีปิดแบบชั่วคราว พื้นเรือนเทซีเมนต์

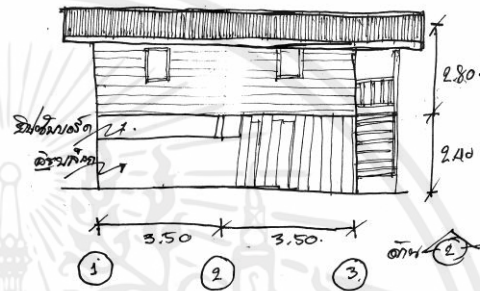
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.17. เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นดินอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 6

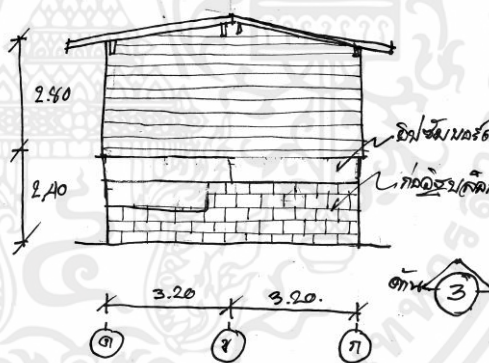
รูปแบบเรือนพื้นดินอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 7	รูปแบบเรือนพื้นดินอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 8	เรือน 6
		
 <p>ภาพที่ 2.11 แสดงลายเส้นที่ 2.4 เรือนคั้งต๋อนมุงหญ้าแฝดเปตอง บ.พิวขวาง อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม</p> <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : กาญจนา ต้นสุวรรณรัตน์. (2544).</p>	

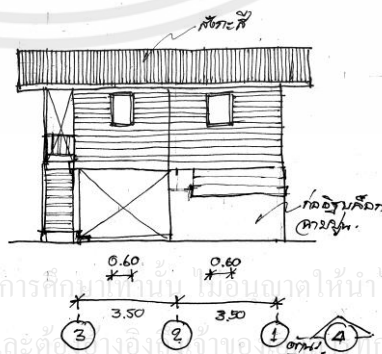
รูปที่ 4.48. แสดงรูปด้าน 1 ทิศเหนือ (หน้าเรือน)

รูปที่ 4.49. แสดงรูปด้าน 2 ทิศตะวันออก (ข้างซ้ายเรือน)

รูปที่ 4.50. แสดงรูปด้าน 3 ทิศใต้ (หลังเรือน)

รูปที่ 4.51. แสดงรูปด้าน 4 ทิศตะวันตก (ข้างขวาเรือน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการศึกษานานาชาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าและตีพิมพ์โดยไม่แจ้งชื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.18. แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 6 อดีต และปัจจุบัน

ผังพื้นเรือนเดิมในอดีต	ผังพื้นเรือนในปัจจุบัน	พื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง

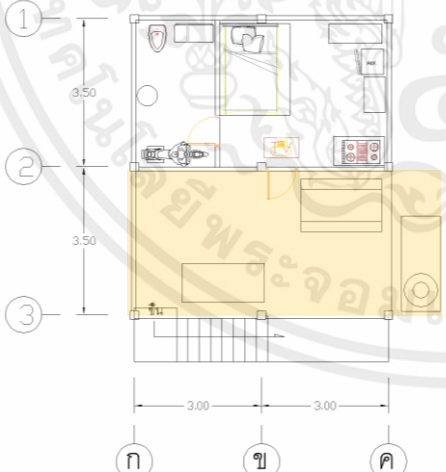

รูปที่ 4.52 แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรม

การใช้สอยพื้นที่ของเรือน 6 ในอดีต-ปัจจุบัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากรูปที่ 4.52. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 6 ในอดีต-ปัจจุบัน พบว่าเดิมพื้นที่ใต้ถุนเรือนใช้ในการทำกิจกรรมน้อยมาก เนื่องจากเรือน 6 นี้เป็นกลุ่มเรือนซึ่งแยกตัวออกมาจากรวมเรือน 5 เพื่อสร้างครอบครัวใหม่ ในระยะแรกต้องอาศัย ความช่วยเหลือจากเรือน 5 ใช้พื้นที่ ครั้วและห้องน้ำเรือน 5 ส่วนที่นอนลูกเดิมใช้พื้นที่บนเรือนนอนโดยใช้ตู้เสื้อผ้ากั้นแบ่งส่วนพื้นที่บนเรือนนอน ออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนนอนพ่อ-แม่ ส่วนนอนลูกและส่วนพื้นที่ร่วมกันเป็นพื้นที่สำหรับนั่งเล่น รับประทานอาหารร่วมกันในครอบครัว และแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งเพื่อวางกระสอบข้าวเปลือก แต่หลังจากฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น จึงเริ่มต่อเติมพื้นที่ใต้ถุน กั้นผนังอิฐบล็อกแบ่งพื้นที่ใต้ถุนออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนห้องน้ำ-ห้องส้วม ส่วนที่นอนลูกและครั้ว และส่วนพื้นที่เปิดโล่งไว้สำหรับใช้นั่งประกอบอาชีพสานกระติบ นั่งเล่น รับประทานอาหารในเวลากลางวัน โดยสามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในแต่ละพื้นที่ได้ในตารางที่ 4.19. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 5

ตารางที่ 4.19. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 5

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>ใต้ถุนเรือน พื้นที่โล่งเปิดโล่ง</p> 	<p>พื้นที่ใต้ถุนเป็นซีเมนต์สูงกว่าพื้นดิน 5 ซม. กั้นผนังอิฐบล็อกสูงประมาณ 2 ม. ส่วนบนของผนังใช้แผ่นซีเมนต์บอร์ดตีปิดแบบชั่วคราว แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนห้องน้ำ-ห้องส้วม ส่วนที่นอนลูกและครั้ว และส่วนพื้นที่โล่งเปิดโล่งทางทิศเหนือ</p> <p>จากการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “ห้องข้างบนมันร้อน กลางวันนั่งสานกระติบข้างล่างนี้ดีกว่า ที่นอนข้างล่างเหนือก็ใช้นอนกลางวัน กลางคืนให้ลูกนอน” พื้นที่เปิดโล่งฝั่งทิศเหนือนี้ ปูเสื่อบนพื้นสำหรับใช้นั่งประกอบอาชีพสานกระติบ วางแคร่ไม้เอนนอนไว้สำหรับนั่งเล่นนอนเล่น และให้แขกนั่ง อีกทั้ง</p>

ตารางที่ 4.19. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 5 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
	<p>ยังช่วยกันพื้นที่ให้เป็นสัดส่วนเพิ่มความเป็นส่วนตัวให้กับพื้นที่นั่งทำงานและบันไดทางขึ้นเรือนนอน วางโต๊ะรับประทานอาหารไว้สำหรับรับประทานอาหารร่วมกันกับครอบครัว บนโต๊ะวางขวดน้ำดื่มพลาสติกแบบมีก๊อก และวางพัดลมบนเก้าอี้ ใช้เวลานั่งทำงาน บริเวณประตูทางเข้าห้องวางโทรทัศน์บนชั้นไม้ ดูโทรทัศน์ขณะนั่งทำงาน ด้านทิศตะวันตกวางชั้นไม้และหม้อน้ำ ลักษณะคล้ายฮ้านแอ่งน้ำของชาวอีสาน เพียงแต่จุดประสงค์เพียงเพื่อใส่น้ำใช้ล้างสิ่งของจานชามไม่ได้ใส่น้ำดื่ม</p>
<p>ที่นอนลูกและครัว</p> 	<p>พื้นที่ห้องนอนและห้องครัว ยกระดับพื้นสูงชันกว่าโถง อีก 5 ซม. ภายในห้องครัว บริเวณหน้าประตูวางโทรทัศน์หันออกหน้าประตูไว้ดูขณะทำงาน หากจะนอนดูจากในห้องก็แค่เพียงหันกลับด้าน มีตู้กับข้าวไม้ ชั้นวางของไม้วางเครื่องปรุง ผนังแขวนอุปกรณ์เครื่องครัว เช่น หม้อ ซึ่งนั่ง กระทบ การประกอบอาหารใช้เตาแก๊สและหม้อหุงข้าวไฟฟ้า มีตู้เย็นสำหรับเก็บอาหารสดเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเนื่องจากอุปกรณ์สมัยใหม่ ที่มีมห้องมีชั้นเก็บภาชนะพลาสติกหวดข้าวเหนียวเตาแก๊สปิคนิคไว้สำรองเมื่อแก๊สหมดหมด</p> <p>ในพื้นที่นี้ยังมีแคร่ไม้ ปูเสื่อและวางฟูกที่นอนอยู่บริเวณริมผนังหน้าห้องน้ำ-ห้องส้วม สำหรับเป็นที่นอนของลูกในเวลากลางคืน ทั้งยังเป็นที่นอนพักผ่อนของเจ้าของบ้านในเวลากลางวัน</p>

ตารางที่ 4.19. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 5 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>ห้องน้ำ-ห้องส้วม</p> 	<p>พื้นที่ภายในห้องน้ำค่อนข้างกว้าง ส่วนที่ใช้อาบน้ำประกอบด้วย ตุ่มน้ำ ก๊อกน้ำ ฝักบัว กระจกเงา ชั้นวางพลาสติกเล็ก ๆ ผูกเชือกแขวนไว้กับผนัง มีโถส้วมชนิดนั่งราบ บริเวณใกล้กับโถส้วมวางเครื่องซักผ้าฝาบน ใช้พื้นที่บางส่วนวางขวดน้ำดื่มพลาสติก 20 ลิตรและยังใช้เป็นที่เก็บรถมอเตอร์ไซค์ที่ชำรุด</p> <p>ภาพความเปลี่ยนแปลงของเรือน อดีต - ปัจจุบัน</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำเอกสารไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องขออนุญาตจากเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.19. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 5 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่
<p>เรือนนอน</p> 	<p>พื้นที่บนเรือนนอนเป็นห้องโล่งทั้งหมด ไม่มีการกั้นผนังห้อง เพียงใช้ตู้เสื้อผ้ากั้นแบ่งพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน เดิมใช้พื้นที่โถงปูเสื่อนั่งเล่นรับประทานอาหารรวมกันกับครอบครัว ปัจจุบันใช้พื้นที่ส่วนใต้ถุนแทน ตรงกลางเรือนมีตู้เย็นและโทรทัศน์ ลำโพงวางบนจักรเย็บผ้า หากจะใช้งานจักรเย็บผ้าจึงค่อยยกโทรทัศน์ออก พื้นที่นอนพ่อแม่ ปูเสื่อบนพื้นและวางพูกขนาด 6 ฟุต ขึงมุ้งกางไว้ตลอดเวลา มีตู้เสื้อผ้าเล็กวางบริเวณปลายเตียง ด้านซ้ายของที่นอนพ่อแม่ เป็นตู้เสื้อผ้า 2 ใบ วางกั้นแบ่งพื้นที่ออก เพื่อใช้เป็นที่นอนลูกในอดีต ตู้เสื้อผ้านั้นจึงหันมาฝั่งเตียงพ่อแม่ 1 ตู้ อีกตู้หันไปฝั่งเตียงลูก มีตู้เก็บของวางระหว่างตู้ทั้ง 2 ตู้ บนชั้นวางมีพระเครื่องวางบนพาน ปัจจุบันเมื่อต่อเติมห้องใต้ถุน ลูกจึงย้ายลงมานอนห้องใต้ถุนเรือนแทน พื้นที่นอนจึงถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่ใช้รีดผ้าและแต่งตัวแทน เรือนนี้ไม่มีตำแหน่งหิ้งพระ</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า จากตารางที่ 4.19 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้คิดแบบลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารในทุกกรณีที่มีการนำ ไปใช้เปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 6 พบปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สถานะภาพทางการเงินของครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการใช้พื้นที่ เดิมครอบครัวใช้ครัวและห้องน้ำร่วมกับเรือน 5 แต่เมื่อมีกำลังทรัพย์เพียงพอจึงสร้าง ห้องนอน ห้องครัวและห้องน้ำห้องส้วมบริเวณใต้ถุนเรือนได้
2. จำนวนผู้อยู่อาศัย พื้นที่เรือน 6 เมื่อมีลูกจึงต้องมีการจัดแบ่งพื้นที่นอนสำหรับลูกบนเรือน เพิ่มตู้เสื้อผ้า และใช้ตู้เสื้อผ้าในการจัดแบ่งพื้นที่บนเรือน
3. วัสดุ เสาเรือนเดิมเป็นเสาไม้สูงจากพื้นดินถึงอกไก่ตามแบบเรือนชนิดตั้งต่อดิน แต่ปัจจุบันบริเวณใต้ถุนเรือนเสาถูกแทนที่ด้วย เสา ค.ส.ล.สำเร็จรูป ตัดเสาไม้เดิมตั้งแต่คานพื้นลงมาเนื่องจากความชำรุดเพราะเกิดอุทกภัยบ่อยครั้งในหมู่บ้าน
4. สภาพภูมิอากาศ เนื่องจากบนเรือนนอนในตอนกลางวันมีอากาศร้อน เจ้าของเรือนเองจึงใช้พื้นที่ใต้ถุน ในการนั่งเล่น ดูโทรทัศน์ ทำงานสานกระติบหรือนอนพักในเวลากลางวัน
5. อุปกรณ์สมัยใหม่ มีการใช้ตู้เย็นแทนฮ้านแอ่งน้ำ ใช้เครื่องซักผ้าแทนการซักผ้าด้วยมือ ใช้เตาแก๊สแทนการก่อเตาถ่านเพื่อความสะดวกในการทำอาหารง่าย ๆ
6. ความต้องการส่วนบุคคล พื้นที่นอนลูกเดิมเคยอยู่บนเรือนนอนแต่เมื่อโตขึ้นต้องการความเป็นส่วนตัวมากขึ้นจึงย้ายมานอนในพื้นที่ห้องใต้ถุนเรือน

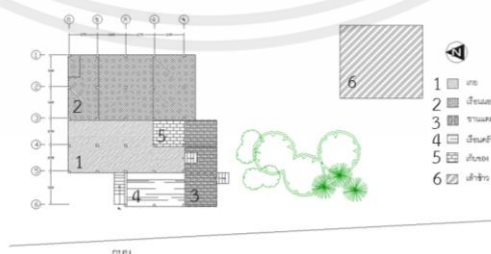
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.7. เรือน 7

รูปที่ 4.53. เรือน 7

- ที่ตั้ง : บ้านเลขที่ 9 หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ
- วันที่ทำการสำรวจ : 20 มีนาคม 2562
- อายุเรือน : ประมาณ 65 ปี ปีที่ก่อสร้างเรือน ประมาณ พ.ศ. 2495 - พ.ศ. 2500
- เจ้าของเรือนอายุ : 52 ปี
- อาชีพ : ชาวนา, พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต จ.บึงกาฬ
- สมาชิกที่อาศัย : 2 คน
- ชาติพันธุ์ : เชื้อสายไทย - โข่ง
- ผังบริเวณ : ผังบริเวณเรือนประกอบไปด้วย ชานแดด เกย เรือนนอน ครัวไฟ ห้องเก็บของและเล้าข้าวอยู่ทางทิศใต้ บันไดทางขึ้นเรือนอยู่ทิศตะวันตก หน้าเรือนเป็นถนนหมู่บ้านและสวนยางพารา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้เฉพาะการศึกษานี้เท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาหรือข้อมูลอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

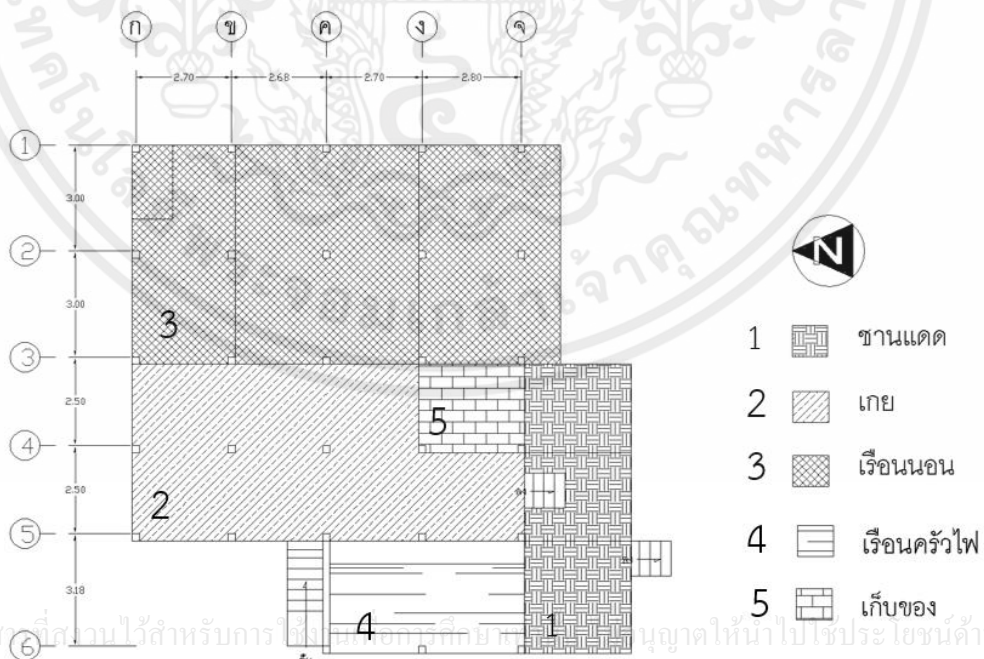
รูปที่ 4.54. ผังบริเวณเรือน 7

จากตารางที่ 4.20 เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 7 ดังนี้ ลักษณะทั่วไปของเรือน 7 เป็นเรือน โครงสร้างเสาไม้สี่เหลี่ยม หลังคาทรงจั่ว มุงสังกะสี โครงสร้างพื้นและโครงสร้างหลังคาเป็นไม้ ผนัง เรือนเป็นวัสดุไม้ มีองค์ประกอบของเรือนที่ประกอบไปด้วย ใต้ถุน เกย ขานแดด เรือนนอน ครัวไฟ และห้องเก็บของ พบว่าลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนใกล้เคียงกับ กับประเภทของเรือน พักอาศัยประเภทถาวรชนิด “เรือนเกย” (วิโรฒ ศรีสุโร, 2534). โดยองค์ประกอบของเรือนเกย ดังกล่าวประกอบไปด้วย เกย ขานแดด ขานมน เรือนนอน ครัวไฟ ฮ้านแอ่งน้ำเหมือนกัน แต่ด้วย อุปกรณ์สมัยใหม่ มีการใช้น้ำขวดพลาสติก ถูกลอนามัย ง่ายต่อการหาใช้ ทำให้ไม่มีส่วนฮ้านแอ่งน้ำอีก

ทิศทางการวางตัวเรือน 7 มีการวางตัวเรือนนอนวางขวางตะวัน โดยหันจั่วของเรือนไปแนวทิศ เหนือ-ทิศใต้ และมีส่วนเกยและครัวไฟอยู่ทางทิศตะวันตกของเรือนเพื่อแก้ปัญหาความร้อนจาก ช่วงเวลาเย็น การวางตัวเรือนเหมือนกับรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 3 (ปกรณั พัฒนานุโรจน์, 2548). เพียงแต่เรือนครัวไฟมีขนาดเล็กกว่า ส่วนขานแดดอยู่ทางทิศใต้แทน และมีบันไดหลังสำหรับผู้หญิงเนื่องมาจากวัฒนธรรมลาวโซ่ง (สุทธิพงษ์ สุริยะ, 2561)

ประเภทของเรือน : เรือนเกย

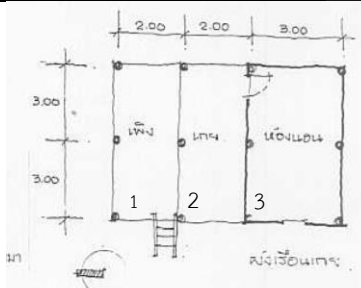
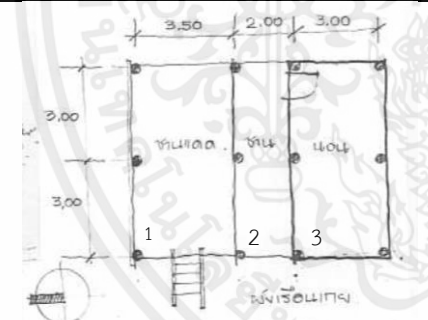
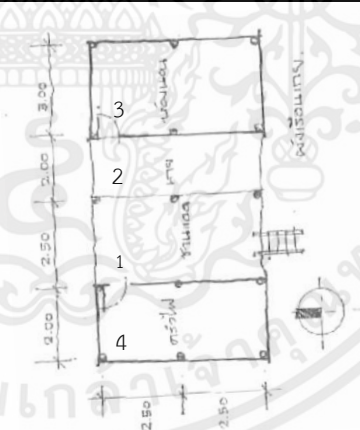
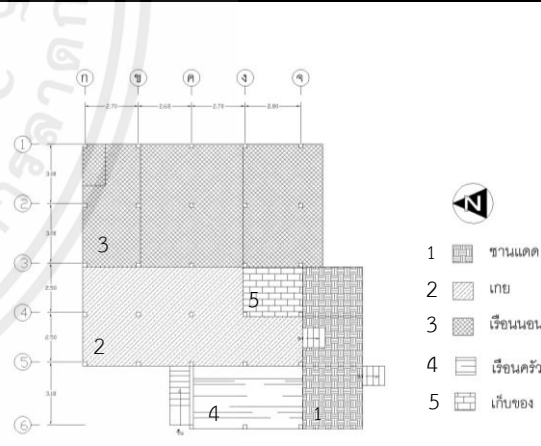
องค์ประกอบของเรือน : ใต้ถุน ขานแดด เกย เรือนนอน ครัวไฟ และห้องเก็บของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้ภายในของวิทยาลัยสงฆ์ชาวนานานาชาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

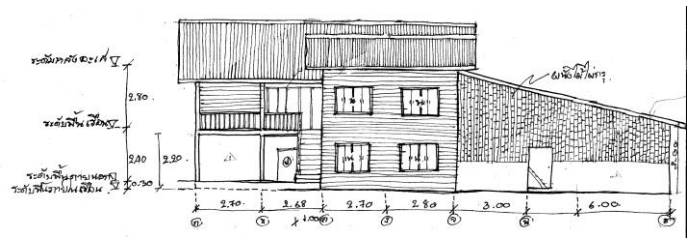
รูปที่ 4.55. แสดงองค์ประกอบเรือน 7

ตารางที่ 4.20 เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือน 7

รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 1	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 2	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 3	เรือน 7
 <p>ภาพที่ 2.17 แสดงลายเส้นที่ 2.10 บางครั้งจะมีการต่อเติมออกไปจากเรือนเก่า อาจใช้หลังคาลาดไปทางเดียวหรือเป็นเชิงหมาแหงนก็มี ส่วนเกยอาจกินผนังด้วยไม้ไผ่สาน และแบ่งบางส่วนของพื้นที่เกยเป็นคัว</p>		 <p>ภาพที่ 2.19 แสดงลายเส้นที่ 2.12 เรือนไม้ (กวี) อาจแยกออกมาจากเรือนหรือเกาะ เกาะรวมตัวกันเป็นเรือนใหญ่หรืออาจวางเรียงกันก็ได้ ผนังจะมีช้างเผือก ฝาผนังสีเหลืองใช้ไม้ไผ่สาน บริเวณชายผ้าฝ้ายใช้ไม้ไผ่สาน</p>	
 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <ul style="list-style-type: none"> 1 ชานแดด 2 เกย 3 เรือนนอน 4 เรือนครัวไฟ 5 เก้าของ

โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม วัสดุที่ใช้ : ใต้ถุนสูง เสากลม โครงสร้างพื้นเรือนและโครงสร้างหลังคาเป็นไม้ ผนังเรือนเป็นวัสดุไม้ตีเกร็ดซ้อนแนวนอน หลังคาหลักทรงจั่ว กลางจั่วอยู่ตรงกับกลางผนังเรือนนอน และยื่นออกมาคลุมส่วนเกย เรือนครัวไฟอยู่ทิศตะวันตกมีหลังคาจั่วคลุมต่างหาก ใช้น้ำส่างกะสีเชื่อมต่อระหว่างหลังคาหลักและหลังคาเรือนครัว ส่วนชานแดดของเรือนอยู่ทางทิศใต้มีหลังคาทรงหมาแหงนคลุม พื้นที่เรือนนอนแบ่งกันผนังเป็นเรือน 3 ห้องตามอย่างเรือนพื้นถิ่นอีสาน ประตูหลักของเรือนนอนเป็นประตูบานเฟี้ยมยาวถึง 2 แนวเสา โถงกลางเรือนนอนโล่งกว้าง ผนังโถงฝั่งทิศตะวันออกมีช่องเปิดแบบประตูบานคู่และใส่ราวกันตก ห้องนอนสองฝั่งของเรือนนอนตีโครงสร้างปิดผนังไม้ตีเกร็ดทางนอน ใส่ประตูบานคู่ ประตูของห้องทั้ง 2 ฝั่ง ไม่สร้างตรงกัน เนื่องจากความเชื่อว่าเจ้าของห้องจะทะเลาะกัน ระดับพื้นเรือนนอนทั้ง 3 ห้องเรียบเสมอกัน พื้นเรือนแต่ละองค์ประกอบมีการลดระดับพื้น ระดับพื้นส่วนเกยห่างจากพื้นเรือนนอนประมาณ 20 ซม. ระดับพื้นส่วนเกยห่างจากชานแดดราว 60 ซม. ส่วนครัวไฟกับเกยระดับพื้นเดียวกัน เชื่อมส่วนเกยกับชานแดดด้วยบันไดกว้างประมาณ 1 ม. มีบันไดหลังสำหรับผู้หญิงอยู่บริเวณชานแดดเนื่องจากวัฒนธรรมลาวโซ่ง (สุทธิพงษ์ สุริยะ, 2561) ฝาเพดานส่วนเรือนนอนเป็นผ้าไม้ ส่วนเกยเรือนนำเสื่อไม้ไผ่มาทำเป็นฝา เรือนครัวไฟไม่มีฝาเพดาน การต่อเติมเรือนมี 2 ครั้ง ครั้งแรกต่อเติมใต้ถุนเรือนพื้น ค.ส.ล. ปูกระเบื้องทั้งหมด ผนังก่ออิฐฉาบปูน เสากลมขนาดใหญ่ใช้ท่อซีเมนต์ฉาบปูน ใต้ถุนเรือนแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนห้องโถง ส่วนห้องทำงาน ส่วนห้องนอนคุณตา ส่วนห้องนอนลูกสาว ผนังทิศตะวันตก (ด้านหน้าเรือน) ใช้โครงสร้างไม้ตีปิดด้วยไม้จริงทำสีเดียวกันกับเรือนชั้นบนเพื่อให้ดูสวยงามกลมกลืนกัน และต่อเติมห้องน้ำบริเวณชานแดด โดยสร้างระดับพื้นต่ำกว่าชานแดดเล็กน้อย ประมาณ 20 ซม. เป็นพื้น ค.ส.ล. ปูกระเบื้อง ผนังก่ออิฐฉาบปูน หลังคาโครงสร้างไม้มุงเมทัลชีท (Metal sheet). การต่อเติมเรือนครั้งที่ 2 ต่อเติมด้านทิศเหนือ (ด้านซ้ายเรือน) เป็นลานอเนกประสงค์ พื้น ค.ส.ล.ปูกระเบื้อง หลังคาโครงสร้างเหล็กมุงเมทัลชีท (Metal sheet) ส่วนทิศใต้ (ด้านขวาเรือน) ต่อเติมขึ้นมาเพื่อใช้เป็นห้องครัวและรับประทานอาหาร พื้น ค.ส.ล. ปูกระเบื้องผนังก่ออิฐฉาบปูน สูงประมาณ 1 ม. ส่วนบนก่ออิฐครึ่งแผ่น กรูด้ายไม้ไผ่ หลังคาโครงสร้างเหล็ก มุงด้วยเมทัลชีท (Metal sheet) พื้นที่ภายในแบ่งเป็น 2 ส่วน คือส่วนห้องรับประทานอาหารและครัว และส่วนซักล้าง มีระดับพื้นต่ำกว่า 5 ซม.

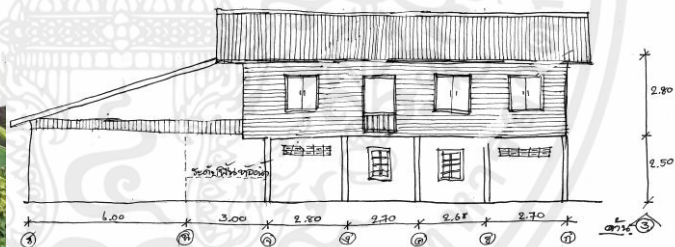
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

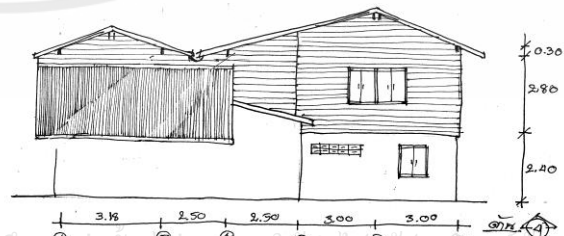
รูปที่ 4.56 แสดงรูปด้าน 1 ทิศตะวันตก (หน้าเรือน)

รูปที่ 4.57 แสดงรูปด้าน 2 ทิศเหนือ (ซ้ายเรือน)

รูปที่ 4.58 แสดงรูปด้าน 3 ทิศตะวันออก (หลังเรือน)

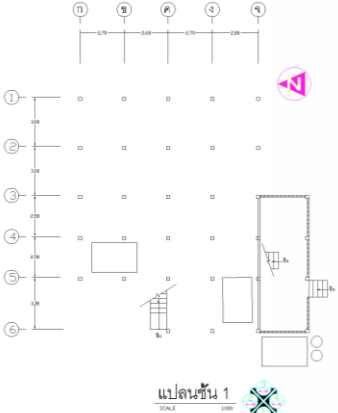
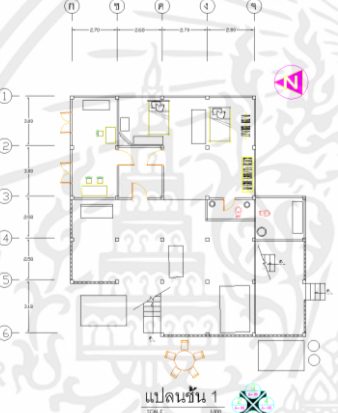
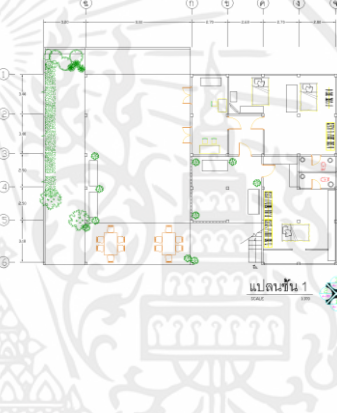

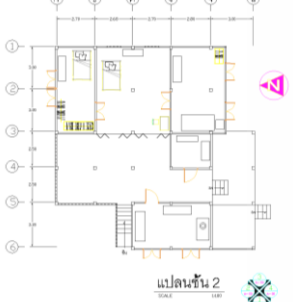
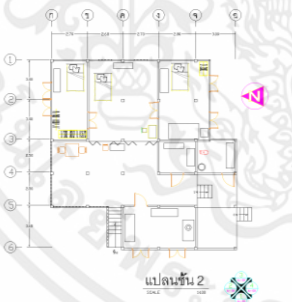
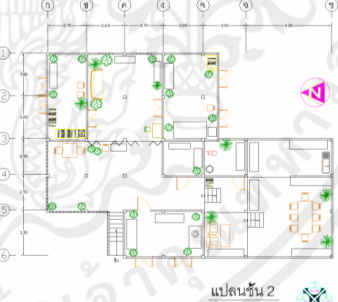
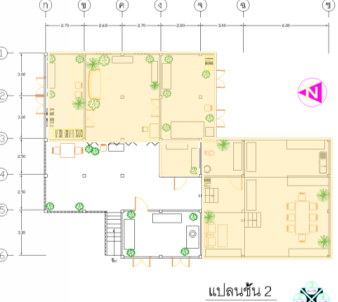

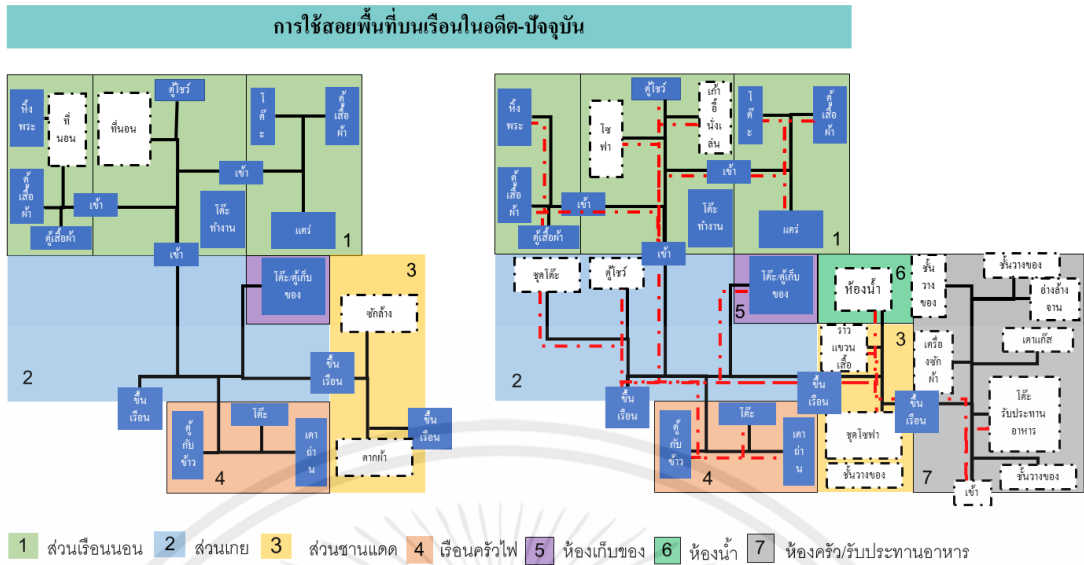
รูปที่ 4.59 แสดงรูปด้าน 4 ทิศใต้ (ขวาเรือน)

เอกสารนี้เป็นลิขสิทธิ์ของท่าน กรุณาอย่าเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์

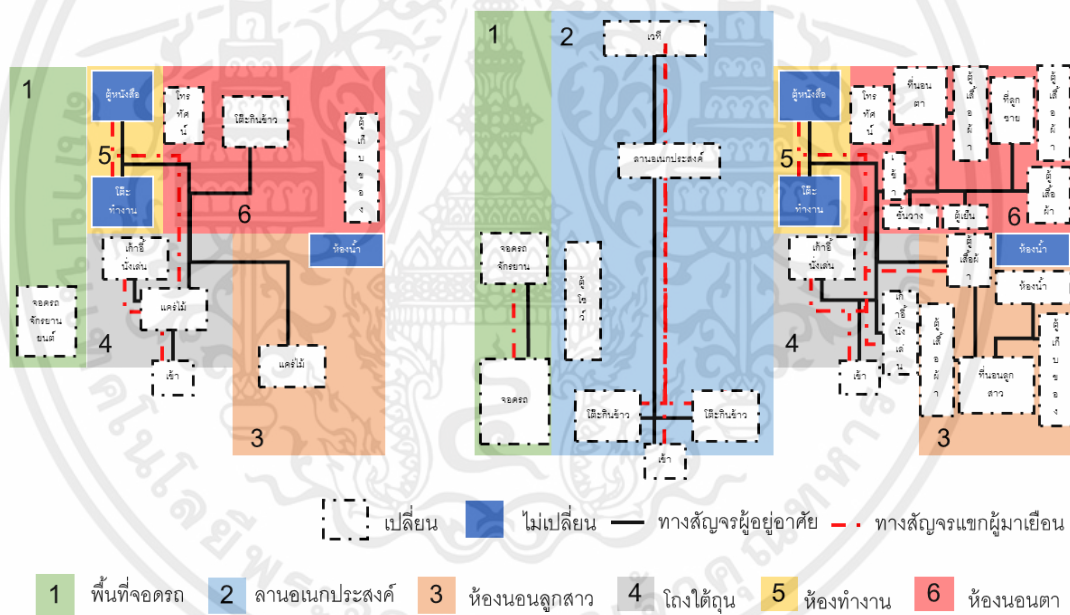
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกหรือเผยแพร่ซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.21 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้นเรือน 7 อดีตและปัจจุบัน

ผังพื้นเรือนเดิมในอดีต	ผังพื้นเรือนต่อเติม	ผังพื้นเรือนในปัจจุบัน	พื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง
 <p>แปลนชั้น 1 SCALE 1/100</p>	 <p>แปลนชั้น 1 SCALE 1/100</p>	 <p>แปลนชั้น 1 SCALE 1/100</p>	 <p>แปลนชั้น 1 SCALE 1/100</p>
 <p>แปลนชั้น 2 SCALE 1/100</p>	 <p>แปลนชั้น 2 SCALE 1/100</p>	 <p>แปลนชั้น 2 SCALE 1/100</p>	 <p>แปลนชั้น 2 SCALE 1/100</p>

การใช้สอยพื้นที่ใต้ถุนเรือนในอดีต-ปัจจุบัน

รูปที่ 4.60 แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรม

การใช้สอยพื้นที่ของเรือน 7 ในอดีต-ปัจจุบัน

จากตารางที่ 4.21 แสดงการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบผังพื้น เอกสารนี้เป็นเอกสารทศวรรษ ไวสำหรับการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า เรือน 7 จะพบว่าเรือนมีความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพไปมาก เพราะลูกชายของไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุผลเชิงสังคมที่ และต้องอาศัยปัจจัยเชิงสังคมของอีกหลายครั้งที่มี การประกอบครัว คุณสุทธิพงษ์ สุริยะ (ชาว) เมื่อทำงานและมีกำลังทรัพย์เพียงพอ มีใจสำนึกรักบ้านเกิด จึง

เกิดแนวความคิดการปรับปรุงเรือน เพื่อทำเป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต จ. บึงกาฬ โดยเชื่อมโยงศิลปะเข้ากับวิถีชุมชนแบบเกื้อกูล เพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางที่ยั่งยืน เปิดให้เข้าชมฟรีทุกวันโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อให้ผู้มาเยือนได้เข้ามาเรียนรู้วิถีดั้งเดิมของครอบครัวอีสานในอดีต ผ่านวิถีการใช้ชีวิตของชุมชนหมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่ (ศิริวรรณ สิทธิกา, 2561) จากรูปที่ 4.59 แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของเรือน 7 พบว่ากิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่เกือบทั้งหมดเกิดความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก โดยสามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในแต่ละพื้นที่ได้ในตารางที่ 4.22. แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 7

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 7

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
<p>ใต้ถุนเรือน พื้นที่ลานอเนกประสงค์</p> <p>แปลนชั้น 1</p> <p>รูปเรือน 7 ในอดีต พ.ศ. 2558</p> <p>ที่มา : https://www.google.co.th/maps/@18.0993351,103.404931,3</p>	<p>จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “เรือนสร้างมาตั้งแต่พ่อของพี่ยังเด็ก ๆ แล้วก็ทำห้องชั้นล่างแคร์ไม้ก็วางอยู่ตรงใต้ถุนนั่นล่ะ (แถวใกล้บันได) ตรงลานนี้ (ลานอเนกประสงค์) ก็ยังไม่มีนะ พอตาข่าจะทำบ้านเป็นพิพิธภัณฑ์ ก็ย้ายลงมาอนข้างล่างทั้งหมด” ส่วนใต้ถุนเรือนเดิม แรกเริ่มก่อสร้างเรือนมีพื้นที่ลานด้านข้างเพียง 2 เมตร ด้านทิศเหนือของที่ดินเป็นบ้านของเพื่อนบ้าน แต่ปัจจุบันเมื่อครอบครัวมีกำลังทรัพย์เพียงพอจึงซื้อที่ดินเพื่อนบ้าน รื้อถอนบ้านเดิมออก แล้วเปลี่ยนเป็นพื้นที่ลานอเนกประสงค์ พื้น ค.ส.ล.ปูกระเบื้อง มีเวทีอยู่ทางทิศตะวันออกและผนัง ก่ออิฐฉาบปูน กระถางต้นไม้ก่ออิฐฉาบปูนกั้นระหว่างลานอเนกประสงค์ และลานจอดรถ ฝ้าลานอเนกประสงค์กรวดด้วยเสื่อไม้ไผ่ ใช้สุมไม้กับฝาชี</p>

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 7 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>ไม้ไผ่แทนโคมดวงไฟ แขนวรวงข้าวประดับ บางส่วน ลานอเนกประสงค์ใช้สำหรับจัดงาน ประชุมหมู่บ้าน จัดกิจกรรมชุมชน จัดกิจกรรม ของพิพิธภัณฑ์ เช่น สานตะกร้า ทำข้าวต้ม(ขนม ข้าวต้มมัด) สาธิตการทำน้ำพริกแจ่วบอง วางชุด โต๊ะ 12 ที่นั่งจำนวน 2 ชุด ไม้สำหรับนั่ง รับประทานอาหาร นั่งเล่น หรือนั่งประชุม ด้านทิศเหนือเป็นลานจอดรถจักรยานและ รถยนต์ ปลูกต้นไม้โดยรอบพื้นที่</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ชั้นวางของไม้จำนวน 2 หลัง, ชุดโต๊ะ 12 ที่นั่ง จำนวน 2 ชุด</p>
<p>โถงใต้ถุนและห้องทำงาน</p> <p>รูปเรือน 7 ในอดีต พ.ศ. 2558 ที่มา : https://www.google.co.th/maps/@18.0993351,103.404931,3</p>	<p>โถงใต้ถุนเรือนเมื่อเริ่มก่อสร้างเรือนเป็นโถงโถ่ง ทั้งหมดไม่มีการกั้นผนัง เพียงวางแคร่ไม้ไผ่ สำหรับนั่งเล่นรับประทานอาหารร่วมกันใน ครอบครัว และใช้รับแขก เมื่อปรับปรุงเรือนครั้งที่ 1 มีการกั้นผนังออกเป็น 3 ส่วนคือ 1 โถง 2 ห้องทำงาน 3 ห้องนอน บริเวณโถงใต้ถุนเรือนยาว คงวางแคร่ไม้ และเก้าอี้ยาว ไม้สำหรับนั่งเล่น รับประทานอาหาร แต่ได้มีการจัดวางชุดเก้าอี้ 3 ที่นั่งไว้ด้านหน้าเรือนแทนเพื่อใช้รับแขก ปัจจุบัน ส่วนโถงจัดวางเก้าอี้ยาว 2 ตัว ชั้นวางกระตักน้ำ ร้อนและแก้ว ชุดกาแฟ ผนังประดับภาพพระราช กรณียกิจของในหลวงรัชกาลที่ 9</p> <p>ด้านในห้องทำงานลูกชายมีชุดโต๊ะทำงาน 2 ชุด และชั้นวางหนังสือกับของใช้</p>

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 7 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ชุดโต๊ะทำงาน 2 ชุด, ชั้นวางหนังสือกับของใช้, เก้าอี้ยาว 2 ตัว, ชั้นวางกระติกน้ำร้อนและแก้วชุดกาแฟ</p>
<p>ห้องนอนตา</p> 	<p>ส่วนห้องนอนตาเดิมพื้นที่นี้ใช้เป็นพื้นที่ห้องโถงนั่งเล่นดูโทรทัศน์ของครอบครัว ในช่วงกลางวันรับประทานอาหารร่วมกัน ใช้รับแขก ที่ ปัจจุบันใช้เป็นห้องนอนคุณตาเจ้าของเรือน ภายในห้องมีที่นอน 2 ชุด ด้านทิศเหนือสำหรับคุณตา และด้านทิศใต้ของลูกชายที่ทำงานต่างจังหวัด และกลับมาเรือนอยู่บ่อยครั้ง. ใกล้ ๆ ที่นอนตามีชั้นวางของใช้ โต๊ะวางของใช้และยา โทรทัศน์แขวนผนัง พัดลมเล็ก ภายในห้องติดแอร์ชนิดแขวนผนัง แต่ก็ยังคงใช้พัดลมบ่อยกว่า ด้านทิศใต้มีตู้เสื้อผ้าหลังใหญ่' ขนาดประมาณ</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรเอาไปใช้เพื่อประโยชน์ด้านอื่น ๆ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงชื่อของเอกสารทุกครั้งที่มีวารสารไปใช้

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 7 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>0.60x2.40x2.20 ม. ฝั่งทิศตะวันตกเป็นห้องน้ำต่อเติม เป็นโถ้วมชนิดนั่งราบ เครื่องทำน้ำอุ่นและฝักบัว หน้าห้องน้ำวางตู้เย็นและชั้นวางของใช้</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : น้ำอุ่นและฝักบัว โถ้วมชนิดนั่ง ตู้เย็นและชั้นวางของใช้ 2 หลัง โต๊ะวางของ 2 โต๊ะ พุกที่นอน 2 ชุด พัดลมเล็ก 2 ตัว แอร์ชนิดแขวนผนัง ตู้เสื้อผ้าหลังใหญ่ โทรทัศน์แขวนผนัง</p>
<p>ห้องนอนลูกสาว</p>	<p>ห้องนอนลูกสาว พื้นที่นี้เดิมเคยเป็นโถงกว้าง ไม่มีการแบ่งกั้นผนังห้อง เพียงมีการวางแคร่ไม้ไว้สำหรับวางของและนั่งเล่น เมื่อเข้าประตูไปเป็นชั้นวางเสื้อผ้าจำหน่ายของพิพิธภัณฑ์ ฝั่งทิศเหนือ</p>

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 7 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
   	<p>วางตู้เสื้อผ้า 4 ตู้ เก็บเสื้อผ้าและของใช้ ทิศตะวันออกมีห้องน้ำ โถส้วมแบบนั่งราบและถังน้ำแบบตักอาบ ด้านทิศใต้มีชั้นวางเหล็กขนาดประมาณ 0.60x5.30x2.20 ม. เก็บของใช้ เช่น พูกที่นอน หมอน และของเก่า ตู้เสื้อผ้าและชั้นวางของทั้ง 2 ฝั่งใช้ผ้ามา่านสีขาวปิดเมื่อไม่ได้ใช้งาน ด้านทิศตะวันตกทำผนังปิดด้วยแผ่นซีเมนต์บอร์ดทำสีขาวกันพื้นที่เว้นไว้ประมาณ 1.00 ซม. เหมือนเป็นระเบียบห้อง ช่วยกันความร้อนจากผนังฝั่งทิศตะวันตกไม่ให้เข้าสู่ห้องนอนโดยตรง ชุดพูกที่นอนในช่วงกลางวันจะเก็บไว้บนชั้นวางด้านทิศใต้ กลางคืนจึงเอาออกมาปูใช้นอนตรงพื้นที่ว่างกลางห้อง</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ชั้นวางเสื้อจำหน่ายของพิพิธภัณฑ์ ตู้เสื้อผ้า 4 ตู้ โถส้วมแบบนั่งราบและถังน้ำแบบตักอาบ ชั้นวางเหล็ก ขนาดประมาณ 0.60x5.30x2.20 ม. ผ้ามา่านสีขาว ชุดพูกที่นอน</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 7 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	
<p>เรือนนอนตา ยาย</p> <p>แปลนชั้น 2 SCALE 1:100</p> 	<p>จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “เมื่อก่อนที่นอนห้องด้านขวานี้ วางเตียงหันหัวไปทางหน้าต่าง พอนอนห้องตรงกลาง ส่วนแม่นอนห้องด้านซ้าย กลางคืนนั่งดูทีวี กินข้าวกันตรงลานนี้ (ห้องตรงกลาง)” พื้นที่เรือนนอนแบ่งกันผนังเป็นเรือน 3 ห้องตามอย่างเรือนพื้นถิ่นอีสาน ทิศเหนือด้านซ้ายอดีตเคยเป็นห้องนอนตา-ยาย พื้นไม้กระดานหน้า 6” ผนังวางโครงคร่าวและปิดผนังไม้ซ้อนเกร็ดทางนอน ส่วนบนของผนังเว้นช่องลมประมาณ 50 ซม. ฝาเพดานปิดด้วยไม้ตีเกร็ดแนวขวางกับห้อง มีตู้เสื้อผ้า 2 หลังและใช้โต๊ะไม้วางเป็นที่พระ เครื่องเรือนนี้ยังคงวางในตำแหน่งเดิม ส่วนพูกที่นอนของเคยวางไว้กลางห้อง นอนหันหัวไปทางพระทิศตะวันออกของตึกแต่งเช่นเก้าอี้และต้นไม้เป็นของตึกแต่งที่</p>

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 7 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>เพิ่มเข้ามาภายหลัง รูปภาพฝั่งประตูเป็นภาพพระราชกรณียกิจของในหลวงรัชกาลที่ 9 ภาพด้านข้างหิ้งพระเป็นรูปของคุณยายซึ่งเสียชีวิตไปแล้ว</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ภาพตกแต่ง แก้วอ้อและต้นไม้ หิ้งพระ ตู้เสื้อผ้า ราวแขวน หมอนโซวีเสื้อผ้า</p>
<p>เรือนนอน โถงกลาง</p> 	<p>โถงกลางเรือนนอนโล่งกว้าง เดิมโถงส่วนนี้เป็นที่นั่งเล่น ดูโทรทัศน์ร่วมกันของคนในครอบครัว และใช้เป็นที่นอนของตาและลูกชายปู่เสื่อและวางพูกบริเวณหน้าต่างทิศตะวันออกหันหัวนอนไปทางทิศตะวันออก แต่ปัจจุบันทุกคนย้ายไปอาศัยที่บริเวณใต้ถุนเรือน และใช้พื้นที่บนเรือนทั้งหมดเป็นพิพิธภัณฑ์ ผนังโถงฝั่งทิศตะวันออกด้านซ้ายผนังมีหน้าต่างบานคู่ ด้านขวาของผนังมีช่องเปิดแบบประตูบานคู่และใส่ราวกันตก การเจาะช่องเช่นนี้มีลักษณะเหมือนเรือน 2 ที่ไว้รับลม รับแสงและวางตุ่มน้ำใช้ล้างหน้าแปรงฟัน บริเวณช่องนี้ แต่เรือน 7 เพียงจัดที่นั่งไว้สำหรับนั่งเล่นรับลมในช่วงบ่ายที่บริเวณนี้จะมีอากาศเย็นกว่าเคยทิศตะวันตกของเรือน กรุฝ้าเพดานไม้จริงหน้า 8” ประตูทางเข้าเป็นบานเฟี้ยมลายลูกฟักกระดานคูณ 2 ช่วงเสาเมื่อเปิดออกทั้งหมดพื้นที่จะโล่ง เชื่อมต่อกับส่วนเกย แต่เปิดประตูไว้เพียงด้านเดียว มีโต๊ะทำงานวางอยู่มุมประตูขวา</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษา
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต่อ

ถ้า

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 7 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>จัดวางสมุดเย็บมขมไว้ให้นักท่องเที่ยวเขียนความรู้สึก ด้านทิศเหนือ พื้นปูเสื่อไม้ไผ่วางโซฟาหวายสำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งถ่ายรูป ด้านหลังติดรูปพระราชกรณียกิจของในหลวงรัชกาลที่ 9 บริเวณโดยรอบมีการวางและแขวนเครื่องจักสานและต้นไม้ เพื่อประดับตกแต่ง</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ปูเสื่อไม้ไผ่วางโซฟาหวาย, รูปพระราชกรณียกิจของในหลวงรัชกาลที่ 9, เครื่องจักสานและต้นไม้, โต๊ะทำงาน, เก้าอี้, พัดลม.</p>
<p>ห้องนอนลูกสาว</p> 	<p>พื้นที่ห้องนอนลูกสาว เดิมใช้เป็นห้องนอน ลูกสาวของครอบครัว 2 คน การจัดวางเครื่องเรือนทุกอย่างในห้องนอนยังคงเหมือนเดิม ยกเว้นเพียงพุกที่นอน ซึ่งวางอยู่ฝั่งหน้าต่างทิศ ตะวันออกหันหัวนอนทางทิศตะวันออก ปัจจุบันลูกสาวคนโตออกเรือนไปและอีกคนหนึ่งย้ายไปนอนบริเวณใต้ถุนเรือนแทน ภายในห้องจัดวางตู้เสื้อผ้า โต๊ะวางของซึ่งเดิมใช้เป็นโต๊ะเครื่องแป้ง เก้าอี้เดิมวางเข้าสู่ชิดกับโต๊ะเครื่องแป้ง ปัจจุบันวางตกแต่งไว้สำหรับนั่งถ่ายรูปปริมนหน้าต่าง มีแคร่ไม้ขาสิงไว้ให้นั่งนอนเล่น บนแคร่วางตกแต่งด้วยหมอนหวานหมอนขิด หลังแคร่ติดรูปพระราชกรณียกิจของในหลวงรัชกาลที่ 9 บริเวณโดยรอบมีการวางและแขวนเครื่องจักสานและต้นไม้ เพื่อประดับตกแต่ง</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : แคร่ไม้ขาสิง, ตู้เสื้อผ้า, โต๊ะวางของ, เก้าอี้,</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษา
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต่อ

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 7 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>เครื่องจักสานและต้นไม้, รูปพระราชกรณียกิจของในหลวงรัชกาลที่ 9.</p>
<p>เกย และห้องเก็บของ</p> <p>แปลนชั้น 2 SCALE 1:100</p>	<p>พื้นที่ส่วนเกยเป็นพื้นที่นั่งเล่น รับประทานอาหาร รับแขก นอกจากนั้นพื้นที่เกยของเรือน 7 ยังใช้เป็นพื้นที่ในการจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญต้อนรับแขกบ้านโดยมีคนในหมู่บ้านมาเข้าร่วมพิธีเป็นประจำ พื้นที่โถงบริเวณเกยจึงยังคงเปิดโล่งเพื่อใช้ทำกิจกรรมดังกล่าว พื้นที่บริเวณที่ปูเสื่อเป็นที่นั่งของหมอบายศรี และให้ชาวบ้านกับแขกผู้มาเยือนนั่งล้อมรอบ เพื่อผูกข้อมือด้วยด้ายสายสิญจน์ ภายในบริเวณนี้ตกแต่งพื้นที่ด้วยชุดโต๊ะรับประทานอาหาร 2 ที่นั่ง เก้าอี้สำหรับนั่งถ่ายรูป ตู้เก็บของบานคู่ 1 หลังทำสีเขียว สีเอกลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ ผ้าเพดานปิดด้วยเสื่อ</p>

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 7 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>ไม้ไผ่ ผนังไม้ตีเกร็ดทางนอน ประดับผนังด้วยรูปพระราชกรณียกิจของในหลวงรัชกาลที่ 9. โดยรอบบริเวณประดับด้วยต้นไม้และเครื่องจักสาน บริเวณเกยมีห้องเล็ก ๆ อยู่ทางทิศใต้ เดิมเคยใช้เป็นห้องเก็บของ ปัจจุบันวางโต๊ะและตู้โชว์ของเก่า ประดับด้วยรูป เครื่องจักสานและต้นไม้ประดับ</p> <p>รูปแสดงพฤติกรรมการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : โต๊ะและตู้โชว์ของเก่า, รูป, เครื่องจักสานและต้นไม้ประดับ, โต๊ะรับประทานอาหาร 2 ที่นั่ง, เก้าอี้สำหรับนั่งถ่ายรูป, ตู้เก็บของบานคู่ 1 หลัง ทำสีเขียว, เสื่อไม้ไผ่, โคมไฟจากเครื่องจักสาน</p>
<p>เรือนครัวไฟ</p> <p>แปลนชั้น 2 SCALE 1:500</p>	<p>จากคำสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือน “ทำครัวบนนี้ล่ะ เตาก็วางตรงนี้เลย ไหปลาร้าก็วางแบบนี้ล่ะ พอทำเป็นพิพิธภัณฑ์ ก็เพิ่มโต๊ะวางของกับของตกแต่งเข้ามา ให้เขาไว้ถ่ายรูปกัน ย้ายไปทำครัวข้างล่างแทน” เรือนครัวไฟตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเรือนช่วยกันแสงแดดในช่วงบ่ายได้ดี ระดับพื้นเรือนครัวเป็นพื้นเดียวกันกับพื้นเกยผนังเรือนครัวโครงคร่าวไม้ตีเกร็ดทางนอนทั้ง</p>

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 7 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	<p>หลัง ทิศเหนือใต้เป็นผนังทึบ มีหน้าต่างบานคู่ สองบานทางทิศตะวันตก เรือนครัวไม่มีประตูปิด เพียงเว้นช่องเปิดไว้และใช้ผ้ามาบังกันเท่านั้น ไม่มีการปิดผ้าเพดาน แต่ประดับด้วยโคมไฟจากเครื่องจักสาน อุปกรณ์เครื่องครัวในเรือนแขวนไว้ที่ผนังบางส่วน บางส่วน วางบนโต๊ะ และตู้กับข้าว ไหม้มักปลาร้าวางที่พื้นหลายใบ เตาถ่านวางบนแคร่ไม้เตี้ย ๆ ที่หุ้มสังกะสีด้านบน เรือนครัวไฟนี้ยังคงวางอุปกรณ์และเครื่องเรือนทุกอย่างเหมือนอดีตที่เคยใช้งาน เพียงแต่เพิ่มของประดับตกแต่ง เช่น ต้นไม้และเครื่องจักสานเข้ามา</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : โคมไฟจากเครื่องจักสาน, อุปกรณ์เครื่องครัว, โต๊ะและตู้กับข้าว, ไหม้มักปลาร้า, ต้นไม้และเครื่องจักสาน, เตาถ่านวางบนแคร่ไม้เตี้ย ๆ ที่หุ้มสังกะสีด้านบน.</p>
<p>ชานแดด</p> 	<p>พื้นที่ชานแดดอยู่ทิศใต้ถัดจากเกยของเรือนเดิม พื้นที่ชานแดดเป็นพื้นไม้เรียบเสมอกันไปจนถึงบริเวณที่เป็นห้องน้ำปัจจุบัน ระดับพื้นสูงประมาณ 1.20 ม. มีราวกันตกโดยรอบและประตูเตี้ย ๆ มีหลังคาเพิงหมาแหงนต่อออกมาจากผนังเรือนครัวคลุมทั่วบริเวณ มีบันไดหลังของเรือนสำหรับผู้หญิงขึ้นเรือน จากนั้นมีการต่อเติมห้องน้ำ-ห้องส้วมบนพื้นที่ส่วนชานแดดนี้ พื้นที่นี้เดิมใช้เป็นพื้นที่ซักล้าง ล้างจานชาม ซักผ้า และเก็บอุปกรณ์เครื่องครัว ปัจจุบันพื้นที่ชาน</p>

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 7 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
 <p>รูปเรือน 7 ในอดีต พ.ศ. 2558</p> <p>ที่มา : https://www.google.co.th/maps/@18.0993351,103.404931,3</p> 	<p>แต่เดิมชุดโต๊ะไม้สำหรับให้แขกผู้มาเยือนถ่ายรูปลด้านข้างมีชั้นวางเหล็กวางของโชว์ ผนังประดับด้วยเครื่องจักสาน ทำสี ส่วนที่ต่อเติมห้องน้ำพื้น ค.ส.ล.ระดับพื้นต่างจากพื้นเดิมประมาณ 20 ซม. ปูกระเบื้องใหม่ ผนังก่ออิฐฉาบปูน หน้าห้องน้ำมีราวแขวนเสื้อผ้าชุดห้องถื่นสำหรับให้นักท่องเที่ยวแต่งกายถ่ายรูป ติดกระจกบานใหญ่บนผนังห้องน้ำ ในห้องน้ำมีชั้นวางของโชว์เล็ก ๆ โถส้วมแบบชักโครกและถังน้ำสีดำแบบตักอาบ</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : ราวแขวนเสื้อผ้าชุดห้องถื่น, กระจกบานใหญ่, ชั้นวางของโชว์เล็ก ๆ , โถส้วมแบบชักโครกและถังน้ำสีดำแบบตักอาบ, ชุดโต๊ะไม้, ชั้นวางเหล็กวางของโชว์, เครื่องจักสาน, ต้นไม้ประดับ</p>
<p>รับประทานอาหาร ครัว และซักล้าง</p>	<p>ส่วนต่อเติมใหม่เป็นพื้นที่รับประทานอาหาร ครัว และลานซักล้าง ส่วนนี้แยกออกเป็นพื้นที่เปียก และพื้นที่แห้ง ส่วนเปียกคือลานซักล้าง พื้น ค.ส.ล. ผนังก่ออิฐฉาบปูน มีอุปกรณ์เครื่องครัว</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำออกเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงชื่อของเอกสารนี้ทุกครั้งหากมีการนำออกใช้

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 7 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
   	<p>แขวนและวางบนชั้นวางเหล็กจำนวน 2 หลัง อ่างล้างจานแบบ 2 หลุม 1 ที่พัก อยู่ด้านทิศใต้ รองน้ำใสโถ่งและกาละมังล้างจานชามโดยนั่งบน เก้าอี้เตี้ย พื้นที่ส่วนแห้งระดับพื้นสูงกว่าส่วน เปียกอยู่ประมาณ 5 ซม.และปูกระเบื้องพื้น มี ก้ออิฐฉาบปูนสูงประมาณ 60 ซม. และด้านบน วางไม้ไผ่เรียงแนวตั้งกันพื้นที่ส่วนเปียกกับแห้ง วางเตาแก๊ส 2 หัว บนโต๊ะยาวใกล้กับผนังกัน ถัด มาวางชุดโต๊ะรับประทานอาหารไม้ ขนาด 6 ที่ นั่ง พัดลมตัวเล็กวางอยู่ใกล้ ๆ และชั้นวางเหล็ก สำหรับวางจานชามอุปกรณ์เครื่องครัวอยู่ใกล้ ๆ ประตูทางเข้าครัว ข้างบันไดทางขึ้นชานแดด มี เครื่องซักผ้าฝาบนจำนวน 2 เครื่อง และตู้เย็น ขนาดเล็กไว้เก็บน้ำดื่มและของสด</p> <p>เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม : เครื่องซักผ้าฝาบนจำนวน 2 เครื่อง และตู้เย็น ขนาดเล็ก, พัดลมตัวเล็ก, ชุดโต๊ะรับประทานอาหารไม้ขนาด 6 ที่นั่ง, ชั้นวางเหล็ก 3 หลัง, เตาแก๊ส 2 หัว บนโต๊ะยาว, อ่างล้างจานแบบ 2 หลุม 1 ที่พัก, โถ่งและกาละมัง, อุปกรณ์ เครื่องครัว, เก้าอี้เตี้ย</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
การใช้พื้นที่เรือน 7 (ต่อ)

พื้นที่	การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่
	

จากตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์พฤติกรรมและกิจกรรมภายในเรือนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือน 6 พบปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. ปัจจัยด้านจำนวนผู้อยู่อาศัย ในการต่อเติมเรือนครั้งแรกมีการต่อเติมส่วนใต้ถุนเพื่อใช้เป็นห้องเพิ่ม และเพิ่มห้องน้ำเป็นจำนวน 2 ห้องคือห้องน้ำส่วนใต้ถุนเรือนและห้องน้ำบริเวณชานแดด เพราะจำนวนผู้อยู่อาศัยมีเพิ่มขึ้น ห้องน้ำเพียงห้องเดียวไม่เพียงพอ

2. ปัจจัยด้านความต้องการส่วนบุคคล ลูกชายของครอบครัว คุณสุทธิพงษ์ สุริยะ (ขาบ) เมื่อทำงานและมีกำลังทรัพย์เพียงพอ มีใจสำนึกรักบ้านเกิด จึงเกิดแนวคิดการปรับปรุงเรือน เพื่อทำเป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต จ.บึงกาฬ ผู้อยู่อาศัยเรือนจึงย้ายลงมาอาศัยส่วนใต้ถุนเรือน

3. ปัจจัยด้านอาชีพ เรือน 7 มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านอาชีพอย่างมาก พื้นที่ของเรือน 7 ครั้งหนึ่งที่ทำกาต่อเติมขึ้นมาเป็นส่วนลานอเนกประสงค์ มีไว้เพื่อการประกอบอาชีพของคนใน

หมู่บ้าน อีกทั้งคุณตาและลูกสาวซึ่งเป็นครอบครัวทำนา ปัจจุบันเรียกได้ว่ามีอาชีพ ภัณฑารักษ์ ซึ่งทำให้การใช้งานพื้นที่ในเรือนเปลี่ยนแปลงไปเกือบทั้งหมด แม้ห้องนอนส่วนตัวยังคงต้องดูแลรักษาให้ดูดี โดยใช้ผ้าขาวขึงเป็นผ้าม่าน เพื่อบังเครื่องเรือนไม่ให้หนักท่งเทียวหรือแขกที่มาเยือนมองเห็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.8. สรุปลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสาน ประเภท และ โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม และวัสดุที่ใช้ในเรือนพื้นถิ่นอีสานของหมู่บ้าน ชี้เหล็กใหญ่

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานทั้ง 7 หลัง ในหมู่บ้านชี้เหล็กใหญ่ เปรียบเทียบกับเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรมของ วิโรฒ ศรีสุโร. (2534), อรศิริ ปาณินท์. (2543), ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548). โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ลักษณะรูปทรงหลังคา องค์ประกอบของเรือน โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม และวัสดุที่ใช้ในเรือนพื้นถิ่น สามารถแบ่งรูปแบบเรือน ได้ตามลักษณะเรือนพักอาศัย ได้ 3 ประเภท คือ เรือนเกย เรือนแฝด เรือนเห้าย่ ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
รูปที่ 4.61. แสดงตำแหน่ง เรือนแฝดจำนวน 1 หลัง เรือนเกยจำนวน 4 หลัง

และเรือนเห้าย่จำนวน 2 หลัง ในหมู่บ้านชี้เหล็กใหญ่

4.8.1. เรือนเกยและเรือนแฝด

มีลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่คล้ายกันในเรื่ององค์ประกอบของเรือน โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม และวัสดุที่ใช้ แตกต่างกันไปเพียงรูปทรงหลังคา โดยสามารถสรุปรายละเอียดเรือนทั้ง 2 ประเภท ดังนี้

เรือนเกย จำนวน 4 หลัง และเรือนแฝดจำนวน 1 หลัง พบว่าการวางทิศทางของเรือน 1, 4, 5, 2 มีการวางเรือนตามตะวัน (กาญจนา, ต้นสุวรรณรัตน์, 2548) เหมือนกับเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 1, 4, 5 และ 2 (ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์, 2548). คือหันด้านจั่วทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก การวางเรือนลักษณะนี้เพื่อให้ด้านข้างของเรือนรับลมจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือและทิศตะวันตกเฉียงใต้ และให้เรือนรับแสงแดดในช่วงบ่ายช่วงเย็นน้อยที่สุด ไม่ให้เรือนร้อนอบอ้าว และไม่ให้เกิดสิ่งอับมงคลตามความเชื่อเรื่องการวางตัวอาคารของชาวอีสาน มีเพียงเรือน 7 ที่มีการวางเรือนในทิศทางวางตะวัน เหมือนกับเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 3 (ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์, 2548). แต่ไม่ได้มีผลกระทบเรื่องความร้อนจากแดดมากนัก เพราะด้านทิศตะวันตกของเรือนมีรูปแบบการจัดวางองค์ประกอบเรือนที่ให้ส่วนชานแดดและครัวไฟไปอยู่ทางทิศตะวันตกแทนทำให้แสงแดดส่องไม่ถึงเรือนนอน

โครงสร้างของเรือนเกยทุกหลัง เป็นเรือนใต้ถุนสูงประมาณ 2.50 ม. เสาไม้สี่เหลี่ยมหรือกลมขนาดประมาณ 8"x8" หรือ 6"x6" มีเพียงเรือน 4 ที่เสาเดิมเป็นเสาไม้สี่เหลี่ยม แต่วัสดุเกิดการชำรุดเนื่องจากอุทกภัย ตามความต้องการของเจ้าของเรือนเพราะที่ดินของเรือนค่อนข้างต่ำจึงอยากทำเรือนให้สูงมากกว่าเดิม ไม่อาจใช้เสา ค.ส.ล.สำเร็จรูปมาวางได้ จึงย้ายตำแหน่งเรือนโดยรื้อไม้เรือนที่เดิมตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ดิน มาก่อสร้างใหม่ในทางทิศตะวันออกของที่ดินเดียวกัน เพราะต้องการลงฐานรากใหม่ให้แข็งแรง เทพื้นคอนกรีตทั้งหมดและตั้งเสาใหม่ซึ่งเป็นเสาคอนกรีตเสริมเหล็กที่มีความสูงมากกว่าเรือนเดิมวัดความสูงจากพื้นดินถึงใต้คานพื้นที่ 3.00 ม. โดยใช้เสาไม้เก่าตัดส่วนที่ชำรุดออกแล้วต่อขึ้นไปเพื่อใช้เป็นเสาเรือนชั้นบน

โครงสร้างพื้นเป็นไม้เสริมคานพื้นคู้ ปูพื้นไม้กระดานขนาดหน้ากว้างประมาณ 8" พื้นเกยและเรือนนอนของเรือน 5 และเรือน 4 เรียบเสมอกัน แต่ของเรือน 1, 2 และเรือน 7 มีการเล่นระดับ 20 ซม. พื้นส่วนชานแดดของเรือน 1, 2, 5, 7 มีการเล่นระดับเช่นกัน มีเพียงเรือน 4 ที่เรือนไม่มีส่วนชานแดด ผนังเรือนเป็นวัสดุไม้ตีเกร็ดแนวนอน ผนังเรือนนอนของเรือน 2, 4 ติฝ่าไม้เกร็ดทางนอนสูงถึงวงกบหน้าต่างต่าง ส่วนบนของผนังจึงตีเกร็ดทางตั้ง หน้าต่างมีทั้งแบบเปิดเดี่ยว บานเปิดคู่ และบานเกร็ด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับอาจารย์และบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเท่านั้น ไม่ให้นำไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โครงสร้างหลังคาเป็นไม้ อกไก่ คานช่อ คานอะเสใช้เป็นไม้คู้ หลังคาทรงจั่วเดี่ยวมุงสังกะสี หลังคาใหญ่คลุมทั้งส่วนเกยและเรือนนอน มีเพียงเรือน 1 ที่มีหลังคาจั่วคลุมเฉพาะเรือนนอน และทำหลังคาทรงหมาแหงนลาดคลุมตลอดเกยและชานแดด ซึ่งมีลักษณะหลังคาเหมือนกับเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรมทั้ง 3 รูปแบบ (ปกรณ พัฒนาบุโรจน์, 2548). เรือน 2 เป็นเรือนแฝดที่มีความแตกต่างจากเรือนอื่นในเรื่องรูปแบบหลังคา เทคนิคการสร้างหลังคาใช้วิธีต่อตั้งขึ้นจากไม้คานเพื่อรับอกไก่ แบบตั้งตั้งคาน (วิโรฒ ศรีสุโร, 2534) หลังคาเป็นทรงจั่วแฝดเชื่อมติดกันด้วยรางน้ำสังกะสี มุงหลังคาสังกะสี หันด้านจั่วคู่ทางทิศตะวันออก – ทิศตะวันตก คลุมทั้งส่วนเรือนนอนและเกย เหตุที่ทำให้หลังคาทรงจั่วแฝดเพราะความยาวของเรือนมากเกินไปที่จะทำเป็นทรงจั่วเดี่ยวซึ่งอาจต้องใช้ความลาดชันหลังคามากเกินไป และมีชายคาทรงหมาแหงนยื่นออกไปเพื่อคลุมส่วนชานแดดเช่นเดียวกับเรือน 1

องค์ประกอบเรือนเกย เรือนแฝด

1) พื้นที่ใต้ถุน เรือนในหมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่ปัจจุบัน เรือน 1 และเรือน 2 ปัจจุบันมีพื้นที่ใต้ถุนเปิดโล่งเหมือนเรือนจากการทบทวนวรรณกรรม มีการใช้สอยพื้นที่ส่วนใต้ถุนในการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์และเก็บอุปกรณ์เครื่องมือทางการเกษตร แต่เรือน 4, 5, 7 มีความแตกต่างกับเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม ปัจจุบันมีการใช้สอยพื้นที่ส่วนใต้ถุนอย่างมาก จึงทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอก มีการต่อเติมก่ออิฐบล็อกฉาบปูนหรือปิดผนังด้วยไม้ เพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นห้องนอน ห้องครัว ห้องน้ำห้องส้วม ผนังส่วนอื่น ๆ ก่อผนังเตี้ยประมาณ 1.00 ม. พื้นที่ใต้ถุนเป็นพื้นปูนซีเมนต์ใช้พื้นที่โถงในการวางแคร่รับแขก รับประทานอาหาร ประกอบอาชีพสานกระติบ

พื้นที่ใต้ถุนเรือน 2 แนวเสา ก - ง ทางทิศใต้ของเรือน เดิมมีผนังกันใช้เป็นที่นั่งเล่นในช่วงกลางวันและเป็นพื้นที่ย่ำใช้ทำงานทอผ้า แต่ปัจจุบันย้ายเสียชีวิตไปแล้วและลูกสาวต้องการปลูกเรือนใหม่ จึงรื้อผนังเรือนในส่วนนี้ไปเพื่อก่อสร้างเรือนใหม่ ซึ่งอยู่ห่างจากเรือนเดิมไปทางทิศใต้หรือด้านหลังของเรือน ห่างไปราว 10 ม. ทำให้บันไดทางขึ้นเรือนในส่วนนี้ถูกปิดตาย พื้นที่ใต้ถุนเปิดโล่งใช้เป็นที่จอดรถและเก็บเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร

2) เรือนนอน แบ่งเป็นเรือนที่มีการกันผนังกับไม้กันผนัง เรือน 1, 4 ไม่มีการกันผนังเรือนนอน ส่วนเรือนที่มีการกันฝาภายในเรือนนอน คือเรือน 2, 5, 7 ซึ่งเป็นเรือนที่มีสมาชิกในครอบครัวอยู่มาก เป็นครอบครัวใหญ่ในอดีต และเรือนมีรูปแบบเหมือนเรือนจากการทบทวนวรรณกรรม คือเป็นเรือน 3 เสาเรียกเรือน 3 ห้องอาจแบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้ ส่วนห้องไม้กันฝา เป็นห้องนอนของลูกชายฝาทำหิ้งตั้งของเคาะพืษุซ่าเช่น พระพุทธรูป ส่วนห้องนอนลูกสาวมีฝากันใส่ประตูอีสานเรียก ห้องส้วม หากมีลูกเขยจะให้นอนในห้องนี้ส่วนใหญ่มักทำจั่วมุงแป้นไม้ อาจมีชานหรือไม่มีก็ได้ ส่วนฝาไม้กระดานเรือน

1, 5, 7 ตีเกร็ดซ้อนทางนอน มีเพียงเรือน 4 ที่ผนังเรือนนอนตีฝาไม้เกร็ดทางนอนสูงถึงวงกบล่างหน้าต่าง ส่วนบนของผนังจึงตีเกร็ดทางตั้งตามรูปแบบเรือนจากการทบทวนวรรณกรรม

3) เกย เป็นพื้นที่เปิดโล่งไม่กั้นผนัง พื้นเกยเป็นไม้กระดานขนาด 8"×8" พื้นเกยของเรือน 1 และเรือน 7 จะมีระดับต่ำกว่าพื้นเรือนใหญ่มีไม้รองเหยียบก้าวไปสู่ห้องนอน (ธรณีประตู) พื้นเกยของเรือน 4 และ 5 เรียบเสมอกันแต่มีไม้รองเหยียบเช่นกัน เรือน 4, 5, 7 มีหลังคาทอดออกมาคลุมชานเป็นทอดเดียวจากหลังคาเดิม มีเพียงเรือน 1 ที่มีหลังคาจั่วคลุมเฉพาะเรือนนอน และทำหลังคาทรงหมาแหงนลาดคลุมตลอดเกยและชานแดด

4) ชานแดด เรือนที่มีชานแดด คือเรือน 1, 2, 5, 7 ส่วนเรือน 4 นั้นไม่มีส่วนชานแดดเหมือนกับเรือนจากการทบทวนวรรณกรรม 5 ระดับพื้นและตำแหน่งของชานแดดของเรือนทั้ง 4 หลังมีความแตกต่างกันในรายละเอียด ชานแดดของเรือน 1 อยู่ทางทิศใต้และทิศตะวันตก มีระดับพื้นชานแดดจะลดต่ำกว่าเกยลงมา 20 ซม. ขนาดพอดีกับการนั่งห้อยขา ใช้ปูเสื่อนั่งพักผ่อนหรือรับประทานอาหารเย็น ฝั่งทิศตะวันตกใช้เป็นพื้นที่ซักล้างและตากผ้า ชานแดดของเรือน 5 และเรือน 2 มีความคล้ายกันในเรื่องระดับพื้นแบ่งเป็น 2 ระดับ เรือน 5 ส่วนที่ต่อจากเกยลดระดับพื้นลงเพียง 5 ซม. ใช้เป็นพื้นที่เก็บของและครัวไฟ และส่วนที่ลดระดับลงอีก 20 ซม. ใช้เป็นพื้นที่ซักล้าง เรือน 2 ก็เช่นกัน ใช้พื้นที่ชานแดดส่วนที่ลดระดับลงจากเกย 20 ซม.เป็นพื้นที่เก็บของวางข้าวเปลือก ตากข้าว และมีลดระดับพื้นลงอีก 20 ซม. ใช้เป็นพื้นที่ครัวไฟ และซักล้าง ชานแดดของเรือน 7 นั้นอยู่ทางทิศใต้ มีการลดระดับลง 60 ซม. มีบันไดลงมา 2 ชั้น ใช้เป็นพื้นที่ซักล้างและมีห้องน้ำบริเวณนี้ หลังคาส่วนชานแดดทุกหลังจะเป็นหลังคาทรงหมาแหงนต่อออกมาจากผนังหรือหลังคาเดิม จะเห็นว่าพื้นที่ชานแดดของเรือนในหมู่บ้านไม่มีรูปแบบที่ตายตัวเพียงปรับใช้ตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้อาศัย สิ่งเหมือนกันของเรือนทุกหลังคือพื้นที่ชานแดดจะมีการลดระดับพื้นลงกว่าส่วนอื่น และนิยมใช้พื้นที่ชานแดดเป็นพื้นที่ ครัวไฟ และซักล้าง

5) ครัวไฟหรือเรือนครัว แบ่งเป็น 2 ลักษณะ หนึ่งคือสร้างเป็นเรือนครัวไฟแยก ได้แก่ เรือน 1 และเรือน 7 สองคือตั้งครัวไฟบนพื้นที่ชานแดด ได้แก่เรือน 2, 4, 5 รูปแบบเรือนครัวของเรือน 1 มีลักษณะสภาพแวดล้อมตรงกับรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม คือเป็นเรือน 2 ช่วงเสาโล่งถึงกัน หลังคาทรงจั่วมุงสังกะสี ลักษณะเป็นเรือนเครื่องผูก เสาไม้กลมเครื่องสับ เป็นเรือนโครงสร้างผนังเป็นไม้ไผ่ ผูกยึดโครงสร้างด้วยตอกไม้ไผ่ (สมใจ นิยมเล็ก, 2526). ไม้ผนังเป็นไม้ไผ่ลวกผ่าซีก วางตามแนวตั้งผูกกับโครงไม้ไผ่ข้างในและเสริมด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกวางแนวนอนภายนอก เรือนอีกชั้นเว้นช่องเพื่อโปร่งระบายควันและลมได้สะดวก ประตูเรือนครัวใช้กรอบประตูและวงกบไม้จริง บานประตูใช้ไม้ไผ่สานลายขัดแตะ เรือนไฟจะมีชานมนอยู่ใกล้ใช้ประโยชน์วางโถงน้ำ เรือน 7 มีเรือนครัวไฟเป็นเรือน 2 ช่วงเสาโล่งถึงกัน หลังคาทรงจั่วมุงสังกะสีเช่นกัน แตกต่างที่การใช้วัสดุการก่อสร้างเป็น

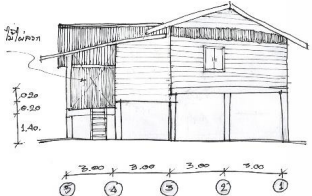
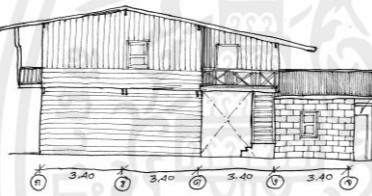
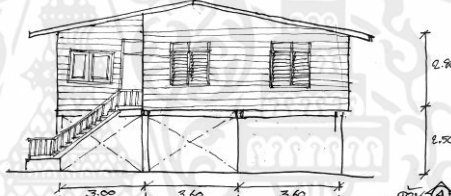

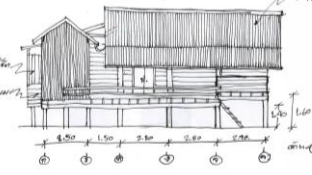
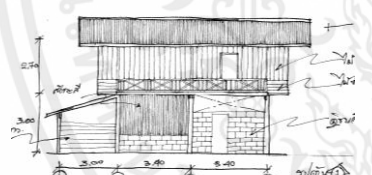
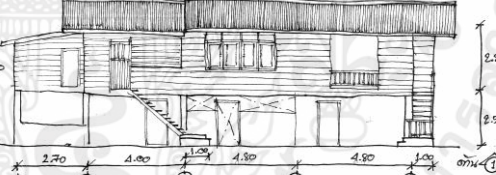
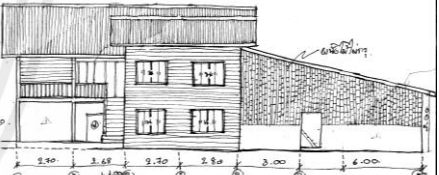
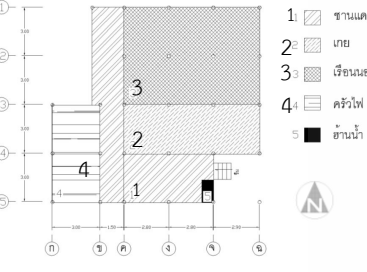
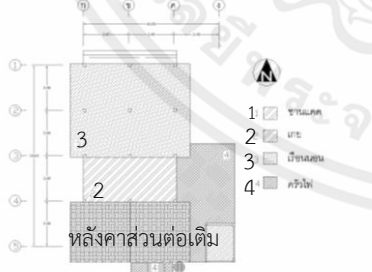
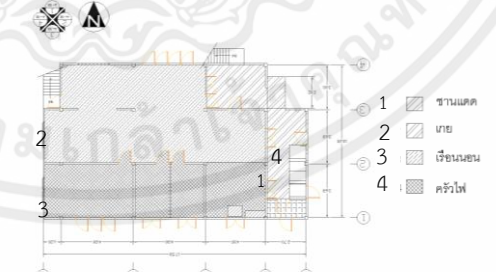
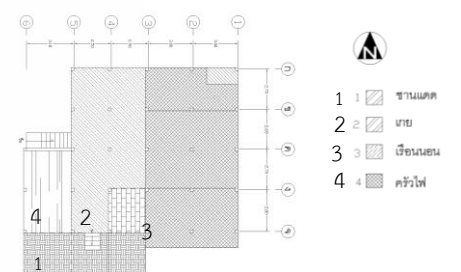
แบบเรือนเครื่องสับ คือใช้แผ่นไม้ผนังตีเกร็ดทางนอน ใส่หน้าต่างไม้จริงบานคู่ ส่วนเรือน 2, 4, 5 มีเรือนคร่าวอยู่บนบริเวณพื้นที่ขานแดดของเรือน วางเตาถ่านลงบนฐานอิฐหรือฐานปูนซีเมนต์ อุปกรณ์เครื่องครัวอาจแขวน

6) ฮ้านแอ่งน้ำหรือร้านหม้อน้ำ มีลักษณะเป็นเพิงมีกะบังหน้ามุงแป้นไม้ ยกระดับหม้อน้ำให้ตักน้ำดื่มได้พอดี แต่ปัจจุบันไม่พบฮ้านแอ่งน้ำในเรือนเกือบทุกหลัง พบแต่หม้อดินใส่น้ำที่ไม่ได้ใช้อีก

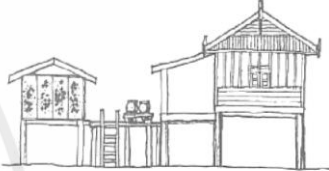
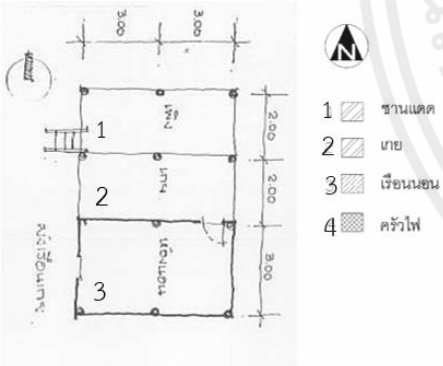
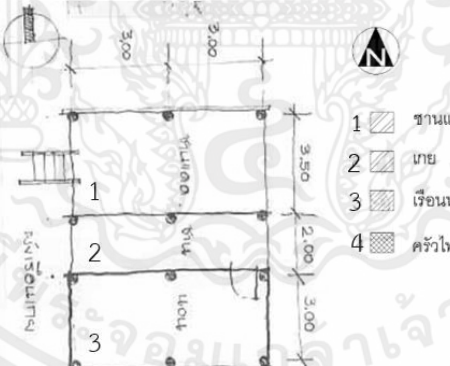
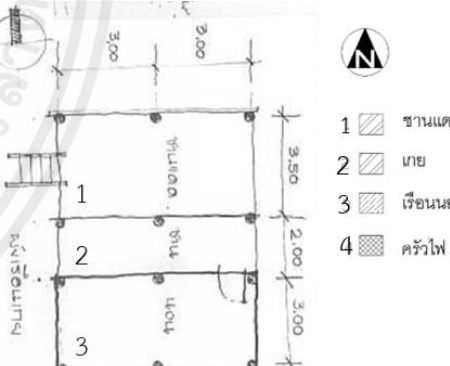

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

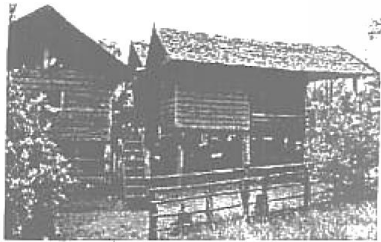

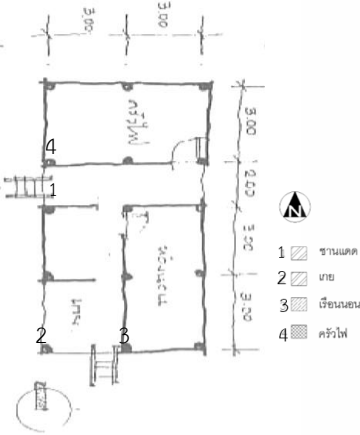
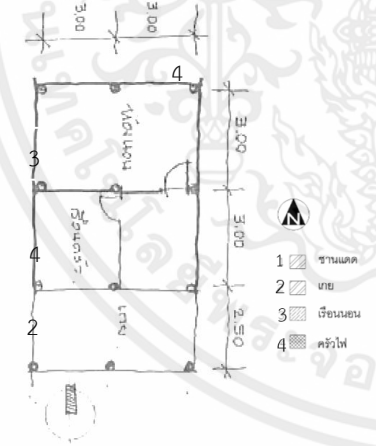
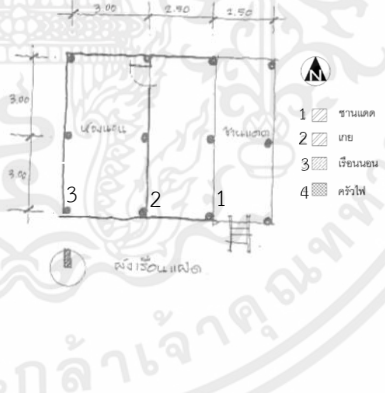
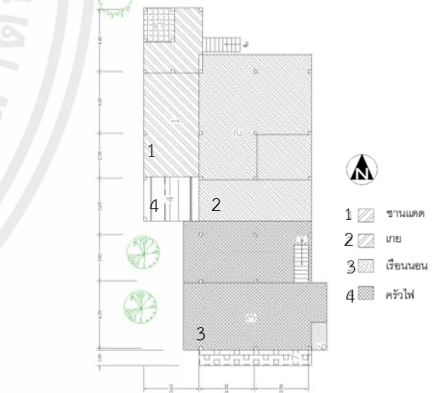
ตารางที่ 4.23. แสดงเรือนเกย เรือนแฝดในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ เปรียบเทียบกับรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม

เรือน 1	เรือน 4	เรือน 5	เรือน 7
			
			
			
			

ตารางที่ 4.23. แสดงเรือนเกย เรือนแฝดในหมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่ เปรียบเทียบกับรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม (ต่อ)

รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวน วรรณกรรม 1	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 2	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวน วรรณกรรม 3
 <p>ภาพที่ 2.17 แสดงลายเส้นที่ 2.10 บางครั้งจะมีการต่อเติมออกไปจากเรือนเกย ชาวไทหลังคาลาดไปทางเดียวกันหรือเป็นเพิงหมาแหงนก็มี ส่วนเกยอาจกินผนังด้วยไม้ไผ่สาน และแบ่งบางส่วนของพื้นที่เกยเป็นครัว</p>		 <p>ภาพที่ 2.19 แสดงลายเส้นที่ 2.12 เรือนไฟ (ครัว) อาจแยกออกมาต่างหากจากเรือนเกย โดยอาจวางตำแหน่งเรือนไฟบนเกยหรือวางกับเรือนเกยก็ได้ รวมทั้งมีช้างค้ำน้ำ (ฐานตั้งขม้อไม้ค้ำน้ำ) บริเวณฐานฝาครัวให้ลึกเป็นค้ำไม้ค้ำน้ำ</p>
 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548) .</p>

ตารางที่ 4.23. แสดงเรือนเกย เรือนแฝดในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ เปรียบเทียบกับรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม (ต่อ)

รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการ ทบทวนวรรณกรรม 4	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการ ทบทวนวรรณกรรม 5	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการ ทบทวนวรรณกรรม 6	เรือน 2
			
 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	

4.8.2. เรือนเหย้า

จากบทบทวนวรรณกรรมเรือนเหย้าเป็นเรือนพักอาศัยประเภทกิ่งถาวร หมายถึง กระจับปี่หรือเรือนเล็ก ๆ ที่ไม่มั่นคงแข็งแรงการเลือกวัสดุมาใช้สร้างมักไม่พิถีพิถัน อาจเป็นแบบเรือนเครื่องผูกหรือแบบเรือนเครื่องสับก็ได้ จึงไม่คำนึงเกี่ยวกับพิธีกรรมในการสร้างและการเข้าอยู่อาศัย ส่วนใหญ่เป็นบ้านที่เริ่มแยกตัวออกไปจากเรือนใหญ่ เรือนพื้นถิ่นในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ที่มีลักษณะคล้ายเรือนเหย้าจากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว มีจำนวน 2 หลัง คือ เรือน 3 และเรือน 6 มีลักษณะคล้ายเรือนเหย้าชนิดดั้งเดิม หรือเรือนเหย้าตั้งต่อดิน ทิศทางการวางตัวเรือน 3 วางเรือนตามตะวันเหมือนรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 7 (ปกรณั พัฒนานุโรจน์, 2548). คือหันด้านจั่วทิศตะวันออก - ทิศตะวันตก ด้านยาวของเรือนอยู่ทิศเหนือ - ทิศใต้ ตามความเชื่อของชาวอีสานการวางเรือนลักษณะนี้ไม่ให้เกิดสิ่งอัปมงคล วางเรือนขวางตะวันผู้อาศัยจะเจ็บป่วย จะตาบอด แต่ตามหลักภูมิศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์แล้ว การวางเรือนตามตะวันมีประโยชน์เพื่อให้ด้านข้างของเรือนรับลมจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือและทิศตะวันตกเฉียงใต้ และให้เรือนรับแสงแดดในช่วงบ่ายช่วงเย็นน้อยที่สุด ไม่ให้เรือนร้อนอบอ้าว ส่วนเรือน 6 นั้นมีการวางทิศทางของจั่วเรือนขวางตะวันเหมือนกันกับรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 8 (กาญจนา ต้นสุวรรณรัตน์, 2544). โดยเรือนทั้ง 2 นี้มีลักษณะเป็นเรือน 3 เสา ทั้ง 2 ด้าน ผนังเรือนเกือบเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสทำให้อากาศถ่ายเทแล้วส่วนผนังหน้าจั่วของเรือนจะมีพื้นที่ใกล้เคียงกับผนังด้านข้าง แต่ผนังด้านข้างจะมีชายคายื่นบังแดดเป็นแนวยาว การหันด้านจั่วเรือนตามตะวันนั้นจะทำให้เรือนรับความร้อนมากกว่านับเป็นความฉลาดปรับตัวตามความเหมาะสมของช่างพื้นถิ่นอย่างหนึ่ง

โครงสร้างและวัสดุเรือนเหย้าทั้ง 2 หลังในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ เสาเรือนเดิมเป็นเสาไม้สูงจากพื้นดินถึงอกไก่ตามแบบเรือนชนิดตั้งต่อดิน ที่เสาสูงจากพื้นดินขึ้นไปรับอกไก่หลังคา (วิโรฒ ศรีสุโร, 2534) แต่ปัจจุบันบริเวณใต้ถุนเรือนเสาถูกแทนที่ด้วย เสา ค.ส.ล.สำเร็จรูป ตัดเสาไม้เดิมตั้งแต่คานพื้นลงมา เนื่องจากความชำรุดเพราะเกิดอุทกภัยบ่อยครั้งในหมู่บ้าน โครงคร่าวพื้นเรือนนอนเป็นไม้ คานคู่รับตงพื้น พื้นเรือนเป็นไม้กระดาน ผนังเรือนเป็นไม้ตีเกร็ดซ้อนแนวนอน หน้าต่างบานคู่ บันไดมีชานบันไดด้านล่างขนาดกว้างประมาณ 1.20x1.00 ม. เรือนทั้ง 2 แตกต่างกันในการวางบันได เรือน 3 มีบันไดวางยื่นไปทางหน้าเรือนไม่มีชานบันไดหน้าประตูเหมือนรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 7 และ 8 ส่วนเรือน 6 มีระเบียงยื่นออกมาหน้าประตูรับบันไดทางขึ้นที่วางขนานกับหน้าเรือน ราวบันไดของทั้ง 2 หลังมีเพียงด้านขวาด้านเดียว ตามความเชื่อการก่อสร้างเรือนพื้นถิ่นอีสานเรียกราวบันไดด้านขวาว่า พอกะไต (ปกรณั พัฒนานุโรจน์, 2548). โครงคร่าวหลังคาเป็นไม้คานอเส จันทัน แป และอกไก่คู่ หลังคาทรงจั่ว มุงสังกะสี ความลาดเอียงน้อยกว่า 15 องศา

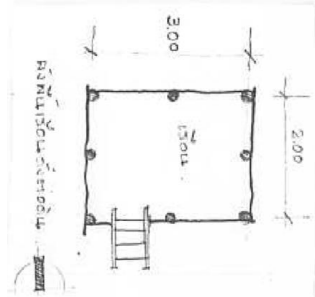
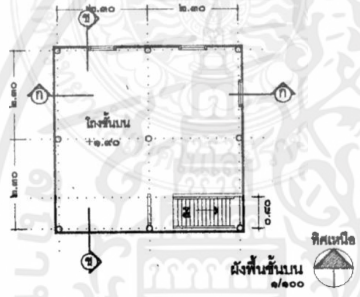
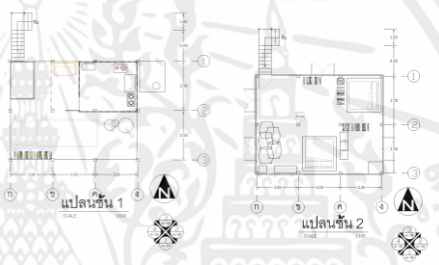
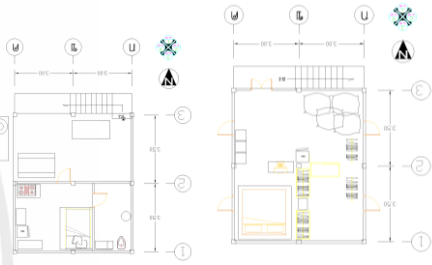

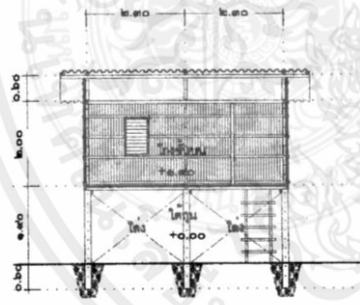
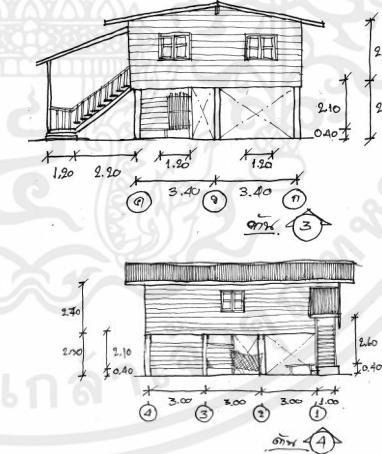
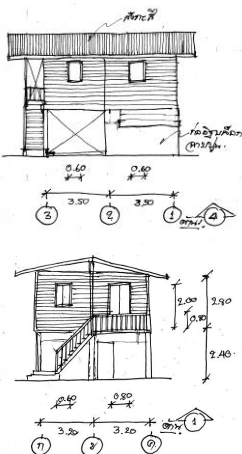
องค์ประกอบของเรือนหยาประกอบไปด้วยพื้นที่ 2 ส่วนคือ

1) **ใต้ถุนเรือน** พื้นที่ใต้ถุนเรือน 3 เดิมเป็นพื้นที่โล่ง ความสูงประมาณ 2.30 ม. ใช้เป็นพื้นที่จอดรถและเก็บอุปกรณ์การเกษตร ปัจจุบันทำพื้นไม้สูงจากพื้นดินเดิมประมาณ 40 ซม. ใช้ไม้ผนังตีเกร็ดแนวนอนแบบชั่วคราววางไม้เว้นช่องเล็กน้อยติดกันพื้นที่จนถึงกึ่งกลางเรือนขนาดประมาณ 3.50 x 4.00 ม. ติดประตูซึ่งทำจากไม้ไผ่ ใช้เป็นห้องครัว ห้องนั่งเล่น ห้องรับประทานอาหาร วางเครื่องซักผ้า พื้นที่ใต้ถุนเรือน 6 เดิมเป็นพื้นที่โล่ง ความสูงประมาณ 2.30 ม. ใช้เป็นพื้นที่จอดรถและเก็บอุปกรณ์การเกษตรเช่นกัน ปัจจุบันพื้นที่ใต้ถุนเรือน 6 ทำการต่อเติมพื้นที่ครึ่งหนึ่งของพื้นที่ส่วนใต้ถุนก่อผนังโดยใช้วัสดุอิฐบล็อกฉาบปูนก่อสูงราว 2.00 เมตร ใช้แผ่นซีเมนต์บอร์ดปิดเหนือจากบริเวณก่อปูน ติดประตูสังกะสี ภายในแบ่งพื้นที่กั้นผนังอิฐบล็อกเป็นห้องน้ำ – ห้องส้วม ขนาดประมาณ 3.50 x 2.00 ม. พื้นที่ส่วนที่เหลือ เป็นที่นอนลูกสาวและห้องครัว ทั้ง 2 หลังเกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ใต้ถุนเรือนอย่างมาก

2) **เรือนนอน** โครงคร่าวพื้นเรือนนอนเป็นไม้ คานคู่รับตงพื้น พื้นเรือนเป็นไม้กระดานหน้า 8” วางเว้นร่องเล็กน้อย พื้นเรียบเสมอกันทั้งเรือนไม่มีการเล่นระดับพื้น ผนังเรือนเป็นไม้ตีเกร็ดซ้อนแนวนอน หน้าต่างบานคู่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.24. แสดงเรือนเห่าในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ เปรียบเทียบกับรูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม

รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 7	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 8	เรือน 3	เรือน 6
			
 <p>ภาพที่ 2.11 แสดงลายเส้นที่ 2.4 เรือนดั้งเดิม มุงหญ้าแฝบแปดอง บ.หัวขวาง อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม</p> <p>ที่มา : ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).</p>	 <p>รูปตัด 1-1 2/500</p> <p>ที่มา : กาญจนา ต้นสุวรรณรัตน์. (2544).</p>		

4.9. สรุปความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมในการใช้สอยพื้นที่ ของผู้อยู่อาศัยเรือนพื้นถิ่นในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่

ข้อมูลจากการสำรวจ สังเกต เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือนพื้นถิ่นอีสานในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ตามตารางที่ 5.3. แสดงความเปลี่ยนแปลงของการใช้สอยพื้นที่ กิจกรรมพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยในเรือนพื้นถิ่น และตารางที่ 5.4. แสดงเครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อกิจกรรม พฤติกรรม ความเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสาน จึงพอสรุปรายละเอียดและประเด็นปัจจัยที่พบในแต่ละพื้นที่องค์ประกอบของเรือนพื้นถิ่น ได้ดังนี้

4.9.1. เรือนเกยและเรือนแฝด

1) **พื้นที่ใต้ถุนเรือน** ในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ผู้อยู่อาศัยเรือนพื้นถิ่นทั้งหมดประกอบอาชีพเกษตรกร ทำไร่ ทำนาการทำงานส่วนใหญ่ใช้พื้นที่นอกเรือนทำงาน ซึ่งทุกหลังจะเก็บเครื่องมืออุปกรณ์ประกอบอาชีพไว้บริเวณหนึ่งของพื้นที่ใต้ถุนเรือน บ้างวางบนพื้น บ้างวางบนแคร่ไม้ บ้างก็ใช้วิธีแขวน พื้นที่เก็บอุปกรณ์ประกอบอาชีพจึงยังคงใช้เสมอมาจนปัจจุบัน พื้นที่ใต้ถุนเรือน 1 และเรือน 2 เป็นพื้นที่โล่ง ไม่มีการต่อเติมเหมือนเรือนอื่น ๆ ใช้พื้นที่ส่วนใต้ถุนเก็บเครื่องมืออุปกรณ์ประกอบอาชีพ แต่เติมพื้นที่ใต้ถุนของเรือน 2 แนวเสา ก - ง ทางทิศใต้ของเรือน เดิมมีผนังกันใช้เป็นห้องสำหรับนั่งเล่นในช่วงกลางวันและเป็นพื้นที่ายใช้ทำงานทอผ้า แต่ปัจจุบันย้ายเสียชีวิตไปแล้วและลูกสาวต้องการปลูกเรือนใหม่ จึงรื้อผนังเรือนในส่วนนี้ไปเพื่อก่อสร้างเรือนใหม่ ซึ่งอยู่ห่างจากเรือนเดิมไปทางทิศใต้หรือด้านหลังของเรือน ห่างไปราว 10 ม. ทำให้บันไดทางขึ้นเรือนในส่วนนี้ถูกปิดตาย เป็นความเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เกิดจากปัจจัยจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ลดลง

เรือน 4 ส่วนใต้ถุน เสาเดิมเป็นเสาไม้สี่เหลี่ยม แต่วัสดุเกิดการชำรุดเนื่องจากอุทกภัย เพราะที่ดินของเรือนค่อนข้างต่ำจึงอยากใช้วัสดุที่คงทนกว่าเดิมและยกเรือนให้สูงมากกว่าเดิม ไม่อาจใช้เสา ค.ส.ล.สำเร็จรูปมาวางได้ จึงย้ายตำแหน่งเรือนโดยรื้อไม้เรือนที่เดิมตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ดิน มาก่อสร้างใหม่ในทางทิศตะวันออกของที่ดินเดียวกัน เพราะต้องการลดฐานรากใหม่ให้แข็งแรง เทพื้นคอนกรีตทั้งหมดและตั้งเสาใหม่ซึ่งเป็นเสาคอนกรีตเสริมเหล็กที่มีความสูงมากกว่าเรือนเดิมวัดความสูงจากพื้นดินถึงใต้คานพื้นที่ 3.00 ม. โดยใช้เสาไม้เก่าตัดส่วนที่ชำรุดออกแล้วต่อขึ้นไปเพื่อใช้เป็นเสาเรือนชั้นบน เรือน 4 ต่อเติมสร้างผนังในพื้นที่ใต้ถุน วางแคร่หรือปูเสื่อเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยที่เป็นแม่บ้านใช้นั่งประกอบอาชีพสานกระติบข้าวเหนียวด้วยดอกของต้นคล้าน้ำช่อห้อยพืชในท้องถิ่นของหมู่บ้านใน

ช่วงเวลากลางวัน นอกจากปัจจัยด้านอาชีพแล้ว เรือน 4 มีจำนวนสมาชิกของครอบครัวเพิ่มขึ้น อีกทั้งคุณปู่อายุมากแล้ว จึงมีปัญหาสุขภาพป่วยเป็นอัมพาต สภาพอากาศบนเรือนมีความร้อนอบอ้าว ประกอบกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีกำลังทรัพย์มากเพียงพอ จึงมีการต่อเติมส่วนของห้องนอนให้กับลูกชายคนเล็กบริเวณพื้นที่ใต้ถุนเรือน คุณปู่ที่ป่วยก็ย้ายลงมาอนพื้นที่โถงใต้ถุนเรือน นอกจากอากาศสบายกว่าแล้ว ลูกสะใภ้ที่นั่งทำงานสานกระติบอยู่ในบริเวณใกล้เคียงก็สามารถดูแลเฝ้าไข้ไปพร้อมกัน

ส่วนเรือน 7 นั้น เพราะความต้องการทำเรือนเป็นพิธีกรรมของคุณสุทธิพงษ์ สุริยะ เพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางที่ยั่งยืน สร้างรายได้สร้างอาชีพให้กับชุมชน ประกอบกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีกำลังทรัพย์มากเพียงพอ สมาชิกบนเรือนจึงจำเป็นต้องย้ายมาอาศัยที่ใต้ถุนเรือนแทน โดยก่อสร้างห้องนอนขนาดใหญ่จำนวน 2 ห้อง ห้องครัว ห้องทำงาน และลานกิจกรรมใกล้พื้นที่ใต้ถุนเรือน 7 จึงมักมีการจัดกิจกรรมอาชีพของคนในหมู่บ้านเสมอ จึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยความต้องการส่วนบุคคล และปัจจัยด้านอาชีพส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมบริเวณใต้ถุนเรือนพื้นถิ่น

กิจกรรมและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย เรือน 5 เนื่องจากคุณตา คุณยายเจ้าของเรือนมีอายุมาก จึงมีปัญหาสุขภาพ ไม่สะดวกกับการขึ้นลงบันไดเรือนบ่อย ๆ จนเมื่อสูญเสียคุณตาไป ลูกหลานที่เคยอยู่ร่วมกันบนเรือน ปัจจุบันก็ต่างมีครอบครัวแต่งงาน ออกเรือนและไปทำงานที่ต่างจังหวัดบ้างก็มี เมื่อจำนวนสมาชิกในครอบครัวลดลง ประกอบกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีกำลังทรัพย์เพียงพอ จึงเปลี่ยนพื้นที่การใช้สอยทั้งหมดมาบริเวณใต้ถุนเรือนเกือบทั้งหมด ไม่ว่าจะการนอน นั่งเล่น รับประทานอาหาร ทำครัว ซักล้างหรือ การใช้ห้องน้ำ-ห้องส้วม ทำให้สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในบริเวณใต้ถุนเรือน 5 เปลี่ยนไปแทบทั้งหมด เช่น มีการก่อผนังเตี้ยโดยรอบอาคาร มีการก่อสร้างห้องนอนจำนวน 2 ห้อง พื้นใต้ถุนก็เทพูนซีเมนต์ทั้งหมด สร้างห้องน้ำไว้ในบริเวณหลังเรือน เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นพอสรุปได้ว่า เรือนทั้ง 5 หลัง มีความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในบริเวณใต้ถุนเรือน จากปัจจัย ดังนี้

- ปัจจัยด้านจำนวนผู้อยู่อาศัยจำนวน 3 หลัง คือเรือน 2, 4, 5 โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้นคือ เรือน 4 แต่เรือน 2 และเรือน 5 นั้นเกิดจากการลดลงของสมาชิกในครอบครัว.

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านอาชีพ จำนวน 2 หลัง คือเรือน 4 และเรือน 7

- ปัจจัยด้านปัญหาสุขภาพ ซึ่งเนื่องมาจากผู้อาศัยมีอายุมากแล้ว จำนวน 2 หลังคือ เรือน 4 และเรือน 5
- ปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศที่ร้อน จำนวน 1 หลัง คือเรือน 4
- ปัจจัยด้านความต้องการส่วนบุคคล จำนวน 1 หลัง คือเรือน 7
- ปัจจัยด้านวัสดุ จำนวน 1 หลัง คือเรือน 4
- ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวจำนวน 3 หลังคือเรือน 4, 5 และ 7

2) เรือนนอน พื้นที่เรือนนอนของเรือน 1, 4, 7 และเรือน 5 ทั้ง 4 หลังเกิด เกิดความเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายใน ไม่ได้ใช้สอยพื้นที่เรือนนอนเช่นเดิม เนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงในกิจกรรม พฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

พื้นที่เรือนนอน ของเรือน 1 เดิมเคยใช้เป็นห้องนอน แบ่งห้องออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งของพ่อแม่ ซึ่งเสียชีวิตไปแล้ว อีกส่วนหนึ่งเป็นที่นอนเจ้าของบ้าน นอกจากนี้ใช้นอนยังเป็นที่นั่งเล่นร่วมกับครอบครัวในตอนกลางคืน ใช้ตู้เสื้อผ้าในการแบ่งกันพื้นที่ทั้งหมด แต่ปัจจุบันใช้เป็นห้องเก็บของเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นเสื้อผ้าเก่า เพราะจำนวนสมาชิกในครอบครัวลดลงเจ้าของบ้านอยู่คนเดียวอีกทั้งมีปัญหาสุขภาพเจ็บป่วยขาพิการไม่สะดวกเข้าออกห้อง และไม่ได้ทำงานอยู่เรือนทั้งวัน ในห้องมีสภาพอากาศร้อน จึงปิดตายเรือนนอนแล้วใช้พื้นที่เกยบ้านทำกิจกรรมทั้งหมดแทน

เรือน 4 และเรือน 5 มีปัจจัยสาเหตุที่คล้ายกัน เนื่องจากการลดลงของสมาชิกในครอบครัว และปัญหาสุขภาพ เรือน 4 คุณปู่เจ้าของเรือนที่เคยมีสุขภาพแข็งแรง คุณย่าซึ่งเสียชีวิตไปแล้ว เคยใช้พื้นที่ห้องเรือนนอนบนเรือนในการนอนพักผ่อน นั่งเล่นของครอบครัวในช่วงกลางคืน ทำงานเย็บผ้า ปัจจุบันคุณปู่มีปัญหาสุขภาพเป็นอัมพาตเป็นผู้ป่วยติดเตียงที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงต้องใช้พื้นที่ส่วนใต้ถุนเรือนเป็นที่นอนแทน สมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ ไม่ต้องการใช้งานห้องนี้เนื่องจากห้องมีสภาพอากาศร้อน ห้องเรือนนอนของเรือน 4 จึงถูกใช้เป็นห้องเก็บของเก่าและปิดลงกลอนเช่นเดียวกัน เรือน 5 ซึ่งสูญเสียคุณตาไป และคุณยายซึ่งอายุมาก มีปัญหาสุขภาพ จึงปิดตายส่วนพื้นที่เรือนนอน

พื้นที่เรือนนอนของเรือน 7 เดิมใช้เป็นพื้นที่นอน นั่งเล่นของครอบครัวในช่วงกลางคืน ปัจจุบันถูกเปลี่ยนเป็นพิพิธภัณฑ์ ให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมแทน ไม่ได้ใช้สอยพื้นที่เช่นเดิม เพราะความต้องการของเจ้าของเรือน ผู้อาศัยเรือน 7 จึงไม่ได้ใช้พื้นที่เรือนนอนในการนอนอีก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า จากข้อมูลข้างต้นพอสรุปได้ว่า เรือนทั้ง 4 หลัง มีความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรม ไม่ว่าจะมิได้ทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีทัศนคติเป็นคุณเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้ของผู้อยู่อาศัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในบริเวณเรือนนอน จากปัจจัย ดังนี้

- ปัจจัยด้านจำนวนผู้อยู่อาศัยจำนวน 3 หลัง คือเรือน 1, 4, 5 จากเพราะการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว

- ปัจจัยด้านปัญหาสุขภาพ จำนวน 2 หลังคือเรือน 1, 4 และเรือน 5

- ปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศที่ร้อน จำนวน 2 หลัง คือเรือน 1, 4

- ปัจจัยด้านความต้องการส่วนบุคคล จำนวน 1 หลัง คือเรือน 7

3) พื้นที่เกย พบความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในพื้นที่เกยในเรือนจำนวน 3 หลัง คือเรือน 1, 2 และเรือน 4 โดยการใช้น้ำที่เกยของเรือนเป็นที่นอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

พื้นที่เกยของเรือน 1 บริเวณเกยบ้าน เดิมใช้เป็นพื้นที่นั่งเล่น และรับประทานอาหารเช้าของครอบครัวเท่านั้น แต่ปัจจุบันใช้พื้นที่วางตู้เย็น ไมโครเวฟ โทรทัศน์ ตู้เก็บยา แขนงอุปกรณ์เก่าและที่นอน เนื่องจากเจ้าของเรือนอายุมากแล้วและมีปัญหาสุขภาพขาพิการ จึงใช้พื้นที่เกยในการทำกิจกรรม ตลอดทั้งวัน เช่น นั่งดูโทรทัศน์บนเสื่อ เอาอาหารซึ่งเพื่อนบ้านนำมาให้เก็บไว้ในตู้เย็น หยิบอาหารหรือน้ำจากตู้เย็น ออกมาอุ่นด้วยไมโครเวฟ (Microwave) ที่วางอยู่บนชั้นวางที่ความสูงไม่เกิน 60 ซม. สะดวกในใช้งานสำหรับผู้พิการขา หม้อหุงข้าวหรือกระติกต้มน้ำร้อนก็วางอยู่ในบริเวณเดียวกัน ง่ายต่อการหยิบจับใช้งาน บริเวณที่นอน จากที่เคยนอนในเรือนนอน ปัจจุบันย้ายออกมาใช้พื้นที่เกยนอนแทน บริเวณที่นอนใช้ไม้ตีปิดด้านหน้าฝั่งติดกับบันไดและด้านข้างเรือนเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มความเป็นส่วนตัวและกันฝนสาดจากทางข้างเรือน แต่ไม่ได้ปิดไปถึงหลังคา ยังคงเว้นช่องลมไว้บ้างพอให้ลมผ่าน ส่วนฝั่งในบ้านเพียงชิงผ้าที่ปักกันเท่านั้น

พื้นที่เกยเรือน 2 เดิมเป็นส่วนนั่งเล่น และรับประทานอาหารเช้าของคนในบ้าน เมื่อมีหลานจึงต่อเติมบริเวณที่มีหน้าต่างเรือน เพื่อใช้เป็นห้องนอนหลานโดยทำผนังไม้ 2 ด้านและใช้ตู้เสื้อผ้าในการกั้นห้องอีกด้านหนึ่งโดย 2 ตู้หันบานตู้ออกนอกห้อง และ 1 ตู้สำหรับหลานใช้ในห้อง บริเวณหน้าห้องหลาน ใช้เป็นพื้นที่ นั่งเล่นและรับประทานอาหารเช้า ของครอบครัว

เรือน 4 เกยเดิมเป็นพื้นที่โล่งแบบเรือนพื้นดินดั้งเดิม เป็นพื้นที่นั่งเล่น รับประทานอาหารเช้าร่วมกันของคนในครอบครัว เมื่อพ่อแม่แต่งงานจึงกั้นพื้นที่เกยครึ่งหนึ่งเป็นห้องและนอนห้องนี้ ปัจจุบันเป็นห้องนอนของลูกชายคนโตเมื่อแต่งงานมีภรรยา ภายในห้องลูกชายปูเสื่อดอกหญ้าจนเกือบเต็มพื้นที่ห้องและวางฟูกที่นอนหันหัวทางทิศเหนือ กางมุ้งไว้ตลอดไม่เก็บมุ้ง ราวแขวนเสื้อผ้าใช้วิธีชิงเชือกบริเวณมุมห้อง ลูกชายคนโตและภรรยาย้ายไปทำงานต่างจังหวัด และจะกลับมาเยี่ยมบ้านนานๆ ครั้ง บริเวณหน้าห้องชิงเชือกทำเป็นราวตากผ้า การเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมในพื้นที่เกยของเรือน 4 และเรือน 2 จึงมีสาเหตุมาจากปัจจัยการเพิ่มขึ้นของสมาชิกในครอบครัว

จากข้อมูลข้างต้นพอสรุปได้ว่า เรือนที่มีความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในบริเวณเคย จากปัจจัย ดังนี้

- ปัจจัยด้านปัญหาสุขภาพ จำนวน 1 หลังคือเรือน 1
- ปัจจัยอุปกรณ์สมัยใหม่ จำนวน 1 หลังคือเรือน 1
- ปัจจัยด้านจำนวนผู้อยู่อาศัยจำนวน 2 หลัง คือเรือน 2, 4 จากการเพิ่มขึ้นของสมาชิกในครอบครัว

4) ขานแดด พบความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในพื้นที่ขานแดดในเรือนจำนวน 3 หลัง คือเรือน 1, 2 และเรือน 5 โดยการใช้พื้นที่ขานแดดของเรือนต่อเติมห้องน้ำ-ห้องส้วมและใช้เป็นพื้นที่ซักล้าง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

บริเวณขานแดดทิศใต้ของเรือน 1 เป็นพื้นที่ว่างอดีตใช้นั่งรับประทานอาหาร รับแขก ตากข้าว และมีฮ้านแอ่งน้ำ อดีตใช้ปั้มน้ำเหล็กส่วนรวม ที่ห่างออกไปทางหน้าบ้าน (ทิศใต้) ราว ๆ 10 ม. ปั้มน้ำมาใช้สอยที่เรือน ยังคงพบหม้อดินขนาดเล็กสำหรับใส่น้ำของฮ้านแอ่งน้ำ แต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้ฮ้านแอ่งน้ำอีก เปลี่ยนเป็นพื้นที่วางน้ำขวดพลาสติกเพราะ ถูกอนามัย สะดวกในการซื้อหามากกว่า และเจ้าของเรือนมีปัญหาสุขภาพเป็นผู้พิการ ไม่อาจหบน้ำมาใส่ อีกทั้งยังอาศัยอยู่เพียงลำพัง ทำให้ไม่ได้ใช้บริเวณฮ้านแอ่งน้ำในรูปแบบเดิมอีก มีการต่อเติมห้องน้ำบนเรือนในบริเวณขานแดด เพื่อให้สะดวกแก่การใช้งานแก่เจ้าของเรือนที่เป็นผู้พิการ โดยห้องน้ำใหม่ที่ต่อเติมออกไปนี้เป็นโครงสร้างเหล็กทำสีผนังไม้เทียม ผนังและหลังคาเมทัลชีท (Metal Sheet) ดังรูป การใช้งานคือเจ้าของเรือนโดยนั่งเก้าอี้ง่ายต่อการลุกยืนกว่านั่งพื้น ชั้นเป็นแบบมีด้ามเพื่อให้ง่ายต่อการใช้งาน ข้างๆประตูมีชั้นวางของเล็ก ๆ ห้องน้ำไม่กว้างจนเกินไปทำให้สามารถหยิบจับ ทำกิจกรรมหลายอย่างได้ง่าย

พื้นที่ขานแดดของเรือน 5 ฝั่งทิศตะวันออกแรกเริ่มเป็นพื้นที่สำหรับครัวไฟเท่านั้น ต่อมาเพื่อความสะดวก เจ้าของเรือนจึงต่อเติมห้องน้ำห้องส้วมในพื้นที่นี้ แต่ปัจจุบันเมื่อย้ายไปอาศัยที่ใต้ถุนเรือน ห้องน้ำบริเวณนี้จึงถูกทุบทิ้ง เอาสุขภาพันท์ไปใช้ที่ห้องน้ำใหม่ใต้ถุนเรือน การเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมในพื้นที่ขานแดดของเรือน 5 จึงมีสาเหตุมาจากปัจจัยความต้องการส่วนบุคคลของเจ้าของเรือน

พื้นที่ขานแดดของเรือน 2 เดิมบริเวณฮ้านแอ่งน้ำ ถูกเปลี่ยนให้เป็นห้องน้ำ ภายหลังจากก่อสร้างเรือนประมาณ 5 ปี เป็นความต้องการส่วนบุคคลเพื่อความสะดวกของเจ้าของเรือน ด้านข้างห้องน้ำใช้เป็นพื้นที่เก็บของ ที่ใช้สำหรับวางหม้อน้ำต้ม ปัจจุบันพื้นที่นี้เปลี่ยนเป็นห้องน้ำหลังจากสร้างเรือนได้ประมาณ 5 ปี ภายในห้องน้ำเป็นส้วมแบบนั่งยองและถังน้ำพลาสติกสีดำขนาดประมาณ 50 ลิตรไว้ใส่น้ำอาบแทนโถ่งน้ำ พื้นที่ฮ้านน้ำ ปัจจุบันใช้น้ำดื่มแบบขวดพลาสติกวางไว้บนพื้นเรือนบริเวณ

ด้านข้างประตูในส่วนเกย ด้านข้างห้องน้ำมูมข้างประตูใช้เป็นพื้นที่เก็บอุปกรณ์การเกษตร บริเวณหน้าห้องน้ำด้านทิศตะวันตกมีช่องเปิดใส่ราวกันตก เดิมการซักผ้าจะต้องใช้พื้นที่ในการวางกละมังซักผ้า ปัจจุบันมีอุปกรณ์สมัยใหม่เช่นเครื่องซักผ้าชนิดฝาบนในบริเวณหน้าห้องน้ำ เพราะสะดวกในการต่อท่อน้ำเข้าเครื่องซักผ้า ประหยัดพื้นที่ และง่ายต่อการซักผ้า

จากข้อมูลข้างต้นพอสรุปได้ว่า เรือนที่มีความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในบริเวณชานแดดจากปัจจัย ดังนี้

- ปัจจัยด้านปัญหาสุขภาพ จำนวน 1 หลังคือเรือน 1
- ปัจจัยด้านอุปกรณ์สมัยใหม่ จำนวน 2 หลังคือเรือน 1 และเรือน 2
- ปัจจัยด้านความต้องการส่วนบุคคล จำนวน 2 หลัง คือเรือน 2 และเรือน 5

5) ครัวไฟหรือเรือนครัว ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในพื้นที่ครัวไฟหรือเรือนครัว ในเรือนจำนวน 2 หลัง คือเรือน 5 และเรือน 7 โดยพื้นที่ครัวไฟหรือเรือนครัวที่เคยทำบนเรือน ถูกย้ายไปทำบริเวณใต้ถุนเรือน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

พื้นที่ครัวไฟเรือน 5 เดิมใช้พื้นที่ชานแดดฝั่งทิศตะวันออกบนเรือน ใช้เตาถ่าน 2 เตาวางบนฐานปูนซีเมนต์ ปัจจุบันพื้นที่ครัวย้ายมาใช้พื้นที่ใต้ถุนเรือนทางทิศตะวันออกตามความต้องการส่วนบุคคลเพื่อความสะดวกของเจ้าของเรือน ประกอบด้วย เตาแก๊สสำหรับทำกับข้าววางอยู่บนชั้นไม้สูงประมาณ 80 ซม. ใช้ยื่นประกอบอาหาร เช่น ลาก น้ำตก บริเวณใกล้กันมีเตาถ่าน 2 เตาสำหรับนั่งข้าวเหนียวและทำอาหาร เช่น ต้มปลาร้า เตาถ่านทั้ง 2 วางอยู่บนฐานอิฐบล็อก ถัดมาชั้นไม้ใช้วางภาชนะ เช่น ถังเก็บปลาร้า ข้าวสาร หวดนึ่งข้าวเหนียว ยังมีหม้อหุงต้มและกระติบแฉวนอยู่ที่ผนังด้านเดียวกันส่วนกลางห้องครัวมีแคร่ไม้ใช้สำหรับนั่งประกอบอาหาร

เรือน 7 เดิมใช้พื้นที่เรือนครัว ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของเรือนในการประกอบอาหาร มีเตาถ่านวางบนแคร่ไม้ ส่วนบนของแคร่ไม้หุ้มด้วยแผ่นสังกะสี ในเรือนครัวประกอบไปด้วย ชั้นวางของ ตู้กับข้าว อุปกรณ์เครื่องครัวทั้งวางบนชั้น ในตู้และแขวนไว้กับผนัง เพราะความต้องการส่วนบุคคลของเจ้าของเรือน ปัจจุบันเรือนถูกเปลี่ยนเป็นพิพิธภัณฑสถานให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมแทน ไม่ได้ใช้สอยพื้นที่เรือนครัวเช่นเดิม แต่ต่อเติมพื้นที่ครัวใหม่ด้านหลังเรือนถัดจากส่วนชานแดด ภายในครัวใหม่ใช้เตาแก๊สวางบนชั้นวาง มีชุดโต๊ะรับประทานอาหาร ชั้นวางเหล็กวางถ้วยชาม ตู้เย็น เครื่องซักผ้าฝาบนจำนวน 2 เครื่อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานานาชาติ ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
จากข้อมูลข้างต้นพอสรุปได้ว่า เรือนที่มีความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
อาศัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในบริเวณครัวจากปัจจัย ดังนี้

- ปัจจัยด้านความต้องการส่วนบุคคล จำนวน 2 หลัง คือเรือน 2 และเรือน 5

6) **ฮ้านแอ่งน้ำหรือรำนหม้อน้ำ** มีลักษณะเป็นเพิงมีกะบังหน้ามุงแป้นไม้ ยกระดับหม้อน้ำให้ตักน้ำดื่มได้พอดี แต่ปัจจุบันไม่พบฮ้านแอ่งน้ำในเรือนเกือบทุกหลัง พบแต่หม้อดินใส่น้ำที่ไม่ได้ใช้อีก เนื่องจากปัจจัยด้านอุปกรณ์ที่ทันสมัยขึ้น มีการใช้น้ำดื่มจากขวดพลาสติก 20 ลิตร ใช้กระติกน้ำ ตู้เย็นสำหรับแช่น้ำเย็นไว้ดื่ม

4.9.2. เรือนเหย้า ที่ทำการศึกษาในหมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่จำนวน 2 หลัง

1) **ใต้ถุนเรือน** พื้นที่ใต้ถุนเรือน 3 เดิมเป็นพื้นที่โล่ง ความสูงประมาณ 2.30 ม. ใช้เป็นพื้นที่จอดรถและเก็บอุปกรณ์การเกษตร ปัจจุบันทำพื้นไม้สูงจากพื้นดินเดิมประมาณ 40 ซม. ใช้ไม้ผนังตีเกร็ดแนวนอนแบบชั่วคราววางไม้เว้นช่องเล็กน้อยติดกันพื้นที่จนถึงกึ่งกลางเรือนขนาดประมาณ 3.50 x 4.00 ม. ติดประตูซึ่งทำจากไม้ไผ่เป็นความต้องการส่วนบุคคลเพื่อเพิ่มความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัวในการใช้สอยพื้นที่ ห้องครัวมี เตาแก๊สและเตาถ่านจำนวน 2 เตาวางบนฐานอิฐบล็อก ปูเสื่อตรงกลางใช้เป็นพื้นที่นั่งเล่นในเวลากลางวันเนื่องจากบนเรือนมีอากาศร้อน รับประทานอาหารร่วมกับครอบครัว วางเครื่องซักผ้าฝาบนใช้แทนการซักผ้าด้วยมือ

พื้นที่ใต้ถุนเรือน 6 เดิมเป็นพื้นที่โล่ง ความสูงประมาณ 2.40 ม. ใช้เป็นพื้นที่จอดรถและเก็บอุปกรณ์การเกษตรเช่นกัน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีกำลังทรัพย์เพียงพอจึงทำการต่อเติมพื้นที่ครึ่งหนึ่งของพื้นที่ส่วนใต้ถุนก่อนผนังโดยใช้วัสดุอิฐบล็อกฉาบปูนก่อสูงราว 2.00 เมตร ใช้แผ่นซีเมนต์บอร์ดปิดเหนือจากบริเวณก่อปูน ติดประตูสังกะสี ภายในแบ่งพื้นที่กั้นผนังอิฐบล็อกเป็นห้องน้ำ – ห้องส้วม ขนาดประมาณ 3.50 x 2.00 ม. ในห้องน้ำวางเครื่องซักผ้าฝาบนใช้แทนการซักผ้าด้วยมือ พื้นที่ส่วนที่เหลือ เป็นที่นอนลูกสาวใช้ปูกวางบนแคร่ไม้ ลูกสาวเดิมเคยใช้ที่นอนบนเรือนแต่ต้องการความเป็นส่วนตัวมากขึ้นจึงย้ายลงมานอนห้องใต้ถุนเรือนแทน และห้องครัวภายในห้องครัวมี ตู้กับข้าว เตาแก๊ส ไม่พบเตาถ่าน ด้านหน้าห้องใช้เป็นพื้นที่นั่งเล่น วางโต๊ะเก้าอี้สำหรับรับประทานอาหารร่วมกัน พื้นปูเสื่อใช้นั่งประกอบอาชีพสานกระติบ

เรือนเหย้าทั้ง 2 หลังเกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ใต้ถุนเรือน เนื่องจากสาเหตุปัจจัย ดังนี้

- ปัจจัยด้านจำนวนผู้อยู่อาศัย จำนวน 2 หลัง
- ปัจจัยด้านอุปกรณ์สมัยใหม่ จำนวน 2 หลัง
- ปัจจัยด้านความต้องการส่วนบุคคล จำนวน 2 หลัง
- ปัจจัยด้านอาชีพ จำนวน 1 หลัง คือเรือน 6

- ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวจำนวน 1 หลัง คือเรือน 6
- ปัจจัยด้านสภาพอากาศ จำนวน 2 หลัง

2) เรือนนอน บนเรือนนอนของเรือน 3 พื้นที่เปลี่ยนไปจากเดิมบริเวณที่ใช้เป็นพื้นที่ตากผ้า และส่วนแต่งตัวของพ่อ-แม่ เปลี่ยนมาเป็นที่นอนของลูกสาว มีการจัดวางฟูกที่นอนขนาด 3 ฟุต ครึ่งบนพื้นเรือน ตู้เก็บของใบเล็ก ๆ 2 ตู้และตู้เสื้อผ้าใหม่จำนวน 1 ตู้เพื่อใช้กันเป็นห้องนอนหันบานตู้ ออกข้างนอกสำหรับเสื้อผ้าพ่อแม่มีราวแขวนผ้าทอเหล็กผูกเชือกแขวนกับจันทัน ส่วนตู้เดิมให้ลูกสาว ใช้ บนเรือนนอนของเรือน 6 พื้นที่เปลี่ยนไปจากเดิมบริเวณที่ใช้เป็นที่นอนของลูกสาว เมื่อลูกสาวย้ายลงมาอนพื้นที่ใต้ถุน ที่นอนเดิมของลูกสาวจึงถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่เก็บเสื้อผ้า และรีดผ้า

เรือนเหี่ยวทั้ง 2 หลังเกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่เรือนนอน เนื่องจากสาเหตุปัจจัยด้านจำนวนผู้อยู่อาศัย จำนวน 2 หลัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.25. แสดงความเปลี่ยนแปลงของการใช้สอยพื้นที่ กิจกรรม พฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยในเรือนพื้นถิ่น

ประเภทเรือน	เรือนเกย								เรือนแฝด		เรือนเหยา			
	เรือน 1		เรือน 4		เรือน 7		เรือน 5		เรือน 2		เรือน 6		เรือน 3	
กิจกรรมพฤติกรรม การใช้สอยพื้นที่	เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน	เปลี่ยน	ไม่เปลี่ยน
นอน	▲		■ ▲		■		■		▲	♥		♥		♥
รับประทานอาหาร	▲		■		■		■		▲		■		■	
ประกอบอาหาร		★		■	■		■		★		■		■	
นั่งเล่นพักผ่อน	▲		■		■		■		▲		■		■	
ทำงานในเรือน	☾		■		■		■		▲		■		■	
เก็บเครื่องมือประกอบ อาชีพ		■	■		■		■		■ ○		■		■	
เก็บผลผลิต	☾		+		+		▲		+		♥		♥	
รับแขก		○	■		▲		■		■		■		■	
ซักผ้า		○	■		■		■		○		■		■	
ล้างจาน		○	■		■		■		★		■		■	
ใช้ฮ้านแองน้ำ	☾		☾		☾		☾		☾		■			
ใช้ห้องน้ำ-ส้วม	○		■		■		■		○		■		□	
อายุเรือน (ปี)	80		66		65		34		70		34		34	
อายุผู้อาศัย (ปี)	65		39		53		76		89		52		35	
อาชีพ	ผู้พิการ		ทำนา+สานกระติบ		ทำนา+แม่บ้าน		ทำนา+สานกระติบ		ทำนา		ทำนา+สานกระติบ		เกษตรกร	
จำนวนสมาชิก	ลดเหลือ 1		เพิ่มเป็น 6		ลดเหลือ 2		ลดเหลือ 2 คน		ลด 1 เพิ่ม 1		เพิ่มเป็น 3		เพิ่มเป็น 4	
หมายเหตุ													□ ใช้ห้องน้ำที่เรือน ของแม่	

สัญลักษณ์ประกอบพื้นที่ ■ ได้ถูกลง ○ ขานแดดหรือขานมน ▲ เกย ♥ เรือนนอน ★ คริวไฟ + เล้าข้าว ☾ ไม่มี

ตารางที่ 4.26. แสดงเครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม

อุปกรณ์ประกอบ พฤติกรรม	เรือน 1		เรือน 2		เรือน 3		เรือน 4		เรือน 5		เรือน 6		เรือน 7		หมายเหตุ
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	
ชุดรับแขก		○		○		○		○		○		○		○	
โต๊ะทำงาน		○		○		○		○		○		○		○	
โต๊ะอ่านหนังสือ		○		○		○		○		○		○		○	
ชั้นวางของ	○		○		○		○		○		○		○		
เครื่องปรับอากาศ		○		○		○		○		○		○		○	
พัดลม	○		○		○		○		○		○		○		
ตู้โชว์		○		○		○		○	○			○	○		
ตู้ยา		○	○			○		○		○		○		○	
เครื่องเสียง		○		○	○		○			○	○			○	
ทีวี	○		○		○		○		○		○		○		
เครื่องครัวไฟฟ้า	○			○		○		○		○		○		○	
อ่างล้างจาน		○		○		○		○		○		○	○		
เตาถ่าน	○		○		○		○		○		○		○		
ตู้เย็น	○		○		○		○		○		○		○		
เครื่องซักผ้า		○		○		○		○		○		○		○	
เตาแก๊ส		○	○		○		○		○		○		○		
เตียงนอน		○		○		○		○		○		○		○	
ฟูกที่นอน	○		○		○		○		○		○		○		
ตู้เสื้อผ้า	○		○		○		○		○		○		○		
โต๊ะแต่งตัว		○		○		○		○		○		○		○	
หิ้งพระ	○		○		○		○		○		○		○		
หิ้งผี		○		○		○		○		○		○		○	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.10. สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสานใน หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่

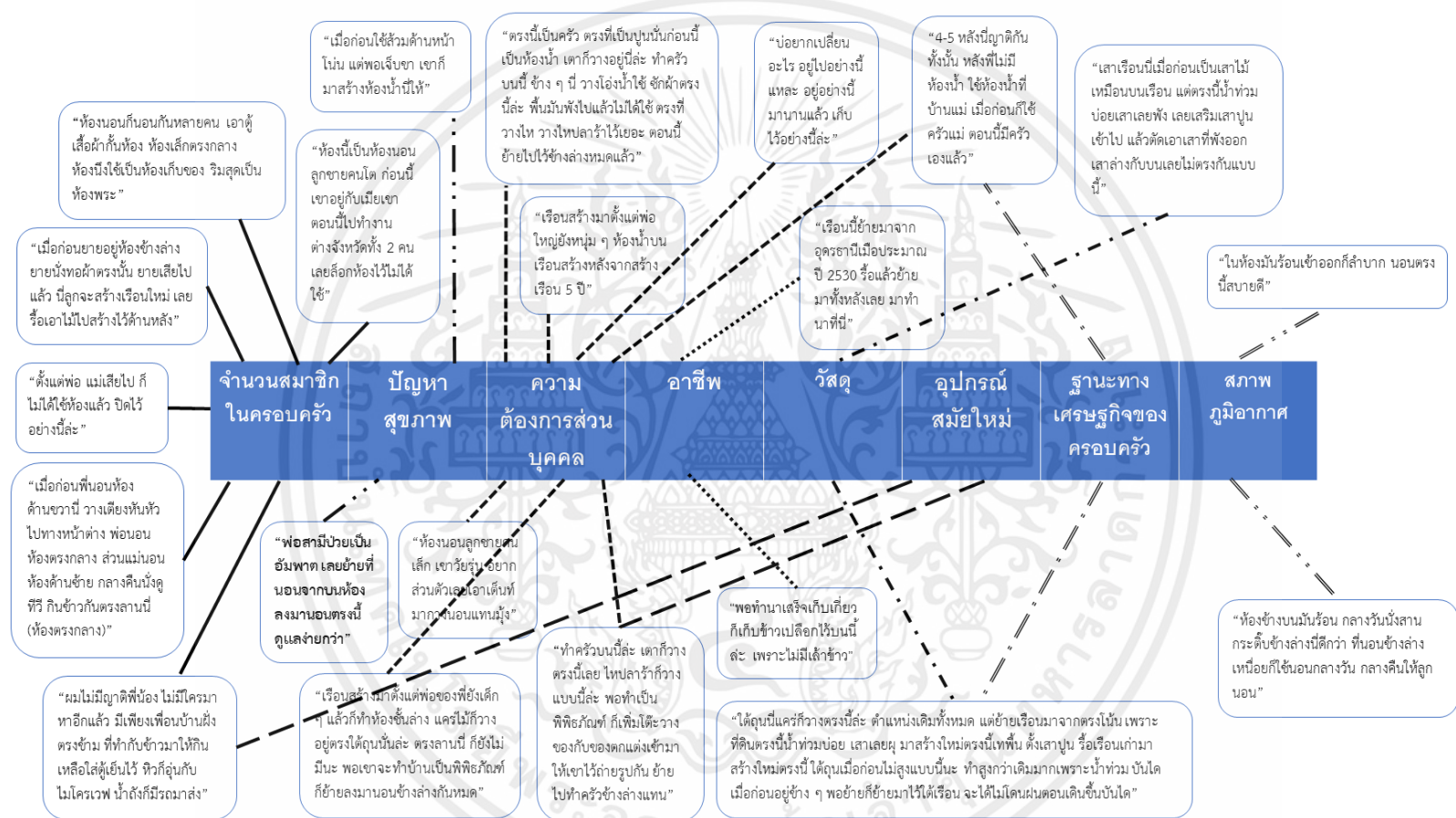
จากการวิเคราะห์สรุปความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรม ที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในเรือนพื้นถิ่นอีสาน ประกอบกับผลจากการสัมภาษณ์เจ้าของเรือน ประเด็นของการเปลี่ยนแปลงของเรือนพื้นถิ่น (ตามรูปที่ 4.62.)

สรุปประเด็นปัจจัยที่พบ ได้ดังนี้

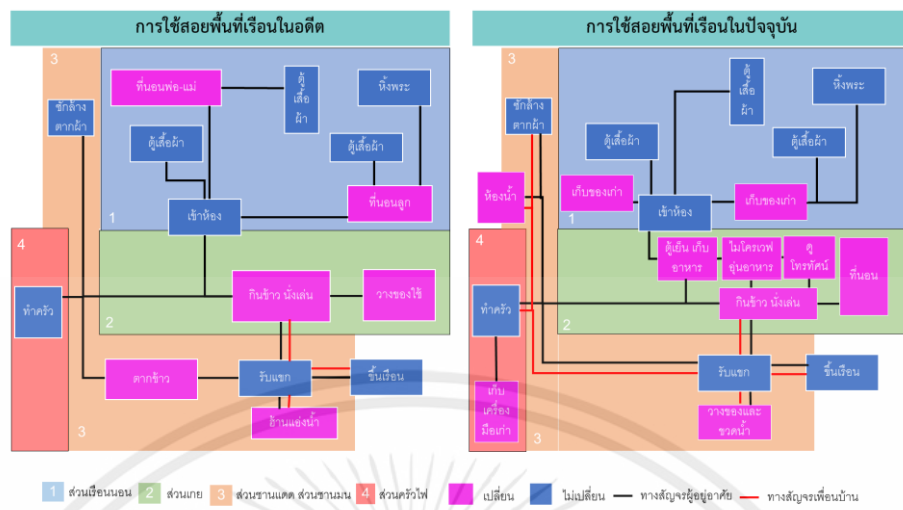
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสาน จำนวน 8 ข้อ ดังนี้

1. ปัญหาสุขภาพ เมื่อผู้อาศัยเรือนเกิดความเจ็บป่วยหรือทุพพลภาพ จึงทำให้กิจกรรมและ พฤติกรรมการใช้พื้นที่ในองค์ประกอบของเรือนเกิดความเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความสะดวกในการ ใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้น อาทิเช่น การย้ายพื้นที่นอนมาไว้บริเวณเกยหรือใต้ถุนเรือน

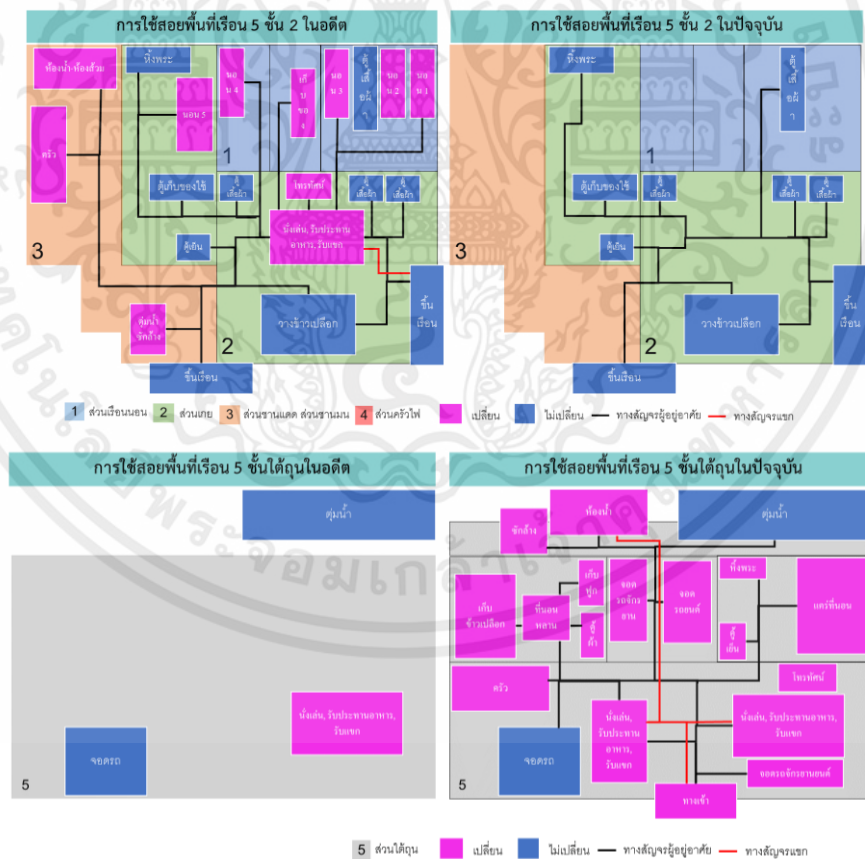
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.62. แสดงแผนภูมิการวิเคราะห์ การสัมภาษณ์เจ้าของเรือนประเด็นของการเปลี่ยนแปลงของเรือนพื้นถิ่น

รูปที่ 4.63. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่บนเรือนของเรือน 1 จากปัจจัยปัญหาสุขภาพ

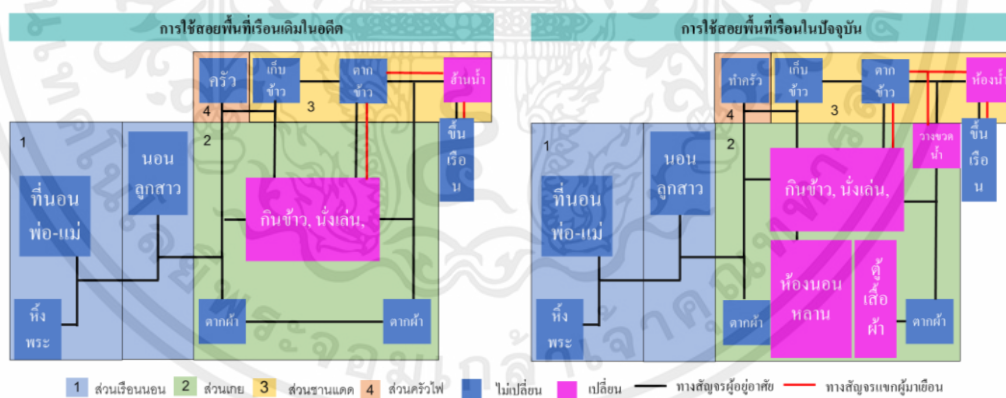

รูปที่ 4.64. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่ เปลี่ยนจากบนเรือนมาใช้พื้นที่ส่วนใต้ถุน ของเรือน 5 จากปัจจัยปัญหาสุขภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับการใช้งานเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์

2. จำนวนผู้อยู่อาศัย เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงของจำนวนสมาชิกผู้อยู่อาศัยในเรือน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่ใน 2 ลักษณะ คือ การลดลงของจำนวนสมาชิกผู้อยู่อาศัยทำให้การใช้สอยพื้นที่บางอย่างหายไป การย้ายออกจากเรือนเพื่อสร้างครอบครัวใหม่โดยการรื้อเอาไม้ผนังเดิมในบริเวณใต้ถุนเรือนออกไปเพื่อใช้ในการก่อสร้างเรือนใหม่และการเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิกผู้อยู่อาศัยทำให้เกิดความต้องการพื้นที่ใช้สอยมากขึ้นเช่นกัน เช่น การสร้างห้องนอนให้กับลูกในบริเวณพื้นที่เกยหรือจำนวนเครื่องเรือนที่เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4.27. แสดงความเปลี่ยนแปลงของผังส่วนใต้ถุนของเรือน 2 จากปัจจัยการลดลงของจำนวนผู้อยู่อาศัย

รูปที่ 4.65. แสดงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้พื้นที่ของเรือน 2 จากปัจจัยการเพิ่มจำนวนผู้อยู่อาศัย

3. อาชีพ การประกอบอาชีพของผู้อยู่อาศัยเรือน ทำให้ต้องใช้พื้นที่ในบริเวณใต้ถุนเรือนในการทำงานหรืออุปกรณ์เครื่องเรือนเพิ่มเติม เช่น การทำอาชีพเสริมสานกระติบของผู้อยู่อาศัย บุเสื่อในบริเวณใต้ถุนเรือนเพื่อนั่งทำงาน

รูปที่ 4.66. แสดงความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของเรือน 6

จากปัจจัยอาชีพ

4. ความต้องการส่วนบุคคล ความต้องการความเป็นส่วนตัวในการใช้พื้นที่อย่างการจัดวางตู้เสื้อผ้าแทนผนังห้อง ความต้องการความสะดวกสบายอย่างการสร้างห้องน้ำบนเรือนแทนการเดินไปเข้าห้องน้ำนอกเรือน

5. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว บางครอบครัวมีกำลังทรัพย์เพียงพอที่ปรับเปลี่ยนต่อเติมพื้นที่ใต้ถุนเป็นห้องต่าง ๆ เช่น ห้องนอน ห้องครัว ห้องน้ำ แต่บางครอบครัวที่ขาดกำลังทรัพย์แม้เรือนจะผูกพันซำรุดก็ไม่สามารถปรับปรุง ซ่อมแซมเรือนได้เลย ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการเปลี่ยนแปลงของเรือนพื้นถิ่น

6. สภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิอากาศที่ร้อนชื้น ทำให้การใช้พื้นที่บางส่วนเปลี่ยนไป เช่น การสร้างห้องนอนที่บริเวณใต้ถุนเรือน การใช้พื้นที่ใต้ถุนเรือนนั่งเล่นหรือประกอบอาชีพสานกระติบแทนที่การใช้พื้นที่บนเรือน

7. อุปกรณ์สมัยใหม่ อุปกรณ์ที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น จากที่เคยซักผ้าด้วยมือก็เปลี่ยนมาใช้เครื่องซักผ้า การอุ่นอาหารที่ต้องใช้ครกเปลี่ยนมาใช้ไมโครเวฟ การใช้เตาถ่านเปลี่ยนมาใช้เตาแก๊ส พื้นที่ฮ้านแอ่งน้ำที่หายไปเพราะใช้น้ำเย็นจากกระดิกน้ำและตู้เย็นแทน

รูปที่ 4.67. แสดงความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายในของเรือนพื้นถิ่นในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่

จากปัจจัยอุปกรณ์สมัยใหม่

8. วัสดุชำรุด เกิดจาก 2 สาเหตุคือ หนึ่งพื้นที่ในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ มักเกิดอุทกภัยบ่อยครั้ง ทำให้เสาเรือนในบริเวณใต้ถุนเกิดการชำรุดเจ้าของเรือนจำเป็นต้องเปลี่ยนเสาเรือนโดยใช้เสา ค.ส.ล. สำเร็จรูปแทนเสาไม้ที่หายาก ราคาแพงกว่า สองวัสดุที่เสียหายชำรุดจากอายุการใช้งานหรือพฤติกรรมการใช้งาน เช่น ผนังไม้ไผ่เรือนครัวก็ถูกแทนด้วยวัสดุอย่างสังกะสี

รูปที่ 4.68. แสดงความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายในของเรือนพื้นถิ่นในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ จากปัจจัยเรื่องวัสดุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.28. สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสาน

ประเภทเรือน	เรือนเกย				เรือนแฝด	เรือนเหยา	
	เรือน 1	เรือน 4	เรือน 7	เรือน 5	เรือน 2	เรือน 6	เรือน 3
เรือนที่							
จำนวนผู้อยู่อาศัย		★		★	★	★	★
ปัญหาสุขภาพ	★	★		★			
ความต้องการส่วนบุคคล			★	★	★	★	★
อาชีพ		★	★			★	
วัสดุ		★		★		★	★
อุปกรณ์สมัยใหม่	★				★		
ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว		★	★	★		★	
สภาพภูมิอากาศ	★	★				★	★

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เนื้อหาในบทนี้นำเสนอสาระสำคัญของการวิจัย สรุปผลการวิจัย จากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในของเรือนพินถิ่นอีสาน และกิจกรรม พฤติกรรมในการใช้พื้นที่ ของผู้อยู่อาศัย ในอดีตและปัจจุบัน ผู้วิจัยสรุปตามประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

5.1. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

5.1.1. ส่วนที่ควรอนุรักษ์ไว้

5.1.1.1. สภาพแวดล้อมภายนอก

5.1.1.2. สภาพแวดล้อมภายใน

5.1.2. ส่วนที่สามารถพัฒนา

5.1.2.1. สภาพแวดล้อมภายนอก

5.1.2.2. สภาพแวดล้อมภายใน

5.2. ข้อเสนอแนะ

5.1. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในเรือนพินถิ่น หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่ อีกทั้งการพัฒนาของเทคโนโลยีการก่อสร้าง ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของเรือนพินถิ่นในพื้นที่ ทำให้เรือนพินถิ่นสูญหายไป และยังไม่มีการศึกษาสถาปัตยกรรมพินถิ่นอย่างชัดเจน (ธนิศร์ เสถียรนาม และนพดล ตั้งสกุล, 2559). ผู้วิจัยจึงคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเรือนที่ยังคงแสดงถึงเอกลักษณ์ของเรือนพินถิ่นอีสาน อ้างอิงจากรูปแบบทั่วไปของสถาปัตยกรรมพินถิ่นอีสาน (วิโรฒ ศรีสุโร. 2534, อรศิริ ปาณินท์. 2543, ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. 2548). จำนวน 7 หลัง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ แบบสำรวจแบบสัมภาษณ์ โดยเก็บข้อมูล 2 ส่วนคือ ข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถาปัตยกรรมพินถิ่นที่ศึกษา และข้อมูลจากผู้อยู่อาศัย นำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพินถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือนพินถิ่นอีสานของหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่

การวิจัยครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงมากกว่าครึ่ง ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 35 ปีขึ้นไป ประกอบอาชีพทำนาและเกษตรกรเป็นอาชีพหลัก และผู้หญิงมีอาชีพเสริมคืออาชีพจักสาน และยังพบผู้พิการจำนวน 2 คน ส่วนใหญ่การศึกษาจบระดับประถมศึกษา มีบางส่วนที่จบระดับมัธยมศึกษาและ ปวส. สมาชิกในครอบครัว มีตั้งแต่ 1 คนจนถึง 6 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่นเลย แต่หากเรือนชำรุดกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าสามารถซ่อมเรือนได้เอง และมีเพียงบางหลังที่คิดว่าต้องจ้างผู้เชี่ยวชาญมาซ่อมให้ กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งมีความคิดว่าอยากซื้อเรือน หรือขายเรือน เพื่อสร้างเรือนใหม่เป็นแบบก่ออิฐฉาบปูน

ผลการวิจัยพบว่า สามารถแบ่งรูปแบบเรือน ได้ตามลักษณะเรือนพักอาศัย ได้ 3 ประเภท คือ เรือนเกย เรือนแฝด และเรือนเหี่ยว โดยประเภทเรือนเกยและเรือนแฝด มีลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่คล้ายกันในเรื่ององค์ประกอบของเรือน ซึ่งประกอบไปด้วย ใต้ถุนเรือน ชานแดด เกย และเรือนนอน แต่ละองค์ประกอบบนเรือนจะมีการเล่นระดับประมาณ 20 ซม. มีเพียงบางหลังที่ไม่มีการเล่นระดับพื้น ส่วนใหญ่มีครัวโพนเรือน และมีบางหลังสร้างเป็นเรือนครัว ส่วนเรือนเหี่ยวนั้นเป็นเรือนของลูกที่เมื่อแต่งงานจึงออกเรือนแยกตัวออกมาก่อสร้างเรือนในบริเวณใกล้เคียงเรือนพ่อแม่ มีองค์ประกอบเรือน 2 ส่วนคือ ส่วนใต้ถุนเรือนและเรือนนอน

ลักษณะทั่วไปของเรือนกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม และวัสดุที่ใช้ที่คล้ายกัน คือเป็นเรือนที่ยกพื้นสูงเพื่อใช้สอยประโยชน์จากใต้ถุนเรือน โครงสร้างไม่ระบบเสาและคาน ส่วนใหญ่มีโครงสร้าง เสาไม้กลมหรือเหลี่ยมขนาดประมาณ 6"x6" หรือ 8"x8" ระยะแนวเสาประมาณ 3.00 - 3.50 ม. ส่วนใหญ่มีชานทางขึ้นบันไดเป็นวัสดุก่ออิฐฉาบปูนหรือไม้ สูงประมาณ 20-40 ซม. โครงสร้างพื้นไม้ชั้นบนประกอบด้วย คาน ตง พื้น มีขนาดหน้า 6" หรือ 8" ขึ้นอยู่กับขนาดของเรือน หากใช้คานพื้นขนาด 6" ก็จะใช้เป็นคานคู้ ความสูงจากพื้นถึงใต้คานพื้นเรือนส่วนใหญ่สูงประมาณ 1.80 - 2.50 ม. รูปทรงหลังคามี 3 ลักษณะ ทรงจั่ว ทรงจั่วแฝด และแบบหมาแหงนที่เป็นชายคายื่นออกมาคลุมเกยและชานแดด ที่หลังคาเรือนเกยเป็นทรงจั่วเดี่ยวที่มีชายคายาวต่อออกมาจากหลังคาเดิม หรือทำหลังคาทรงหมาแหงนแยกออกมาคลุมส่วนเกยและชานแดด อาจมีหลังคาเรือนครัวที่เป็นทรงจั่วแต่มีขนาดเล็กกว่ามาก หลังคาเรือนเหี่ยวเป็นจั่วเดี่ยวไม่มีชายคายื่น หลังคาของเรือนแฝดจะเป็นทรงจั่วคู่ขนาดใกล้เคียงหรือเท่ากัน ความลาดเอียงหลังคาจั่วส่วนใหญ่สูงไม่เกิน 15 องศา โครงหลังคาไม้ประกอบด้วย อเส ชื่อ ดั้ง จันทัน แป เป็นโครงไม้ทั้งหมดขนาดขึ้นอยู่กับขนาดของเรือน วัสดุผนังทุกหลังเป็นสังกะสี มีความสอดคล้องกับลักษณะของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน จากงานวิจัยของ วิโรฒ ศรีสุโร. (2534), อรศิริ ปาณินท์. (2543), ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548). ส่วนที่แตกต่างคือรูปแบบหลังคาของเรือนพื้นถิ่นที่พบในงานวิจัยของ ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548). ที่

พบว่ามีการซ่อมแซมส่วนหลังคามากที่สุดและเกิดการปรับเปลี่ยนหลังคาโดยเจ้าของเรือน ทำให้รูปแบบเรือนเปลี่ยนเป็นเรือนแบบประยุกต์มากขึ้น

ผนังของเรือนส่วนใหญ่เป็นโครงไม้ ตีซ้อนเกร็ดทางนอน มีบางหลังส่วนเรือนนอนมีผนังตีเกร็ดทางนอนสูงเท่าไต้งกบหน้าต่าง และส่วนบนผนังตีเกร็ดทางตั้งแบบฝายบัว ความสูงจากพื้นเรือนถึงไต้เอสประมาณ 2.70 – 2.80 ม. ไม่มีการติดตั้งฝ้าเพดาน ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเรือนในหมู่บ้านชี้เหล็กใหญ่ที่กล่าวมานี้ มีความสอดคล้องกับลักษณะของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน จากงานวิจัยของ วิโรฒ ศรีสุโร. (2534), ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548). เพียงแต่บางหลังเมื่อ มีการปรับปรุง ซ่อมแซมเรือน เช่น การทำห้องน้ำบนเรือน การก่อสร้างห้องบริเวณไต้ถุนเรือน การปิดผนังในพื้นที่ส่วนเกย เพื่อทำเป็นห้อง มักใช้วัสดุที่หาง่ายและราคาถูก ในการซ่อมแซม ปรับปรุง ต่อเติม เช่น อิฐบล็อก โครงสร้างเหล็ก แผ่นซีเมนต์บอร์ด แผ่นเมทัลชีท เป็นต้น วัสดุเรือนเป็นไม้ เรือนส่วนใหญ่ที่ทาสี หรือวาดรูปในบางส่วนของเรือน เช่น หน้าต่าง บันได ผนังด้านหนึ่ง เป็นต้น เนื่องมาจากโครงการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่เป็นโครงการร่วมกันของคนในชุมชนและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จ.บึงกาฬ (สุทธิพงษ์ สุริยะ, 2561). ซึ่งการทาสีเรือนเพื่อสร้างเอกลักษณ์ใหม่ให้กับเรือน ในลักษณะนี้มีความแตกต่างกับงานวิจัยของ วิโรฒ ศรีสุโร. (2534), อรศิริ ปาณินท์. (2543), ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548). ที่เรือนทั้งหมดไม่พบว่าทาสีเรือนเลย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของผู้อยู่อาศัย ในอดีตจากการทบทวนวรรณกรรม และปัจจุบันของผู้อยู่อาศัยเรือนในหมู่บ้านชี้เหล็กใหญ่ เพื่อทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมในการใช้พื้นที่ เรือนส่วนใหญ่มีความเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมในการใช้พื้นที่องค์ประกอบต่าง ๆ ของเรือน เนื่องจากปัจจัย ดังนี้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ความต้องการส่วนบุคคล ปัญหาสุขภาพ อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อุปกรณ์สมัยใหม่ สภาพภูมิอากาศ และวัสดุ

ปัจจัยสาเหตุของความเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในเรือนพื้นถิ่นอีสาน ส่วนใหญ่พบว่า เรือนที่มีผู้อยู่อาศัย 1-2 คน ซึ่งในเรือนนี้เกิดขึ้นจากกรณี **จำนวนสมาชิกในครอบครัวลดลง** ที่เคยอาศัยร่วมกันหลายคนที่สามารถช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันได้ มีการย้ายออกไปทำงานต่างจังหวัดหรือสร้างครอบครัวใหม่ และผู้อาศัย 1-2 คนนี้ มีช่วงอายุ 30-60 ปี และช่วง 61-90 ปี ซึ่งทั้งหมดเป็น **ผู้สูงอายุและประสบปัญหาสุขภาพ** ร่วมด้วย และเมื่อจำนวนสมาชิกลดลง เหลือเพียงผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ การใช้สอยพื้นที่บนเรือนจึงมีความลำบาก จำเป็นที่จะต้องย้ายลงมาใช้สอยพื้นที่ส่วนไต้ถุนหรือพื้นที่อื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้าน **“ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว”** อีกด้วย เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง

ของสภาพแวดล้อมภายในเรือนพื้นดิน ครอบครัวยุคที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีกำลังทรัพย์มากพอที่จะทำให้เกิดการก่อสร้างแบบถาวรในพื้นที่ส่วนใหญ่ เช่นการก่ออิฐฉาบปูน สร้างเป็นพื้นที่ห้องนอน ห้องน้ำหรือห้องครัว แต่หากเป็นครอบครัวที่มีรายได้น้อย ไม่สามารถก่อสร้างห้องใหม่ในพื้นที่ได้จนถึงทำได้เพียงจัดย้ายการใช้พื้นที่ให้น้อยลง

เรือนที่มีผู้อยู่อาศัย 3-4 คน พบว่าผู้อยู่อาศัยมีอายุ 3 ช่วง คือรุ่นหลาน ที่มีอายุ 1-30 ปี รุ่นพ่อแม่ที่มีอายุระหว่าง 31-60 ปี และรุ่นตา-ยายที่มีอายุระหว่าง 61-90 ปี มีทั้งกรณี **การลดลงและการเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิกในครอบครัว** ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่และสภาพแวดล้อมภายใน ในส่วนของการเพิ่มของจำนวนสมาชิกทำให้เกิดการใช้สอยพื้นที่เพิ่ม มีการก่อสร้างห้องนอนเพิ่ม ในบริเวณเกยหรือบริเวณใต้ถุนเรือน ในส่วนของการลดลงของจำนวนสมาชิกก็เกิดการรื้อถอนผนังบางส่วนไปสร้างเรือนใหม่สำหรับสร้างครอบครัวใหม่ ผู้อยู่อาศัยเพศชายทั้งหมดยังคงประกอบอาชีพเกษตรกร ทำนา ทำสวน ส่วนผู้อยู่อาศัยเพศหญิง เมื่อต้องใช้ชีวิตในเรือนดูแลลูกหรือผู้สูงอายุ มากกว่าผู้ชาย จึงทำงานสานกระติบเพื่อเป็น **อาชีพเสริม** เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ส่วนใหญ่เรือน มีการวางแคร่ ปูเสื่อ เพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำงาน และเมื่อใช้เวลาด่วนใหญ่บริเวณใต้ถุน ทำให้เกิด **ความต้องการส่วนบุคคลด้านความเป็นส่วนตัว** ในการใช้สอยพื้นที่ จึงก่อผนังด้วยอิฐบล็อกฉาบปูน ติปิดด้วยไม้ตีเกร็ดทางนอน หรือกั้นผนังด้วยตาข่ายในบริเวณใต้ถุนเรือน ในบริเวณทำงานดังกล่าว แต่กลับพบว่ากลุ่มตัวอย่างเรือนที่เกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายในที่น้อยมากนั้น ก็เกิดจากปัจจัย **ความต้องการส่วนบุคคลด้านความเคยชินไม่** **อยากเปลี่ยนแปลง** ด้วยเช่นกัน ในเรือนที่มีคุณตา อายุ 89 ปี เป็นเจ้าของเรือนนั้น คุณตาไม่ยอมให้มีการปรับปรุง ต่อเติม ก่อสร้างเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของเรือนไปมากนัก ยังคงเคยชินกับการใช้สอยพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของเรือนในลักษณะเดิม โดยส่วนที่มีการยอมรับได้ เช่น การสร้างห้องน้ำบนเรือน สร้างห้องนอนห้องหนึ่งให้หลานแต่สร้างผนังเพียง 2 ด้าน อีกด้านเพียงใช้ตู้เสื้อผ้าในการกั้นแบ่งพื้นที่เท่านั้น

เรือนที่มีผู้อยู่อาศัย 5-6 คน เป็นเรือนที่เกิด **การเพิ่มจำนวนสมาชิกในครอบครัว** อย่างมาก ทำให้มีความจำเป็นในการเพิ่มพื้นที่ใช้สอย เกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายใน มีการกั้นห้องเพื่อใช้เป็นพื้นที่ห้องนอนของลูกและหลาน และพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งสมาชิกในครอบครัวมีช่วงอายุ 3 ช่วง คือรุ่นหลาน ที่มีอายุ 1-30 ปี รุ่นพ่อแม่ที่มีอายุระหว่าง 31-60 ปี และรุ่นตา-ยายที่มีอายุระหว่าง 61-90 ปี ผู้อยู่อาศัยรุ่นอายุ 1-30 ปี ที่มีการกั้นห้องเพื่อใช้เป็นพื้นที่ส่วนตัว มีความต้องการความเป็นส่วนตัวมากกว่ารุ่นอื่น เช่นห้องที่เป็นของลูกคนเล็กนั้น เป็นห้องที่วางตู้เย็นและหิ้งพระในห้อง ผู้เป็นแม่เข้าไปใช้พื้นที่ในห้องอยู่บ่อยครั้ง ลูกจึงเอาเต็นท์มากางในห้องเพื่อใช้วางที่นอนข้างใน เป็นการ

เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเนื่องจากปัจจัย **ความต้องการส่วนบุคคลด้านความเป็นส่วนตัว** ร่วมอยู่ด้วย รุ่นอายุ 31–60 ปี ผู้อยู่อาศัยเพศชายยังคงประกอบอาชีพเกษตรกร ทำนา ทำสวน ส่วนผู้อยู่อาศัยเพศหญิง เมื่อต้องใช้ชีวิตในเรือนดูแลลูก หรือผู้สูงอายุ มากกว่าผู้ชาย จึงทำงานสานกระติบเพื่อเป็น **อาชีพเสริม** เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ส่วนใต้ถุนเรือน มีการวางแคร่ ปูเสื่อ เพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำงาน และผู้อยู่อาศัยรุ่นอายุ 61–90 ปี คือคุณปู่ซึ่งมี อายุมากและเป็นผู้ป่วยติดเตียง การใช้พื้นที่จึงน้อยลงและ ต้องการความสะดวกมากขึ้น ต้องมีคนคอยดูแลตลอด จากปัจจัย **ด้านสุขภาพ** ที่นอนของคุณปู่จึงย้ายจากบนเรือนนอนลงมาอยู่ในบริเวณโถงใต้ถุนเรือนโดยการวางเตียงลมบนแคร่นอน เพื่อให้ลูกสะใภ้ได้ดูแลในช่วงกลางวัน ขณะทำงานสานกระติบไปด้วย

จากปัจจัยด้านบุคคลที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงสามารถสรุปได้ว่า **จำนวนสมาชิกในครอบครัว** ไม่ว่าจะเป็นการลดหรือการเพิ่มของสมาชิกในครอบครัว เป็นปัจจัยสำคัญอันดับหนึ่งที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายในมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธิศา ถวิลวงค์. (2561). และ นพดล ตั้งสกุล. (2548) ที่กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของเรือนอันเนื่องมาจากปัจจัยด้านจำนวนผู้อยู่อาศัยและอาชีพ แต่จากผลการวิจัยนี้ ปัจจัยด้าน **อาชีพ** นั้น เป็นปัจจัยที่พบเพียงไม่ถึงครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเกิดจากกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่ทำอาชีพเสริมสานกระติบ แตกต่างจากงานวิจัยของ เมธิศา ถวิลวงค์. (2561). ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้าน **อาชีพ** เป็นอันดับหนึ่ง แต่งานวิจัยนี้กลับพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายในมากที่สุดอีกข้อหนึ่ง คือปัจจัย **ความต้องการส่วนบุคคล** ซึ่งมากเท่ากับปัจจัยด้านจำนวนสมาชิก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Horayangkura, V. (2002). ซึ่งให้ความสำคัญกับปัจจัยความต้องการเฉพาะของกลุ่มสังคมและกลุ่มผู้ใช้อาคารที่เกี่ยวข้องโดยตรงและทางอ้อม ปัจจัยด้านความต้องการส่วนบุคคลนี้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายใน ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย เช่น การใช้เต็นท์กางแทนมุ้งในห้องนอนเพราะต้องการความเป็นส่วนตัว การสร้างห้องน้ำบนเรือน ไปจนถึงการก่อสร้างห้องใหม่ทุกห้องในบริเวณใต้ถุนเรือนเพราะการใช้พื้นที่บนเรือนในวัตถุประสงค์อื่น เป็นต้น และอีกหนึ่งปัจจัยที่พบจากกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง คือ ปัจจัยด้าน **ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว** ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีกำลังทรัพย์มากพอที่จะทำให้เกิดการก่อสร้างแบบถาวรในพื้นที่ส่วนใต้ถุน เช่นการก่ออิฐฉาบปูน สร้างเป็นพื้นที่ห้องนอน ห้องน้ำหรือห้องครัว แต่หากเป็นครอบครัวที่มีรายได้น้อย ไม่สามารถก่อสร้างห้องใหม่ในพื้นที่ใต้ถุนจึงทำได้เพียงจัดย้ายการใช้พื้นที่ให้น้อยลง และปัจจัยด้าน **ปัญหาสุขภาพ** ของผู้อยู่อาศัยที่พบเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างซึ่งพบน้อยที่สุดในปัจจัยภายใน ทำให้ลักษณะการใช้สอยพื้นที่เปลี่ยนไป การนอนที่ใช้เรือนนอนก็เปลี่ยนมาใช้พื้นที่ส่วนใต้ถุน หรือสวนเกษตรแทน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2525:24) ที่กล่าวไว้ว่า ประชากรที่อาศัยในชนบทส่วนใหญ่ ต้องประสบกับปัญหาหลัก 4

ประการคือ ปัญหาความยากจน ปัญหาการเจ็บไข้ได้ป่วย ปัญหาความไม่รู้ต่าง ๆ และปัญหาความกระตือรือร้นในชีวิต และ ธีรวิธ กล่อมแล้ว. (2552:126) ที่กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของสิ่งปลูกสร้างเนื่องจากระบบเศรษฐกิจยังชีพแบบเกษตรกรรมที่เปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัจจัยที่นอกเหนือจากด้านบุคคลที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคือ **สภาพภูมิอากาศ** และ **วัสดุ** ซึ่งพบจากกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง โดยกลุ่มตัวอย่างเรือนพื้นถิ่นมีอายุเรือนระหว่าง 35-80 ปี **สภาพภูมิอากาศ** ในพื้นที่ มีลักษณะอากาศจัดอยู่ในจำพวกฝนแล้งร้อนและแห้งแล้ง (ธันวาคม – มกราคม) ในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อุณหภูมิจะเริ่มลดในเดือนพฤศจิกายน และต่ำสุดในเดือนช่วงธันวาคมถึงเดือนมกราคม ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคมเป็นฤดูเปลี่ยนมรสุมเหนือ อุณหภูมิจะสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในเดือนมีนาคมและร้อนจัดในเดือนเมษายน เนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่หนาวจัดและร้อนจัดเช่นนี้ ทำให้การใช้ชีวิตประจำวันในพื้นที่บนเรือนเกิดความยากลำบาก ผู้อาศัยมากกว่าครึ่งจึงย้ายที่นอน นั่งเล่นหรือทำงาน มาใช้พื้นที่ใต้ถุนเรือนซึ่งร่มเย็นกว่าพื้นที่บนเรือน ช่วงน้ำหลากในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (มิถุนายน – กรกฎาคม) ก็เกิดอุทกภัยบ่อยครั้งในพื้นที่ ทำห้กลุ่มตัวอย่างเรือนพื้นถิ่นมากกว่าครึ่งเกิดปัญหา **วัสดุเดิมชำรุดเสียหาย** จึงต้องซ่อมแซมเรือนด้วยวัสดุคงทนกว่าวัสดุเดิม อาทิ เสาไม้เดิมที่ชำรุดก็แทนด้วยเสาคอนกรีตสำเร็จรูป เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rapoport, A. (1998), Horayangkura, V. (2002), เมธิตา ถวิลวงค์. (2561), นพดล ตั้งสกุล. (2548), ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548:124) และ ธีรวิธ กล่อมแล้ว. (2552) และ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วทำให้มี **อุปกรณ์สมัยใหม่** ที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลโดยตรงต่อกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของผู้อยู่อาศัย เช่น อุปกรณ์ไมโครเวฟที่ช่วยให้การอุ่นอาหารสะดวกสบายขึ้นไม่ต้องใช้เตาไฟทุกครั้ง เช่นเดิม การเก็บตุณอาหารไว้ในตู้เย็นแทนการถนอมอาหาร ตากแดดหรือแขวน เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธิตา ถวิลวงค์. (2561 : 222)

อย่างไรก็ตามพบว่าปัจจัยที่ทำให้ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ คือ **ความเชื่อและประเพณี** ทำให้เรือนส่วนใหญ่ยังคงมีพื้นที่วางหิ้งพระและหิ้งผีตำแหน่งเดิม บางหลังยังคงมี **ประเพณีการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ** เพราะเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างเรือนของคนชาวอีสานมานาน ส่งผลให้พื้นที่เกยยังคงเป็นพื้นที่โล่งเพื่อรองรับกิจกรรมดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนีย์ วงศ์คำ. (2544), จตุพล อังศุเวช. (2555), ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548). บางหลังมีความสัมพันธ์ของพื้นที่ภายในที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบลาวโซ่ง คือยังคงมีการจัดวางหิ้งผีไว้ในเรือนนอน และมีการวางครัวไฟบนเรือน มีบันไดหลังสำหรับลูกสาว ลูกสะใภ้ใช้เวลาที่มีแขก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรวัดน์ นัยชิต. (2550), สุทธิพงษ์ สุริยะ. (2561).

จากผลการวิจัย ที่พบปัจจัยสาเหตุหลากหลายด้านที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในเรือนพื้นถิ่น ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ความต้องการส่วนบุคคล ปัญหาสุขภาพ อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อุปกรณ์สมัยใหม่ สภาพภูมิอากาศและวัสดุ รวมถึงพบความคงเดิมที่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของเรือนพื้นถิ่นของหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ อันเนื่องมาจากปัจจัยความเชื่อ ประเพณี จากปัจจัยสาเหตุทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนส่งผลต่อกิจกรรม พฤติกรรมผู้อยู่อาศัย และทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอกเรือนพื้นถิ่นอีสานในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ และพัฒนาเรือนพื้นถิ่นอีสาน ดังนี้

5.1.1. ส่วนที่ควรอนุรักษ์ไว้

5.1.1.1. สภาพแวดล้อมภายนอก

1. **รูปแบบทรงหลังคาเรือนพื้นถิ่นอีสาน** กลุ่มตัวอย่างเรือนพื้นถิ่นในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ มีหลังคา 3 ลักษณะ คือ ทรงจั่ว ทรงจั่วแฝด และทรงหมาแหงนที่เป็นชายคายื่นออกมาคลุมเกยและชานแดด ที่หลังคาเรือนเกยเป็นทรงจั่วเดี่ยวที่มีชายคายาวต่อออกมาจากหลังคาเดิม หรือทำหลังคาทรงหมาแหงนแยกออกมาคลุมส่วนเกยและชานแดด อาจมีหลังคาเรือนคร่าวที่เป็นทรงจั่วแต่มีขนาดเล็กกว่ามาก หลังคาเรือนเห้าย่าเป็นจั่วเดี่ยวไม่มีชายคายื่น หลังคาของเรือนแฝดจะเป็นทรงจั่วคู่ขนาดใกล้เคียงหรือเท่ากัน โครงสร้างหลังคาประกอบด้วย หน้าจั่ว เเชิงชาย คานช่อ คานอเส่ ตั้ง ออกไก่ จันทัน แป ซึ่งส่วนใหญ่มีการใช้ออกไก่คู่ บางหลังใช้คานช่อคู่ โครงสร้างทั้งหมดเป็นโครงไม้ขนาดขึ้นอยู่กับขนาดของเรือน วัสดุทุกหลังเป็นสังกะสี

2. **รูปแบบผนังเรือน** ผนังของกลุ่มตัวอย่างเรือนส่วนใหญ่เป็นโครงไม้ ติซ้อนเกร็ดทางนอน มีบางหลังใช้ผนังตีเกร็ดทางนอนสูงเท่าได้วงกบหน้าต่างและส่วนบนวางผนังตีเกร็ดทางตั้งผนังแนวตั้งนี้เรียกว่า ฝาสายบัว ซึ่งบริเวณที่มีผนังแนวตั้งนี้ คือบริเวณของเรือนนอนเท่านั้น เป็นเอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของเรือนพื้นถิ่นอีสาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรฒ ศรีสุโร. (2534), ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548).

3. **โครงสร้างพื้นเรือน** เป็นโครงสร้างไม้ระบบเสาและคาน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีโครงสร้าง เสาไม้กลมหรือเหลี่ยมขนาดประมาณ 6"×6" หรือ 8"×8" ระยะแนวเสาประมาณ 3.00 – 3.50 ม. ประกอบไปด้วย คานพื้น ตง และพื้นไม้กระดานหน้า 6" หรือ 8" และส่วนใหญ่มีการใช้คานควางคานโดยการบากเสา และการเล่นระดับของพื้นที่มีระดับต่างกันประมาณ 20 ซม. ในแต่ละองค์ประกอบของเรือน

4. **รูปแบบบ้านไต่เรือน** บ้านไต่ของกลุ่มตัวอย่างเรือนพื้นถิ่นอีสานทุกหลังมีชานพักตรงบริเวณทางขึ้นบันได ขนาดประมาณ 1.00 x 1.00 ม. โดยอาจก่ออิฐฉาบปูน หรือใช้โครงคร่าวไม้วางพื้นไม้กระดานก็ได้ ให้มีความสูง 1 – 2 ชั้นบันได ความสูงชั้นละประมาณ 15 – 20 ซม. กลุ่มตัวอย่างบางหลังมีราวบันไดด้านขวา ด้านเดียว ตามความเชื่อการก่อสร้างเรือนพื้นถิ่นอีสานเรียกราวบันไดด้านขวาว่า ฟ่อกะได นิยมทำราวบันไดด้านขวาสูงกว่าราวบันไดซ้าย หรืออาจทำราวบันไดขวาเพียงด้านเดียว (ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์, 2548) บางหลังยังคงมีบันไดหลังหรือบันไดสำรองสำหรับผู้หญิง ลูกสาว ลูกสะใภ้ใช้งานบันไดนี้เวลามีแขก ที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบลาวโซ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรวัดน์ นัยชิต. (2550), สุทธิพงษ์ สุริยะ. (2561).

รูปที่ 5.1. รูปแบบทรงหลังคา

รูปที่ 5.2. ผนังเรือนนอน

รูปที่ 5.3. คานพื้นคู้ คานชื้อคู้ ออกไก่อคู้

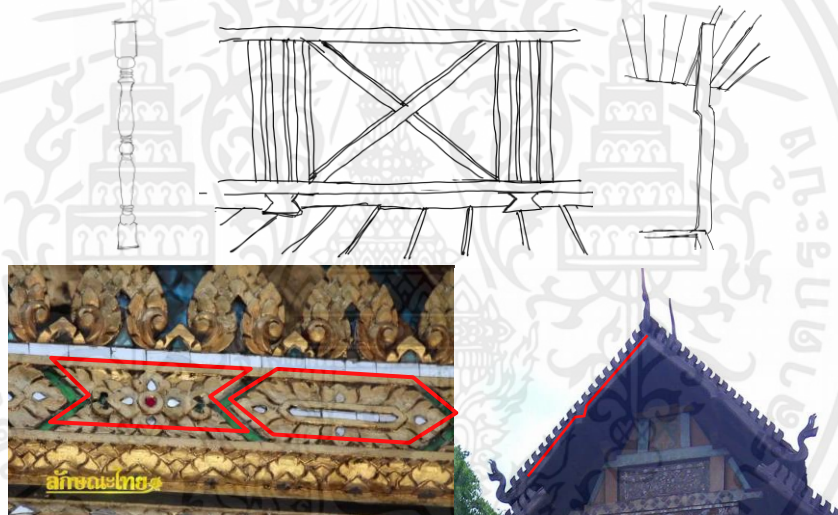

รูปที่ 5.4. ชานพักบันได และราวบันได

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับ... นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอก... สารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 5.5. ช่องลม

รูปที่ 5.6. รายละเอียดการตกแต่งอื่น ๆ

ที่มา : รูปหน้าจั่ว สืบค้นจาก สุวรรณภูมิราชบุรินทร์,

รูปลายไทยลูกฟัก สืบค้นจาก <https://www.guitarthai.com/>

5.1.1.2. สภาพแวดล้อมภายใน

1. องค์ประกอบของเรือน จากการวิจัยพบว่าเรือนพื้นดินในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ มีองค์ประกอบในพื้นที่บนเรือน คือ ขานแดด เกย และเรือนนอน ซึ่งแต่ละองค์ประกอบของเรือนส่วนนี้ไม่ต่างกันเท่าไรนัก ยกเว้นแต่มีจุดประสงค์และต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ ประกอบกันเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ เล่นระดับพื้นประมาณ 20 ซม. การเล่นระดับพื้นนี้เป็นเหมือนการแบ่งพื้นที่ ตามระดับ

ความเป็นส่วนตัว แบ่งแยกส่วนสาธารณะที่แขกเข้าถึงได้ ส่วนกึ่งสาธารณะอย่างสวนเกย และพื้นที่ส่วนตัวอย่างเรือนนอนไว้อย่างแยบยล เป็นเอกลักษณ์ของเรือนพื้นถิ่นอีสาน ที่สมควรอนุรักษ์ลักษณะดังกล่าวไว้

2. รายละเอียดการตกแต่งอื่น ๆ ที่ควรอนุรักษ์ ที่พบจากกลุ่มตัวอย่างเรือนในหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ มีความแตกต่างจากเรือนจากงานวิจัยของ วิโรฒ ศรีสุโร. (2534) และปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548). เรือนในหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ เช่น ช่องลมเหนือผนังกันห้อง เจาะช่องลมและปิดด้วยไม้ ตกแต่งเป็นช่องแวนนอนหรือไขว้ ราวกันตกระเบียงเว้นช่องด้านล่างใช้ไม้บากเป็นมุมเข้าตรงกลางทั้ง 2 ด้าน คล้ายรูปทรงภายนอกของหลายประจํายามก้ามปู และทำให้ช่องว่างตรงกลางระหว่างไม้เป็นช่องว่างคล้ายกรอบของลายลูกฟักในงานสถาปัตยกรรมไทย ซึ่งราวกันตมมีทั้งการตีไม้เป็นกากบาทและใช้ไม้กลึง และค้ำยันที่มีการบากไม้คล้ายนาศะดุงในงานสถาปัตยกรรมไทย ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ

รูปที่ 5.7. องค์ประกอบของเรือน และการเล่นระดับขององค์ประกอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีก 3. หิ้งพระ กลุ่มตัวอย่างเรือนพื้นถิ่นในหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ส่วนหิ้งพระ ตำแหน่งเดิม คืออยู่ชดริมผนังแบบวางบนหิ้งโต๊ะ หรือหิ้งชนิดแขวนผนัง หันหน้าพระออกไปทางหน้า

เรือนที่เป็นทิศเหนือ ใต้ ตะวันออก ยกเว้นทิศตะวันตก ตามความเชื่อในการจัดวางหิ้งพระ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมต่าง ๆ มาใช้พื้นที่ใต้ถุนแล้วก็ตามส่วนหิ้งพระก็ไม่ได้ถูกโยกย้ายปรับเปลี่ยนตามความเชื่อของชาวอีสานการปรับเปลี่ยนย้ายหิ้งพระทำให้เกิดสิ่งไม่ดี

4. **หิ้งผี** สภาพแวดล้อมภายในอันเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อที่ควรอนุรักษ์ เช่น หิ้งผี กลุ่มตัวอย่างเรือนบางหลัง ยังคงมีหิ้งผีจัดวางไว้บนเรือนนอน ลักษณะการจัดวางเป็นหิ้งแขวนผนัง หันหน้าหิ้งไปทางทิศตะวันตก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะจากวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบลาวโซ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรวัดน์ นัยชิต. (2550) และ สุทธิพงษ์ สุริยะ. (2561). จึงเป็นอีก หนึ่งเอกลักษณ์ที่ควรเก็บรักษาไว้

5. **พื้นที่โล่งในส่วนเกยเรือน** กลุ่มตัวอย่างเรือนในหมู่บ้านชี้เหล็กใหญ่บางหลังมีการก่อสร้างห้องนอนในพื้นที่เกย แต่ก็มีบางหลังที่ยังคงเว้นบริเวณพื้นที่เกยของเรือนปล่อยให้เป็นที่โล่ง เพื่อใช้ในการประกอบพิธีประเพณีบายศรีสู่ขวัญ ให้คนนั่งล้อมวงร่วมกันโดยวางพานพุ่มบายศรี มีหมอลำทำพิธีตรงกลาง จึงเป็นการใช้สอยพื้นที่อันเกี่ยวเนื่องกับประเพณีอย่างหนึ่งที่ควรอนุรักษ์

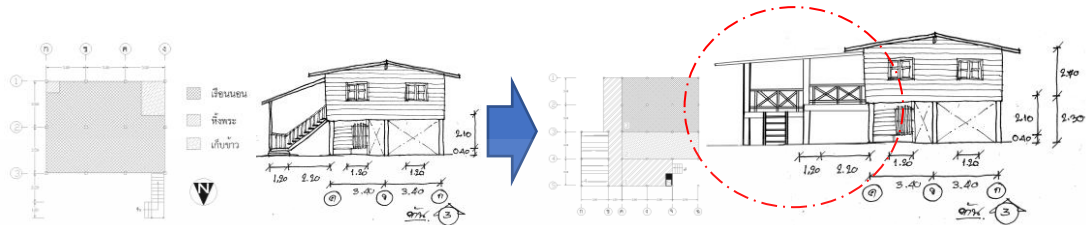
รูปที่ 5.8. สภาพแวดล้อมภายในอันเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อ ประเพณี

5.1.2. ส่วนที่สามารถพัฒนา

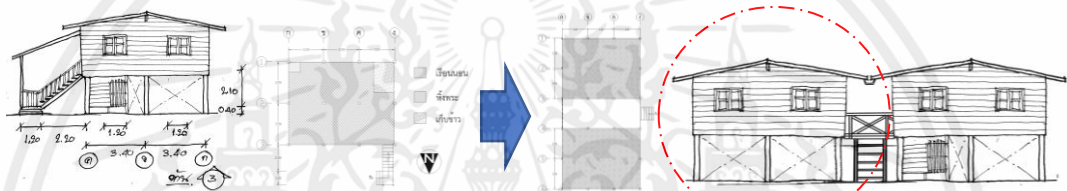
5.1.2.1. สภาพแวดล้อมภายนอก

1. **การขยายพื้นที่ของเรือนพื้นถิ่นอีสาน** การก่อรูปเรือนจากเรือนเหย้าไปสู่เรือนพักอาศัยประเภทถาวร เรือนเหย้านั้นเป็นเรือนที่มีองค์ประกอบของเรือน คือ ส่วนใต้ถุนและเรือนนอน ซึ่งสามารถต่อเติมพัฒนารูปแบบและองค์ประกอบของเรือน ส่วนเกย ชานแดด ครีวไฟ หรือแม้แต่เรือนนอน เปลี่ยนเป็นรูปแบบเรือนเกย เรือนโง่งหรือเรือนแฝด โดยการรื้อบันไดเรือนเหย้าออก ก่อสร้างส่วนเกยและชานแดดต่างระดับต่อออกมาจากรือนนอนเดิม ต่อเติมส่วนห้องเรือนนอนเพิ่ม ต่อเติมหลังคาทรงหมาแหงน หรือหลังคาทรงจั่วที่มีขนาดเล็กกว่าหรือเท่ากันก็ได้ ทำให้สภาพแวดล้อม

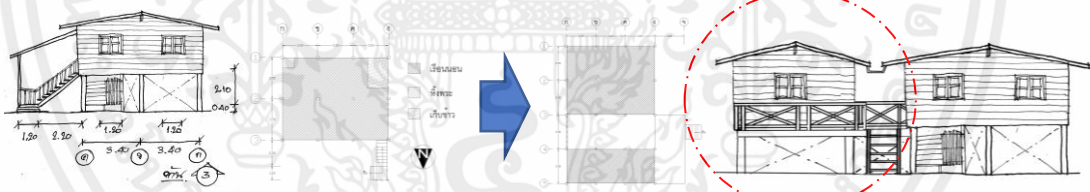
ทางกายภาพของเรือนมีลักษณะคล้ายรูปแบบเรือนพื้นถิ่นประเภท เรือนพักอาศัยชนิดถาวร ประเภท เรือนเกย เรือนโข่งหรือเรือนแฝด (วิโรฒ ศรีสุโร, 2534, ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์, 2548.)

รูปที่ 5.9. การขยายรูปแบบเรือนจากเรือนเหี้ย สู่เรือนเกย

รูปที่ 5.10. การขยายรูปแบบเรือนจากเรือนเหี้ย สู่เรือนแฝด

รูปที่ 5.11. การขยายรูปแบบเรือนจากเรือนเหี้ย สู่เรือนโข่ง

2. การเปลี่ยนแปลงส่วนที่ไม่สามารถซ่อมแซมได้ ในการเลือกใช้วัสดุเพื่อการซ่อมแซม

เรือน จากการวิจัยพบว่าการซ่อมแซมเรือนด้วยวัสดุเดิมของเรือน วัสดุเช่นเดิมนั้นอาจมีราคาสูง อย่างเช่นผนังหรือพื้นไม้จริง ผู้อาศัยจึงมักเลือกใช้วัสดุที่หาง่าย ราคาไม่แพงและมีความแข็งแรงคงทน เพื่ออายุการใช้งานที่มากขึ้น อาทิเช่น วัสดุจำพวกซีเมนต์บอร์ด โดยไม่คำนึงถึงความกลมกลืนกับเรือน เดิม การเลือกใช้วัสดุสมัยใหม่ที่หาซื้อง่ายและมีราคาถูก ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงจากเรือนพื้นถิ่น ดั้งเดิม สูญเสียความงามตามลักษณะเรือนพื้นถิ่นอีสานดั้งเดิมไป การเลือกวัสดุจึงควรคำนึงถึงความกลมกลืนกันรูปแบบเรือนเดิม เลือกใช้วัสดุสมัยใหม่ที่มีความกลมกลืน เช่น วัสดุจำพวกไม้เทียม ซึ่งมี

ราคาไม่แพงมากนักอีกทั้งมีสีสันทึกลากหลายให้เลือกมากกว่าอดีต หรือปัญหาเทคนิควิธีการก่อสร้าง ตัวอย่างเช่น ฝาเรือนไม้ไผ่ของเรือนเครื่องผูก โครงคร่าวผนังเป็นไม้ไผ่ ผูกยึดโครงสร้างด้วยตอกไม้ไผ่ (สมใจ นิยมเล็ก, 2526). ไม้ผนังเป็นไม้ไผ่ลวกผ่าซีก วางตามแนวตั้งผูกกับโครงไม้ไผ่ข้างในและเสริมด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกวางแนวนอนภายนอกเรือนอีกชั้น เว้นช่องเพื่อโปร่งระบายควันและลมได้สะดวก ผู้อยู่อาศัยหรือช่างซึ่งไม่มีความรู้เฉพาะด้านยากต่อการก่อสร้างให้เหมือนเดิมจึงเลือกใช้วัสดุอย่างสังกะสี ติปิดชั่วคราว โดยไม่คำนึงถึงความกลมกลืน ฉะนั้นการเลือกใช้วัสดุนอกจากต้องคำนึงถึงความกลมกลืนกับเรือนเดิมแล้ว การเลือกช่างผู้มีความรู้ความชำนาญจึงเป็นสิ่งสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนาเรือนพื้นถิ่นอย่างยิ่ง

3. การก่อสร้างเรือนใหม่ การศึกษากลุ่มตัวอย่างเรือนพื้นถิ่นในหมู่บ้านชี้เหล็กใหญ่ มีตัวอย่างประเด็นที่น่าสนใจคือการรื้อผนังส่วนใต้ถุนเรือนจากเรือนของพ่อ-แม่ เพื่อนำไปใช้ก่อสร้างเรือนใหม่ ในบริเวณที่ดินใกล้เคียงกัน เรือนใหม่ใช้เสา ค.ส.ล.สำเร็จรูปในส่วนใต้ถุนเรือน เพื่อป้องกันปัญหาวัสดุชำรุดจากการเกิดอุทกภัยในอนาคต ใช้โครงสร้างพื้นและหลังคาในระบบเสาและคาน โครงคร่าวพื้นไม้ คานคู้ ตง พื้นไม้กระดานและวัสดุผนังเป็นไม้ จากการรื้อผนัง หน้าต่างและประตู ส่วนใต้ถุนเรือนพ่อ-แม่เป็นส่วนใหญ่ และเพิ่มเติมด้วยผนังไม้ใหม่ในบางส่วนใช้ในการก่อสร้างเรือนใหม่

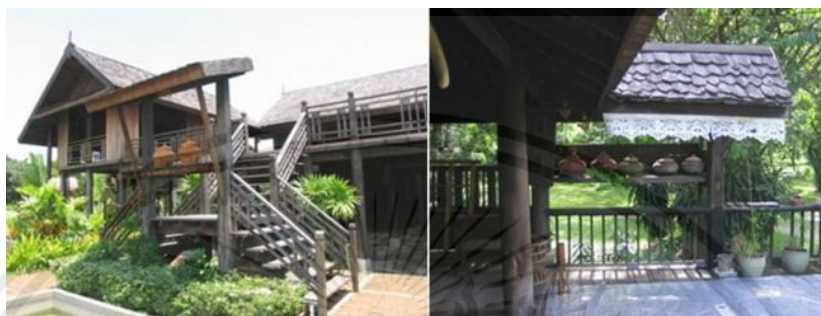

รูปที่ 5.12. เรือนใหม่ซึ่งสร้างจากการรื้อไม้เรือนพ่อ-แม่มาใช้ก่อสร้าง

5.1.2.2. สภาพแวดล้อมภายใน

1. การฟื้นฟูองค์ประกอบเรือนพื้นถิ่นอีสานที่ขาดหายไป ส่วนฮ้านแอ่งน้ำ ซึ่งมีลักษณะเป็นเพิงมีกะบังหน้ามุงแป้นไม้ ยกระดับหมอน้ำให้ตักน้ำดื่มได้พอดี ฮ้านแอ่งน้ำจะตั้งอยู่ใกล้บันไดเรือน วางหมอน้ำดินเผาสำหรับใส่น้ำดื่มและกระบวยสำหรับตักน้ำดื่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรฒ ศรีสุโร. (2534) และ ปกรณ์ พัฒนานาโรจน์. (2548). ฮ้านแอ่งน้ำนี้เป็นเอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งที่ปรากฏในเรือนพื้นถิ่นอีสานแบบดั้งเดิมซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวอีสาน การพัฒนาฟื้นฟู

ให้เรือนพื้นถิ่นในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ให้กลับมามีการใช้สอยพื้นที่ฮ้านแอ่งน้ำอีกครั้ง เป็นการพัฒนาส่งเสริมให้องค์ประกอบของเรือนพื้นถิ่นอีสานในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตอบสนองกับโครงการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ สุทธิพงษ์ สุริยะ. (2561).

รูปที่ 5.13. ฮ้านแอ่งน้ำ

ที่มา : ประตู่อีสาน.com

2. การปรับปรุงพื้นที่ใช้สอยภายในเรือน การใช้สอยพื้นที่ของเรือนพื้นถิ่นเกิดความเปลี่ยนแปลงไปเพราะปัจจัยหลากหลายด้านดังที่กล่าวมาแล้วในข้อสรุป การพัฒนาพื้นที่ให้มีความสอดคล้องกับปัจจัยที่พบ เพื่อให้เรือนพื้นถิ่นยังคงอยู่ไปควบคู่กับกิจกรรมและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

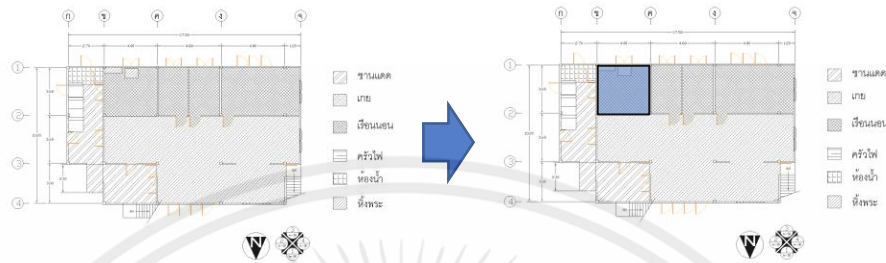
การต่อเติมสภาพแวดล้อมภายในเรือนพื้นถิ่น กรณีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น การก่อผนังเพิ่มเติมบริเวณเกยหรือชานแดดของเรือน สามารถต่อเติมได้โดยอ้างอิงรูปแบบการวางองค์ประกอบเรือนตามแบบเรือนพื้นถิ่นจากงานวิจัยของ วิโรฒ ศรีสุโร. (2534) และปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548). โดยการสร้างผนังแบ่งกันห้อง ตามแนวเสาเรือน หรือตามองค์ประกอบของเรือน เพื่อใช้เป็นส่วนเรือนนอนได้ จะมีรูปแบบการต่อเติมกันผนังห้องดังต่อไปนี้

1) การกันห้องต่อเติมในบริเวณเรือนนอน ยกตัวอย่างจากรูปที่ 5.14. บริเวณที่เป็นห้องพระเดิมไม่มีการกันผนังห้อง ผู้อาศัยสามารถปรับปรุงพื้นที่นี้ กันผนังห้องเพื่อเพิ่มความเป็นส่วนตัว โดยไม่ทำให้เสียรูปแบบองค์ประกอบเรือน

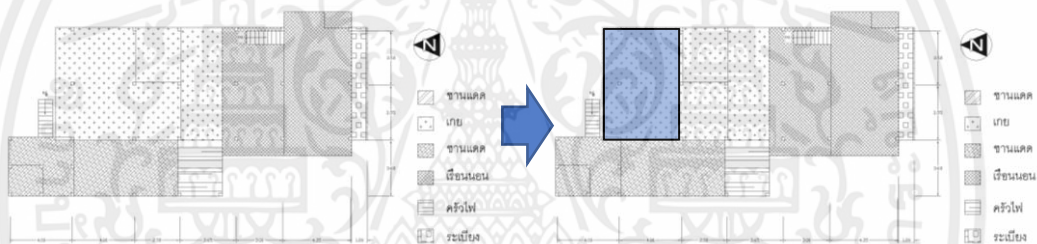
2) การกันห้องต่อเติมในบริเวณเกย ยกตัวอย่างจากรูปที่ 5.15. บริเวณที่สามารถกันห้องเพิ่มเติมในเรือนแฝดตามรูปแบบเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิม คือพื้นที่เกยของเรือนด้านทิศเหนือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุผลบางประการที่ต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารในทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) การกั้นห้องต่อเติมในบริเวณชานแดด ยกตัวอย่างจากรูปที่ 5.16. ผู้อาศัยสามารถกั้นห้องในบริเวณชานแดด โดยการย้ายบันไดทางขึ้นเรือนเพื่อไปใช้ทางขึ้นเรือนในบริเวณเกยแทน และหากก่อสร้างหลังคาทรงจั่วในบริเวณห้องใหม่ด้วย จะทำให้รูปแบบเรือนเปลี่ยนเป็นเรือนประเภทเรือนโคง

รูปที่ 5.14. การกั้นห้องจากบริเวณเรือนนอน

รูปที่ 5.15. การกั้นห้องจากบริเวณเกย

รูปที่ 5.16. การกั้นห้องจากบริเวณชานแดด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2. ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่น หมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ จังหวัดบึงกาฬ ทำให้ทราบถึงรูปแบบประเภทและองค์ประกอบของเรือนพื้นถิ่น โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม วัสดุที่ใช้ ความเปลี่ยนแปลงของการใช้สอยพื้นที่ กิจกรรม พฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยในเรือนพื้นถิ่น และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสานในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ เหล่านี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลอ้างอิงเชิงประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์และพัฒนาเรือนพื้นถิ่นอีสาน และเนื้อหาดังกล่าวมาแล้วนี้ยังชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตความเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้เรือนพื้นถิ่นสูญหายไป ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางเพื่อการวิจัย ดังนี้

5.2.1. ประเด็นที่ ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงวิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพในช่วงเวลาที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมทางสังคม

5.2.2. พบว่าชุมชนมีแนวโน้มการพัฒนาเชิงอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ข้อมูลจากงานวิจัยนี้จึงสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นของการวิจัยต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

- กาญจนา ต้นสุวรรณรัตน์. (2548) **สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น : กรณีศึกษาเรือนโคราช จังหวัด นครราชสีมา**. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
- จตุพล อังศุเวช. (2555). **เข้านอก--ออกใน--เรือนไทย-ลาว : การปรับตัวของการใช้ที่ว่างภายใน เรือนพื้นถิ่นไท-ลาว** สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บี.บี. การพิมพ์และบรรจุภัณฑ์
- จิรวัดน์ นัยชิต. (2550). **การศึกษาประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิตลาวโซ่ง ตำบลตอนคา อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- จันทิพย์ วงศ์คำ. (2544). **พัฒนาการของเรือนพื้นบ้านกะเลิง กรณีศึกษาบ้านหนองหนาว จังหวัดมุกดาหาร**. (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม, มหาวิทยาลัยศิลปากร)
- เจนยุทธ ล่อใจ, อรศิริ ปาณินท์, เกரியงไกร เกิดศิริ, (2558). **คุณลักษณะของที่ว่างทางสถาปัตยกรรมในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แนวทางการศึกษาสู่การออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัย**. (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม) **วารสารวิชาการ การออกแบบสภาพแวดล้อม**, 2(2), 61-78.
- ฐิติยา ภักดีสุวรรณ. (2550). **อัตลักษณ์แห่งเรือนพื้นถิ่นอีสานสู่แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัย**. (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ธนิศร์ เสถียรนาม และนพดล ตั้งสกุล. (2560). **สถานภาพผลงานวิชาการ การศึกษาเรือนพื้นถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วารสารวิชาการพลังงานและสิ่งแวดล้อมอาคาร, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 15(1), 59-75.
- ธีรวิฑูรย์ กล่อมแก้ว. **แนวทางการอนุรักษ์เรือนไม้พื้นถิ่นในเขตเทศบาลเมืองแพร่**. (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). 2552-02.

บรรณานุกรม (ต่อ)

นพดล ตั้งสกุล. (2548). เรือนพื้นถิ่นไทลื้อ บ้านเจียงไต เมืองเชียงรุ่ง แคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน. วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 4(1), 1-11.

ปิยะ ไส้เหล็กพาล. (2560). บทวิเคราะห์เรือนพื้นถิ่นด่านซ้ายจากการสำรวจภาคสนามเบื้องต้น. การประชุมวิชาการระดับชาติ “โฮมภูมิ ครั้งที่ 3 : Wisdom to the Future : ภูมิปัญญาสู่อนาคต” (1-13). กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ปกรณ พัฒนานุโรจน์. (2548). การศึกษาแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน กรณีเรือนพักอาศัยแถบลุ่มน้ำชีจังหวัดมหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง).

ปกรณ พัฒนานุโรจน์. (2557). การอนุรักษ์อาคารพื้นถิ่นในย่านเมืองเก่า สกลนคร. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง. 10(2), 181-196.

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์. (2540). การพัฒนาในเขตเมืองเก่า. เมืองโบราณ, 40(3), 62-76.

เมธิศา ถวิลวงศ์. (2561). การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นไทลื้อ กรณีศึกษาอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง)

ระบบสถิติทางการทะเบียน. (2560). รายงานสถิติจำนวนประชากร และบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ.2560. สืบค้น 27 มกราคม 2562, เข้าถึงได้จาก : <http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/home.php>

ลักขณา สริวัฒน์. (2544). จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

วิจิต คลังบุญครองและไพโรจน์ เพชรสังหาร. (2530). เอือนอีสาน. ในสถาปัตยกรรมอีสาน. (หน้า 132.) กรุงเทพฯ: เมฆาเพรส

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใด เว้นแต่ได้รับอนุญาต. (2549). พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม : มูลฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและวางแผน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรณานุกรม (ต่อ)

วิวัฒน์ เตมียพันธ์. (2525). **สถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น**. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

วิโรฒ ศรีสุโร. (2534). “เรือนไทยภาคอีสาน” ในบ้านไทย. กรุงเทพฯ: ฉลองรัตน, 65-118.

ศิริวรรณ สิทธิกา. (2561). **พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิตแห่งบึงกาฬ บ้านหลังเก่าที่พาเราไปเรียนรู้วิถีดั้งเดิมของอีสาน**. เข้าถึงได้จาก: <https://themomentum.co/life-community-museum-bueng-kan/>

ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ. (2546). **แผนที่อำเภอโซ่พิสัย**. สืบค้น 27 มกราคม 2562, เข้าถึงได้จาก : <http://www.amphoe.com/view.php?file=map1157683918&path=picture/68>

สกลชัย บุญปัญญา. (2550). **จิตวิญญาณเรือนพื้นถิ่นอีสานในการออกแบบเรือนอีสานร่วมสมัยเพื่อการอยู่อย่างยั่งยืน**. (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมใจ นิ่มเล็ก. (2526). **เรือนเครื่องผูก**. มหาวิทยาลัยศิลปากร. สำนักหอสมุดกลาง.

สุดา เทพกำเนิด. (2552). **พฤติกรรมทางเพศของนักเรียนอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส**. (สารานุกรมสุขศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะสาธารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุทธิพงษ์ สุริยะ. (22 มิถุนายน พ.ศ. 2561). สัมภาษณ์โดย ชญาสวัสดิ์ สุริยศราญสุข. **หมู่บ้านขี้เหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ**. พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต จ. บึงกาฬ.

สุรพล พะยอมแย้ม. (2545). **ปฏิบัติการงานจิตวิทยาในงานชุมชน**. กาญจนบุรี : สหภาพพัฒนาการพิมพ์.

สามารถ สิริเวชพันธุ์. (2540). “เรือนพื้นถิ่นภาคเหนือ” ในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภาคเหนือ : **ประเภทเรือนอยู่อาศัย**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเท่านั้น ไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้
 สาย แววดศรี. (30 มกราคม พ.ศ. 2562). สัมภาษณ์โดย ชญาสวัสดิ์ สุริยศราญสุข. **หมู่บ้านขี้เหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ**. ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านขี้เหล็กใหญ่ จ. บึงกาฬ. ทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักงานจังหวัดบึงกาฬ. (2557). **ประวัติจังหวัดบึงกาฬ**. สืบค้น 27 มกราคม 2562, เข้าถึงได้จาก :
<http://www.buengkan.go.th/index.php/site-map/2013-06-16-13-59-21.html>

สำนักงานจังหวัดบึงกาฬ. (2557). **แผนที่จังหวัดบึงกาฬ**. สืบค้น 27 มกราคม 2562, เข้าถึงได้จาก :
<http://www.buengkan.go.th/index.php/site-map/weblinks.html>

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองบึงกาฬ. (2560). **ประวัติความเป็นมา จังหวัดบึงกาฬ**. สืบค้น 27 มกราคม 2562, เข้าถึงได้จาก : <http://district.cdd.go.th/muang-buengkan/about-us/ประวัติความเป็นมา/>

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2525). **การพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช
 องค์การบริหารส่วนตำบลไชยบุรี. (2552, กันยายน). **ตำนานเมืองไชยบุรี (บ้านไชยบุรี + ท่าอุเทน)**.
 สืบค้น 27 มกราคม 2562, เข้าถึงได้จาก : http://thailocalchaiburee.net/index.php?option=com_content&view=article&id=106&Itemid=81

อนุวิทย์ เจริญศุกกุล, (2530). **จุดเด่นในงานสถาปัตยกรรมอีสาน** ในสัมมนาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมอีสาน ขอนแก่น: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรศิริ ปาณินท์. (2539). **บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์.

อรศิริ ปาณินท์. (2543). **ปัญหาสร้างสรรค์ในเรือนพื้นถิ่นอุษาคเนย์ : กรณีศึกษาไทย ลาว อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ผ่านที่ว่าง มวล และชีวิต**. ภาควิชาสถาปัตยกรรม. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : เจ.พีรินทร์

Horayangkura, V. (2002). **Penetrating the Creative Dimensions of Modern Thai Architecture**. Journal of Architectural Planning Research and Studies, 1, 179-198.

Mthai. (2552, สิงหาคม). **บึงกาฬ จังหวัดที่ 77 ของประเทศไทย**. สืบค้น 27 มกราคม 2562, เข้าถึงได้จาก <https://news.mthai.com/webmaster-talk/83195.html>

บรรณานุกรม (ต่อ)

Mukdahan Travelguide. (2556, มกราคม). **ไชยบุรี เมืองแห่งแม่น้ำสองสี ที่ไม่อาจลืม**. สืบค้น 27 มกราคม 2562, เข้าถึงได้จาก: http://chaiyburee.blogspot.com/p/blog-page_9811.html.

Rapoport, A. (1998). **Using “culture” in housing design**. *Housing and society*, 25(1-2).

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุดที่

แบบสำรวจ

วันที่สำรวจเวลา.....

1. ชื่อเจ้าของเรือน.....
2. บ้านเลขที่หมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ
3. ประเภทของเรือน (1) เรือนเกย (2) เรือนโขง (3) เรือนแฝด
4. ผังบริเวณ

รายละเอียดเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

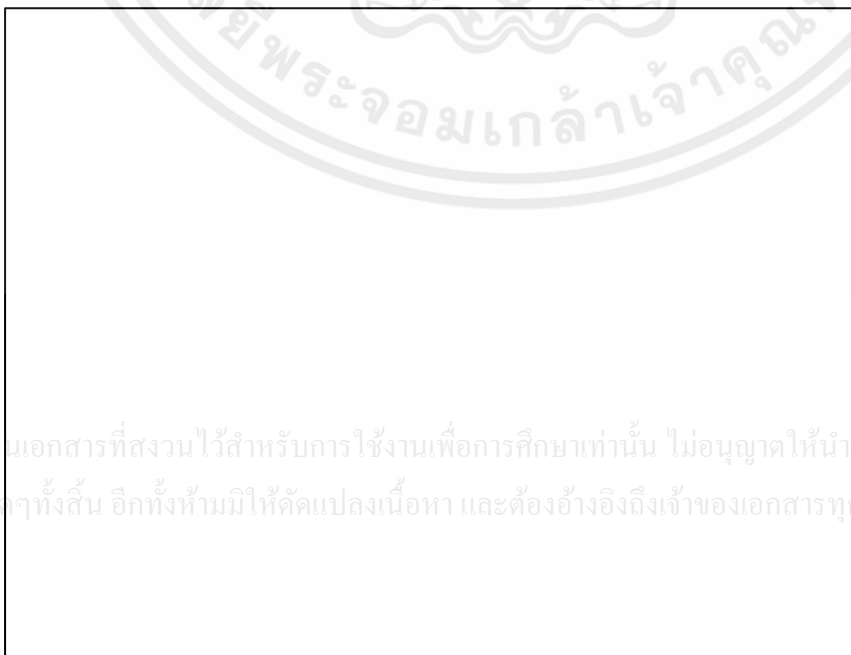
.....

.....

.....

.....

5. ผังพื้นที่กลาง (ใต้ถุน)

รายละเอียดเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

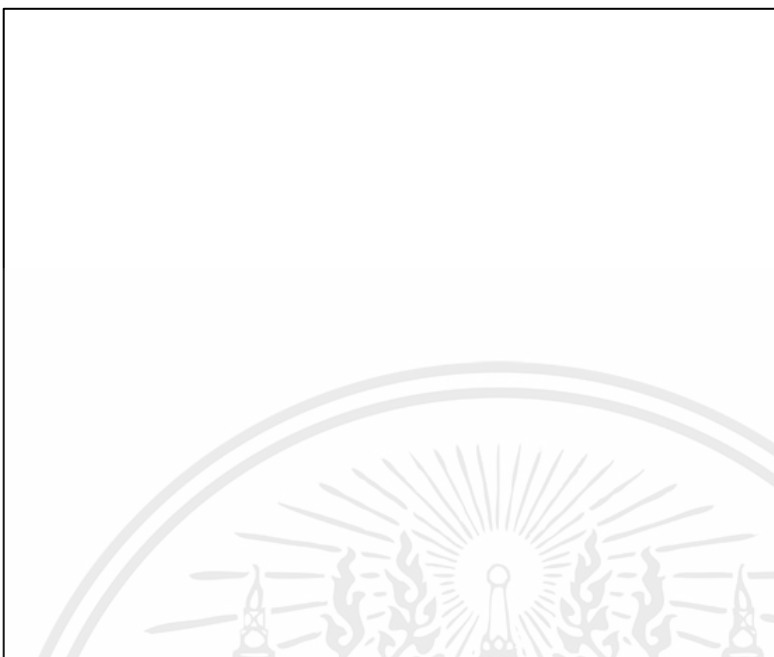
.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นที่นอกเหนือจากนี้
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งเมื่อมีการนำไปใช้

6. ผังพื้นเรือน

รายละเอียดเพิ่มเติม

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. ด้านข้างอาคาร 4 ด้าน

รายละเอียดเพิ่มเติม

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษานี้เท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

องค์ประกอบของเรือนพื้นถิ่น

8. หน้าจั่วบ้านหันทางทิศความลาดหน้าจั่วองศา

ลำดับ ที่	รายการ	ขนาด			ทิศ	อื่น ๆ
		มี	ไม่มี	กว้าง		
9.	บันไดหน้า				ชั้น
10.	บันไดหลัง				ชั้น
11.	ชานแดด					
12.	ชานมน					
13.	เกย					
14.	ครัว					
15.	ฮ้านแอ่งน้ำ					
16.	ห้องนอน 1					
17.	ห้องนอน 2					
18.	ห้องนอน 3					
19.	ห้องนอน 4					
20.	ห้องน้ำ					
21.	ห้องส้วม					
22.	ใต้ถุน					

เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม

ลำดับที่	รายการ	มี	ไม่มี	บริเวณที่พบ	อื่น ๆ
23.	ชุดรับแขก				
24.	โต๊ะทำงาน				
25.	โต๊ะอ่านหนังสือ				
26.	ชั้นวางของ				
27.	เครื่องปรับอากาศ				
28.	พัดลม				
29.	ตู้โชว์				
30.	ตู้ยา				

31.	เครื่องเสียง					
32.	ทีวี					
33.	เครื่องครัวไฟฟ้า					
34.	อ่างล้างจาน					
35.	เตาถ่าน					
36.	ตู้เย็น					
37.	เครื่องซักผ้า					
38.	เตาแก๊ส					
39.	เตียงนอน					
40.	ตู้เสื้อผ้า					
41.	โต๊ะแต่งตัว					
42.	หิ้งพระ					
43.	หิ้งผี					

โครงสร้างและวัสดุ

ลำดับที่	รายการ	ขนาด(นิ้ว)			วัสดุ	อื่น ๆ
		มี	ไม่มี	กว้าง		
44.	เสาเรือน					
45.	เสาดอม่อ					
46.	เสาต่อตั้ง					
47.	คาน					
48.	ตง					
49.	พื้น					
50.	โครงผนังแนวนอน					
51.	โครงผนังแนวตั้ง					
52.	ช่องลมและช่องแสง					
53.	ประตู 1					
54.	ประตู 2					
55.	ประตู 3					
56.	หน้าต่าง					

ชุดที่

แบบสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือนพื้นถิ่น

วันที่สัมภาษณ์ เวลา.....

ข้อมูลเกี่ยวกับเรือน

71. บ้านเลขที่ หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ
72. ชื่อเจ้าของเรือน.....
73. ปีที่ก่อสร้างเรือน พ.ศ..... อายุเรือน..... ปี
74. เคยมีการต่อเติม/ซ่อมแซมหรือไม่ (1) มี (2) ไม่มี
75. ส่วนที่ต่อเติม/ซ่อมแซมคือ
- 1.....
 เพราะเหตุใด

- 2.....
 เพราะเหตุใด

- 3.....
 เพราะเหตุใด

76. ท่านคิดว่าเรือนของท่านมีความแตกต่างจากเรือนในสถานที่อื่นหรือไม่
 (1) ต่าง (2) ไม่ต่าง
77. ท่านคิดว่าเรือนพื้นถิ่นในหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ มีลักษณะเด่นอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- (1) สร้างด้วยไม้ (2) หลังคาทรงจั่ว (3) มีใต้ถุน
- (4) มีการแบ่งระดับพื้น (5) มีลวดลายฉลุตกแต่ง (6) มีเสากลม
- (7) หลังคาสังกะสี (8) ผนังไม้ไผ่ (9) บันไดหลัง
- (10) ตำแหน่งวางหิ้งพระ (11) อื่น ๆ โปรดระบุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อมูลกิจกรรม

ส่วนใหญ่ท่านทำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ในบริเวณใดเป็นประจำ ? (ให้ผู้ตอบสัมภาษณ์บอกหรือชี้ตำแหน่ง)											
ลำดับ ที่	กิจกรรมที่ทำ	ส่วนต่าง ๆ ภายในเรือน									
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
		ใต้ ถุน เรือ น	ชา น แด ด	เกย 1	เกย 2	เกย 3	ครั ว ไฟ	เรือ น นอ น 1	เรือ น นอ น 2	เรือ น นอ น 3	อื่น ๆ
78.	ทำงาน										
79.	เก็บเครื่องมืออาชีพ										
80.	เก็บผลผลิต										
81.	รับแขก										
82.	ให้แขกนอนค้าง										
83.	นั่งเล่นพักผ่อน										
84.	ทำอาหาร										
85.	กินอาหาร										
86.	ซักผ้า										
87.	เก็บของใช้ภายใน เรือน										
88.	ล้างจานชาม										
89.	จอตรด										
90.	อาบน้ำ										
91.	ล้างหน้า-แปรงฟัน										
92.	เข้าสุขา										
93.	แต่งตัว										
94.	นอน										

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้ใช้เฉพาะในโครงการที่ก่อให้เกิดขึ้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่ไปยังสื่อมวลชนอื่น ๆ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อมูลพฤติกรรมผู้อยู่อาศัย

ท่านทำกิจกรรมต่อไปนี้อย่างไร ?						
	กิจกรรมที่ทำ	พฤติกรรม				
ลำดับ ที่		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
95.	ทำงาน	ใช้ชุด โต๊ะ ทำงาน	นั่งแคร่	นั่งบน พื้น	นั่งเก้าอี้ แบบนั่ง ยอง	อื่น ๆ
96.	เก็บเครื่องมือ อาชีพ	ใช้ตู้ เก็บ ของ	วางบน แคร่	วาง บนพื้น ห้อง	แขวน ผนัง	อื่น ๆ
97.	เก็บผลผลิต	ใช้ตู้ เก็บ ของ	วางบน แคร่	วาง บนพื้น	ใช้ห้อง เก็บของ	อื่น ๆ
98.	รับแขก	นั่งชุด โซฟา	นั่งแคร่	นั่งพื้น	นั่งชุดโต๊ะ เก้าอี้	อื่น ๆ
99.	ให้แขกนอนค้าง	นอน เตียง	นอน แคร่	นอน เสื่อ	นอนพื้น	อื่น ๆ
100.	นั่งเล่นพักผ่อน	นั่งชุด โซฟา	นั่งแคร่	นั่งพื้น	นั่งชุดโต๊ะ เก้าอี้	อื่น ๆ
101.	ทำอาหาร	ตู้ครัว	นั่งแคร่	นั่งพื้น	ชุดโต๊ะ เก้าอี้	อื่น ๆ
102.	กินอาหาร	ชุด โต๊ะ เก้าอี้	นั่งแคร่	นั่งพื้น	-	อื่น ๆ
103.	ซักผ้า	ใช้ เครื่อง ซักผ้า	ซักมือ	-	-	อื่น ๆ
104.	เก็บของใช้ ภายในเรือน	ใช้ตู้ เก็บ ของ	วางบน แคร่	วาง บนพื้น ห้อง	แขวน ผนัง	อื่น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่งานไปรษณีย์กรมการสื่อสารโทรคมนาคม กระทรวงคมนาคม โดยไม่ต้องเสียค่าไปรษณีย์และค่าส่งเอกสารฉบับนี้ไปรษณีย์
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น

105	อาบนํ้า	ใช้อ่าง อาบนํ้า	ใช้ ฝักบัว	ใช้นํ้า โถ่ง	-	อื่น ๆ
106	ล้างหน้า-แปรง ฟัน	ใช้อ่าง ล้าง หน้า	ใช้ขัน กับนํ้า ในโถ่ง	ใช้แก้ว นํ้า	-	อื่น ๆ
107	แต่งตัว	ใช้ตู้ เสื้อผ้า	ใช้โต๊ะ แต่งตัว	แต่งตัว ใน ห้องนํ้า	-	อื่น ๆ
108	นอน	นอน เตียง	นอน แคร่	นอน เสื่อ	นอนพื้น	อื่น ๆ

ข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์การปรับปรุงเรือน

ท่านคิดว่าเรือนของท่าน มีส่วนใดบ้างที่สมควรเก็บรักษาไว้ และปรับปรุง						
ลำดับ ที่	รายการ	ใช่	ไม่ใช่	อย่างไร		
109	ผนังกันแบงห้องที่มีช่อง ลมด้านบน				
110	การยกระดับพื้นเพื่อแยก สัดส่วนการใช้สอย				
111	ลดทลายประดับเรือน				
112	ประตูหน้าต่าง				
113	วัสดุผนังไม้หรือไม้ไผ่				

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนไว้สำหรับอ้างอิงงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรเอาไปแจ้งหรือโฆษณาต่อบริษัท
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีเหตุผลเบื้องเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

114	หลังคาทรงจั่ว		
115	ใต้ถุนเรือนแบบเปิดโล่ง		
116	เพิ่มหน้าต่าง		
117	ทำระบบสายไฟใหม่		
118	ทำระบบประปาใหม่		
119	เพิ่มห้องชั้นล่าง (ใต้ถุน)		
120	ตกแต่งพื้นที่ใช้สอยให้ เป็นระเบียบ		
121	ข้อเสนอแนะอื่น ๆ โปรด ระบุ		

ข้อมูลความต้องการของผู้อยู่อาศัย

1. ท่านมีความต้องการเพิ่มห้องในเรือนหรือไม่ (1) ต้องการ (2) ไม่ต้องการ

2. ห้องที่ท่านต้องการทำเพิ่มบนเรือน หรือใต้ถุนเรือน (1) บนเรือน (2) ใต้ถุนเรือน

3. คือห้องใด

(1) ห้องรับแขก (2) ห้องนั่งเล่น (3) ห้องกินข้าว (4) ห้องแต่งตัว

(5) ห้องครัว (6) ห้องนอน (7) ห้องน้ำ (8) ห้องทำงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีกรนำไปใช้

- (9) อื่น ๆ โปรดระบุ
4. ท่านมีความต้องการต่อเติม/ปรับปรุงเรือนหรือไม่ (1) ต้องการ (2) ไม่ต้องการ
5. ท่านต้องการซ่อมแซม/ต่อเติม/ปรับปรุงเรือนในส่วนใด
- เพราะเหตุใด
-
-
6. หากเรือนของท่านมีความจำเป็นต้องซ่อมแซมท่านจะอย่างไร
- (1) ซ่อมเอง (2) จ้างช่างผู้เชี่ยวชาญมาซ่อม
- (3) ชวนเพื่อนบ้านมาช่วยซ่อม (4) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

7. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
8. สถานะกรรมสิทธิ์ที่พักอาศัย
- (1) เจ้าของ (2) ผู้อาศัย (3) ผู้เช่า (4) อื่น ๆ โปรดระบุ
9. เพศ (1) ชาย (2) หญิง (3) อื่น ๆ โปรดระบุ
10. อายุ.....ปี
11. ระดับการศึกษา
- (1) ต่ำกว่าปริญญาตรี (2) ปริญญาตรี (3) ปริญญาโท
- (4) ปริญญาเอก (5) อื่น ๆ โปรดระบุ
12. อาชีพ.....
13. รายได้ต่อเดือน
- (1) ต่ำกว่า 6,000 บาท (2) 6,001-10,000 บาท (3) 10,001-15,000 บาท
- (4) 15,001-20,000 บาท (5) 20,001-25,000 บาท (6) 25,001-30,000 บาท
- (7) 30,001-40,000 บาท (8) 40,001-50,000 บาท (9) มากกว่า 50,001 บาท
14. จำนวนสมาชิกในเรือน (ปัจจุบัน)คน ชาย.....คน หญิง.....คน
- ช่วงอายุ 1-20 ปีคน ช่วงอายุ 21-40 ปีคน
- ช่วงอายุ 41-60 ปีคน ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไปคน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ สำหรับการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น ขอสงวนสิทธิ์ในข้อมูลทั้งหมดที่ปรากฏในเอกสารชุดนี้ไว้เพื่อใช้ในการวิจัยเท่านั้น

ขอบคุณที่ตอบแบบสัมภาษณ์

สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในเรือนพื้นถิ่น: กรณีศึกษา หมู่บ้านขี้เหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ

Interior environment of vernacular house:

Case study Khihlek Yai village Bueng Kan province.

ขณูลาสวัสดิ์ สุริยศราญสุข¹ รองศาสตราจารย์จันทน์ เพชรานนท์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในเรือนพื้นถิ่น ของหมู่บ้านขี้เหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ โดยวิธีการสำรวจลักษณะสถาปัตยกรรมทั้งภายในและภายนอก ด้วยการรังวัดผังพื้นและรูปทรง ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยภายในเรือนพื้นถิ่นอีสานดั้งเดิม จำนวน 7 หลัง เพื่อค้นหาการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ผลการศึกษาพบว่าเรือนพื้นถิ่นทั้ง 7 หลัง เป็นเรือนพื้นถิ่นอีสาน 3 ประเภทคือ เรือนเกย เรือนแฝด และเรือนเห่า โดยยังคงมีองค์ประกอบของพื้นที่เป็น 5 ส่วนคือ ใต้ถุน ชานแดด เกย เรือนนอน และครัวไฟ แต่พบว่าปัจจัยของ จำนวนผู้อยู่อาศัย อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สุขภาพ ความต้องการส่วนบุคคล สภาพภูมิอากาศ อุปกรณ์สมัยใหม่ วัสดุ ทำให้แต่ละองค์ประกอบของเรือนมีลักษณะของผังพื้นภายในแตกต่างจากเดิมเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของ กิจกรรมและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย เช่น พื้นที่เกยถูกเปลี่ยนแปลงเป็นที่นั่งนอน พื้นที่ฮ้านอ่างน้ำหายไป มีห้องน้ำเพิ่มขึ้นบนเรือน พื้นที่ใต้ถุนที่มีการต่อเติมห้อง เป็นต้น แต่พื้นที่ที่ยังคงเหมือนเดิมคือ หิ้งพระและครัวไฟ

คำสำคัญ : สภาพแวดล้อมภายใน, สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น, อีสาน, บึงกาฬ

Abstract

This research studied the physical environment in the vernacular house of Khi Lek Yai Village, Nong Phan Tha Sub-district, So Phisai District, Bueng Kan Province. Surveying whit the site measurement including interviewing residents of 7 vernacular houses for search the changing of activity and behavior in the physical environment. The study results found that look like Isan vernacular house in 3 style. These are Rurn-guey (Split-level house.), Rurn-fad (Twin roof house), Rurn-hyao (Cottage house). These still have 5 elements are a terrace, a balcony, a bedroom, under the basement and a kitchen however discover some factors such

¹ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

²ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

as number of residents, occupation, Economic of the family, health problems, Personal needs, climate, Modern equipment and materials. These have influenced the resident's activities and behavior changed some function different from the original on each element of the house such as bed was set into a balcony, Water jar rack was disappeared, Water closet was built up in the house, Rooms were built up in space under the basement actually some function still use same original such as Buddha shelf and kitchen.

Keywords: Interior Environment, Vernacular House, Isan, Bueng Kan.

1. บทนำ

หมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา จ.บึงกาฬ ซึ่งแยกตัวออกมาจาก จ.หนองคาย มีการตั้งบ้านเรือนเป็นสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานดั้งเดิม ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ศิลปะวัฒนธรรม และเทคโนโลยี ส่งผลให้การดำเนินวิถีชีวิตของคนและอาคารบ้านเรือนโดยรอบใน ต.หนองพันทา เปลี่ยนแปลงเป็นบ้านก่ออิฐถือปูนเกือบทั้งหมด แต่ยังคงหลงเหลืออยู่ในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ประกอบกับคนในชุมชนเริ่มเห็นความสำคัญและอยากอนุรักษ์วิถีชีวิตและเรือนไว้เป็นหนึ่งเครื่องมือนำมาสร้างการท่องเที่ยว เพิ่มรายได้ และดึงคนหนุ่มสาวกลับเข้าสู่ชุมชน เป็นนโยบายจากการประชุมหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2561 เวลา 19.00 น. ณ ลานอเนกประสงค์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จ.บึงกาฬ โดยมี ผู้ใหญ่บ้าน นายสมพงษ์ จิตนาม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายสาย แววศรี และนายสุทธิพงษ์ สุริยะ เจ้าของพิพิธภัณฑสถาน เป็นประธานในการประชุม โดยเริ่มต้นจากที่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จ.บึงกาฬ โดยเชื่อมโยงศิลปะเข้ากับวิถีชุมชนแบบเกื้อกูล เพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางที่ยั่งยืน เปิดให้เข้าชมฟรีทุกวันโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อให้ผู้มาเยือนได้เข้ามาเรียนรู้วิถีดั้งเดิมของครอบครัวอีสานในอดีต ผ่านวิถีการใช้ชีวิตของชุมชนหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ (ศิริวรรณ สิทธิกา, 2561) การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน ในพื้นที่ที่ยังไม่มีการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอย่างชัดเจน (ธนิศร์ เสถียรนาม และนพดล ตั้งสกุล, 2560). และเพื่อค้นหาการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

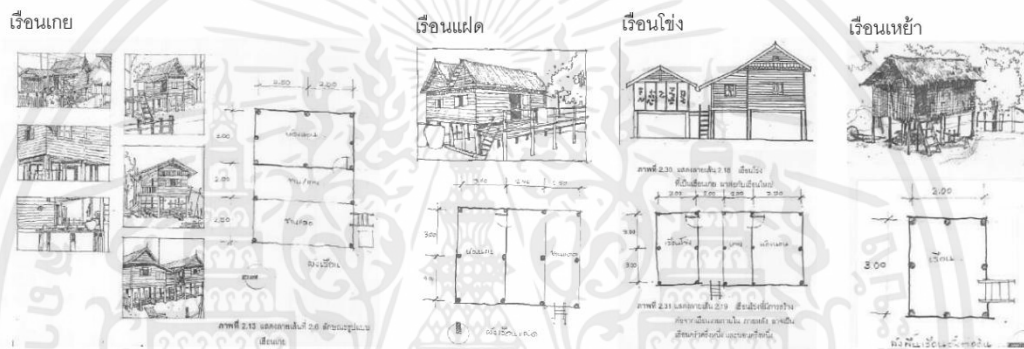
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1. เพื่อศึกษารูปแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในเรือนพื้นถิ่น ของหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ
- 2.2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลง กิจกรรม และพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยในเรือนพื้นถิ่น ของหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ .

3. วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากข้อมูลทุติยภูมิ (จากเอกสาร) ของรูปแบบทั่วไปของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน เรือนอีสานเป็นเรือนใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่ว อาคารประกอบด้วยหน่วยย่อย ๆ เรียบง่ายไม่ซับซ้อน อาคารส่วนใหญ่เปิดโล่ง และโปร่งลม เรือนอีสานแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ 1. เรือนพักอาศัยประเภทชั่วคราว เช่น เลียงนา 2. เรือนพักอาศัยประเภท

กิ่งถาวร เช่น ตูบต่อลำ เรือนเห่าเป็นเรือนพักอาศัยที่แยกตัวออกจากเรือนใหญ่เป็นเอกเทศขนาดของพื้นที่น้อย ประมาณ 3.50x3.50 ม. นิยมทำโครงสร้างเหมือนเรือนเครื่องผูก ตัวเสาและเครื่องบนนิยมใช้ไม้จริงกะเทาะเปลือก ใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่วมุงหญ้าคา ฝาเรือนมักใช้ฝาขัดแตะ หรือฝาขัดแตะ นิยมใช้พื้นฟากสับ กระดานหรือไม้ไผ่ พื้นเรือนไม่มีการเล่นระดับ และ 3. เรือนพักอาศัยประเภทถาวร ซึ่งแบ่งเป็น 3 ชนิด ได้แก่ 1) เือนเกยหรือเือนเท็บ ใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่ว เสากลมหรือเหลี่ยม ประกอบด้วย เือนนอน เือนชานแดด เือนไฟ(เรือนครัว) และฮ้านอ่างน้ำ(ร้านหมอน้ำ) 2) เือนแฝด ลักษณะใต้ถุนสูงมีจั่วแฝดอยู่ชิดติดกัน อาจมีเกยหรือไม่มีก็ได้ ประกอบด้วย เือนใหญ่ เือนแฝด เือนชานแดด แต่หากมีชานเชื่อมต่อระหว่าง เือนใหญ่กับเือนไฟ ชานแดดส่วนนี้เรียกว่า ชานมม มีเือนไฟ และฮ้านอ่างน้ำ 3) เือนโข่ง ลักษณะใต้ถุนสูง เสากลมหรือเหลี่ยม มีจั่วแฝดแต่ขนาดย่อมกว่าเือนใหญ่ เือนชนิดนี้ประกอบด้วย เือนใหญ่ เือนโข่ง ชานแดด เือนไฟ ฮ้านอ่างน้ำ (จิโรผ ศรีสุโร, 2534; อรศิริ ปาณินท์, 2543; ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์, 2548).

รูปที่ 1 ลักษณะรูปแบบเือนเกย, เือนแฝด, เือนโข่ง, เรือนเห่า ตามลำดับ

ที่มา: ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์ (2548).

การศึกษาแนวคิดพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2549). เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการและเป้าหมายในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการ กิจกรรม และพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมมีคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับมนุษย์ในประการต่าง ๆ แบ่งเป็นความสัมพันธ์ 7 ประการ ได้แก่

- 1) ความสัมพันธ์ทางสภาวะแวดล้อมสภาพแวดล้อมกายภาพมีคุณสมบัติกายภาพทางสภาวะแวดล้อมเช่นระดับแสงสว่างระดับอุณหภูมิความชื้นความบริสุทธิ์ของอากาศ ฯลฯ
- 2) ความสัมพันธ์ทางการรู้สึกสภาพแวดล้อมกายภาพมีคุณสมบัติที่มีความสัมพันธ์กับอวัยวะ และระบบประสาทสัมผัสต่าง ๆ ของมนุษย์ ๆ รับรู้คุณสมบัติต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมผ่านทางตา หู จมูก ผิวหนังตามลำดับ
- 3) ความสัมพันธ์ทางมิติ มนุษย์สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมกายภาพในด้านขนาดและระยะห่างจากสิ่งต่าง ๆ เช่น ความสูงและขนาดของโต๊ะ เก้าอี้ ต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสัดส่วนของร่างกายมนุษย์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะในรูปแบบใด ๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 4) ความสัมพันธ์ด้านทิศทาง นอกจากขนาดและระยะห่าง มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมกายภาพ ในด้านทิศทางของสิ่งต่าง ๆ เช่น พฤติกรรมการเลือกที่ตั้งเรือน การวางทิศทางการแก่เหนือได้ตะวันออกตะวันตกตามความเชื่อ ฯลฯ
- 5) ความสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์สภาพแวดล้อม จะต้องสื่อความหมายต่าง ๆ ผ่านทางสัญลักษณ์อาจเป็นการใช้สัญลักษณ์โดยตรงที่เป็นภาษา เช่น มีป้ายบอกว่าเป็นสถานที่ใด ห้องเรียน ห้องวิจัย เป็นต้น
- 6) ความสัมพันธ์ทางการกระทำระหว่างกันทางสังคม สภาพแวดล้อมกายภาพมีคุณสมบัติในการส่งเสริมให้มนุษย์มีความสัมพันธ์หรือการกระทำระหว่างกันมากขึ้น เช่น การสร้างห้องอเนกประสงค์พื้นที่ส่วนรวม การกันห้องในสำนักงาน เป็นต้น
- 7) ความสัมพันธ์ทางการผสมผสานรวมกันทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมกายภาพมีคุณสมบัติที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างระบบวัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อมอย่างลึกซึ้ง

ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้น ในวันที่ 22-23 มิถุนายน พ.ศ. 2561 เวลา 09.00 – 17.00 น. โดยได้รับความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกจาก ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านผู้ใหญ่ นายสาย แววศรี โดยใช้แผนที่ดาวเทียมจากเว็บไซต์ Google Map ประกอบในการเดินเท้าสำรวจโดยรอบพื้นที่หมู่บ้านผู้ใหญ่ เพื่อระบุตำแหน่ง เรือนสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานที่จะศึกษา อ้างอิงจากรูปแบบทั่วไปของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน (วิโรฒ ศรีสุโร, 2534; อรศิริ ปาณินท์, 2543; ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์, 2548). โดยเลือกเรือนที่ยังคงมีรูปแบบลักษณะใกล้เคียงเรือนอีสานดั้งเดิมมากที่สุด คือมีหลังคาทรงจั่วได้ดูสูง โครงสร้างวัสดุที่ใช้ก่อสร้างเรือนยังคงเป็นวัสดุประเภทไม้ อาจมีต่อเติมปรับปรุงได้บ้าง คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเรือนพื้นถิ่นจำนวน 8 หลัง และเก็บข้อมูลรูปแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอกเรือนทั้ง 8 หลัง

อ้างอิงจากรูปแบบทั่วไปของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน (วิโรฒ ศรีสุโร, 2534; อรศิริ ปาณินท์, 2543; ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์, 2548).

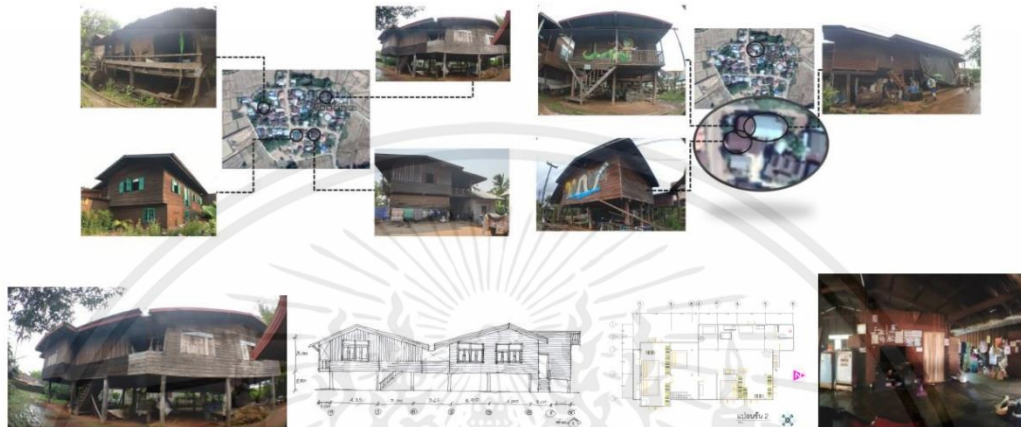
รูปที่ 2 ตำแหน่งที่ตั้งกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 หลัง และสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอก

และรูปตัวอย่างข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอกที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง จากการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการวิจัย สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดประเด็นที่ทำการศึกษาก่อสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการศึกษาภาคสนามครั้งที่ 2 แบ่งเป็น 2 ชนิดคือ 1) แบบสำรวจ ใช้ในการสำรวจและสังเกตเรือนพื้นถิ่น ด้วยวิธีการรังวัดทางสถาปัตยกรรม ถ่ายภาพ วาดภาพ สังเกต เพื่อเก็บข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและภายนอก ได้แก่ โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม วัสดุที่ใช้ ประเภทและองค์ประกอบของเรือน ผังและการใช้สอยพื้นที่ เครื่องเรือนและอุปกรณ์ประกอบพฤติกรรม 2) แบบสัมภาษณ์ ใช้ในการสัมภาษณ์เจ้าของเรือนพื้นถิ่น 8 หลัง เพื่อทราบถึงกิจกรรมและพฤติกรรมในการใช้พื้นที่เรือนของผู้อยู่อาศัย

การลงพื้นที่ภาคสนามครั้งที่ 2 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ในวันที่ 20-21 มีนาคม พ.ศ. 2562 เวลา 09.00 – 17.00 น. โดยได้รับความอนุเคราะห์ จากผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนายสาย แววศรี อำนวยความสะดวกในการเข้าเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่ากลุ่ม

ตัวอย่างเรือนพื้นถิ่นอีสานที่คัดเลือกไว้ มีจำนวน 3 หลัง ที่ไม่มีผู้อยู่อาศัยเนื่องจากย้ายไปทำงานที่ต่างจังหวัด จึงจำเป็นต้องคัดเลือกเรือนพื้นถิ่นใหม่ ซึ่งได้เรือนพื้นถิ่นอีกจำนวน 2 หลัง รวมเรือนพื้นถิ่นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 หลัง ดังรูปที่ 3

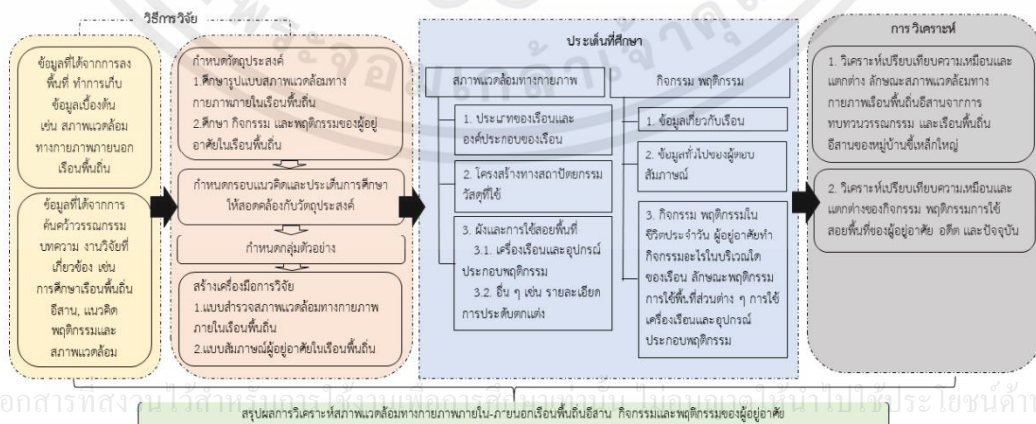

รูปที่ 3 ตำแหน่งที่ตั้งกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 หลัง

และรูปตัวอย่างข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายใน-ภายนอกที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2

นำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยมีประเด็นในการวิเคราะห์ ดังนี้

- 1) วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือนพื้นถิ่นอีสานของหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ เพื่อหาเอกลักษณ์ของเรือนพื้นถิ่นอีสาน
- 2) วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ของผู้อยู่อาศัย ในอดีต และปัจจุบันของผู้อยู่อาศัยเรือนในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ เพื่อทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมในการใช้พื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับโครงการวิจัยเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4 แสดงกรอบแนวคิดและวิธีการวิจัย

4. ผลการวิจัย

ในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ ตำบลหนองพันทา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างเรือนพื้นถิ่นอีสานจำนวน 7 หลัง ผลการศึกษาแบ่งรูปแบบตามลักษณะของเรือน พบว่ามีลักษณะเรือน 3 ประเภทคือ เรือนเกย จำนวน 4 หลัง เรือนแฝดจำนวน 1 หลัง และเรือนเหย้าจำนวน 2 หลัง โดยมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมในเรือนแต่ละประเภท และเปลี่ยนแปลง กิจกรรม และพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยในเรือนพื้นถิ่น ดังนี้

รูปที่ 5 แสดงตำแหน่งเรือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 หลังแบ่งตามลักษณะเรือน

4.1. เรือนเกย

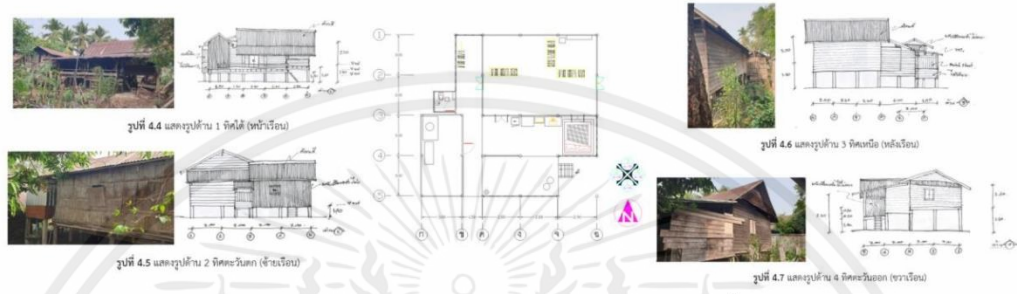
ประเภทเรือนเกย หรือเรือนเท็บ จำนวน 4 หลัง มีอายุเรือน ตั้งแต่ 30 – 80 ปี การก่อสร้างเรือนมีการวางตัวเรือนและองค์ประกอบของเรือนวางขวางตะวันหรือแนวทิศเหนือใต้ มีใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่ว เสากลมหรือเหลี่ยม ส่วนใหญ่มีองค์ประกอบ คือ เรือนนอน เกย ส่วนใหญ่ยังคงมีขานแดดและเสี้ยนไฟ(เรือนครัว)บนเรือนส่วนใหญ่อยู่ทางทิศตะวันตกของเรือน ทุกหลังไม่มีฮ้านแอ่งน้ำ(ฮ้านหมอน้ำ)

รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 1	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 2	รูปแบบเรือนพื้นถิ่นอีสานจากการทบทวนวรรณกรรม 3	เรือน 1
ที่มา : ปกรณ์ พิพัฒน์โรจน์. (2548).	ที่มา : ปกรณ์ พิพัฒน์โรจน์. (2548).	ที่มา : ปกรณ์ พิพัฒน์โรจน์. (2548).	

รูปที่ 6 ตัวอย่างการเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานประเภทเรือนเกยจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือนเกยในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่

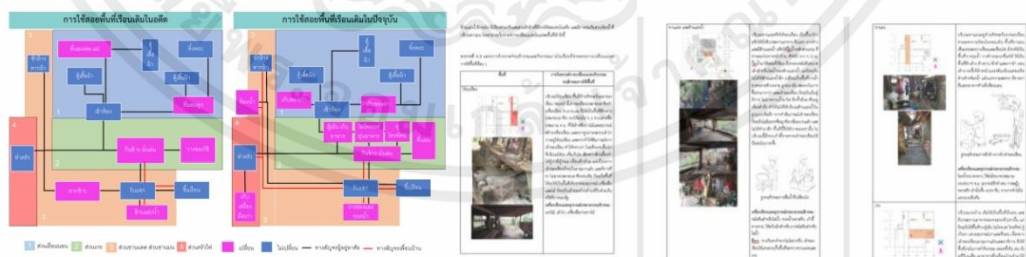
โครงสร้างและวัสดุเรือนส่วนใหญ่เป็นเสาไม้จริงขนาดประมาณ 8 นิ้ว ผนังเป็นไม้กระดานวางแนวนอนล้อมรอบเรือนนอน ผนังบนเรือนนอนตีโครงคร่าวไม้กรุไม้ฝาเกร็ดทางนอน หลังคาทรงจั่วมุงสังกะสี มีชายคายลาดยาวไปคลุมส่วนเกย และขานแดด มีพื้นยกระดับประมาณ 20 ซม. ในแต่ละองค์ประกอบของเรือน ยกเว้นครัวไฟที่ใช้ระดับพื้นเดียวกันกับขานแดด มีขานพักบริเวณทางขึ้นบันไดและมีบางหลังที่ยังคงมีบันไดหลัง และพบว่ามีบางหลังส่วนใต้ถุนเปลี่ยนไปเป็นเสา ค.ส.ล. (คอนกรีตเสริมเหล็ก) สำเร็จรูป แทนเสาไม้เนื่องจากความชำรุดเพราะอุทกภัย มีบางหลังวางคานคู่รับตง มีใต้ถุนสูงประมาณ

2.50 ม. ทำผนังบริเวณใต้ถุนกันเป็นห้องครัวหรือห้องนอน ยังคงพบว่าบางหลังมีเรือนครัวไฟที่เป็นลักษณะของเรือนเครื่องผูก (สนใจ นิ่มเล็ก, 2536). เสาไม้กลมแบบเครื่องสับ เป็นเรือนโครงสร้างผนังเป็นไม้ไผ่ ผูกยึดโครงสร้างด้วยตอกไม้ไผ่ ไม้ฝาผนังเป็นไม้ไผ่รวกผ่าซีก วางตามแนวตั้งผูกกับโครงไม้ไผ่ข้างในและเสริมด้วยไม้ไผ่ซีกวางแนวนอนภายนอกเรือนอีกชั้น ประตูเรือนครัวใช้กรอบประตูและวงกบไม้จริง บานประตูใช้ไม้สานขัดแตะ

รูปที่ 7 ตัวอย่างการศึกษาโครงสร้างและวัสดุเรือนเกยในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่

การวิเคราะห์กิจกรรม พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เรือนเกยทุกหลัง ดังรูปที่ 8 พบว่าทุกหลังใช้พื้นที่ใต้ถุนทำกิจกรรมได้แก่ การนอนพักกลางวัน ทำงานอาชีพ เก็บของ ใช้เป็นลานซักล้าง ทำครัว พื้นที่บนเรือนมีกิจกรรม พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในแต่ละพื้นที่ ทุกหลังไม่มีการใช้อานอ่่านน้ำในพื้นที่เดิมแต่เปลี่ยนเป็นวางน้ำขวดพลาสติกกับกระติกน้ำแทน บางหลังมีการต่อเติมพื้นที่ห้องน้ำ พื้นที่เกยบางหลังใช้รับแขก นั่งเล่น ที่นอน มีเครื่องเรือนและอุปกรณ์เพิ่มเข้ามา เช่น โทรทัศน์และชั้นวาง ไม้โครเวฟและชั้นวาง ตู้เย็น เป็นต้น ในส่วนเรือนนอนส่วนใหญ่ใช้เป็นห้องเก็บของใช้ประเภทเสื้อผ้าเก่า ไม้ได้ใช้นอน เรือนบางหลังที่ไม่มีเล่าข่าวก็จำเป็นต้องวางข้าวเปลือกบนเรือนบริเวณชานแดด บางหลังยังมีหิ้งผีในเรือนนอน บางหลังยังคงมีการใช้บันไดหลังอยู่ และยังพบบางหลังใช้วิธีตักไม้ไผ่บนคานอะเสเพื่อใช้วางสิ่งของในครัวและเรือนนอน พื้นที่ที่ไม่เกิดความเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่เป็นพื้นที่หิ้งพระ พื้นที่ตากผ้า และแม้ว่าเรือนส่วนใหญ่จะยังคงมีครัวไฟบนเรือนแต่ส่วนใหญ่มิได้ใช้งานครัวไฟบนเรือนอีกต่อไป แต่ใช้บริเวณใต้ถุนเรือนต่อเติมครัวออกมาแทน

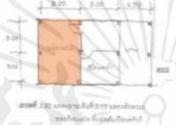
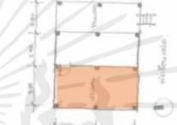
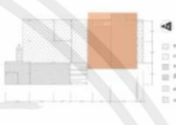

รูปที่ 8 ตัวอย่างการเปรียบเทียบกิจกรรม พฤติกรรมในพื้นที่ใช้สอยเรือนเกยในอดีต - ปัจจุบัน

4.2. เรือนแฝด

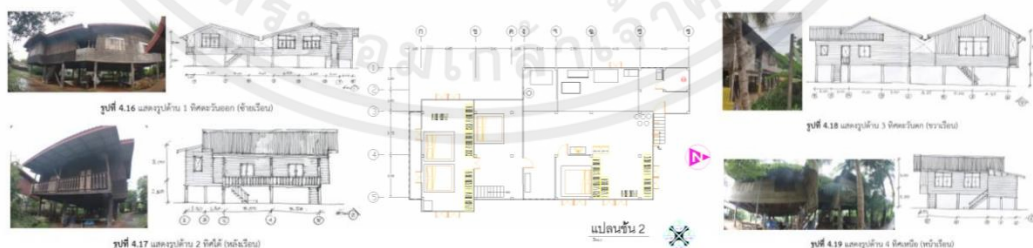
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สประเภทเรือนแฝดที่พบในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ มีจำนวน 1 หลัง อายุเรือนประมาณ 70 ปี จากการเปรียบเทียบการก่อไม่ว่ากรณีใดๆ ความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานประเภทเรือนเกยจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือนแฝดในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่ โดยเรือนแฝดที่พบมีการวางเรือนขวางตะวัน คือวางในแนวทิศเหนือ-ใต้ ลักษณะใต้ถุนสูง

เสาเหลี่ยมและเสากลมเครื่องสับ (จากการสับด้วยขวาน) โครงสร้างพื้นและหลังคาเป็นไม้ ผนังเรือนเป็นวัสดุไม้ หลังคาทรงจั่ว ฝาผนังเชื่อมติดกันด้วยรางน้ำสังกะสี มุงสังกะสีลอนใหญ่ เรือนแฝดสร้าง 2 หลังพร้อมกัน มีองค์ประกอบเรือน คือ เกย ขานแดด เรือนนอน ครัวไฟและห้องน้ำบนเรือนซึ่งต่อเติมขึ้นภายหลังก่อสร้างเรือนราว ๆ 5 ปี แต่ละองค์ประกอบมีการยกระดับพื้น ต่างกันประมาณ 20 ซม.

รูปแบบเรือนพื้นดินอีสานจากการ ทบพวนวรรณกรรม 4	รูปแบบเรือนพื้นดินอีสานจากการ ทบพวนวรรณกรรม 5	รูปแบบเรือนพื้นดินอีสานจากการ ทบพวนวรรณกรรม 6	เรือน 2
			
			
ที่มา : ปกรณ์ พัฒนาการ (2548).	ที่มา : ปกรณ์ พัฒนาการ (2548).	ที่มา : ปกรณ์ พัฒนาการ (2548).	

รูปที่ 9 การเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นดินอีสานประเภทเรือนแฝด จากการทบทวนวรรณกรรม และเรือนแฝดในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่

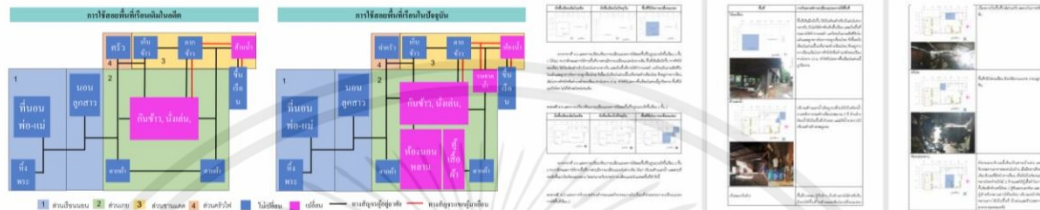
โครงสร้างและวัสดุเรือนแฝดมีลักษณะได้ถุนสูง เสาเหลี่ยมและเสากลมเครื่องสับ(จากการสับด้วยขวาน) ขนาด ประมาณ 8” โครงสร้างพื้นและโครงหลังคาเป็นไม้ ปูพื้นไม้กระดานขนาดประมาณ 8” ผนังบริเวณเรือนนอนเป็นวัสดุไม้ตีเกร็ด แนวนอนสูงประมาณ 80 ซม. ส่วนบนฝาผนังตีเกร็ดแนวตั้ง บริเวณเกยของเรือนฝาผนังตีเกร็ดแนวนอนทั้งหมด บริเวณที่ต่อเติมห้องน้ำบนเรือนหรือฝาผนังเดิมออกส่วนหนึ่ง แทนด้วยวัสดุผนังอิฐบล็อกก่อสูงจากพื้นประมาณ 1.50 ม. แล้วฉาบปูนภายใน ภายนอกเปลือย ส่วนต่อเติมภายในบ้านเป็นห้องนอนหลานใช้โครงคร่าวไม้กรุด้วยไม้อัดสักทำผนังเพียง 2 ด้าน อีกด้านหนึ่งใช้ตู้เสื้อผ้ากันแทนผนัง เหนือหน้าต่างบานคู่เจาะช่องแสงติดกระจกลใส โครงสร้างหลังคาใช้วิธีตั้งขึ้นจากไม้คานอะเส เพื่อรับอกไก่ โครงหลังคาเป็นทรงจั่วแฝดเชื่อมติดกันด้วยรางน้ำสังกะสี มุงหลังคาสังกะสี ทำชายคายยื่นออกไปในทิศเหนือและ ทิศตะวันตก

รูปที่ 10 การศึกษาโครงสร้างและวัสดุเรือนแฝดในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สจากรูปที่ 11 เปรียบเทียบกิจกรรม พฤติกรรมในพื้นที่ใช้สอยเรือนแฝดในอดีต – ปัจจุบัน พบว่าลักษณะการใช้ งานพื้นที่บางส่วนมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พื้นที่ใต้ถุนแนวเสา ก-ง ทางทิศใต้ของเรือน เดิมมีผนังกันใช้เป็นห้องสำหรับ นั่งเล่นในช่วงกลางวันและเป็นพื้นที่ายใช้ทำงานทอผ้า แต่ปัจจุบันย้ายเสียชีวิตไปแล้วและลูกสาวต้องการปลูกเรือนใหม่ จึงรื้อ

ผนังเรือนในส่วนนี้ไปเพื่อก่อสร้างเรือนใหม่ ซึ่งอยู่ห่างจากเรือนเดิมไปทางทิศใต้หรือด้านหลังของเรือน ห่างไปราว 10 ม. ทำให้บันไดทางขึ้นเรือนในส่วนนี้ถูกปิดตาย พื้นที่ใต้ถุนเปิดโล่งใช้เป็นทั้งจอตลอดและเก็บเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร ลักษณะการใช้งานพื้นที่บนเรือนบางส่วนมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ได้แก่ บริเวณอานอ่างน้ำ และส่วนที่ต่อเติมขึ้นมาเป็นห้องนอนหลาน เป็นต้น

รูปที่ 11 ตัวอย่างการเปรียบเทียบกิจกรรม พหุกิจกรรมในพื้นที่ใช้สอยเรือนแฝดในอดีต – ปัจจุบัน

4.3. เรือนเหยา

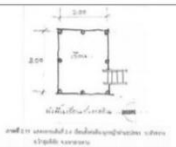

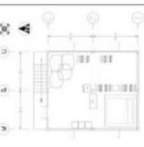

เรือนเหยาที่พบในหมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่ เป็นกลุ่มเรือนซึ่งเป็นญาติพี่น้องกันทั้งหมด เดิมเรือนเหล่านี้เคยตั้งอยู่ที่ จ.อุดรธานี ก่อสร้างเรือนเมื่อประมาณ พ.ศ. 2527 – 2532 จากนั้นราวปี พ.ศ. 2533 จึงรื้อไม้เรือนทั้งหมดมาประกอบก่อสร้างขึ้นใหม่ที่หมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ นี้ เพื่อมาประกอบอาชีพ โดยแต่เดิมอาศัยรวมกันอยู่ที่เรือนเกยหลังใหญ่ เมื่อแต่งงานออกเรือนจึงต้องแยกเรือนตามความเชื่อของชาวอีสานที่ว่า “คะลำ นาสองเหมือนเมืองสองแก้วเหยาสองเขย” เขยอยู่เรือนเดียวกันจะไม่ดี จะเกิดคะลำหรืออุปมงคลนั่นเอง โดยกลุ่มเรือนนี้มี 2 หลังที่ไม่มีผู้อาศัย จึงเก็บข้อมูลได้เพียง 2 หลังที่เหลือ

รูปที่ 12 แสดงตำแหน่งที่ตั้งกลุ่มเรือน และเรือนเหยาที่เลือกจำนวน 2 หลัง

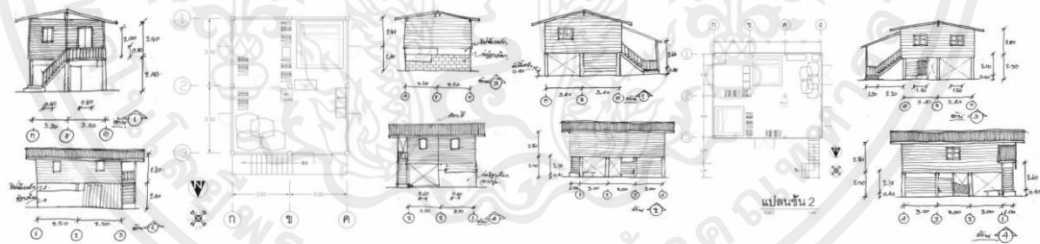
จากการทบทวนวรรณกรรมเรือนเหยาเป็นเรือนพักอาศัยที่แยกตัวออกจากเรือนใหญ่เป็นเอกเทศขนาดของพื้นที่น้อย ใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่วมุงหญ้าคา พื้นเรือนเรียบเสมอกันไม่มีการเล่นระดับ ซึ่งจัดเป็นเรือนพักอาศัยประเภทกึ่งถาวร เพื่อให้อยู่อาศัยชั่วคราวก่อนก่อสร้างเรือนใหม่ แต่เรือนที่พบในหมู่บ้านซี้เหล็กใหญ่เป็นเรือนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเรือนเหยาแบบดั้งเดิม คือเป็นเรือนที่แยกตัวออกมาจากรวม ใต้ถุนสูงหลังคาทรงจั่ว บันไดมีทั้งชนิดที่มีชานพักกับชนิดที่ไม่มีชานพักหน้าประตู วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเรือนเช่น โครงสร้างเสา ผนังหรือหลังคานั้น กลับเป็นวัสดุประเภทถาวรทั้งหมด เนื่องจากเจ้าของเรือนมีกำลังทรัพย์เพียงพอและอยากสร้างเพื่อให้อยู่อาศัยถาวร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปแบบเรือนที่สืบสานจากทบทวน วรรณกรรม	เรือนเก่า 1 (ในหมู่บ้านเล็กใหญ่)	เรือนเก่า 2 (ในหมู่บ้านเล็กใหญ่)
		
		

รูปที่ 13 การเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรือนพื้นถิ่นอีสานประเภทเรือนเห้าย่าจากการทบทวนวรรณกรรม และเรือนเห้าย่าในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่

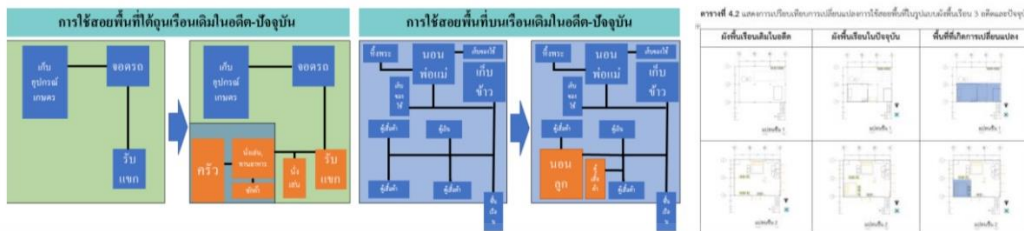
โครงสร้างและวัสดุเรือนเห้าย่าจากการทบทวนวรรณกรรม นิยมทำโครงสร้างเหมือนเรือนเครื่องผูก ตัวเสาและเครื่องบนนิยมใช้ไม้จริงกะเทาะเปลือกเสาเรือนสูงจากดินขึ้นไปจนถึงอกไก่ทางอีสานเรียกว่าตั้งตอดิน หลังคาทรงจั่วมุงหญ้าคา ฝาเรือนมักใช้ฝาขัดแตะ หรือฝาขัดตะ นิยมใช้พื้นฟากสับ กระดานหรือไม้ไผ่ แต่เรือนเห้าย่าที่พบในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่นี้ มีโครงสร้างเป็นไม้จริงแบบเรือนเครื่องสับทั้งหลัง เสาเรือนสูงจากดินขึ้นไปจนถึงอกไก่ เพียงแต่ตัวเสาเองเมื่อคราวเกิดอุทกภัยบ่อยครั้งทำให้เสาชำรุด เจ้าของเรือนจึงตั้งทำการซ่อมแซมโดยการใส่เสา ค.ส.ล.สำเร็จรูป สี่เหลี่ยมขนาด 8"×8" แทนและตัดเสาในช่วงใต้ถุนเรือนออก ฝาเรือนไม้ตีเกร็ดแนวอนทั้งหมด พื้นเรือนเป็นไม้กระดานแบบฟากสับ หลังคาทรงจั่วมุงด้วยสังกะสี บางส่วนในส่วนใต้ถุนเรือนที่ทำการต่อเติมภายหลังใช้วัสดุรูปบล็อกฉาบปูนก่อสูงราว 2.00 ม. ใช้แผ่นซีเมนต์บอร์ดปิดเหนือจากบริเวณก่อปูน

รูปที่ 14 การศึกษาโครงสร้างและวัสดุเรือนเห้าย่าในหมู่บ้านซีเหล็กใหญ่

ลักษณะการใช้งานพื้นที่เรือนเห้าย่าที่เปลี่ยนแปลงมากส่วนใหญ่คือพื้นที่บริเวณใต้ถุนเรือนพื้นที่ใต้ถุนเดิมเป็นพื้นที่โล่งไม่มีการกั้นผนัง กิจกรรมการใช้พื้นที่ครัว เดิมครอบครัวใช้ครัวร่วมกันกับเรือนใหญ่ที่อยู่ใกล้เคียงกัน เมื่อมีรายได้มากพอจึงก่อผนัง ปิดบริเวณใต้ถุนเรือนเพื่อใช้ในทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประกอบอาชีพสานกระติ๊บ ใช้นั่งเล่น รับประทานอาหาร ซักผ้า ทำครัว หรือเป็นห้องนอนลูก พื้นที่บนเรือนที่เกิดความเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่มีการจัดเพิ่มพื้นที่นอนของลูก โดยการใช้ตู้เสื้อผ้าแทนผนังห้องและปูพุกที่นอนบนพื้นเรือน และพื้นที่ส่วนหนึ่งถูกใช้เป็นที่เก็บข้าว เนื่องจากไม่มีเส้าข้าว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 15 ตัวอย่างการเปรียบเทียบกิจกรรม พหุติกรรมในพื้นที่ใช้สอยรถเข็นในอดีต – ปัจจุบัน

ข้อมูลจากการสำรวจ สังเกต เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยเรือนพื้นถิ่นอีสานในหมู่บ้าน ชี้ให้เห็นว่า เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงและไม่เปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสาน จึงพอสรุปประเด็น ปัจจัยได้ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสาน จำนวน 9 ข้อ ดังนี้

1. ปัญหาสุขภาพ เมื่ออยู่อาศัยเรือนเกิดความเจ็บป่วยหรือทุพพลภาพ กิจกรรมและพฤติกรรมจึงทำให้การใช้พื้นที่ในองค์ประกอบของเรือนเกิดความเปลี่ยนแปลง อาทิเช่น การสร้างห้องน้่านบนเรือน การย้ายพื้นที่นอนมาไว้บริเวณเกย
2. จำนวนผู้อยู่อาศัย เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงของจำนวนสมาชิกผู้อยู่อาศัยในเรือน ทำให้เกิดการไร้สอยพื้นที่ใหม่เพิ่มขึ้น เช่น การสร้างห้องนอนให้กับลูกในบริเวณพื้นที่เกยหรือจำนวนเครื่องเรือนที่เพิ่มขึ้น การย้ายออกจากเรือนเพื่อสร้างครอบครัวใหม่โดยการรื้อเอาไม้ผนังเดิมในบริเวณใต้ถุนเรือนออกไปเพื่อใช้ในการก่อสร้างเรือนใหม่
3. อาชีพ การประกอบอาชีพของผู้อยู่อาศัยเรือน ทำให้ต้องใช้พื้นที่ในบริเวณใต้ถุนเรือนในการทำงานหรืออุปกรณ์เครื่องเรือนเพิ่มเติม เช่น การสานกระติ๊บผู้อาศัยผู้ใหญ่ในบริเวณใต้ถุนเรือนเพื่อนั่งทำงาน การทอผ้าจำเป็นต้องมีพื้นที่ในการวางอุปกรณ์อย่างกี่หรือกง เกษตรก็จำเป็นต้องใช้พื้นที่จอดรถในบริเวณเรือน
4. ความต้องการส่วนบุคคล ความต้องการความเป็นส่วนตัวในการใช้พื้นที่อย่างการจัดวางตู้เสื้อผ้าแทนผนังห้อง การสร้างผนังเพิ่มในส่วนเกยบ้านเพื่อทำห้องนอน ความต้องการความสะดวกสบายอย่างการสร้างห้องน้่านบนเรือนแทนการเดินไปเข้าห้องน้่านนอกเรือน
5. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว บางครอบครัวมีกำลังทรัพย์เพียงพอก็ปรับเปลี่ยนต่อเติมพื้นที่ใต้ถุนเป็นห้องต่าง ๆ เช่น ห้องนอน ห้องครัว ห้องน้ำ แต่บางครอบครัวที่ขาดกำลังทรัพย์แม้เรือนจะผุพังชำรุดก็ไม่สามารถปรับปรุงซ่อมแซมเรือนได้เลย ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการเปลี่ยนแปลงของเรือนพื้นถิ่น
6. สภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิอากาศที่ร้อนชื้น ทำให้การใช้พื้นที่บางส่วนเปลี่ยนไป เช่น การสร้างห้องนอนที่บริเวณใต้ถุนเรือนแทนที่การนอนบนเรือน
7. อุปกรณ์สมัยใหม่ อุปกรณ์ที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น จากที่เคยซักผ้าในกะละมังก็เปลี่ยนมาใช้เครื่องซักผ้า การรับประทานอาหารที่ต้องใช้ครัวเปลี่ยนมาใช้ไมโครเวฟ การใช้เตาถ่านเปลี่ยนมาใช้เตาแก๊ส
8. วัสดุชำรุด พื้นที่ในหมู่บ้านชี้เหล็กใหญ่ มักเกิดอุทกภัยบ่อยครั้งทำให้เสาเรือนในบริเวณใต้ถุนเกิดการชำรุดเจ้าของเรือนจำเป็นต้องเปลี่ยนเสาเรือนโดยใช้เสา ค.ส.ล.สำเร็จรูปแทนเสาไม้ที่หายาก ราคาแพงกว่า หรือวัสดุที่เสียหายชำรุด

เอกสารนี้เป็นจากอายุการใช้งาน เช่น ผนังไม้ไผ่เรือนครัวก็ถูกแทนด้วยวัสดุอย่างสังกะสี ไม่นอนญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสาน							ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสาน								
เรือน 1	เรือน 2	เรือน 3	เรือน 4	เรือน 5	เรือน 6	เรือน 7	ปัญหาสุขภาพ	อุปกรณ์สมัยใหม่	สภาพภูมิอากาศ	จำนวนผู้อยู่อาศัย	อาชีพ	วัสดุที่ถูกต้อง	เห็นความสะดวก	ความเป็นส่วนตัว	ฐานะทางเศรษฐกิจ
<ul style="list-style-type: none"> ○ เห็นความสะดวก ○ จำนวนผู้อยู่อาศัย ○ อาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ ปัญหาสุขภาพ ○ จำนวนผู้อยู่อาศัย ○ อุปกรณ์สมัยใหม่ ○ เห็นความสะดวก 	<ul style="list-style-type: none"> ○ สภาพภูมิอากาศ ○ ความชื้น ○ อาชีพ ○ วัสดุที่ถูกต้อง ○ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว 	<ul style="list-style-type: none"> ○ สภาพภูมิอากาศ ○ อุณหภูมิ ○ วัสดุที่ถูกต้อง ○ ความชื้น ○ ส่วนตัว 	<ul style="list-style-type: none"> ○ อาชีพ ○ วัสดุที่ถูกต้อง ○ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว 	<ul style="list-style-type: none"> ○ อุณหภูมิ ○ วัสดุที่ถูกต้อง ○ อาชีพ ○ สภาพภูมิอากาศ ○ วัสดุที่ถูกต้อง ○ เห็นความสะดวก ○ ฐานะทางเศรษฐกิจ 	<ul style="list-style-type: none"> ○ จำนวนผู้อยู่อาศัย ○ ปัญหาสุขภาพ ○ วัสดุที่ถูกต้อง ○ เห็นความสะดวก ○ ฐานะทางเศรษฐกิจ 	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•

รูปที่ 16 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเรือนพื้นถิ่นอีสาน

รูปที่ 17 แสดงกิจกรรม พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่

5. อภิปรายผล

จากการเก็บข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ พบรูปแบบลักษณะเรือนชนิดถาวร 3 ประเภทคือ เรือนแฝด เรือนเกย เรือนเหย้า เป็นเรือนโครงสร้างเสาและคานไม้ มีใต้ถุนสูง หลังคาเป็นจั่วเตี้ย มุงสังกะสี มีชายคาลาดคลุมส่วนเกยและชานแดด บางหลังพบว่ามีการใช้คานคู้ ยกระดับพื้นระหว่างเรือนนอน เกยและชานแดด ประมาณ 20 ซม. องค์ประกอบของเรือนยังคงมีใต้ถุน ชานแดด เกย เรือนนอน และครัวไฟ ลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเรือนในหมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ที่กล่าวมานี้ มีความสอดคล้องกับลักษณะของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน จากงานวิจัยของ วิโรฒ ศรีสุโร. (2534), อรศิริ ปาณินท์. (2543), ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548). เพียงแต่บางหลังเมื่อมีการปรับปรุงซ่อมแซมเรือน เช่น การทำห้องน้ำบนเรือน การก่อสร้างห้องบริเวณใต้ถุนเรือน การปิดผนังในพื้นที่ส่วนเกยเพื่อทำเป็นห้อง มักใช้วัสดุที่หาง่ายและราคาถูก ในการซ่อมแซม ปรับปรุง ต่อเติม เช่น อิฐบล็อก โครงสร้างเหล็ก แผ่นซีเมนต์บอร์ด แผ่นเมทัลชีท เป็นต้น

เรือนส่วนใหญ่มีความเปลี่ยนแปลงกิจกรรม พฤติกรรมในการใช้พื้นที่องค์ประกอบต่าง ๆ ของเรือน เนื่องจากการลดหรือเพิ่มของสมาชิกในครอบครัว, วัสดุชำรุด, อาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว บางหลังเกิดความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม พฤติกรรมในการใช้พื้นที่จากปัจจัยด้านปัญหาสุขภาพ, อุปกรณ์สมัยใหม่, สภาพภูมิอากาศ, สภาพภูมิอากาศและความต้องการความเป็นส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธิตา ถวิลวงค์. (2561) นพดล ตั้งสกุล. (2548) เหล่านี้ทำให้พื้นที่ภายในองค์ประกอบของเรือนเปลี่ยนไป เช่น พื้นที่เกยถูกเปลี่ยนแปลงเป็นที่นอน พื้นที่ใต้ถุนที่มีการต่อเติมเป็นห้องครัวหรือห้องนอน เป็นต้น อีกประเด็นที่พบคือเรือนส่วนใหญ่ยังคงมีพื้นที่วางหิ้งพระตำแหน่งเดิมไม่มีความเปลี่ยนแปลงเนื่องจากความเชื่อซึ่งเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างเรือนของคนชาวอีสานมานาน บางหลังยังคงมีวัฒนธรรมการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญส่งผลให้พื้นที่เกยยังคงเป็นที่โล่งเพื่อรองรับกิจกรรมดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนีย์ วงศ์คำ. (2544), จตุพล อังคฺุเวช. (2555), ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548). บางหลังมีความสัมพันธ์ของพื้นที่ภายในที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบลาวโซ่ง คือยังคงมีการจัดวางหิ้งผีไว้ในเรือนนอน มีการวางครัวไฟบนเรือน มีบันไดหลังสำหรับผู้หญิงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรวัดณ์ นัยชิต (2550).

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในการเรียนการสอนเท่านั้น ไม่สามารถนำเอกสารนี้ไปใช้เพื่อการค้าโดยไม่ขออนุญาต

6. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในเรือนพื้นถิ่นอีสานในหมู่บ้านซึ่เหล็กใหญ่ ต.หนองพันทา อ.โซ่พิสัย จ.บึงกาฬ นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมทั้งประเภทและองค์ประกอบของเรือน โครงสร้างและวัสดุ ความสัมพันธ์ของพื้นที่ภายในร่วมกับการศึกษากิจกรรม พฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย พบว่าเรือนพื้นถิ่นอีสานในหมู่บ้านซึ่เหล็กใหญ่ ยังคงมีรูปแบบลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพและองค์ประกอบของเรือนเหมือนเดิม คือยังคงมีได้ถุน ชานแดด เกย เรือนนอน และครัวไฟ แต่ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของเรือนพื้นถิ่น ได้แก่ จำนวนผู้อยู่อาศัย อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สุขภาพ ความต้องการส่วนบุคคล สภาพภูมิอากาศ วัสดุ อุปกรณ์สมัยใหม่ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของ กิจกรรมและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย ทำให้แต่ละองค์ประกอบของเรือนมีลักษณะของผังพื้นที่ภายในแตกต่างจากเดิม เช่น พื้นที่เกยถูกเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นนอน พื้นที่อ่านอ่างน้ำหายไป มีห้องน้ำเพิ่มขึ้นบนเรือน พื้นที่ได้ถุนที่มีการต่อเติมเป็นห้องครัวหรือห้องนอน เป็นต้น โดยในส่วนที่ปรับปรุง ต่อเติมนั้นผู้อยู่อาศัยเรือนนิยมใช้วัสดุสมัยใหม่ที่ทำได้ง่าย ราคาถูก เช่น อิฐบล็อก โครงสร้างเหล็ก แผ่นซีเมนต์บอร์ด แผ่นเมทัลชีท เป็นต้น และยังคงมีพื้นที่ที่ยังคงเดิมคือ ส่วนหิ้งพระหิ้งผี ซึ่งเป็นผลจากความเชื่อและวัฒนธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างเรือนของคนชาวอีสานมานาน.

จากการทบทวนวรรณกรรมพบประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงวิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพในช่วงเวลาที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมทางสังคม และจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยพบว่าชุมชนมีแนวโน้มการพัฒนาเชิงอนุรักษ์เรือนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จตุพล อังศุเวช. (2555). **เข้านอก-ออกใน-เรือนไทย-ลาว : การปรับตัวของการใช้ที่ว่างภายในเรือนพื้นถิ่นไท-ลาว**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บี.บี. การพิมพ์และบรรจุกัมภ์
- จิรวัดณ์ นัยชิต. (2550). **การศึกษาประเพณีเกี่ยวกับวิถีชีวิตลาวโซ่ง ตำบลดอนคา อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- จันทนีย์ วงศ์คำ. (2544). **พัฒนาการของเรือนพื้นบ้านกะเลิง กรณีศึกษาบ้านหนองหนาว จังหวัดมุกดาหาร**. (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม, มหาวิทยาลัยศิลปากร)
- ธนิตร์ เสถียรนาม และนพดล ตั้งสกุล. (2560). **สถานภาพผลงานวิชาการ การศึกษาเรือนพื้นถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วารสารวิชาการพลังงานและสิ่งแวดล้อมอาคาร, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 15(1), 59-75.**

นพดล ตั้งสกุล. (2548). **เรือนพื้นถิ่นไทลื้อ บ้านเจียงโต เมืองเชียงรุ่ง แคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน. วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 4(1), 1-11.**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับอาจารย์งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ปภรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2548). การศึกษาแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานกรณีเรือนพักอาศัยแถบ
 ลุ่มน้ำชีจังหวัดมหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม, สถาบัน
 เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง)
- เมธิตา ถวิลวงค์. (2561). การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ภายในเรือนพื้นถิ่นไทลื้อ กรณีศึกษาอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา.
 (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ
 ทหารลาดกระบัง)
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2549). พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม : มูลฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและวางแผน.
 กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรฒ ศรีสุโร. (2534). “เรือนไทยภาคอีสาน” ในบ้านไทย. กรุงเทพฯ: ฉลองรัตน, 65-118.
- ศิริวรรณ สิทธิกา. (2561). พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิตแห่งบึงกาฬ บ้านหลังเก่าที่พาเราไปเรียนรู้วิถีดั้งเดิมของอีสาน. เข้าถึงได้
 จาก <https://themomentum.co/life-community-museum-bueng-kar/>
- อรศิริ ปาณินท์. (2543). ปัญหาสร้างสรรค์ในเรือนพื้นถิ่นอุษาคเนย์ : กรณีศึกษาไทย ลาว อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ผ่านที่
 ว่าง มวล และชีวิต. ภาควิชาสถาปัตยกรรม. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ :
 เจ.พีรินทร์.
- สมใจ นิ่มเล็ก. (2536). เรือนเครื่องผูก. วารสารเรือนเครื่องผูก. 1(1), 247-268.
- สุทธิพงษ์ สุริยะ (22 มิถุนายน พ.ศ. 2561) สัมภาษณ์โดย ชญาสวัตต์ สุริยศราญสุข. หมู่บ้านชีเหล็กใหญ่ จ.บึงกาฬ.
 พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต จ. บึงกาฬ.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ -นามสกุล	ชญาสวัสดิ์ สุริยศราณสุข
วัน เดือน ปี ที่เกิด	8 ธันวาคม พ.ศ.2524
สถานที่เกิด	สงขลา
ที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 1 ถ.จันทร์วิโรจน์ ซ. 4 ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2550	ปริญญาตรีครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน
พ.ศ. 2547	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพะเยา
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2561	EXTRA Architect
พ.ศ. 2560	บริษัท ฤทธิตะวัน จำกัด
พ.ศ. 2559	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยจังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2557	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เขตลาดกระบัง
พ.ศ. 2554	วิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่
พ.ศ. 2551	บริษัท สตาร์มาร์ค จำกัด
พ.ศ. 2550	บริษัท ทีมเวิร์ค โยธาจำกัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้